

R

R (Forkortelse af rough), se ru.

Rabid Serum (lat. *rabies* Raseri, Hundegalskab + lat. *cædere* dræbe): Immunserum imod Rabies, fremstillet ved Immunisering af store Dyr. Har næppe praktisk Betydning.

Rabies (lat., Raseri, Hundegalskab), se Lyssa.

Race: Gruppe Individuer, der forplanter sig indbyrdes og har visse Gener fælles, som mangler hos andre Grupper. Syn. Varietet. **En menneskelig R.:** En Gruppe Mennesker, der har visse arvelige fysiske og psykiske Egenskaber fælles. **-biologi:** Læren om og Studiet af Racernes Liv og Egenskaber. Bruges ofte mere eller mindre identisk med Ordet Arvebiologi (særlig human A.); sml. Racehygiejne, Eugenik, Antropologi. **-forbedring, -hygiejne:** Eugenik. **-immunitet:** I. hos visse Racer mod Smitstof, der angriber andre Racer. F. Eks. er hvide Mus immune overfor Snive, der angriber Markmus. Sml. Artsimmunitet.

Rachi- (gr. *rhachis* Rygrad), se Rachi-.

Rachitis (gr. *rhachis* Rygrad): »engelsk Syge«, beror paa en D-Avitaminose hos Børn og ytrer sig ved forsinket Forkalkning af Knoglevæv og Udvikling af osteoidt Væv, tydeligst i de i stærk Vækst værende Knogledele: hos de yngste Børn i Kraniet (pergamentsagtige Knogler, Kraniotables, firkantet Hoved, Caput quadratum). Senere: Svulst ved Epifysegrænserne, »dobbelte Led«, paa Costæ: Rosenkrans; langs Diafragma dannes »Harrison's Fure« ved Indtrækning af bløde Costæ. »Kyllingebryst« dannes ved Sammentrykning af Thorax. Krumning af Columna, af Ekstremitetsknogler: Sabelben. **R. Bækken** er karakteriseret ved relativ Forstørrelse af Tvermaalene og Formindskelse forfra bagtil (fladt forsnævret Bækken). **R.** findes ogsaa hos Dyr, specielt hos Svin og Kyllinger.

Raclement (fr.), se Curettage.

raclere (fr. *racler*): udskrabe.

Radesyge (»slemme Syge«) (usikker Opr.; maaske af Raad Edder): væsentlig tidligere i Norge (og Sverige) brugt Betegnelse for flere forskellige ulcerative Processer, der optraadte endemisk, og rimeligvis især var Lepra, samt desuden Syfilis og Tuberkulose.

Radialisfænomen (Nerv. *radialis* [lat. *radius* Straale]) (v. Strümpell): uvilkaarlig Dorsalfleksion i Haandledet, der fremkommer, naar Haanden knyttes kraftigt, hos Pat. med cerebral Parese.

Radicotomia (lat. *radix* [radic-] Rod + gr. *tome* Snit) = Foerster's Operation.

Radiculitis (lat. *radicula*, dim. af *radix* Rod): Betændelse i de spinale Nerverødder.

Radikaloperation (lat. *radix* [radic-] Rod): Op., ved hvilken man søger at udrydde Ondet »med Rod«, at opnaa fuldstændig Helbredelse.

Radioaktive (lat. *radius* Straale + lat. *activus* egnet til Virksomhed) kaldes forskellige Stoffer som Radium, Uran, Thorium, Polonium, Aktinium o. fl., der udsender Straaler, der er i Stand til at passere uigennemsigtige Legemer, paavirke den fotografiske Plade, frembringe Fluorescens og ionisere Luften og derved gøre den ledende for Elektricitet. Man skelner mellem α -, β - og γ -Straaler, af hvilke α -Straalerne kun har ganske ringe, β -Straalerne noget stærkere og γ -Straalerne meget stærkere Gennemtrængningsevne. I Svulstterapien anvendes saa godt som kun γ -Straaler, idet α -Straalerne og langt de fleste β -Straaler holdes tilbage ved Filtre af Bly, Platin, Guld, Kobber eller Messing.

Radio-dermatitis (Radium [lat. *radius* Straale] + gr. *derma* [dermat-] Hud), **Radiodermatitis:** Hudbetændelse fremkaldt af Røntgen- eller Radiumstraaler. **-graphia** (gr. *grafein* tegne) = Røntgenfotografering. **-meter** (gr. *metron* Maal): Straalemaaler. **-sensibilitet:** Følsomhed overfor Radium- eller Røntgenstraaler, bruges særlig ved terapeutiske Overvejelser over for Svul-

ster. **-skopia** (gr. *skopeein* undersøge) = Røntgenoskopi. **-therapi** (gr. *therapeia* Pleje): Behandling med Radium eller Røntgenstråler.

Radix (lat.): Rod; Betegnelse for Plantedel, der anvendes som Lægemiddel. **R. mesenterii**: Kærsroden.

Raillietina: Slægt af Bændelorme. En Række Arter i Tarmen hos forskellige Fugle, bl. a. Høns og Duer. Nogle Arter op mod 20 cm lange, andre betydelig mindre. Mellemværter formentlig Insekter eller Snegle.

Railway brain, Railway spine (eng.) (Erichsen): traumatisk Neuroser efter Jernbaneulykker, hvis Sympt. henleder Tanken paa henholdsvis cerebrale og spinale Læsioner.

Raketsnit (eng. *racket* Ketsjer), se Ovalærnsnit.

Rallelyde: L., som kan fremkomme i Luftvejene, idet Slim, Slimhudfolder o. l. sættes i Bevægelse af den strømmende Luft under Respirationsfasen. Lyden kan høres ved Stetoskopi af Brystet. Der skelnes mellem forskellige Arter af R., saasom tørre, fugtige, fine, grove o. s. v. De kan fremkomme ved Betændelsesprocesser i Lungerne, Bronkitis, Lungebetændelse, Tuberkulose o. a.

Ramificatio (lat. *ramus* Gren + lat. *facere* danne): Forgrening.

Ramon's (R., G., 1886—, Frankrig)

Reaktion: en Udfældning, som fremkommer, naar Difteritoksin (eller andet Toksin) og dertil svarende Antitoksin blandes i passende Mængdeforhold. Reaktionen benyttes til Bestemmelse af Styrken af et Toksin (eller Anatoksin), naar det anvendte Serums Styrke er kendt, eller omvendt. Som Grundlag for Beregningen gaar man ud fra det Glas, i hvilket Fældningen indtræder hurtigst.

Ramstedt's (R., Conr., f. 1867, Kir., Mynster) **Operation**: Indsnit i Sphincter pylori ved Pylorospasmus hos Børn.

Randfurekeratitis (*Keratitis* s. d.): meget torpid Ulceration i Kornea, som optræder hos gamle Folk. Danner en dyb Fure tæt indenfor Limbus.

Randkeratitis (*Keratitis* s. d.): overfladisk Hornhindeaar eller infiltration nær Limbus ved Konjunktivitis.

Ranschburg's Prøve: P. paa Ind-

prentningsevnen: 9 Ordpar (Ko — Eng o. s. v.) foresiges Pt., der derefter med visse Mellemrum ved Nævnelse af det første Ord i Ordparret skal kunne sige det andet.

Ranula (lat., egl. lille Frø): Retentionscyste i Ductus Bartholinianus, Rivini eller Whartonianus og særlig i en Hovedudførselsgang fra den Blandin-Nuhn'ske Glandel paa Tungespidsens Underside.

Raptus (lat., voldsom Bortrivelse): enhver hurtigt optrædende og rask forløbende Forstyrrelse af den sjælelige Ligevægt, event. ledsaget af Uro og Voldsomhed.

Rareficatio (lat. *rarefacere* gøre tynd [*rarus*]): Svind af Knoglevæv, hvorved Corticallis bliver tyndere og Spongialbjælkerne slankere eller defekte.

Rash (eng.): akut opstaaende, i Almindelighed forbigaaende (hyppigst pletformet) Hududslæt.

Raspatorium (latiniseret Form af ty. *raspeln* skrabe): Instrument til Afskrabbning af Periost.

Raspe: kronisk Hudbetændelse i Hasebøjningen hos Hest.

Rathke's (R., Mart. Heinr., 1793—1860, Anat., Königsberg) **Poche**: lille Udposning fra Tarmanlæggets kraniale Del, der i sin Vækst mod Mellemhjernen er blevet afsnæret og danner en lille Sæk, der er Grundlaget for Hypofysen. Sml. Kraniofaryngeom.

Ratin (fr. *rat* Rotte): dansk Præparat, bestaaende af en Kultur af Bac. enteritidis Gärtner (Danysz-Typen), der benyttes til Udryddelse af Mus og Røtter. (Bahr, Louis, 1876—, Danmark).

Raucedo, Raucitas (lat.): Hæshed. **Rauschbrandbazillus** (ty.), se Ødembaciller.

Raygat's Prøve: naar Lungen af et dødt Barn kan holde sig flydende paa Vand, er det et Tegn paa, at Barnet har levet.

Rayleigh-Ligningen: Farveligning, hvor en Blanding af homogent rødt og gulgrønt (sv. t. Lithium- og Thalliumlinierne) indstilles lig med en homogen gul Farve (Natriumlinien). Ved de benyttede Mængdeforhold paaviser man Farveblindhed, spec. anomal Trichromasi.

Récamier's (R., Joseph Claude Antheime, 1774—1852, fr. Gynæk.) **Curette**: den først konstruerede Uterincurette. **R.'s Operation**: 1) Curettage af Uterus, 2) Dilatatatio ani forcée.

recens (lat.): nylig, frisk (f. Eks. tilberedt); Receptudtryk.

Recept (lat. *recipere* [*receptum*] modtage; eller Forvanskning af lat. *præceptum* Forskrift): Lægens skriftlige Anvisning til Apotekeren paa Fremstilling og Udlivering af Lægemidler.

Receptorer (lat. *receptor* en som optager noget): de Bestanddele af Antigenerne, som er i Stand til at binde (absorbere) de dertil svarende Antistoffer.

Recessiv (lat. *recedere* [*recessum*] vige tilbage): vigende. Anvendes om Arveanlæg, der ikke giver sig til Kende, naar det kun findes i den ene Partner i et Anlægspaar.

Rechute (fr.): Tilbagefald af en Sygdom under Rekonvalescensen; cfr. Recidiv.

Recidiv (lat. *recidivus* tilbagevendende): nyt Anfald af samme Sygdom, som Patientten tidligere har haft, efter at Sygdommen er overstaaet; cfr. Rechute.

Reciprok Bastard (lat. *reciprocus* tilbagevendende ad samme Vej): ved Krydsning mellem to Slægter A og B kan man enten befrugte A med B el. omvendt. A + B og B + A er da reciproke B. Befrugter man A + B med B el. B + A med A opstaar iterative Bastarder.

v. Recklinghausen's (R., Friedrich Daniel, 1833—1910, Tyskland) **Sygdom**: 1) Multipel Neurofibromatose samt næsten konstant talrige Nævi spredt over hele Legemet. 2) Ostitis deformans osteoplastica.

Reclinatio cataractae (lat. *reclinare* bøje tilbage; *Cataracta* s. d.): tidligere benyttet Stæroperation. Man væltede Linsen tilbage i Corp. vitr. med Forfladen opad — i Modsætning til Depressio, s. d.

Reclus' (R., Paul, 1847—1914) **Sygdom**: se 1) *Maladie kystique de la mamelle*, 2) *Phlegmon ligneux*. **R.'s Metode til Lokalanæsthesi**: Infiltration af Snitlinien med Kokainopløsning. **R.'s Operation**: Anlægelse af en Anus præ-

ternaturalis i Fossa iliaca ved Cancer recti.

Rectal (*Rectum* [lat. *rectus* lige]): tilhørende Endetarmen (Rectum).

Recto-cele (*Rectum* [lat. *rectus* lige] + gr. *kele* Brok): Udposning paa forreste Del af Endetarmen, der fremkommer ved Fremfald af bageste Vaginalvæg, idet denne da trækker Endetarmens Forvæg med sig. **-pexia** (gr. *pexis* Tilheftning): Fastheftning af bageste Væg af den prolaberende Rectum til det retro-rectale Væv (se Ekehorn). **Romanoskop** (*S Romanum* + gr. *skopeein* undersøge) (Tuttle [T., Edward Gerry, 1862—, New York] -Strauss [S., Isidore, 1845—1896, Paris]): 30 cm langt rørformet Metalinstrument, forsynet med elektrisk Lys, til Undersøgelse af Indsiden af Rectum og nederste Del af *S Romanum*. **-rraphia** (gr. *rhafē* Søm): Foldning af Rectum — paa langs eller tværs — ved submukøse Suturen (ved Operation for Prolapsus recti). **-skopia** (gr. *skopeein* undersøge): Undersøgelse af Rectum med Rektoskop. **-tomia** (gr. *tome* Snit): Incision i Rectum.

Recurrrens (lat. *recurrere* løbe eller vende tilbage), se Febris recurrrens. **R.-Spirokæten**, se Spirochaeta.

Redler: Udviklingsstadium af Ikter. R. af Leverikten findes hos Mellemvæerten (*Sneglen Limnæa truncatula*) i Leveren.

Redlich's (R., Emil, 1866—1930, Neur., Wien) **Fænomen**: hos Neuropater kan ved meget vedholdende Haandtryk Pupillerne blive store og uregelmæssige og Lysreaktionen blive svag. **R.'s Encephalomyelitis disseminata acuta**, s. d.

Redressement (fr.): Handling, hvorved noget redresseres d. e. bringes i Orden, paa Plads.

Reducerede Øje (lat. *reducere* føre tilbage): skematisk Konstruktion for at simplificere de optiske Beregninger. Det har kun een brydende Flade med Luft foran og Vand bagved.

Reduktionsdeling (lat. *reductio* Tilbageføring): en af Kønszellens Modningsdelinger, hvorved Kromosomernes Antal halveres. Jfr. Ækvationsdeling.

Reeducatio (lat. *re-* igen + lat. *edu-*

catio Opdragelse): Øvelsesterapi til Gen-
erhvervelse af en tabt eller nedsat
Funktion.

Refleks (lat. *reflexus* Tilbagebøjning):
ved Irritation af en afferent (sensitiv)
Nerve automatisk (uden Bevidsthedens
Indgriben) udløst Udslag i en bestemt
efferent (motorisk, sekretorisk, inhibi-
torisk etc.) Nerves Omraade; f. Eks. en
Muskelkontraktion. **-epilepsi**, se Epi-
lepsi. **-krampe**: udbredt, uregelmæssig
Refleks i Form af kloniske eller tetaniske
Trækninger. **-lammelse**: L., der kan
optræde reflektorisk ved Lidelser i indre
Organer (særlig Urinvejene, Tarmen,
Uterus), samt efter Traumer. Oftest
foreligger der dog Neuriter eller andet
organisk Grundlag. **-ogen Zone** (gr.
gignomai [gen-] opstaar): Steder paa
Legemet, hvorfra en Refleks kan ud-
løses. **-smarter**, se Synalgia.

Réflexe controlatérale (fr.) = Brud-
zinski's Symptom.

Reflexplacenta (lat. *reflectere* [re-
flexum] bøje tilbage + lat. *placenta*
Kage): P., hvis materielle Del ikke blot
bestaar af Decidua basalis, men ogsaa
af D. reflexa.

Reform-Øje, se Snellen's Reform-
Øje.

Refraktion (lat. *refringere* [refractum]
bryde): 1) en Lysstraales Brydning eller
R. er dens Afvigelse ved at passere fra
et Stof til et andet. 2) Øjets R. eller
Refraktionstilstand er dets optiske
Forhold, som er bestemt ved, om pa-
ralelle Straaler uden Akkomodation
samles paa Retina (Emmetropi), foran
eller bagved denne. **Refraktionsano-
mali** (gr. *anomalos* uregelmæssig): Af-
vigelse fra den normale, emmetrope
R.stilstand (Myopi, Hypermetropi,
Astigmatisme). **-sophthalmoskop** (gr.
ophthalmos Øje + gr. *skopeein* undersøge):
O. til Undersøgelse i opret Billede.

Refraktometer (lat. *refringere* [re-
fractum] bryde + gr. *metron* Maal):
1) Apparat til Bestemmelse af Stoffers
Brydningsindeks (og Dispersion). 2) Ap-
parater til at bestemme et Øjes »Re-
fraktion«.

Refraktur (lat. *re-* igen + lat. *frac-
tura* Brud): ved Kunst fremkaldt Frak-
tur ved daarligt helet Brud for at bringe
Knoglestykkerne i bedre Stilling.

Refrigeratio (lat.): 1) Afkøling, For-
kølelse, d. e. ved Afkøling fremkaldt,
let katarrhalsk Affektion af de øvre
Luftveje. 2) Nedsættelse af Feber eller
af Legemstemperaturen.

Regeneration (lat. *regeneratio* Gen-
føddelse): Gendannelse, mere eller min-
dre fuldstændig, af Legemsdele og Væv.

Regimen (lat., Styrelse): den Leve-
maade, der af Lægen foreskrives Pa-
tienten.

Regionær Anæsthesi (lat. *regio*
Egn; gr. *anaesthesia* Mangel paa Fø-
lelse): Lokalanæsthesi af en bestemt
Region ved Indsprøjtning om de tilsva-
rende Nervestammer af Novocain el.
lign.

Regionære Metastaser (lat. *regio*
Egn; gr. *metastasis* Flytning, Foran-
dring): M. i de Glandler, der svarer til
den Region, som den ondartede Svulst
har angrebet.

Register: Tonerække, hvis enkelte
Toner frembringes efter samme meka-
niske Princip (Orglets Register!). Sang-
stemmen har 3 Register: Bryststemme,
Mellemstemme (= Voix mixte), Falset-
stemme (= Fistelstemme, = Hoved-
stemme).

Règles (fr.) = Menstruation. **R. sup-
plémentaires** = vikarierende M., s. d.

Regnbuehindebetændelse = Iritis.

Regurgitatio (lat. *re-* tilbage + lat.
gurgere [gurgit-] Hvirvel, Strømning):
Tilbagestrømning sp. 1) den hastige Til-
bageløben af sunkne Fødemidler uden
egentlige Brækningsbevægelser eller af
Fødemidler, der, naar de kommer ind
i Munden, straks løber ud af Næsen p.
Gr. af mangelfuld Aflukning af Næse-
svælgrummet; eller 2) Blodets tilbage-
gaaende Bevægelse p. Gr. af Klappe-
insufficiens.

Reichel's (R., Friedr. Paul, f. 1858,
tysk Obstetriker) **Filter**: meget tæt Fil-
ter af Porcelænsmasse, som anvendes
til Filtrering af Bakterier fra Vædske.
Filteret er cylinderformet, lukket i den
ene Ende; det anbringes i en Beholder,
i hvilken der kan frembringes Vakuum;
Vædsken suges fra Cylindrens Indre
ud gennem dens Væg.

Reichert-Meissl's Tal for Fedt-
syrer er det, der angiver, hvor mange
mg $\frac{1}{10}$ n Kaliumhydroxyd der kræves

til Neutralisation af de i 5 g Fedtstof efter fuldstændig Forsæbning tilstedeværende flygtige Fedtsyrer, som tillige er opløselige i Vand.

Reichmann's (R., N., 1851—1918, Warzawa) **Sygdom**: kontinuerlig Hypersekretion fra Ventrikelslimhinden selv i fastende Tilstand; den kan være ledsaget af forskellige dyspeptiske Symptomer.

Re-implantatio (lat. *re-igen* + lat. *in* ind + lat. *plantatio* Planter): Implantering af en løsreven Legemsdel (f. Eks. en Tand) paa sin tidligere Plads. **-induration** (lat. *indurare* forhærde): uden ny Smitte optrædende Induration (og Ulceration) paa en allerede lægt haard Chankers Plads (se Chancre reductus). **-infektion** (lat. *inficere* smitte): fornyet Smitte med en eller anden Mikrobaart hos en Person, som tidligere har overvundet Sygdommen forårsaget af samme Mikrobe (bruges især naar Talen er om Syfilis). Sml. Superinfektion. **-inversion** (lat. *inversio* Omdrejning): Tilbageføring el. Tilbagekrængning af et udkrænget Organ, f. Eks. ved *Inversio uteri*. **-iteretur** (lat. *iterare* gentage): udleveres paa ny; Receptudtryk.

»**Reizserum**« (ty.): »Irritationsserum« d. e. S., som man i diagnostisk Øjemed bringer til Udtrædning paa en Chankers (eller Papels) Overflade ved simpel Irritation (let Bankning eller Gnidning) af Saarfladen.

Reklinationsleje (Lorenz) (lat. *reclinare* bøje tilbage): Gipsleje til Udretning af en Kyfose.

Rekonvalescens (lat. *reconvalescere* genvinde sine Kræfter): Genvinding af Kræfter efter en Sygdomsperiode.

Rekonvalescentserum (lat. *reconvalescere* atter helbredes): Serum fra Personer, som nylig har overstaaet en Infektionssygdom; anvendes profylaktisk eller terapeutisk mod samme Sygdom. Det vigtigste R. er Mæslinge-R., som ved tilstrækkelig tidlig profylaktisk Anvendelse forebygger Mæslinger i ca. 95 % af Tilfældene. R. anvendes ogsaa mod Poliomyelitis, Weil's Sygdom, Scarlatina, Tyfus o. fl. a. Sygdomme.

Rekurrerende Sensibilitet (lat. *recurrere* løbe tilbage): Følsomhed, der er

knyttet til Rygmarvens iøvrigt rent motoriske Forrødder, og som skyldes tilbagegaaende Nervegrene fra Bagrødderne.

Relactatio (lat. *re-igen* + lat. *lactare* give Mælk): Fornylelse af den (kortvarigt) standse Mælkesekretion.

Relaparotomi (lat. *re-igen* + gr. *lapara* Lysken + gr. *tome* Snit): gentaget L.

Relaps (lat. *relabi* [relapsus] falde tilbage): Tilbagefald.

Relaxatio (lat., Slappelse, Lettelse): Afslappelse, Afspænding af Vævene.

Remak's (R., Ernst Julius, 1849—1911) **Symptom**: Sensibilitetsforstyrrelse med forsinket Smerteledning, men uskadet Berøringsfølelse (et Stik føles først som Berøring og et Øjeblik derefter som Smerte). Sympt. ved Tabes og Polyneuritis.

Remission (lat. *remissio* Slappelse): delvis Forsvinden eller Bedring af et sygeligt Symptom. Sml. Febris remittens.

Ren Linie: (i Arvelighedslæren) en Slægt, hvor alle Individer er ens og homozygote m. H. t. samtlige arvelige Egenskaber. Findes kun hos homozygote Planter, der formerer sig ved Selvbefrugtning. Sml. Biotype, Klon.

Ren arcuatus (lat. *renes* Nyrer): Hesteskonyre, fremkommer ved Sammenvoksning af de 2 Nyrer. **R. concretus**: Sammenvoksning af de 2 Nyrer. **R. cysticus**: Cystenyre, cystisk Omdannelse af Nyre vævet, medfødt Misdannelse (Svulstdannelse?). **R. mobilis**: Vandrenyre, bevægelig Nyre disloceret nedad. **R. scutulatus**: Kagenyre, fremkommer ved Sammenvoksning af de 2 Organer. **R. unguiformis**: Hesteskonyre.

Renal(is) (lat. *renalis*): tilhørende Nyrer. **R. Acidose**: stærk Nedsættelse af Blodets alkalisk reagerende Stoffer, fortrinsvis af Bicarbonat, som kan ses ved terminale Stadier af kronisk Nefritis (se Acidose og Alkalose).

Renifleurs (fr.): Personer, der gennem Indaandning af Vinlugt bliver kønsligt paavirkede.

Renkultur: Kultur, som udelukkende bestaar af Bakterier (eller andre ukønnede Organismer) af samme Op-

rindelse, f. Eks. Meningokokker fra samme Spinalvædske. Fra en oprindelig blandet eller ikke sikkert ren Kultur fremstilles i Laboratoriet R. ved Spredning, se Encellekultur.

Reno-renal Refleks (lat. *renes* Nyrenerne + lat. *renalis* hørende til Nyrenerne): ved smertefulde Affektioner af den ene Nyre fremkaldt Funktionsforstyrrelse i den anden (Anuri f. Eks.). **-tyfus** (gr. *tyfos* Røg, Uklarhed), se Nefrotyfus.

Rentehysteri: Betegnelse af tysk Oprindelse for en traumatisk Neurose, hvor Kampen om Erstatningen vedligeholder en hysterisk Tilstand hos den tilskadekomne. Erstatningen udbetales i Tyskland ikke paa een Gang, men som en Pension.

Renversé (fr.): Omdrejning, Omkastning (paa 180° af Bind, hvilket er nødvendigt for at faa dette til at slutte tæt om en Ekstremitet, der tiltager i Tykkelse opad).

Reparationspannus s. Pannus reparativus, se Pannus.

Re-perception (lat. *re-* tilbage + lat. *perceptio* Opfattelse): hypotetisk, psykisk Proces, der af nogle antages som Forklaring paa Hallucinationernes Mekanisme; ud fra den tilgrundliggende Teori skulde Hallucinationernes Livagtighed fremkomme ved, at de Hjerne-celler, hvori Erindringerne opbevares, udløser en tilbagegaaende Irritation af de til Sansningen knyttede Afsnit af Nervesystemet. **-plantatio** (lat. *plantatio* Planter): Indgreb, som bringer et Vævsstykke til at hele ind igen paa sin Plads, Genanbringelse af løsnet Tand i dens egen Alveole.

Reponibel (lat. *reponere* lægge tilbage): som kan reponeres, c: føres tilbage paa sin Plads (f. Eks. et Brok).

Repositio (lat. *reponere* lægge tilbage): Handling, hvorved noget **reponeres** d. e. bringes paa Plads.

Reproduktion (lat. *re-* igen + lat. *producere* [productum] frembringe): Genfrembringelse, Gendannelse.

Repulsion (lat. *repellere* [repulsum] støde tilbage): Tilbagestøden, Tilbage-driven.

Resektion (lat. *resectio* Afskæring): Afskæring eller Udskæring af Stykker af Legemsdele.

Reserve-blod: Blodmængde, der efter Fødslen overføres til Barnets Kredsløb fra Placenta. **-energi** = Reservekraft. **-kraft**: klinisk set den Kraft el. Arbejdsevne, som en Muskel, Muskelgruppe el. et Organ ikke anvender i Almindelighed, men har til Raadighed og kan bringe i Anvendelse, naar der stilles større og større Krav til det, Krav, som ligger udenfor det sædvanlige. Et sygt Organs R. kan være ringe el. mangle. Kan det kun udføre det Arbejde, som er nødvendigt for at opretholde den normale Funktion i Hvile siges det at være **relativt insufficient**. Kan det selv i absolut Hvile ikke udføre dette siges det at være **absolut insufficient**. **-luft**: Luftmængde, som efter en almindelig Udaanding endnu ved lidt Anstrengelse kan udaandes.

Residual-blod (lat. *residuus* tiloversblivende): det Blod, som bliver tilbage i Placenta efter dens Løsning fra Uterusvæggen. **-lammelse**: efter Apopleksi o. lign. varigt tilbageblivende Lammelse. **-urin** (gr. *ouron* Urin): Urin, der umiddelbart efter Vandladningen bliver tilbage i Blæren, naar Pt. ikke er i Stand til at tømme den fuldstændig.

Residuum (lat. *residuus* tiloversblivende): Betegnelsen anvendes ofte om den Rest, som bliver tilbage naar et Stof har været Genstand for en el. anden Behandling, Eks. Glødning, Op-løsning, Paavirkning af Ferment o. a.

Resina (lat.): Harpiks, gummiagtige, klæbrige Substanser, der anvendes som Lægemidler.

Resolution (lat. *resolutio* Opløsning): Helbredelsesproces i sygt Væv, Resorption af Betændelsesekssudat f. Eks.

Resorcinprøve til kvalitativ Bestemmelse af fri Saltsyre i Maveindhold: paa en Porcelænsskaal anbringes 1—2 Draaber Boas Reagens (5 g Recorsin, 3 g Rørsukker, 100 g spir. dilist.) og 2 Dr. filtreret Mavesaft; Draaberne blandes og Skaalen opvarmes forsigtigt til Vædsken er fordampet. Rosa el. zinoberrød Farve betyder Tilstedeværelse af fri Saltsyre.

Resorption (lat. *resorbere* opsuge, drikke): indbragt i Fordøjelseskanalen og andre af Legemets Hulaheder, paa Hud og Slimhinder, injiceret under Hu-

den eller ind i Muskler, vil opløste Stoffer efter kortere eller længere Tid op-suges (resorberes), idet de føres over i Blod- eller Lymfebanerne. -**sfeber**: F., der opstaar ved Opsugning af f. Eks. Pleuraekssudat gennem Vener og Lymfekar. -**stuberkler** (lat. *tuberculum* lille Svulst): opstaar i Nærheden af et primært Focus, hvorfra Bacillerne er resorberede.

Respiration (lat. *respiratio*): Aandeding.

Respirator (lat. *respirare* aande): Betegnelse anvendt paa mange forskellige Apparater, f. Eks. 1) en Slags Masker, som bæres for Næse og Mund for at hindre Indaanding af Støv, giftige Luftarter o. a. 2) et Apparat, som kan anvendes til at give kunstig Respiration i Tilfælde af Respirationsmuskellammelse o. a.

Respiratorisk Højdeskifte (lat. *respirare* aande), Friedreich's H., el. Friedreich's Perkussionskifte: over Kaverter, der er som en Valnød el. større, kan man faa tympanitisk Perkussions-tone, naar de ligger nær Overfladen. Hvis Patienten trækker Vejret dybt, medens der perkuteres, bliver Tønen højere, lig R. H. Se tillige Wintrich's Højdeskifte. **R. Legemstype** (fr. type respiratoire): ældre Nomenklatur, svarer nærmest til den leptosome Type (s. d.).

Restitutio (lat., Genopbyggelse): Gendannelse af en tidligere Tilstand, fuldstændig Helbredelse.

Restkvælstof, Retentionskvælstof, ikke koagulabelt Kvælstof, Filtratkvælstof: den Kvælstofmængde, der bliver tilbage, naar Albumen er udfældet af Blod, Serum el. anden Vævsvædske. Bestaar af Urinstof (ca. 50 %), Aminosyre, Urinsyre, Ammoniak, Kreatinin o. a.

Retardation (lat. *retardatio* Forsinkelse): Forsinkning.

Retentio (lat., Tilbageholdelse): en Tilstand, hvor noget retineres: holdes tilbage. **R. membranarum**: Tilbageholdelse af Æghinderne efter Moderkagens Fødsel. **R. placentæ**: Tilbageholdelse af Efterbyrden i Livmoderen.

Retentionscyste (lat. *retentio* Tilbageholdelse + gr. *kystis* Blære): Udvidning af Kirtler paa Grund af tilbageholdt Sekret ved Tilstopning af Udførselsgang.

Retikulo-endotelialt System (lat. *reticulum* lille Net; *Endothelium* [gr. *endon* indeni + gr. *thele* Brystvorte]): herunder sammenfattes de Celler, som vitalt lader sig farve med Karmin; det er Stjerneceller i Leveren, Celler i Milt-pulpa, Knoglemarv, Kirtler og Binde-væv. Fra disse Celler menes visse Monocyter i Blodet at stamme. -**cyter** (gr. *kytos* Hulrum) el. reticulerede Erythrocyter: med visse Farvestoffer, særlig basiske, og ved visse Farvemethoder, fortrinsvis supravitale, kan man faa et saakaldt Reticulum el. reticulær Dannelse frem i nogle Erythrocyter. Reticulum viser sig som smaa Granula ordnede i Grupper el. i Rækker, som igen kan danne netformede el. grenede Figurer. Reticulum findes oftest i unge Erythrocyter, og er Tegn paa regenerativ Aktivitet i de bloddannende Væv. -**cyternes Antal**: hos normale Voksne kan findes 0,3—1 %, hos Børn 5—10 %. Ved visse Anæmier kan ses 2—20 % el. mere; særlig mange ses ved hæmolytisk Ikterus.

Reticulum (lat., lille Net): netformet Dannelse; se bl. a. Reticulocyter.

Retinitis (*Retina* [lat. *rete* Net]): Betændelse eller Degeneration i Net-hinden. Kan give sig til Kende ved Blødninger, ved hvide Ekssudatpletter eller ved diffuse Uklarheder. De fleste Former stammer fra Sygdomme, der angriber hele Organismen og er derfor hyppigst dobbeltsidige. Ofte er samtidig N. opticus eller Chorioidea angrebet (**Neuroretinitis** og **Chorioretinitis**). **R. al-buminurica**: R. paa Grund af Nyrebetændelse. Blødningerne og Ekssudaterne findes hovedsagelig i Makularegionen og Ekssudaterne er her ofte stjerneformigt ordnede. **R. circinata** (Fuchs): sammenflydende, smaa, runde Ekssudater, oftest dannende en Ring eller en Del af en saadan omkring Makularegionen, omtrent i Papillens Afstand fra denne. Tillige er selve Makularegionen som Regel degenereret, saa at Synsstyrken er stærkt nedsat. Findes hos ældre Personer (Arteriosklerose). Sjælden. **R. diabetica**: ligner R. al-buminurica, men har sjældnere den stjerneformige Ordning. Hos Sykkesyge-Patienter. **R. ex-sudativa externa**: store, prominende

Ekssudater i Retinas ydre Lag og bag denne, saa at Retinalkarene er udækkede. 1) juvenil Form: hos unge, som Regel eensidig, endende med Amotio og Blindhed (Coats). Sjælden. 2) hos ældre eller Syfilitikere. Oftest i Makularegionen og dobbeltsidig. **R. gravidarum**: ved Svangerskabsnefritis. **R. hæmorrhagica** med talrige Hæmorrhagier i Nethinden. Ved Karlidelser, spec. Thrombosis v. centralis retinae. **R. leucæmica**: R. ved Leukæmi; kendetegnes ved foruden de sædvanlige retinitiske Forandringer at have hvide Pletter omgivet af en rød Søm og lyse, ofte dilaterede og slyngede Kar. **R. luetica** = R. syphilitica. **R. metastatica** ved septisk Emboli i en Retinal-Arterie. Giver ofte Abscesdannelse og Panoftalmitis. **R. nephritica** = R. albuminurica. **R. pigmentosa** = Pigmentdegeneration af Nethinden. **R. proliferans** (Manz): Dannelse af tætte, hvide Bindeævmasser og Strøg, strækkende sig frem i Corp. vitreum. **R. pseudonephritica**: Ekssudater med stjerneformig Ordning i Makularegionen, lignende R. albuminurica, men uden Nefritis. Sjælden. **R. punctata albescens** (Mooren): en Form af R. pigmentosa med talrige, fine, hvide Pletter over hele Nethinden. **R. septica**: ved Sepsis. Karakteristisk for den er store, hvide Pletter i Nærheden af Papillen (de Roth'ske Pletter). **R. splenica** = R. leucæmica. **R. stellata** = R. pseudonephritica. **R. striata**: hvide el. blaalighvide Strøg, som forgrener sig og strækker sig over en stor Del af Nethinden. De ligger bag dennes Kar. I mange Tilfælde er Forandringerne en Følge af Nethindelesninger, som er helet til igen. **R. syphilitica** er hyppigt kombineret med Chorioiditis. Retina kan være diffust uklar eller der kan være pletformige Infiltrater, hyppigst langs Karrene.

Retino-chorioiditis s. Chorioretinitis: samtidig Nethinde- og Aarehindebetændelse. **-skopi** (gr. *skopeein* se, undersøge) = Skiaskopi.

Retractor (lat. *retrahere* [retractum] trække tilbage): 2- eller 3-fliget (-hovedet) Stykke Gaze, der ved Amputationer benyttes til at svæbe om Bløddelene for dermed at trække disse tilbage under

Gennemsavningen af Knoglen eller Knoglerne.

Retrahere (lat.): at trække tilbage.

Retraktion (lat. *retractio* Formindskelse): Forkortning, Skrumpning, i Reglen paa Grund af aragtige Forandringer, saaledes R. af Thoraxvæggen efter Pleuritis med Adhærencedannelse (rétrécissement thoracique).

Retraktionsring (lat. *retractio* Tilbageatrækning): den tværløbende For-dybning, der undertiden er synlig og følelig paa Forsiden af Uterus paa Grænsen mellem øverste og nederste Uterinsegment ved truende Ruptura uteri under Fødslen. Bruges ogsaa = Kontraktionsring.

Retransfusion, se Autotransfusion.

Rétrécissement (fr.) = Retraction.

Retro-collis spasmodicus (lat. *retro* tilbage, bagved + lat. *collis* Hals): permanent Bagoverbøjning af Hovedet som Følge af en (gerne rent funktionel) Krampe i Nakkemusklernes. **-deviatio uteri** (lat. *deviare* gaa bort fra Vejen): Deviation bagtil af Uterus fra den normale Stilling. **-flexio uteri** (lat. *flexio* Bøjning): Bøjning bagover af Corpus uteri i Forhold til Collum. **-gnathia** (gr. *gnathos* Kæbe): abnorm ringe Udvikling af Kæberne, saa de ikke naar frem til Pandens Plan. **-grad Amnesi** (lat. *retrogradus* tilbagegaaende), se Amnesi. **-grad Incarceration**, se Incarceration. **-molar** (lat. *mola* Kindtænder [lat. *mola* Mølle]): bag Molarerne. **-placenta Hæmatom** (lat. *placenta* Kage): den Blodmængde, der kan samles mellem Uterinvæggen og Placenta, naar denne løsnes først i det centrale Parti, medens Randpartierne endnu er adhærente. **-positio uteri** (lat. *positio* Stilling): Forskydning af Uterus bagtil. **-pulsion** (lat. *pulsio* Støden): med Propulsion analog, tvangsmæssig Gaaen baglæns, naar Ligevægten forstyrres ved et Stød forfra el. lign. Sympt. ved Paralysis agitans. **-versio uteri** (lat. *vertère* dreje): Drejning bagover af hele Uterus. **Retsmedicin**: Medicina forensis s. legalis.

v. Reuss' (v. R., August, 1841—, Wien) **Farvetavler**: farvede Bogstaver paa farvet Baggrund, valgt saaledes, at nogle af dem er usynlige for farveblinde.

Revakination (lat. *re-* igen + *Vakination* [s. d.]): gentagen Vakination efter længere Tids Forløb, spec. Koppevakination.

Reverdin's (R., Jacques, 1842—1929, Genève) **Transplantation**: Dækning af Huddefekter ved T. af smaa Hudstykker, der afklippes andre Steder paa Legemet.

Reversibel (lat. *reverti* [reversum] vende om, vende tilbage): hvis et Stof el. Legeme har været udsat for en el. anden Paavirkning, Slag, Kulde, Varme, Indtørring o. a., og det derefter atter er i Stand til at vende tilbage til sin oprindelige Tilstandsform, siger man det har gennemgaaet en reversibel Proces. Stoffer, som danner kolloide Opløsninger og kan taale Indtørring og atter danne Kolloidopløsning, er reversible.

Révilliod's (R., Henri, nulevende, Schweiz) **Symptom**: Tabet af Evnen til at lukke Øjet paa den angrebne Side alene (ved central Facialispærese).

Revolutio cordis (lat. *revolutio* Tilbagevæltning; lat. *cor* Hjerte): en fuldstændig Hjertefunktionsfase, Atriers og Ventriklers Systole, deres Diastole og den paafølgende Pavse.

Reversio (lat., Løsrivning): Afløsning, Aflastning. Tidligere meget brugt Behandling, f. Eks. ved Febersygdom, hvor man mente at »afløse« Feberen ved at give Afføringsmidler, Aareladninger o. lign. Syn. Derivatio.

Reynold's Acetonprøve: Opløsningen (Urinen) tilsættes Sublimat og Kalilud til alkalisk Reaktion. I Filtratet faas med Ammoniumsulfat et sort Bundfald, hvis Opløsningen indeholder Aceton.

Rhabdo-myom (gr. *rhabdos* Stav + *Myom* [gr. *mys* Muskel]): Svulst bestaaende af og udgaaet fra tværstribet Muskulatur. -**phobia** (gr. *phobos* Frygt): tvangsmæssig Frygt for Stokke (og Stokkeslag).

Rhachisagra (gr. *rhachis* Rygrad + gr. *agra* Fangst): Gigt i Hvirvelsøjlen Led.

Rhachi-algia (gr. *rhachis* Rygrad + gr. *algos* Smerte): Smerte (og Ømhed) langs Rygsøjlen, spec. den hysterisk betingede. -**analgesia** (gr. *analgesia* Ufølsomhed for Smerte): Ophævelse af Rygmarvens Smertefølelse. -**anæsthesia**

(gr. *anæsthesia* Mangel paa Følelse): Ophævelse af Rygmarvens sensitive Funktion. -**ocentesis** (gr. *kentesis* Stikken): Lumbalpunktur. -**odynia** (gr. *odyne* Smerte): (rheumatiske) Smarter i øverste, midterste Del af Ryggen. -**omyelitis** = Myelitis. -**oplegia** (gr. *plege* Slag): Rygmarvslammelse. -**otomia** (gr. *tome* Snit): Opmejsling eller Opklipning af Hvirvelsøjlen. -**pagus** (gr. *pegnyimi* [pag-] sammenføjer): Dobbeltmisdannelse med Sammenvoksning af Individierne i Columna thoracalis og lumbalis. -**schisis** (gr. *schisis* Spaltning) = Spina bifida. R. posterior: Spina bifida.

Rhagade (**Rhagas**) (gr. *rhagas* [rhagad-] Ridse, Spalte): langagtig, smal Sprængning eller Fissur i Hud (eller Slimhinde) indtagende alle eller kun de øverste Lag; findes især omkring Munden og ved Anus (Udtrykket bruges navnlig ved Børn med medfødt Syfilis).

Rhesasthenia (gr. *rhesis* Talen + gr. *astheneia* Kraftesløshed): abnorm Træthed af Talestemmen.

Rheumathritis (gr. *rheuma* det flydende; det i Legemet flydende Sygdomsstof + gr. *arthritis* Sygdom i Leddene): Ledrheumatisme.

Rheumat-algier (gr. *rheuma* det i Legemet flydende Sygdomsstof + gr. *algos* Smerte): rheumatiske Smarter. -**oid** (gr. *eidos* Form, Udseende): oftest multiple Ledaffektioner i Tilslutning til visse akutte Infektionssygdomme (Scarlatina, Puerperalsepsis etc.) og forarsaget af den Infektionssygdommen fremkaldende Baktterie. -**oid Arthritis** = Arthritis deformans. -**okelis** (gr. *kelis* Plet) = Purpura rheumatica.

Rheumatisk Diatese: Anlæg for rheumatiske Sygdomme.

Rheumatismus (gr. *rheuma* det i Legemet flydende Sygdomsstof): en mere populært anvendt Betegnelse for pludseligt eller flygtigt optrædende Smarter i Muskler og Led, og som kommer enten uden paaviselig Aarsag el. kan sættes i Forbindelse med Forkølelse, Kulde eller Vejrforandring.

Rhexis (gr.): Sønderrivning; Blødning pr. rhexin.

Rhin-aesthesia (gr. *rhis* [rhin] Næse + gr. *aisthesis* Følelse): Lugtesans.

-**agra** (gr. *agra* Fangst) Gigtsmerter i Næsen. -**algia** (gr. *algos* Smerte): Næsesmerter. -**enchysis** (gr. *enchysis* Indhældning): Næseudskylning. -**eurynter** (gr. *eurynein* gøre bred): Instrument indrettet analogt med en Kolpeurynter til at indføre i Næsen til Tamponade ved Næseblødning. -**haematoma** (gr. *haima* Blod): subperikondral Blødning i Næseskillevæggen. -**iatrie** (gr. *iatreia* Helbredelse): Læren om Næsens Sygdomme. -**ismus**: Snøvlen. -**itis**: Betændelse af Næseslimhinden. **Rh. anterior sicca**: ved Næsepillen fremkaldt Betændelse af den forreste Del af Næseskillevæggen med Erosion og Skorpedannelse og ofte Perforation. **Rh. atrophicans foetida** = Ozæna, s. d. **Rh. vasomotorica**: st. forøget vandig Næseafsondring paa Grund af abnorm Nervepaavirkning. -**oantritis** (gr. *antron* Hule): Næsekatar i Forbindelse med Bihulebetændelse. -**oblennorrhæa** (gr. *blennos* Slim + gr. *rhoë* Flod): purulent Afsondring fra Næsen. -**okephalus** (gr. *kefale* Hovede): Misfoster med snabelliggende Hudfolder i Stedet for Næse og et enkelt midtstillet Øje. -**okleisis** (gr. *kleisis* Tillukning): Tillukning af Næsen. -**odiaphanoskopia** (gr. *diaphainein* lade skinne igennem + gr. *skopeein* undersøge): Gennemlysning af Næsehulen og Kæbehulerne fra Munden. -**odynia** (gr. *odyne* Smerte): Smerter i Næsen. -**ogen** (gr. *gignomai* [gen-] opstaa): stammende fra Næsen. -**olalia** (gr. *lalia* Talen): Snøvlen. Eftersom Næsen er tilstoppet eller passabel, er Klang lukket (**Rh. clausa**) eller aaben (**Rh. aperta**). -**olith** (gr. *lithos* Sten): Næsesten; Konkrement i Næsehulen, som oftest dannet omkring et Fremmedlegeme. -**ologia** (gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Næsens Sygdomme. -**omykosis** (gr. *mykes* Svamp): Betændelse i Næsen, fremkaldt af Svampe. -**opharyngitis** (gr. *farynx* [faryng-] Svælg): Betændelse af Næsesvælget; Næsesvælgkatar. -**oponia** (gr. *fone* Stemme): Snøvlen. -**ophthalmus** (gr. *ofthalmos* Øje) = -okephelus. -**ophyma** (gr. *fyma* Udvækst): »Phyma paa Næsen«, i Almindelighed som Følge af kronisk, voldsom Akne rosacea opstaaende, diffus, uregelmæssig Forøgelse af Næsens sub-

kutane Væv, dækket af hyperæmisk, fortykket Hud. -**oplastik** (gr. *plastike* Kunsten at forme): Operation til Dækning af Næsedefekt. Hertil kan bruges en stillet Lap fra Panden (den indiske Metode), fra Kinden (den franske Metode) eller fra Armen (den italienske Metode). -**orrhagia** (gr. *rhagnymi* [rhag-] bryder): Næseblod. -**orrhaphia** (gr. *rhafē* Søm): Næsesammensyning. -**orrhoea** (gr. *rhoë* Flod): Næseflod. **R. cerebrospinalis**: Udfloed af Cerebrospinalvædske gennem Næsen, f. Eks. ved Kraniebrud. -**oskleroma** (gr. *skleroma* Haardhed): kronisk Infektionssygdom optrædende i de øverste Luftveje, særlig i Næsen og paa Overlæben, med ildelugtende Afsondring, dannende Knuder og haardt, stenoserende Arvæv. -**oskopia** (gr. *skopeein* se, undersøge): Undersøgelse af Næsens Indre, dels ved direkte Indblik forfra (**R. anterior**), dels ved indirekte Indblik bagfra ved Hjælp af et Spejl, indført i Svælget (**R. posterior**). Ved Indførelse af Killian's langbladede Speculum kan ogsaa den øverste og midterste Del af Næsen gøres tilgængelig for Synet (**R. media**). -**ostenosis** (gr. *stenosis* Forsnævring): Forsnævring af Næsen.

Rhipicephalus (gr. *rhapis* Vifte + gr. *kefale* Hovede), se Fièvre bonton-neuse.

Rhizoma (gr.): Rodstok; Betegnelse for Plantedel, der anvendes som Lægemiddel.

Rhizopoder (gr. *rhiza* Rod + gr. *pous* [pod-] Fod): Klasse af Protozoer, der udmærker sig ved at forandre Form meget let. Deles i flere Ordener, af hvilke kun Amoebina har Interesse for Læge- og Veterinærvidenskaben. Se Amøber og Entamoeba.

Rhizotomia post. (gr. *rhiza* Rod + gr. *tome* Snit) = Foerster's Operation.

Rhodesiafeber (*Rhodesia*, Sydafrika), se Piroplasmose.

Rhombus lumbalis (gr. *rhombos* Rhombe; lat. *lumbus* Lænd) = Lænderhomben (Lendenraute [Waldeyer]); dennes tre nedste Vinkelspidser er de samme som i Michaëlis' Rhombe (s. d.), men medens dennes Toppunkt svarer til Proc. spinosus vertebræ lumb. V, ligger L.'s øverste Vinkelspids noget

højere, nemlig ved Sammenstødsstedet af nederste Rand af Musc. sacrospinales.

Rhonchus (gr. *rhonchos* Snorken), ogsaa kaldet tørre Rallelyde; det er de snorkende, brummende, fløjtede eller pibende Lyde, som kan opstaa i de større Bronchier, ved at Slim el. svullen Slimhinde sættes i Bevægelse under Luftens Passage.

Rhotacismus (gr. *rho* Bogstavet r): mangelfuld Udtale af Bogstavet «r».

Rhyas (gr., flydende): 1) Taareflod. 2) Atrofi af Caruncula lacrymalis.

Rhyphia (gr. *rhypos* Snavs) = Rupia.

Rhytidosis corneae (gr. *rhytidoein* gøre rynket): rynket Udseende af Kornea som Følge af stærk Tryknedsættelse i Øjet, f. Eks. ved betydeligt Tab af Glaslegemet ved Læsioner eller Operation.

Richter's (R., August Gottlieb, 1742—1812) **Hernie**: H., der kun omfatter en Del af Tarmvæggen, parietalt Hernie = Littré's Hernie.

Rickettsia (Ricketts, Howard Taylor, 1871—1910, Amerika): meget smaa, bacillignende Parasitter, som hovedsagelig findes intracellulært. De anses for det specifikke Virus for nedennævnte Sygdomme: **R. Prowazeki**: findes i Lus, som overfører Plettyfus, **R. quintana**: i Lus, som overfører Febris quintana, kan ikke skelnes fra *R. pediculi*, som findes hos sunde Personer. Paavisning af *R.* hos Mennesket ved Plettyfus og *Fb.* quintana er usikker. **R. Rickettsii** = *Dermacentroxenus Rickettsii* findes saavel hos Miden *Dermacentor Andersoni* som hos Patienter med Rocky Mountain Spotted Fever.

Ricord's (R., Philippe, 1880—1889, Paris) **Chancker**: haard Chancker med ubetydelig, pergamentagtig Induration. **R.'s Speculum**: andenæbsformet Speculum til Undersøgelse af (nederste Del af) Rectum.

Rideal-Walker's Prøve: en bestemt, detaljeret udarbejdet Teknik til Maaling af et Desinfektionsmiddels bakteriedræbende Evne. Forsøget gaar ud paa at bestemme de Koncentrationer af henholdsvis Fenol og det Desinfektionsmiddel, der skal undersøges, som dræber en Tyfuskultur i Løbet af 5—7½ Minut. Dersom det undersøgte Desinfektions-

middel er virksomt i n Gange saa høj Fortynding som Fenol, er dets R.-W.-Koefficient = n.

Rectus lupinus (lat. *rectus* Gab; lat. *lupinus* Ulve-) = Cheilognathopalatoschisis: Spalte gennem Læben, mellem Over- og Mellemkæbe samt gennem Ganen.

Ride-banebevægelse: tvangsmæssig Bevægelse i Rundkreds (i Stedet for ligeud). **-bukseanæstesi** (gr. *anaesthesia* Følelseshed) = til Læsion af Rygmargens Conus og Epiconus, resp. de herfra udtredende Nerver i Cauda equina, svarende Følelssvækkelse i Perineum, omkring Anus og ned langs Laarenes Indside og Bagside. **-knogle**: Knogleudvikling i Femurs Adduktorer som Følge af en traumatisk Myositis ossificans.

Ridel's Leverlap el. Korsetlever el. Snørelever, en Abnormitet ved Leveren, karakteriseret ved en tungeformet Udvikelse af Leverens forreste, nederste Del; den kan føles under Kurvaturen og forveksles med Galdeblære, Tumor, Nyre o. a. Menes at kunne fremkaldes af langvarigt Brug af Klædningsstykker, der sidder meget stramt i Livet.

Riederceller: Variation af Lymfoblaster; karakteristisk er at Kernen er ejendommeligt lappet; det ser ud, som om to el. flere Kerner ligger delvis ovenpaa hverandre el. op mod hverandre. De kan forekomme i stort Antal ved lymfatisk Leukæmi.

Riegel's (R., Franz, 1843—1904, tysk Læge) **Prøvemaaletid** = Leube's P., til Undersøgelse af Mavens motoriske Funktion: 6—7 Timer efter sidste Maaltid, el. paa fastende Mave foretages en Maveudskylning; der gives derefter 3—400 cm³ Kødsuppe, 150—200 g Kød som Bøf, 150 g Kartoffelmos. Efter 8 Timers Forløb skylles Maven atter; den skal da normalt være tom.

Rieux' (R., Leon) Hernie = Hernia retrocoecalis.

Riga's (R., Antonius, italiensk Læge) **Sygdom (Stomatitis Riga)**: undertiden epidemisk optrædende Lidelse, der karakteriseres ved en Induration under Tungen, ved Frennulum; den er dækket af en hvidlig, skinnende Belægning, og kan ulcerere; varer Maaneder; ses ofte

hos Børn, paa Tidspunktet for Udbruddet af den første Tand. Skal optræde ret hyppigt i Syditalien.

Rigg's (R., John M., 1810—1885, am. Tandlæge) **Sygdom**: Pyorrhoea alveolaris, se Paradentose.

Rigiditas (lat. *rigiditas*), **Rigiditet**: Stivhed. **R. colli uteri**: sygelig Ueftergivelighed af Livmoderhalsen under Fødslen, idet Modernunden trods tilsyneladende gode Veer ikke aabner sig. **Muskel-R.**: af abnormt forhøjet Tonus afhængig Spænding og Stivhed i Muskler. Sml. Spasticitet.

Rigor (lat.): Stivhed. **R. mortis**: Dødsstivhed.

Rindfleisch's (R., Walt., 1864—1919, Kir., Stendal) **Variceoperation**: Spiralsnit om Crus med Underbinding af samtlige trufne Vener.

Ring-absces i Kornea, se Keratitis. **-fod**: kronisk aseptisk deformerende Arthritis og Periarthritis i Kron-, resp. Kodeled hos Hest. **-kniv**: ringformet, skærende Instrument (Gottsteins, Beckmanns) til Fjernelse af adenoide Vegetationer i Næsesevælget. **-orm**, **-skurv** = Trichophyti.

Ringed eruption on the fingers (eng.) (Calcott Fox): ringformede Sarkoid, se Sarkoid.

Rinne's (R., Friedrich Heinrich Adolf, 1819—1868, Tyskland) **Forsøg**: anslaaet Stemmegaffel sættes paa Processus mastoideus. Naar den ikke høres længere, anbringes den lige ud for Øret. Den vil da ved normal Hørelse eller ved Lidelse af det indre Øre høres paa ny (R +), medens den ved Lidelse af Mellemøre eller Øregang ikke høres (R ÷).

Ripault's (R., Louis Henri Antonin, 1807—1856) **Dødstejn**: permanent Forandring af Pupillens Form, fremkaldt ved Tryk paa den ene Side af Bulbus.

Risley's (R., Samuel Doty, 1845—, Philadelphia) **Prisme**: til Bestemmelse af Ligevægtsforstyrrelser i Øjenmuskelsystemet.

Rissbrud (ty. *Riss*): Afrivningsbrud.

Risus sardonicus (lat. *risus* Latter; gr. *sardonios* el. *sardonios* haanlig [om Latter]): om et fortrukket Smil minde permanent Spasme i Ansigtets (Latter-)Muskler ved Tetanus.

Ritgen's (R., Ferdinand August Max Franz, 1787—1867, Giessen) **Haand-greb**: anvendes til Ledelse af Hovedets Fødsel gennem den ydre Fødselsaabning. Medens den ene Haand holder paa Issen, der viser sig i Vulva, trykker de fire Fingre af den anden Haand i Vepausen paa Fosterhovedet gennem Partiet bag ved Anus (»Hinterdamm«); naar der kommer en Ve, holdes Hænderne ubevægelige.

Ritter's Sygdom = Dermatitis exfoliativa neonatorum.

Ritter-Rollet's (R., Alexander, 1834—1903, Wien) **Fænomen**: ved lige stærk elektrisk Irritation af motoriske Nerve-stammer reagerer visse Muskelgrupper (Fleksorer, Adduktorer) livligere end andre (Ekstensorer, Abduktorer).

Ritter-Valli's (V., Eusebio, 1726—1816, Italien) **Lov**: det efter Overskæring o. lign. degenererende, perifere Stykke af en Nerve viser i Begyndelsen forhøjet (elektrisk) Irritabilitet, senere fuldstændig Reaktionsløshed.

Rivalta's (R., Sebastino, 1832—1893, ital. Dyrslæge) **Prøve**: kan anvendes til at afgøre, om en Vædskeansamling, f. Eks. i Pleura, skyldes en Betændelsesproces (Ekssudat) eller ikke (Transsudat). Ved Betændelse fremkommer visse Proteinstoffer, som lader sig fælde med Eddikesyre. I et Glas med tynd Eddikesyre (2 Dr. Iseddike til 200 cm³ Vand) lader man falde en Draabe af Pleuravædsken; findes der Proteinstof, kommer der skyagtig Udfældning; ved Transsudat ubetydelig Uklarhed. Proven kaldes af nogle **Primavera-Rivalta's** Prøve.

Riva's (R., Alb., italiensk Patolog) **Prøve for Urobilin i Fæces**: til Kloroformekstrakt af Fæces sættes salpetersyreholdig Saltsyre. Opløsningen undersøges spektroskopisk for Urobilin.

Rivus lacrymalis (lat. *rivus* Bæk; lat. *lacrima* Taare): Rum, som bliver tilbage mellem Øjelaagsrandene og Bulbus oculi, naar Øjet lukkes.

Robert's (R., Heinr. Ludw. Ferd., 1814—1878, Gyn., Wiesbaden) **Bækken**: ankylotisk, tværforsnævret B. (meget sjældent). Der er medfødt Defekt af begge Alæ ossis sacri og Ankylose i Artic. sacro-iliacæ. (Pelvis transverse

per ankylosin vel per defectum angusta).

Roberts' (R., Sir William, 1830—1899, London) **Metode** til tilnærmelsesvis Bestemmelse af Sukkermængden i Urin: Sukkerprocenten er $0,23 \times$ (Vægtfylden før + Vægtfylden efter Forgæring af Sukkeret).

Roberts-Stalinkow-Brandberg's Metode til tilnærmelsesvis Bestemmelse af Albumenmængden i Urin: Urinen fortyndes indtil en Heller's Prøve giver synlig Ring paa 2—3 Min. Albumenmængden er da 3,5 mg i 100 cm³ af Vædsken.

Robertson's Symptom ved Tabes, se Argyll-Robertson.

Roborantia (lat. *roborare* styrke): gammel Betegnelse for Lægemidler, der antages at styrke Organismen.

roborerende, se Roborantia.

Rock-fever (eng.): Febris melitensis.

Rocky Mountain Spotted Fever (eng.): i Amerika endemisk »Pletfeber« (black fever, blue disease, spotted fever, tick fever). Forårsages af en til Rickettslagruppen hørende Mikrob, *Dermacentor rickettsi*, som overføres ved Miden *Dermacentor Andersoni*. Symptomer: initial Kulderystelse, Muskelsmerter, Hovedpine, Purpura, ofte Ikterus.

Rodneuralgi (gr. *neuron* Sene, Nerve + gr. *algos* Smerte): N. svarende til Rygmarvsnervernes Udbredningsomraade. Sml. Radiculitis.

Roederer's (R., Johann Georg, 1727—1763) **Evolutio spontanea**, se E. sp. **R.'s Obliquitet**: den meget stærke Fleksion af Fosterhovedet, der ofte iagttages ved Fødsel i Issestilling ved overalt forsnævret Bækken.

Rohrer's Indeks:

Legemsvægten
Legemshøjden³

Rokitansky's (v. R., Karl, 1804—1878, Wien) **Divertikel** (Traktionsdivertikel): Udbugtning af Spiserørets Væg, opstaaet som Følge af Træk udefra, der skyldes begrænsede, afløbne Betændelsesprocesser i den nærmeste Omegn af Øsofagus (mediastinale Lymfekirtler). Sidder som Regel paa forreste el. laterale Øsofagusvæg i Omegnen af Tra-

cheas Bifurkatur. **R.'s Regel**: Lungetuberkulose forekommer ikke sammen med Mitralstenose.

Romanoskopi (*S Romanum* + gr. *skopein* undersøge), se Recto-Romanoskopi.

Romanowsky-Farvning (R., Dimitri Leonidovitz, 1861—1921, Rusland): Eosin-Metylenblaatfarvning. Se Giemsa-Farvning.

Romberg's (R., Mor., 1795—1873, Neur., Berlin) **Symptom**: Vaklen, Svingen af Legemet og event. Fald ved Forsøg paa at staa med lukkede Øjne og samlede Ben. Sympt. ved Tabes, Cerebellarlidelser, Polyneuritis m. m.

Romersk Bad (= Varmluftsbad): Ophold i Rum med varm, tør Luft; Temperaturen kan være 50—75° C. Anvendes ved Gigttilfælde, Betændelser, Sinuiter, som Led i Afmagringskur.

Ronchi (Sing. *Ronchus*) (gr. *rhonchos* Snorken): snurrende, snorkende, pibende eller fløjtende Lyd, som kan høres ved Auscultation af Lungerne; den skyldes sejt Slim eller svullen Slimhinde, som sættes i Svingning i de store Bronchier af Luftpassagen under Respirationen.

Rosacea (lat. *rosaceus*, Adj. til *rosa* Rose): Lidelse i Ansigtshuden, karakteriseret ved kronisk Hyperæmi og Karudvidninger i forskellig Grad; findes oftest sammen med Akne. **-Keratitis** (*Keratitis* s. d.): ved Rosacea i Ansigtet kan optræde Ulcera eller Infiltrater i Kornea, eller progredierende Keratiter, der ligner *Ulcus cornea rodeus*. **-Konjunktivitis** (*Conjunctivitis*, s. d.): Ved Rosacea i Ansigtet kan der optræde en ukarakteristisk Konjunktivitis, eller Eruption af smaa, gule Knuder paa den frie Del af *Conjunctiva bulbi*.

Rose's (R., Edmund, 1836—1914, Berlin) **Hovedtetanus**: efter Hovedlæsioner opstaaende — til Kranienervene fortrinsvis lokaliseret — Tetanus, ofte med fremtrædende Svælgkrampe samt Facialislammelse. **R.'s Strumahjerte**: Hypertrofi og Dilatation af højre Hjerter ved Trachealstenose paa Grund af Forandring i Venecirkulationen ved besvaret Aandedræt.

Rose's (R., Heinrich, 1795—1864, Kemiker, Berlin) **Blodprøve**: indtørret

Blød afskrabes og koges med fortyndet Kallidul. Det opløste Hæmatin giver i tynde Lag af Vædsken en galdegrøn, i tykkere Lag en rød Farve.

Rosen, se Erysipelas. **R. hos Hest** en læg Betegnelse for Lymfangitis, akut eller kronisk; ses ofte hos Hest, særligt i Bagbenene, kan resultere i Elefantiasis. Er ikke identisk med Menneskets Rosen, Erysipelas.

Rosenbach's (R., Ottomar, 1851—1907, Berlin) **Galdefarvestofreaktion**: filtrerer man galdefarvestofholdig Urin og drypper (rygende) Salpetersyre paa Filtret, opstaar uden om Salpetersyredraaben farvede Ringe, hvoraf en smagdgørn er karakteristisk for Galdefarvestof. **R.'s Lov**: ved centrale eller perifer Nerveaffektioner lammes Ekstensorerne før Fleksorerne; for Recurrens gælder, at de Muskler, der udvider Glottis, lammes før de, der forsnævvrer. **R.'s Sygdom**: Heberdens Knuder. **R.'s Symptom**: 1) neurastheniske Personers Utilbøjelighed til hurtigt at lukke Øjnene paa Kommando under Udførelsen af Romberg's Forsøg. 2) Vibrering af Palpebræ, naar Øjnene lukkes (ved Morb. Basedowii). 3) Tab af Bugrefleksen ved akut Betændelse i Bughulen.

Rosenbach (R., Ottomar, 1851—1907, Berlin) **-Semon's** (S., Felix, 1849—, London) **Lov**: ved organiske Lidelser af Nervus recurrens rammes Strubemuskulaturens Abduktorer udelukkende eller før Abduktorerne.

Rosenkrans: Fortykkelser, der hos rakitiske Børn findes paa Overgangen mellem Ribben og Ribbensbrusk.

Rosenthal's Prøve (Bromsulfalæinprøve): Leverfunktionsprøve; der injiceres intravenøst 2 mg Bromsulfalæin per kg Legemsvægt; 1 Time efter tages en Prøve af Blodserum, og Indholdet af Bromsulfalæin bestemmes kolorimetrisk. Normalt findes da intet eller kun Spør af Stoffet; ved Leverlidelser findes 5—100 %.

Roseola (dim. af lat. *rosa* Rose): pletformede Erytemer. **R. balsamica**: R. efter Indgivelse af Balsamica. **R. maculata** = Roseola. **R. papulosa**: Roseolaeksantem med begyndende Papeldannelse i Pletterne. **R. syphilitica**: meget almindeligt Symptom ved Syfilis

i den første Tid efter Infektionen. **R. typhosa**: Roseolaeksantem ved Tyfus. **R. vaccinia**: Forstadiet til Vaccinopustlerne. **R. variolosa**: Begyndelseseksantem ved Variola.

Roséole (fr.) = Roseola. **R. ortiée**: Roseolapletter med stærk Ekssudation, saa Affektionen faar Karakter af Vabler. **R. tardive**: Syphilider af Roseolakarakter paa et langt senere Stadium af Sygdommen end man ellers i Almindelighed træffer Roseola.

Roser (R., Wilhelm, 1817—1888) **-Braun's Symptom**: manglende Pulsation af Dura i Trepanationsaabning taler for en underliggende Tumor.

Roser (R., Wilhelm, 1817—1888) **-Nelaton's** (N., Auguste, 1807—1873) **Linie**: Linie fra Tuber ischii til Spina ilii ant. sup. Tangerer under normale Forhold øverste Rand af Trochanter major.

»Roskilde-Syge: Nausea epidemica.

Ross' Cyclus, se Cyclus R.

Rossels (R., Otto, 1875—1911, Schweiz) **Blodprøve**: til det eddikesure Æterekstrakt af Fæces eller Maveindhold sættes 20—30 Draaber gammel Terpentiniolie, derefter 10—15 Draaber Aloinopløsning (1 Knivspids Aloin i 3—4 cm³ Spirit. dilut.). Ved Tilstedeværelse af Blod faas en lyserød, efterhaanden kirsebærrød Farve. Syn. Aloinprøve; cfr. Benzidinprøve.

Rossignol (fr.): Benævnelse for en ulcerativ, professionel Proces paa Hænderne hos Farveriarbejdere.

Rossolimo's (R., G. J., 1860—1928, Neur., Moskva) **Refleks**: ved et let Slag paa Tærnes Underside fremkommer Plantarfleksion resp. Spredning af Tærne. Tegn paa Pyramidebanelæsion.

Rosy drop = (eng.) Akne rosacea.

Rotationskrampe (lat. *rotatio* Omdrejning); Tic rotatoire: uvilkaarlige (vanemæssigt opstaaede) Drejebevægelser af Hovedet.

Rotatorisk Reaktion (egentl. post-rotatorisk R.) (lat. *rotatio* Omdrejning): efter Rotation af Individet fremkommende Nystagmus (s. d.), Forbjepegning i Ekstremiteterne, Faldtendens af Legemet samt Svimmelhed.

Rotch's (R., Thomas Morgan, 1848—,

Boston) **Symptom:** Dæmpning i 5. højre Intercostalrum ved Ansamling i Perikardiet.

Roth (R., Vladimir Karlovitch, 1848—1916, Rusland) -Bernhardt's (B., Martin, 1844—1915, Berlin) Sygdom: Meralgia paræsthetica.

Roth's Pletter: runde, hvide P. i Retina ved septisk-toksisk Retinitis.

Rottebidssygdom, Rottebidfeber: Infektion med *Spirochaeta morsus muris*, overført ved Rottebid (sjældnere ved Kattebid). Symptomer: Violet Eksantem, intermitterende Feber, Nervesymptomer.

Rotz (ty.): Snive, Malleus.

Rouge's Operation: Aabning af Næsehulen gennem Sulcus alveolo-buccalis.

rough (eng.), se ru.

Rougnon (R., Nicolas François, 1727—1799) -Heberden's (H., William, 1710—1801) Sygdom: Angina pectoris.

Rous' (R., Peyton, 1879—, U. S. A.) Sarkom: et Sarkom hos Høns, som kan overføres ved et filtrerbart Virus.

Roussy (R., G., nul., Neur. og Pat.) -Lévy's (L., Gabrielle, 1886—1934, Neur., Paris) Sygdom: arvelig Nervesygdom, der staar Friedreich's Sygdom nær. Syn.: Dystasie aréflexique héréditaire.

Roux-Flaske (R., Émile, 1853—1933, Frankrig), Kolle-Flaske (K., Wilhelm, 1868—1935, Tyskland): flade Flasker, hvori der hældes Agar til Brug ved Dyrkning af Bakterier i større Mængde, særlig til Vaccinefremstilling.

Rovsing's (R., Thorkild, 1862—1927, Danmark) Behandling af Brandsaar: Huden omkring Saarene renses med Sæbe og Vand, Æther og Alkohol (eventuelt i Narkose), selve Brandsaarene afskylles med fysiologisk Kogsaltopløsning, Bullæ opklippes, og de enkelte Saar dækkes nu med sterilt Guttaperkapapir, der er forsynet med talrige, spalteformede Aabninger, der tillader den serøse Ekssudation at sive ud i de udenpaa Guttaperkapapiret anbragte Forbindingsstoffer: inderst Lapisgaze, derpaa steril Gaze og yderst hydrofobt Vat. **R.'s Metode til Radikaloperation for Cruralhernie:** Lukning af Canalis fe-

moralis ved at sy Lig. Pouparti til Pecten pubis med fortløbende Aluminiumbroncesutur. **R.'s Metode til Total-eksstirpation af Vesica:** Eksstirpation af Blæren som en cystisk Svulst, og Implantation af Uretererne i Lænderegionen. **R.'s Operation ved Ectopia vesicæ:** Blæren skilles fra Urethra og forenes om et Pezzer's Katheter. **R.'s Symptom ved Appendicitis:** indirekte Ømhed paa Mc Burney's Punkt, fremkaldt ved et opadrettet Tryk paa nederste Del af Colon descendens. (Rovsing: se iøvrigt under Cystitis, Cystostomia, Gastroenterostomi ved Timeglasventrikel, Gastropexia, Gastroskop, Gastrostomia, Hepatopexia, Jejunostomia, Nefropexia).

ru (rough [eng.], R) kaldes Bakterier, hvis 0-Antigen er forandret paa en saadan Maade, at den normale Specificitet er helt eller delvis ophævet; i Stedet herfor fremkommer nye, mindre karakteristiske antigene Egenskaber. Kolonierne faar oftest en ujævn Overflade og uregelmæssig Rand; i Bouillon vokser udpræget ru Bakterier som Klumper, der hurtigt synker til Bunds; Opslemninger er tilbøjelige til Spontanagglutination og Termoagglutination. Sml. glat.

Rubeolæ (lat. rubeus rød): Røde Hunde, Rødlinger, tysk: Röteln: akut, smitsom Infektionssygdom. Skyldes et filtrerbart Virus. Symptomer: lette Catarrhalia, let Feber, smaapletet Eksantem, Svulst og Ømhed af Hals- og Nakkekirtler. Varighed: 3—4 Dage. God Prognose. **R. scarlatinosa**, se Duke's Sygdom.

Rubiginøst Ekspektorat (lat. rubiginosus rusten): rustfarvet E. paa Grund af intim Blodtilblanding, specielt ved krupøs Pneumoni.

Rubner's (R., Max, 1854—1932, Berlin) Sukkerprøve til kvalitativ Bestemmelse af Mælkesukker, f. Eks. i Urin: til 10 cm³ Urin sættes 2,3 g Blyacetat; Vædsken rystes og filtreres, Filtratet koges, og der tilsættes 1—2 cm³ Ammoniumhydroxyd, hvorefter der opvarmes igen. Hvis der er Mælkesukker til Stede, bliver Vædsken rød, og der kommer et teglstensrødt Bundfald. Bundfaldet er Kriteriet (Glukose giver

gult Bundfald). Prøven er ikke særlig følsom; til kvantitativ Bestemmelse bruges Titration med Feling's Vædske; 10 cm³ heraf reducerer 0,007 g Mælkesukker.

Rubor (lat.): Rødme, spec. om Betændelsesrødme. **R. pudoris** = Erythema pudoris.

Ructus (lat. *ructus, ructatio*) (Ructatio): Opstød, Ræben.

Ruhr (ty.): Dysenteri.

Ruminatio (lat.): Drøvtygning, findes i enkelte Tilfælde som nervøst eller hysterisk Fænomen, hvor de paagældende Individider voluntært kan fremkalde Brækningsrefleksen. Syn.: Merycismus.

Rummo's (R., Gaetano, † 1917, Italien) **Sygdom**: lavtliggende og abnormt bevægeligt Hjerte (= Cardioplose).

Rumor (lat.): Lyd. **R. confrictationis**: Gnidningslyd. **R. poculi fessi**: Bruit de pôt fêlé. **R. venosus**: blæsende Lyd, som kan høres ved Auskultation over en Vene, særlig Halsvener, ved visse Lidelser (= »Nonnesusen«).

Rumpel (R., Theodor, 1862—1923, Hamburg) **-Leede's** (L., C., nulev., Tyskland) **Tegn ved Scarlatina**: ved Kompression af Overarmen fremkommer der Petechier i Albubøjningen. Kan ogsaa ses ved Lupus, Eksem, Syfilis.

Rumpf's (R., Heinrich Theodor Maria, 1851—1934, Bonn) **Symptom**: ved Irritation af smertende Steder hos Neurastenikere skal der kunne komme forøget Hjerteraktion, Forandring af systolisk Blodtryk, eventuelt Cyanose og Sved.

Rundorme, se Nematoder.

Rundskalle, se Brakycéfal.

Runeberg's (R., Joh. Wilhelm, 1843—1918, Helsingfors) **Formel**: anvendes til Bestemmelse af Æggehvideindhold i serøse Vædske. Det er en modificeret **Reuss' Formel** ($E = \frac{1}{3} (S - 1000)$ — 2,8; S = Vædskens Vægtfylde). I Stedet for 2,8 trækker Runeberg 2,73 fra, naar det drejer sig om Transsudater, 2,88 ved Ekssudater.

Rupes (Kaposi) = **Rupia** (gr. *rhypos* Snavs; el. lat. *rupes* Klippe): »Smudsplet«, bruges væsentlig i følgende Forbindelser: **R. escharotica** = Dermatitis gangrenosum infantum. **R. syphi-**

litica: sorte eller brunsorte, østersskallignende, haarde Skorper over Ulcerationer, fremgaaede af pustuløse Syfilider.

Ruptura (lat. *rumpere [ruptum]* bryde, sønderrive): Bristning, Overrivning, Sprængning. **R. lacunaris vaginæ** = Kolpoporrhæxis (s. d.). **R. perinæi** = B. af Mellemkødet. **R. perinæi centralis** = Centralruptur, s. d. **R. perinæi completa**: Bristning af Mellemkød og Sphincter ani (eventuelt ogsaa Rectalvæggen). **R. perinæi incompleta**: Bristning af Mellemkød uden Læsion af Anus og Rectum. **R. sinus circularis**: B. af den saakaldte »Randvene« i Placenta, kan give Anledning til Blødning under Fødslen. **R. symphysis**: B. af Symfyen under Fødslen ved mekanisk Misforhold. **R. tentorii cerebelli**: B. af Sinus tentorii cerebelli, ikke sjælden Læsion hos nyfødte. **R. uteri**: Livmoderb. **R. uteri completa**: fuldstændig B. af Livmoderens Væg, saa at der er aaben Forbindelse mellem Cavum uteri og Cavum peritonæi. Ved **R. ut. incompleta** sidder B. kun i Slimhinde og Muskulatur, medens Serosa holder. **R. ut. externa** (sjælden): Serosa og Muskulaturen er bristet, men Mucosa holder. **R. ut. spontanea**: Livmoderb., der opstaar uden ydre Vold og uden stærkere, forudgaaende Fødselsarbejde, som oftest paa Grund af tidligere Læsioner af Uterinvæggen (Kejsersnitars f. Eks.). **R. ut. violenta**: Livmoderb., der er frembragt ved ydre Vold, f. Eks. Forløsningsforsøg.

Russisk Bad: Form for Dampbad; Pt. opholder sig i Rum, som indeholder Damp; Temperatur 42—45° C.; Badets Varighed 5—25 Min.

Russo's (R., Mario, f. 1866, Catania) **Urinprøve**: anbefalet som Erstatning for Diazoreaktionen. Til 4—5 cm³ Urin sættes 4 Draaber 1% vandig Methylenblaatopløsning. Efter Omrystning faas en grønlig Farve, hvis Reaktionen er positiv.

Rygmarvs-betændelse = Myelitis. **-tæring** = Tabes dorsalis. **-tyfus** hos Hest, akut Sygdom. Symptomer: Lammelse af Lemmerne, Uro, som Regel Død i Løbet af 24 Timer. Aarsag ukendt, muligvis samme Smittestof som fremkal-

der Svælglamhed hos Kvæg, se Bulbærparalyse.

Rystelamhed = Paralysis agitans.

Rysten = Tremor.

Rødblindhed og **Rødgrønblindhed**, se Farveblindhed.

Røde Hunde, se Rubeolæ.

Rødsot, se Dysenteri.

Rødsyge: akut eller kronisk forløbende Sygdom hos Svin. Aarsag: Bact. rhusiopathiae suis. Behandles med Serum. Lidelsen kan ytre sig som akut Rødsyge, kronisk Rødsyge, Knuderosen, Hudbrand. Følgelidelse er Rødsygeendokarditis (verrucosa). Mortaliteten er ved akut Rødsyge høj, ved de andre Former kun ringe.

Rødsyn = Erythropsia.

Rødt Blodlegeme: Erythrocyt.

Rømer's (R., Paul Heinrich, 1876—1916, Tyskland) **lokale Difteritoksinreaktion**: Metode til Maaling af meget smaa Mængder Toksin og Antitoksin ved intrakutan Injektion af Toksin eller Toksin-Antitoksinblandinger i Marsvinehud. En tilsvarende Reaktion kan udføres paa Kaniner med en Teknik, som særlig er sat i System af Jensen (J., Claus, 1900—, Danmark).

Rønne's (R., Henning, 1878—, Danmark) **nasale Spring**: Synsfeltdefekt, karakteriseret ved, at der nasalt er en betydelig Forskel mellem Ydergrænsen ovenfor og nedenfor Horizontalmeridianen. Findes hyppigst ved Glaucoma simplex.

Røntgen-carcinom (gr. *karkinoa* Kræftsvulst): (Hud-) Carcinom opstaaet som Følge af Røntgenstraalers Indvirkning. **-dermatitis** (gr. *derma* Hud): Hudbetændelse opstaaet som Følge af Bestraaling med Røntgenstraaler. **-dosimeter**: se Sabauraud, Fürstenau. **-dosis** (gr. *dosis* Portion, Dosis [egl. Gave]): samlede Mængde Røntgenstraaleenergi, der under en Bestraaling rammer det behandlede Parti. I Almindelighed bestemmes Dosis ved Maaling paa Huden, da der ved dybere liggende Lidelser naturligvis kun sjældent er Mulighed for Maalinger her. **-genemlysning**, se Radioskopi. **-Hud-Erytemdosis** (H. E. D.): et vist Maal for en Røntgenbestraaling; 1 H. E. D. er den Røntgenbestraaling,

som efter 3 Ugers Forløb giver let Rødme af et Hudparti. **-kymografi** (gr. *kyma* Bølge + gr. *grafein* skrive, tegne): Metode ved Hjælp af hvilken man ved Anvendelse af Røntgenfoto-grafering kan undersøge et Organs Bevægelser (Eks. Hjertets og Ventrikulens). Fremgangsmaaderne kan være forskellige; Eks.: Mellem Patienten og Røntgenpladen bevæges under Optagelsen en bestemt bygget Blænde af Bly; den er forsynet med talrige Slidser af ca. $\frac{1}{3}$ mm's Bredder og beliggende med ca. 12—24 mm's Mellemrum. Organets Konturer viser sig paa Røntgenbilledet som en bølgeformet el. takket Linie. Forskellen mellem Takkernes Apex og Basis kaldes Amplituden og er et Maal for Bevægelsens Størrelse. Man skal ved denne Metode kunne faa et Billede af f. Eks. Bevægelsesmaaden i Hjertets forskellige Afsnit og have et Middel til Bedømmelse af patologiske Forhold. **-saar**: Huden har overfor Røntgenstraalers Paavirkning en Toleransgrænse; overskrides den kommer Rødme, Afskalning, Blære- og Saardannelse og Nekrose (Hendøen af Væv). Saaret har Vanskelighed ved at læges. **-shock**: stærk Reaktion efter Behandling med Røntgenstraaler. **-straaler** (opdaget 1895 af W. C. R. i Würzburg) = elektromagnetiske Bølger med en Bølgelængde fra 10^{-5} til 10^{-8} m. m. Har man en næsten lufttom rørformet Glasbeholder, hvori der i hver Ende er indsmeltet en Platinelektrode, og sender en højspændt elektrisk Strøm gennem Røret, vil der fra Katoden udslynges Elektroner med stor Energi; rammer de paa deres Vej mod Anoden f. Eks. en skraatstillet Wolframplade, Antikatedralen, vil der dannes Røntgenstraaler, som kastes ud fra Wolframpladen. Straalerne har bl. a. den Egenskab, at de til en vis Grad kan gennemtrænge uigenomsigtige Legemer og kan paavirke en fotografisk Plade. De kan under visse Betingelser anvendes til Undersøgelse af Organer og Knogler i det menneskelige Legeme. **-straalefiltrering**: Røntgenstraaler kan have forskellig Kvalitet, langbølgede Straaler er bløde, kortbølgede er haarde; de haarde har større Gennemtrængningsevne og Dybdevirk-

ning. Et alm. Røntgenrør udsender baade bløde og haarde Straaler. Ønsker man stor Dybdevirkning, maa man filtrere de bløde Straaler fra, fordi de har en stærk hudirriterende Virkning og hindrer en større Anvendelse af de korte Straaler; Filtreringen kan ske ved Aluminium, Eks. 1—10 mm, Zinkplader $\frac{1}{8}$ —1 mm. el. Kobberplade $\frac{1}{8}$ —1 mm. **-straalemængde:** »r«, af den internationale Standardiseringskommission defineret som den Røntgenmængde,

der ved Bestraaling af 1 cm³ Luft, 760 mm Tryk og 0° Celsius frembringer saa stærk Ionisation, at Mætningsstrømmen er lig 1 elektrostatiske Enhed.

Røntgeno-gram (gr. *gramma* Skrifttegn): Røntgenbillede. **-graphia** (gr. *grafein* tegne, skrive) = Røntgenfotografiering. **-skopia** (gr. *skopein* undersøge): Undersøgelse ved Gennemlysning med Røntgenstraaler og fluorescerende Skærm.

Röteln (ty.): Rubeolæ.

S

S (Forkortelse af smooth), se glat.

Saar, Ulcus, Vulnus. **-hage:** Instrument til at holde Saarrande adskilte under en Operation (stumpe og skarpe, selvholdende og andre Modeller).

Saathoff's (S., Lübhard, 1877—1929, tysk Læge) **Metode** til Paavisning af Fedt i Fæces: lidt Fæces udrøres med en Sudanopløsning og opvarmes svagt; den grædede Masse undersøges mikroskopisk; tilstedeværende Fedtdraaber el. Kugler vil vise sig røde el. gulligrøde.

Sabauraud's Maalemetode for Røntgenbestraaling: Princippet er, at den biologiske og kemiske Virkning af Røntgenstraaler er omtrent ensartede. Ved Hjælp af Straalernes kemiske Virkning kan man faa et Maal for deres biologiske. S. lagde et Stykke Papir, præpareret med Platinsaltet Bariumplatincyanur, der er grønt, ned i Straalefeltet fra et Røntgenrør; under Bestraaling forandres Farvenuancen over gult til brunligt. Har man bestraalet en Tid, kan man sammenligne Papirets Farvenuance med en Standardfarveskala og ved Hjælp af den faa et vist Maal for Bestraalingen.

Sabelben: fortil kønveks Deformitet af Skinneben, ofte som Følge af perio-stale og ostale Forandringer ved medfødt Syfilis.

Sabouraud's (S., Raymond Jacques Adr., 1864—, Frankrig) **Substrat:** et Agarsubstrat til Dyrkning af patogene

Hudsvampe. Indeholder bestemte Pepton- og Maltosefabrikater.

Saccaderet Respiration (fr. *saccader* rykke i Tømmen): R. med en Inspiration, der kommer i flere Sæt, stødvist med smaa Afbrydelser.

Saccharephidrosis (gr. *sakcharon* Sukker + gr. *efidrosis* let Sved): Tilstedeværelse af Sukker i den udskilte Sved.

Saccharimeter (gr. *sakcharon* Sukker + gr. *metron* Maal): Apparat til kvantitativ Bestemmelse af Sukker i en Vædske, sp. Urin. Cfr. Lohstein's S., Polarimeter etc.

Saccharomyces (gr. *sakcharon* Sukker + gr. *mykes* Svamp): Gærsvamp. S. farcimikosus, se *Cryptococcus*.

Saccharomykosis (gr. *sakcharon* Sukker + gr. *mykes* Svamp): Sygdom, fremkaldt af Gærsvampe.

Saccharorrhæa (gr. *sakcharon* Sukker + gr. *rhoë* Flod) = Glycosuria.

Sachs (S., Hans, 1877—, Heidelberg) **-Georgi's** (G., Walter, 1889—1920, Frankfurt a. M.) **Reaktion:** en Fældningsreaktion for Syfilis.

Sachs' Lampe: L., som kun lader Lys træde ud af en Spids. Denne anbringes paa Øjet, saaledes at den gennemlyser Sklera. Man ser da Pupillen lyse rødt, med mindre en Tumor eller lign. hindrer Lyset i at komme ind i Øjet.

Sacral (lat. *sacrum* [os] [*sacer* hellig]):

hørende til Os sacrum (Korsbenet).
-anæsthesi (gr. *anaesthesia* Følesløshed): epidural Ledningsanæsthesi af Sacralnerver. **-gia** (gr. *algos* Smerte): Smerte i Sakralregionen.

Sacro-coxalgia (lat. *sacrum* [os] [sacer hellig] + lat. *coxa* Hofte + gr. *algos* Smerte): Smerte i Articulatio sacro-iliaca. **-coxitis** (lat. *coxa* Hofte): Betændelse i Art. sacro-iliaca. **-dynia** (gr. *odyne* Smerte): Ømhed af Os sacrum ved Hysteri og andre nervøse Lidelser.

Saddelnæse: Misdannelse af den ydre Næse bestaaende af en Indsykning af Næseryggens øverste Del, fremkaldt ved en Destruktion i dennes benede Grundlag.

Sadismus (Marquis de Sade, 1740—1814): Form for Perversitet, hvor den seksuelle Tilfredsstillelse opnaas gennem Mishandling af den anden Part, event. endog ved »Lystmord«. Sml. Masochisme, Algolagnia.

Sadler's Lov, se Hofacker.

Saemisch's (S., Edwin Theodor, 1833—1909, Tyskland) **Saar** = *Ulcus serpens corneae*.

Saenger's (S., Max, 1853—1903, Gyn., Prag) **Stave**: Sølvestave til Uterinætsning.

Sänger-Brown's Ataksi: progressiv, degenerativ Lidelse i Centralnervesystemet, der staar Friedreich's Ataksi nær.

Sahli's (S., Hermann, f. 1856, Schweiz) **Hæmoglobinometer**: Apparat til Bestemmelse af Blodets Hæmoglobinindhold ad kalorimetrisk Vej. I et Maalerør kommes $n/_{10}$ Saltsyre til et Mærke 10, og ved Afpipettering 20 mm³ Blod, der omrystes, og efter 1 Minuts Forløb begyndes Fortynding af Blandingen og dens Farve sammenlignes i et Kolorimetristativ med en Standardfarvevædske; denne kan forandres af Lyset og maa fra Tid til anden justeres. Tallet 100% svarer til 17,3 g Hæmoglobin pr. 100 cm³ Blod; 80% = Normalværdi.

Sakralisation (lat. *os sacrum* det hellige Ben) af 5. **Lumbalhvirvel**: anatomisk Abnormitet, hvor denne Hvirvels Tværtappe er forbundet med Os sacrum.

Saksebid, se Tandfejl hos Hest.

Saktosalpinx (gr. *saktos* stoppet fuld + gr. *salpinx* Trompet): Salpinx udspilet af serøs Vædske, Pus eller Blod; jfr. Hydro-Pyo-Hæmatosalpinx.

Salaam-Krampe (arab. *salām* Fred! [Hilsen]), se Nikkekrampe; Spasmus nutans.

Salacitas (lat.): abnorm kønslig Opstemthed.

Salinsk (lat. *salinus* hørende til Salt): saltagtig.

Saliva (lat.): Spyt.

Salivatio (lat.): Spytflaad. Syn.: Ptyalismus.

Salivomania (lat. *saliva* Spyt + gr. *mania*, Raseri, Vanvid): sygelig Vane at skulle spytte ustandseligt.

Salolprøve for Ventrikelmotilitet: da Salol i alkalisk Opløsning, f. Eks. i Tarmsekretet, spaltes i Salicylsyre og Phenol, vil en Salicyludskillelse i Urinen længere Tid (ca. 27 T.) efter Indtagelse af Salol tyde paa en motorisk Insufficiens af Ventriklen.

Salomon's (S., Hugo, nulev., Wien) **Prøve**: skyller man Ventriklen med fysiologisk Kogsalt, efter i 1 Dag at have givet Patienten flydende, æggehvidefri Kost, vil Skyllevandet, hvis der findes en ulcereret Ventrikeltumor, med Esbach's Reagens give et tydelig fnugget Bundfald.

Salmonella (Salmon, amrk. Bakte­riolog): en Gruppe af Gram-negative Stave, som fortrinsvis træffes i Tarmkanalen hos Mennesker og Dyr; de fremkalder dels Gastroenteritis, dels tyføse eller septiske Sygdomsbilleder. De enkelte S.typer defineres hovedsagelig ved deres antigene Struktur (O- og H-Antigen); i nogle Tilfælde tages der ved Typernes Definition ogsaa Hensyn til Forgæringsreaktioner og Næringskrav. Efter **Kauffmann** (K., Fritz, 1899—, Berlin, fra 1933 København) **-White's** (W., P. Bruce, nulev., England) **System** regnes der f. T. med ca. 60 navngivne Typer; de fleste af disse kan ved Forgæringsreaktioner o. lign. deles i flere kulturelle Typer. De vigtigste S.typer er: **S. paratyphi A**, Brion-Kayser's Bacil (B., Albert, 1874—, Strasbourg; K., Heinrich, 1876—, Weimar); **S. paratyphi B**, Schottmüller's Bacil (S., Hugo, 1867—1936,

Hamburg); **S. typhi murium** (= Bac. Breslau-Aertrycke); **S. abortus equi**; **S. abortus ovis**; **S. paratyphi C**; **S. cholerae ovis** (= Bac. supestifer Amerika og Bac. supestifer Kunzendorf). **S. typhi suis** (= Bac. supestifer Gläser (G., Karl, 1881—, Hannover) -Voldagsen); **S. thompson-berlin**; **S. newport**; **S. bovis moribificans**; **S. typhi**, Tyfusbacillen (Eberth, Karl Joseph, 1835—1926, Tyskland). **S. enteritidis**, Gärtner's Bacil (G., August, 1848—1935, Tyskland), **S. gallinarum**, **S. pullorum**. Se iøvrigt Paratyfus hos Dyr og Mennesker samt Hønsetyfus.

Salomonsen's (S., Carl Julius, 1847—1924, Danmark) **Metode til Undersøgelse af Bakterie-Kulturer**: lidt af Kulturen udrøres paa et Objektglas i en Draabe fortyndet Karbolfuchsin, derover Dækglas.

Salpingektomia (gr. *salpinx* [salping-] Trompet + gr. *ektome* Udskeering:) operativ Fjernelse af Salpinx eller et Stykke af denne.

Salpingitis (gr. *salpinx* Trompet): Betændelse i Salpinx (Æggelederen); S. opstaar ofte sammen med en Betændelse i Ægestokken som en **Salpingo-oophoritis** (s. d.). Man skelner mellem akutte og kroniske S.former, katarthalske og purulente (ofte paa gonorrhøisk Basis); endvidere kroniske parenkymatøse Former (Pachysalpingitis), samt Hydro-, Hæmato-, Pyo- og Saktosalpinx (s. d.). S. anvendes til Tider ogsaa som Betegnelse for Betændelse i det Eustachiske Rør (Tuba auditiva).

Salpingo-oophorectomia (gr. *salpinx* [salping-] Trompet + gr. *oon* Æg + gr. *foros* bærende + gr. *ektome* Udskeering): operativ Fjernelse af Salpinx og Ovarium. **-ooforitis**: Betændelse i Salpinx og Ovarium. **-pexia** (gr. *pexis* Tilhæftning): Fiksering af S. til Ovariet eller Lig. infundibulopelvic. **-plastik**: (gr. *plastike* Kunsten at forme): plastisk Operation paa S. (til Udvidning af forsnævrede Partier). **-stomia** (gr. *stoma* Aabning): Operation til Gendannelse af det tillukkede Ostium abdominale. **-tomia** (gr. *tome* Snit): operativ Aabning af Tuba, som Regel Syn. for Salpingektomi.

Saltatorisk Reflekskrampe (lat.

saltatorius dansende): klonisk Krampe i Benene under Forsøg paa at staa, hvorved udløses hoppende Bevægelser. Sml. Tic.

Saltfeber: F. efter Injektion eller indvendig Anvendelse af Kogsaltopløsninger, særl. hos svækkede Spædbørn.

»**Saltflod**«: gammel Benævnelse for vædskende Ekzem.

Saltsyre i Maveindhold, se bl. a. Boas' Prøve, Resorcinprøve; Christiansen's Aciditetsbestemmelse; Günzburg's Prøve, Töpfer's Metode.

Saltsyremangel i Mavesaften: Achylia gastrica, Achlorhydria, Anachlorhydria.

Salveansigt, se Facies oleosa.

Salver (ty. *Salbe*), se Ungventa.

Sammentrækningsfure, s. Kontraktionsfure.

Sanatio (lat.): Helbredelse.

Sandbad: B. i fint Sand opghedet, ved Solvarme eller ad kunstig Vej.

Sanders' (S., James, 1777—1843)

Symptom: bølgeformet Bevægelse af Thoraxvæggen og Epigastriet ved Symphysis pericardii.

Sandflue, se Phlebotomus.

Sand-fly fever (eng.) = Pappatacifeber.

Sandow's Metode til Paavisning af Jod i Urin: 25 cm³ Urin, 2 cm³ 10% Svovlsyre og 1 cm³ 0,2% Natriumnitritopløsning udrystes med Kloroform, i hvilken Joden optages.

Sandsvulst: Psammom.

Sangerknude = Nodulus vocalis: begrænset, godartet Nydannelse, bestaaende af epitelklædt Bindevæv, siddende paa Stemmehæns frie Rand. Fremkommer som Regel ved Overanstrengelse af Stemmen.

Sanguinolent (lat. *sanguinolentus*): blodtilblandet.

Sanitas (lat.): Sundhed.

Sankt Veits Dans = Chorea.

Sanson's (S., Louis Joseph, 1790—1842), parisisk Læge) **Symptom**: Fordobling af 2. Hjertertone ved Basis af Hjertet ved Mitralstenose.

Saponificatio (lat. *sapo* [sapon-] Sæbe + lat. *facere* gøre) = Adipociredannelse, se Ligvoks.

Sapphismus (*Sappho*, græsk Digterinde fra Lesbos, ca. 600 f. Kr.): Form

for homoseksuelt Samkvem mellem Kvinder, spec. Slikken af Genitalia. Se Amor lesbicus, Tribadismus.

Sapræmia (gr. *sapros* raadden + gr. *haima* Blod): sygelig Tilstand, forarsaget ved Overgang af Forraadningsgifte i Blodet.

Saprofyter (gr. *sapros* raadden + gr. *fyton* Plante): Mikrober, som lever af organiske Stoffer (f. Eks. paa Slimhindens Overflade i Tarmkanalen eller ude i Naturen) uden at angribe den levende Organisme.

Saprogen (gr. *sapros* raadden + gr. *gennaein* frembringe): forraadningsvækkende.

Sarcina (lat. *sarcina* Pakke): store Kokker, der er ordnede kubisk, som Væreller. **S. tetragena** s. *Micrococcus tetragenus*, ordnet i Grupper paa fire Individer, findes i Spyt og Kaverneindhold. **S. ventriculi** findes i Maveindhold.

Sarcinuri(a) (*Sarcina* [s. d.] + gr. *ouron* Urin): Forekomst af *Sarcina* i Urinen.

Sarcitis (gr. *sarz* [sark-] Kød) = Myositis = Betændelse i Muskler.

Sarko-blaster (gr. *sarz* [sark-] Kød + gr. *blastos* Kim): Moderceller til tværstribet Muskulatur. **-cele** (gr. *kele* Brok): »Kødbrok»; gammeldags Betegnelse for faste Svulster i Scrotum eller for Elephantiasis scroti. **-cystis** (gr. *kystis* Blære, den eneste kendte Slægt indenfor Sarcosporidia: Sporozoe, som udvikler sig intracellulært i Muskelfibre. **S. muris** og forskellige andre Arter træffes hos Pattedyr, Fugle og Krybdyr, kun undtagelsesvis hos Mennesket. **-ider** (gr. *eidōs* Form): hermed betegnes dels (sjældent) Mykosis fungoides og en Del andre Hudsygdomme, dels især visse mere eller mindre godartede Svulster i Huden, nemlig: 1) **det Boeck'ske Sarkoid**, der især findes i Ansigtet, paa Ryggen og Underarmene. 2) **det ringformede Sarkoid**, der kan findes paa Overekstremiteterne og i meget minder om Granuloma annulare. **-leukosen** (Sternberg) (gr. *leukos* hvid): lymfoblastisk Form af akut Leukose forbundet med tumorlignende Masser af lymfatisk Væv i Thymus, Mediastinum og retroperitoneale Væv. **-lyse** (gr. *lysis* Opløs-

ning): Henfald af Muskelvæv (-traade) Sarcomorer, overhovedet Autolyse af Muskelvæv. **-phaga** (gr. *fagein* spise): Slægt af Spyfluer, Larvipar. Nogle Arter kan lejlighedsvis aflægge Larverne i Saar eller Ulcerationer hos Dyr eller Mennesker (Myiasis). **-plasma** (gr. *plasma* det formede): den ikke-kontraktile Substans i Muskelceller. **-plaster** (gr. *plastos* formet), se Sarkoblaster. **-psylla penetrans** (gr. *psylla* Loppe; lat. *penetrare* trænge ind i): Sandloppen, forekommer i Troperne. Den befrugtede Hun borer sig ind i Huden (særlig paa Tærne) af Mennesket og adskillige Husdyr. **-pterinus** (syn. *Harpirhyncus*) **nidulans** (gr. *pterinōs* bevinget): Fjersækmiden, en 0,4 mm lang Mide, der snylter i Fjersækkene hos forskellige Fugle (Duer, Papegøjer o. a.). Bevirker Fjeraffald, event. Ulcerationer. **-sporidier** (gr. *sporos* Frø, Sæd): Gruppe af Protozoer, nærmest hørende til Sporozoernes Klasse. Snylter i de tværstribe Muskeltraade og Hjertemuskelceller hos forskellige Pattedyr; i meget sjældne Tilfælde fundet hos Mennesket. S. præsenterer sig i Muskelcellerne som sækformede Dannelser, indeholdende talløse smaa Celler (Seglkin); Overførelsen til nye Værter sker formentlig med disse, men Maaden er ikke kendt. De meget hyppigt hos forskellige Husdyr (især Kvæg, Svin og Hest) forekommende Arter hører til Slægten **Sarcocystis**. **S. miescheriana** (»Miescher'ske Sække») hos Svinet. **S. tenella** danner meget store (op til bønnestore), hvidlige Sække i Spiserørets Muskulatur hos Faaret.

Sarcoptes scabiei (gr. *sarz* [sark-] Kød + gr. *koptein* slaa, plage; lat. *scabies* Fnat) **var. hominis**: Fnatmiden, fremkalder Fnat (Scabies) hos Mennesket ved at grave Gange i Epidermis. En Række andre Varieteter (**S. s. var. canis, caprae, equi, ovis, suis**) træffes hos forskellige Husdyr. Hver af de nævnte Varieteter kan forekomme hos flere forskellige Dyrearter og hos Mennesket.

Sardonisk Latter: Risus sardonius (s. d.).

Sarkoma (gr., Kødsvulst [*sarz* Kød]): ondartet Svulst, bygget op af Binde-

vævsgruppens Elementer. Efter Celler-nes Art skelnes mellem **S. fusicellulare** (Tencelles.), **gigantocellulare** (Kæmpecelles.), **globocellulare** (Rundcelles.) eller Blandingsformer (**polymorfcellet S.**). Efter Intercellulærsustansens Beskaffenhed eller Celler-nes Oprindelse skelnes mellem **Angio-, Chondro-, Fibro-, Glio-, Lymfo-, Myo-, Myxo-, Osteos. S. idiopathicum multiplex hæmorrhagicum** (Köbner) = **S.i.m. pigment.** (Kaposi: særlig Form af multiple, pigmentrige, sarkomatøse Hudsvulster, i Almindelighed opstaaende samtidig paa Hænder og Fødder. **S. mucosum** = Elephantiasis.

Sarkomatosis (sarkomata [pl. af *sarkoma*]): Tilstand, hvor Organismen er overfyldt med Sarkommetastaser.

Sarkomphalos (gr. *sarx* [sark-] Kød + gr. *omfalos* Navle) Kødnavle, Granulationsdannelse paa Afstødningsstedet for Navlesnorstumpen.

Saturationsindeks (= index saturationis) (lat. *saturatio* Mættelse + lat. *index* Angiver, Register): Forholdet mellem Mængden af Hæmoglobin i Blod i % af det normale og Cellevolumen i % af det normale. S. er et Udtryk for Koncentrationen af Hæmoglobin i Erythrocyterne.

Satyriasis (Satyros, en af Bacchus' Ledsagere, repræsenterer dyrisk Raahed og Lystenhed): 1) sygelig forøget Køn-drift hos Mænd. 2) = Leontiasis paa Grund af Ansigtets satyragtige Ud-seende.

Sauerbruch's (S., Ferdinand, 1875 —, Kirurg, Berlin) **Undertryksskam-mer**: lufttæt Operationsværelse, hvori Luften holdes fortyndet ved en Pumpe (8 mm Hg). Benyttes ved Aabning af Thoraxhulen for at hindre Collaps af Lungen, hvis indre Flader staar under Atmosfærens Tryk, idet Pt.s Hoved er lejret udenfor Kammeret (sml. Overtryksmetoden).

Saundby's (S., Robert, 1849—1918, England) **Prøve for Blod i Afføringen**: 20 Draaber Brintoverilteopløsning og 10 Draaber mættet Benzidinopløsning sættes i Reagensglas til en lille Smule af Afføringen. En blivende blaa Farve tyder paa Tilstedeværelse af Blod.

Cfr. Benzidinprøven med Gregersen's Modifikation.

Sauri-asis (gr. *saura* Firben) = Ichthyosis sauroderma. **-dermia** (gr. *derma* Hud) = Ichthyosis hystrix. **-osis** = Sauriasis.

Saurodermia = Sauridermia.

Sauton's Substrat: flydende Substrat til Dyrkning af Tuberkelbaciller; det er proteinstoffrit, idet det som N-Kilde kun indeholder Asparagin.

Savill's (S., Thomas Dixon, 1856—1910, London): akut, epidemisk, vesicopapuløs Dermatitis, der ledsages af sværere Almentilfælde og efterfølges af Afskalning.

Sayre's (S., Lewis Albert, 1820—1900, New York) **Bandage (Korset)**: Gipskorset (ved Spondylitis). **S.'s Forbinding**: Hefteplasterforbinding ved Fractura claviculæ. 1ste Hefteplasterstrimmel fatter om Overarmen paa samme Side, udadroterer denne og fæstes om paa Ryggen; 2den Strimmel gaar ned om Albuen, op over modsatte Skulder, hvorved Armen løftes; 3die Strimmel gaar fra Haandleddet op over Frakturstedet og øver et korrigerende Tryk her.

Scabies (lat.): Fnat, kløende, smitsom Hudsygdom, som skyldes en Mide (*Sarcoptes scabiei). **S. crustosa**: sjælden Form af Scabies, hvor der dannes store, gullige Skorper paa Huden, bestaaende af Epidermismasser, som indeholder talrige Mider i alle Udviklings-trin. **S. norvegica** (Boeckii) = **S. crustosa**. **S. sicca papulosa** = Prurigo.

«Scabiesgang» (lat. *scabies* Fnat): den af Fnatmidens Hun gravede Gang i Patientens Hud (Fnatgang).

Scabiophobia (lat. *scabies* Fnat + gr. *phobos* Frygt): Frygt for Fnat, en især hos Personer, som tidligere har været befængt med Fnat, optrædende, hypokonder Forestilling om at lide af Fnat.

Scabrities (lat.): Ruhed af Huden. **S. ungviu**: Neglelidelse, hvor Neglene er ru, fortykkede og mere samt opflossede i den frie Rand.

Scanzoni's (S., Friedrich Wilhelm, 1821—1891, Tyskland) **Metode**: Drejning af Fosterhovedet ved Hjælp af Fødselstangen ved Fødsel i Forisestil-

ling for at faa Baghovedet hen bag Symfysen, før Fremtrækningen begynder.

Scapul-algia (lat. *scapulae* Skulderblade + gr. *algos* Smerte), -**odynia** (gr. *odyne* Smerte): Smarter i Scapulas Muskler.

Scapulæ alatae (lat., vingeformede Skulderblade): »Englevinger», vingagtigt udstaaende Skulderblade ved Serratuslammelse, almindelig Muskelsvaghed o. lign.

Scapulær-linie eller **Angulærlinie** (lat. *scapulae* Skulderblade; lat. *angulus* Vinkel): lodret Linie gennem Angulus scapulæ. -**refleks** (lat. *reflexus* Tilbagebøjning): ved Strykning mellem den indre Scapularand og Columna opstaaende Muskelkontraktion, hvorved Skulderbladet trækkes indad og lidt opad.

Scarificatio (lat., Ridsen i Huden): Operation, der bestaar i ganske overfladiske Rids eller Snit i Hud eller Slimhinder.

Scarlatina (mlat. *scarlatum* Skarlagen): Skarlagensfeber, akut Infektionssygdom. Symptomer: Angina, Feber, højrødt Eksantem med paafølgende Afskalning. Om Smittstoffets Natur er Meningerne delte (Streptokokker? Filtrerbart Virus?). -**difteri** (gr. *diftera* Læder): ældre Betegnelse for en nekrotiserende Angina, fremkaldt af Streptokokker, der kan findes ved Scarlatina.

Scarpa's (S., Antonio, 1752—1832) **Sko**: S. til Redressement af Klumpfod. **S's Søm**: Blytraad, som man tidligere førte ned i Canalis nasolacrymalis ved Strikturer efter først at have aabnet Sækken og spaltet Strikturen. Fjernedes atter, naar Saaret i Kanalen var helet.

Schamberg's (S., Jay Frank, 1870 —, Philadelphia) **Dermatitis**: Hudlidelse i Form af rødlig, confluierende Smaapletter, der svinder med Efterladelse af let Pigmentering.

Schäfer's (Edinburgh) **Aandedrætsmetode**: Patienten lægges paa Maven paa en sammenrullet Frakke el. lign., Panden lægges paa hans ene Underarm. Man fatter med Hænderne paa nederste Del af Pt.s Brystkasses Bag- og Sidepartier, saaledes at Tømmelfingrene ligger 5—10 cm fra hinanden, de andre Fingre spredes saa meget som muligt. Man bøjer sin Ryg fremad og nedad

med let bøjede Arme og udøver et jævnt og kraftigt Tryk med Hænderne paa Pt.s Brystkasse, tællende langsomt 1—2. Derefter retter man Ryggen, slapper Hænderne langsomt tællende 3—4.

Schäfer's antagonistiske Refleks: Ekstensjonsbevægelse af Tærne (i Stedet for den normale Fleksion) ved Knibning af Akillesenen eller Huden over den. Tegn paa organisk Lidelse i Nerve-systemet (Apopleksi o. lign.).

Schanz' (S., Alfr., 1868—1931, Orthop., Dresden) **Sygdom**, se Insufficiencia vertebrae.

Schapiro's Symptom: ved Myocardiellidelser vil Pulsene ikke blive langsomme i liggende Stilling.

Scharpi (fr. *charpie* [gl. fr. *charpir* af lat. *carpere* plukke, sønderrive]): fint plukket Lærred til Forbindinger af Saar.

Schatz' (S., Chr. Friedr., 1841—1920, Gynæk., Rostock) **Skaalpessar**: skaalformet, gennemhullet Pessar til Behandling af Utero-vaginal-descensus.

Schauta's (S., Friedr., 1849—1919, Gynæk., Wien) **Operation**: Totalekstirpation af Uterus.

Schede's (S., Max, 1844—1902, Bonn) **Thoracoplastik**: Snit fra forreste Rand af Pectoralis major i Højde med Axillen, i stor Bue nedad til Lungeranden og derpaa om paa Ryggen mellem Columna og Scapula til 2den Costa. Samtlige Costæ fra 2den nedad reseceres fra Tuberculum til Brusken, og Resten af Thoraxvæggen (Intercostalmuskler og fortykket Pleura) eksstirperes. Efter Rensning af Pleura pulmonalis lægges Hudlappen ind til denne.

Scheel's (S., Poul, 1773—1811, Danmark, Underaccoucheur hos Math. Saxtorph) **Metode til Partus arte præmaturus**: der gøres Hindesprængning, hvorefter Væerne indfinder sig af sig selv.

Scheibe's (S., nulev., Erlangen) **Symptomkompleks**: akut Mellemøresuppuration, ledsaget af høj Feber, oftest af pyæmisk Karakter i Forbindelse med god Almentilstand og uden Mastoiditis og Sinusphlebitis. Optraeder hos Børn særlig i Tilslutning til akute Infektionssygdomme.

Scheiner's (S., Christoph, 1575—1650, tysk Præst og Fysiker) **Forsøg**:

betrakter man gennem et Stykke Papir med 2 punktformede Aabninger, hvis indbyrdes Afstand er mindre end Pupillens Diameter, to Naale i forskellig Afstand fra Øjet, ses den bageste dobbelt, naar man fikserer den forreste og omvendt. Det andet Øje holdes lukket under Forsøget.

Scheinkatarakt (ty.) = falsk Lenticulus. Linsen er klar, men dens centrale Dele har en stærkere (myopisk) Refraktion.

Schereschewsky's Næringssubstrat: halvstift Hesteserum, der har været opvarmet til ca. 60°. Har været brugt til Dyrkning af Spirochæte pallida.

Scheuermann's (S., Holger Werfel, f. 1877, dansk Røntgenolog) **Sygdom**: juvenil, lavtsiddende, dorsal Kyfose; skyldes Vækstforstyrrelser i Apofyserne. Udheler med kileformet Deformation af de paagældende Hvirvler.

Schick's (S., Béla, f. 1877, Børnelæge i Wien, senere New York) **Reaktion**: ved intrakutan Injektion af Difteritoksin fremkommer der en rød Infiltration hos Individet, der er modtagelige for Difteri. **S's Symptom**: eksspiratorisk Piben ved Kompression af Hovedbronchus af forstørrede (tuberkuløse) Bronkialkirtler.

Schilder's (S., Paul, f. 1886, Neurol., Wien) **Encephalitis periaxialis diffusa**, s. d.

Schimmelbusch's (S., Curt, 1860—1895, Berlin) **Maske**: Modifikation af Esmarch's Maske, ved hvilken det er let at veksle Flonelstykket.

Schistocyt (gr. *schistos* spaltet + gr. *kytos* Hulrum): afsnøret Stykke af gammelt Blodlegeme; Mikrocyt.

Schistoglossia (gr. *schistos* spaltet + gr. *glossa* Tunge): medfødt Spaltdannelse af Tungen.

Schistosoma haematobium (gr. *schistos* spaltet + gr. *soma* Legeme; gr. *haima* [*haimat-*] Blod + gr. *bios* Liv): Bilharzia-Ikte, er i Modsætning til næsten alle andre Ikter særkønnet; Hannen er flad, men sammenrullet omkring den cylindriske Hun. Se Bilharziose. **S. crassum** (Bilharzia bovis) hos Kvæg og Faar. **S. japonicum** hos Menneske, Hund og Kat.

Schizo-blepharia (-blepharon) (gr. *schizein* spalte + gr. *blefaron* Øjelaag) = Coloboma palpebrae. **-cephalus** (gr. *kefale* Hovede): Misdannelse, ved hvilken Kraniet er spaltet i sagittalt Plan. **-goni** (gr. *gone* Fødsel): Flerdeling af Protozoer uden foregaaende Befrugtning, f. Eks. Malariaparasiter i Menne-skeblod. Sml. Sporogoni. **-myceter** (gr. *mykes* Svamp): Spaltesvampe, Bakterier. **-nychia** (gr. *onyx* [*onych-*] Negl): Neglelidelse i Form af Opflosning af Neglenes frie Rand. **-phrenia** (Bleuler) (gr. *fren* Sind): Dementia præcox (s. d.), Ungdomssløvsind. Nu gerne brugt syn. med Dementia præcox. **-trichia** (gr. *thrix* [*trich-*] Haar): Opspaltning af Haa-rene i deres frie Ende. **-trypanum** **Cruzi** (gr. *trypanon* Bor): Trypanosom, der er Aarsag til en i Brasilien endemisk, myxødemlignende Sygdom hos Børn. Overføres ved en Tæge, Conorrhinus megistus.

Schizotym Konstitution (gr. *schizein* spalte + gr. *thymos* Sind): lettere Grad af schizoid K., der er inden for »Normen«. Modsat synton K.

Schizoidi, se schizoid Konstitution.

Schizoid Konstitution (gr. *schizein* spalte + gr. *eidōs* Form, Udseende): schizofrenilignende, lettere psykopatisk Konstitution, der særligt forekommer i Familier med Schizofreni.

Schizont (gr. *schizein* spalte): det Stadium af en Sporozos Udvikling, som gaar forud for dens Deling i Merozoitter; anvendes ogsaa om den vegetative Form i det hele i Modsætning til Gameterne.

Schiøtz' (S., Hjalmar, 1850—1927, Oftalm., Kristiania) **Tonometer**: Apparat til at maale Øjets Spænding.

Schlatter's (S., K., 1864—, Zürich) **Sygdom**: Lidelse, der næsten kun forekommer hos Drengene i 12—15 Aars Alderen; den skyldes et voldsomt Træk af Quadriceps-Senens Tilheftning til Tuberositas tibiae (Epifyselesning?), som efterhaanden bliver let fortykket og øm.

Schlayer (S., Karl, f. 1876, berlinsk Læge) og **Hedinger's Prøvekost til Nyrefunktionsprøve**: Morgen: 350 cm³ Kaffe med Mælk, 50 g Brød; Frokost: 350 cm³ Mælk, 60—80 g Brød; Middag: 1 Tallerken klar Bouillon, 150 g Kød, 150 g Kartoffelmos, 1 Rundstykke, 1

Kop Kaffe; Eftermiddag: 350 cm³ Kaffe med Mælk og 60—80 g Brød; til Aften: 500—600 g Grød.

Schleich's (S., Karl Ludwig, 1859—1922, Berlin) **Anæsthesi**: Infiltrations-anæsthesi med tynd Kokainopløsning (1⁰/₁₀₀).

Schlesinger's (S., Hermann, 1868—, Østrig) **Tetanisymptom**, se Benfænomener.

Schlesinger's (S., Wilhelm, f. 1869, wiensk Læge) **Urobilinprøve**: modificeret af Hildebrandt: stort Reagensglas fyldes $\frac{3}{4}$ med lige Dele Urin og en 10 % alkoholisk Opløsning af Zinkacetat og rystes. Filtratet viser da grønlig Fluorescens ved positiv Reaktion.

Schlösser's (S., Carl, Øjenlæge, München) **Injektion**: Indsprøjtning af 70—80 % Alkohol i Nerven ved Neuralgi.

Schloffer's (S., Herm., f. 1868, Kir., Prag) **Operation**: plastisk Phimosis-Operation, hvor Forhuden bevares.

Schmerz's (S., Herm., f. 1881, Kir., Graz) **Klemme**: Metalbøjle med skarpe Hager til Knogleekstension.

Schmidt's (S., Adolph, 1865—1918, Tyskland) **Kerneprøve**: til Schmidt-Strassburger's (s. d.) Prøvekost gives Patienten smaa Stykker i Alkohol hærdet Oksekød indpakket i Gaze. Disse opsøges i Afføringen. Tilstedeværelse af Cellekerner i Kødstykkerne tyder paa fuldstændig Pankreasinsufficiens, hvis Kødstykkerne ikke har passeret Tarmkanalen for hurtigt eller opholdt sig der i mere end 30 Timer. **S.'s Sublimatprøve**: til de i Vand vel udrørte Fæces sættes en mættet, vandig Sublimatopløsning. Efter 24 Timers Forløb er de urobilinholdige Dele rosa, de bilirubinholdige grønne. **S.'s Termostatprøve**: Fæces røres godt ud i Vand og henstilles 24 T. i Termostat (37°) i et særlig konstrueret Gæringsapparat. Den udviklede Luft opsamles i en Beholder, hvor dens Mængde og Lugt kan undersøges.

Schmidt's (S., Johann Friedrich Moritz, f. 1838, tysk Laryngolog) **Syndrom**: halvsidig Lammelse af Gane, Tunge, Strube og de af N. accessorius innerverede Muskler (c: Lammelse af N. accessorius ovenover Forbindelsen med N. vagus).

Schmidt's (S., Adolf, 1865—1918, tysk Læge) **Prøve** for Urobilin i Fæces: lidt Fæces udrøres med en mættet Opløsning af Merkuriklorid og stilles hen i 24 Timer. Rødfarvning betyder Tilstedeværelse af Urobilin.

Schmidt-Strassburger's **Prøvekost** til Undersøgelse af Tarmens **Funktion**: 3 Dage i Træk gives Morgen og Eftermiddag: $\frac{1}{2}$ l Mælk (el. Kakao) og 50 g Tvebak; Formiddag og Aften $\frac{1}{2}$ l Havresuppe. Til Middag: 125 g Oksekød og 250 g Kartoffelmos. Den normale »Prøveafføring« er homogen.

»**Schneeberger Lungekræft**«: Lymfosarkom i Lungen, optræder endemisk hos Koboltarbejdere i Schneeberg.

Schnellende Hüfte (ty), se: hanche à ressort. **S. Finger**, se: doigt à ressort.

Schönlein-Henoch's Purpura, se Morbus Schönlein-Henoch.

Schönlein's (S., Johann Lucas, 1793—1864, Berlin) **Sygdøm** = Peliosis rheumatica.

Schott's (S., Aug., 1839—1886; Theod., 1852—1921, Læge i Nauheim) **Metode**: Behandling af Hjertepatienter med Kulsyrebad i Forbindelse med passende Træning som Spadsereture o. l. (Syn. Nauheimmetoden).

Schreiber's (S., Julius, 1848—1932, Königsberg) **Kunstgreb** under Forsøg paa Fremkaldelse af Patellarrefleksen: bestaar i Gnidning af Laarets Indside, hvorved den af Opmærksomhedskoncentrationen fremkaldte, hæmmende Muskelspænding formindskes.

Schridde's (S., Herm., f. 1875, Patol., Dortmund) **Granula**: G., der farves ved Giemsa- og Romanowskifarvning (eosinofile), og findes i Knoglemarvens Megakaryocyter samt i Blodplasmaet.

Schroeder's (S., Karl, 1838—1887) **Ring** = Bandl's R.

Schroeder's (S., Knud, 1877—, Danmark) **Blodprøve**: modificeret Guajak-Terpentinprøve, idet S. har vist, at der maa være et vist Forhold mellem Guajakopløsningens Styrke og Blodmængden i Vædsken, for at Reaktionen skal komme frem. Prøven bestaar i, at man undersøger Reaktionen i 3 Glas. Glas I. Abs. Alkohol 2 cm³ + 10 Draaber Tinct. Guajaci + lige Dele Terpentin + 10 cm³ Urin (el. Fæcesekstrakt). Glas II. Abs.

Alkohol 2 cm³ + 2 Draaber Tinct. Gajaci + etc. Glas III. Abs. Alkohol 2 cm³ + 2 Draaber af Glas II + etc. **S.'s Feberbehandling:** Fremkaldelse af F. ved Injektion af Svovl (Sulfosis), specielt ved Demen.paralys. **S.'s Hjerte-bord:** bøjleformet Stativ med Pandestøtte, der kan skydes ind over en Seng til Støtte for en stærkt dyspnoeisk Patient.

Schrötter's (S., Leopold, 1837—1908, Wien) **Chorea:** Larynx-Tic.

Schroth's (S., Johann, 1800—1856, Tyskland) **Kur:** Tørstekur ved visse kroniske Sygdomme (Syphilis, Gigt, eksudativ Pleuritis etc.); Patienterne faar væsentlig tørt, haardtbaigt Brød, til Middag Vandgrød med Smørtilsætning. Efterhaanden indskrænkes Vædske tilførslen, saa Pt. tilsidst kun faar 2 smaa Glas Vin daglig. Hver 3. Dag en saakaldet »Drikkedag«, hvor der gives noget større Vædskemængde.

Schuchardt's (S., Karl Aug., 1856—1901, tysk Kir.) **Snit:** Kolpoepisiotomi, hvorved ikke blot Vagina gennemskæres, men ogsaa de omgivende Muskler (Constrictor cunni, Levator ani).

Schüffner's (S., Wilhelm, 1867—, Tyskland, senere Amsterdam) **Korn:** fintkornet, rødfarvet Udfældning i de angrebne røde Blodlegemer ved Giemsa-Farvning af Blodpræparater fra Patienter med Tertianfeber.

Schüller's (S., Karl Heinrich Anton Ludwig Max, 1843—1907) **Metode til kunstigt Aandedræt:** rytmiske Løftninger og Sænkninger af Thorax ved Hjælp af de om Kurvaturernes Rande krogformet indførte Fingre.

Schüller's (S., Arthur, 1874—, østr. Neur.) **Sygdom:** Xanthomatosis, Diabetes insipidus, Exoftalmus, Kranie-defekter. Syn.: Schüller-Christian's Sygdom, Christian's Sygdom.

Schultz' Angina, se Mononucleosis infektiosa.

Schultz (S., Werner, 1878—, Tyskland) -**Charlton's Afblegningsfænomener:** ved intrakutan Injektion af Scarlatinarekonvalescentserum paa en Scarlatinapatient afbleges Eksantemet paa Injektionsstedet.

Schultze's (S., Bernhard Sigismund, 1827—1919, Jena) (**spontane**) **Efter-**

byrdsløsning: Placenta løsner sig først centralt, derefter mere og mere perifert; Placenta krænges om, saa at der dannes en blodfyldt Sæk paa den uterine Side, medens Efterbyrden forlader Uterus med den føtale Flade forrest. Cfr. Duncan's Efterbyrdsløsning. **S.'s Svingninger:** Metode til Genoplivning af skindøde Børn. Barnet fattes om Skuldrene, og idet Kroppen hænger ned, udvides Thorax — Indaandingen sker. Barnet svinges derpaa, saa at Hovedet vender nedad, og Tyngden af Kroppen komprimerer Thorax, hvorved Udaandingen foregaar — ca. 15 Svingninger i Minuttet.

Schumm's (S., Otto, f. 1874, Kemiker, Hamburg) **Blodprøve:** Modifikation af Weber's Prøve til Paavisning af Blod i Fæces. Ved Forbehandling med Alkohol og Æter fjernes andre Farvestoffer. Blodfarvestoffet paavises ved Guajakmetoden.

Schwabach's (S., Dagobert, 1846—, Berlin): en anslaaet Stemmegaffel sættes paa Issen eller paa Proc. mastoideus. Høres den længere end normalt, tyder det paa en Lidelse af Mellemøret eller Øregangen; høres den kortere, tyder det paa en Lidelse af det indre Øre.

Schwartz's (S., Herman, 1837—1910, Tyskland) **Operation:** Opmejsling af Processus mastoideus.

Schwarzwasserfieber (ty.), se Blackwater fever.

Schwatzepilepsie (ty.): epilektisk Anfald med automatisk Gentagelse af enkelte meningsløse Ord. Syn.: Epilép-sie marmottante.

Schweinsberger- (Stednavn, Tyskland) **Syge,** kronisk Leverschirrhose hos Hest p. Gr. af Intoksikationer; ses i visse Egne i Tyskland.

Schweninger's (S., Ernst, 1850—1924, München) **Kur:** Affedningskur, der ligner Oertel's Kur, men med Vædske tilførsel under Maaltiderne.

Sciaticque (fr.): Ischias.

Scirrho-blepharomcus (gr. *skirrhos* haard + gr. *blefaron* Øjelaag + gr. *onkos* Masse, Svulst): skirrøs Cancer paa Øjelaaget. -**scara** (gr. *sarx* [sark-] Kød) = Sklerodermia.

Scirrhus (gr. *skirrhos* haard Svulst): Carcinom, hvor Bindevævsstromaet er

meget stærkt udviklet i Forhold til de ofte meget sparsomme epiteliale Elementer.

Scissura pilorum (lat., Spaltning af Haarene) = Schizotrichia.

Scler-ectasia (gr. *skleros* haard + gr. *ektasis* Udvidelse): Udspiling af Sklera med Fortyndelse af denne. **-ectomia** (Lagrange) (gr. *ektome* Udskaering) s. Iridosclerectomia: Operation for Glaukom. Snit i Sklera langs Limbus corneae med Fjernelse af et Stykke Sklera og Iridektomi. **-ectomia praeaequatorialis** (Holth): Operation for Amotio retinae og højere Myopi; Trepanation af Sklera i nedre temporale Kvadrant.

Sclérème (fr.) (Chaussier) = Sklerema neonatorum. **S. en plaquards** (Besnier), **S. landacée** = Sklerodermia.

Sclérémie (fr.) (Alibert) = Sklerema neonatorum.

Scleritis (gr. *skleros* haard): Betændelse i Sklera. Viser sig ved Fortykkelse og blaalig Injektion. Efterlader ofte en Fortynding og derfor en blaalig og skiferagtig Farve. Kan være forbundet med Betændelse i andre Dele af Øjet (**Sclero-keratitis**, **-iritis**, **-chorioiditis**, **-conjunctivitis**). Skyldes hyppigst reumatisk Infektion eller Arthritis urica, dernæst Tuberkulose eller Syfilis.

Scleronyxis s. **Scleroticonyxis** (gr. *skleros* haard + gr. *nyxis* Stikken): Indførelse af en Stærnaal gennem Sklera.

Sclérose en plaques (fr.) = dissemineret Sklerose, multipel Sklerose: Lidelser, hvor en jævnt tiltagende Udvikling af spredte, sklerotiske Partier i Hjerne og Rygmarv frembringer en Række meget varierende Sympt., af hvilke de væsentligste er Intentionstremor, skanderende Tale, Nystagmus og spastiske Pareser. **S. pulmonaire** = interstitiel Pneumoni.

Sclerosis (gr. *skleros* haard): Bindevævsforøgelse i Væv med deraf følgende fastere Konsistens. **S. cerebri**: med Tilgrundegaen af Parenkymet forbunden gliøs, resp. fibrøs Forhærdning af Hjernen paa degenerativ (?), toksisk el. infektiøs Basis. Sml. Encephalitis periaxialis diffusa (diffuse Hjernesklerose) og Krabbes infantile Form af denne. **S. disseminata**, se Sclérose en plaques.

Sclerostomum (gr. *skleros* tør, haard + gr. *stoma* Mund), se Strongylus.

Sclerotomia s. **Sclerotomia anterior** (gr. *skleros* haard + gr. *tome* Snit): Snit i Sklera, specielt en af de Wecker anbefalede Operationer for Glaukom, hvor man med en smal Kniv gaar ind gennem Kammervinklen og ud gennem denne paa den modsatte Side, hvorved der paa begge Sider dannes »Filtrationsars«.

Scolex (gr. *skolex* Orm): »Hovedet« af Bændelorme, se Cestoder.

Scopophobia (gr. *skopein* se + gr. *fobos* Frygt): sygeligt Ubehag ved og Frygt for at blive set paa.

Scorbutus (Opr. usikker; maaske latiniseret Form af et germansk Ord af Stammen *Schurf* Skurv): »Skørbug«, hæmorrhagisk Diatese karakteriseret ved en ofte nekrotiserende Gingivitis og multiple Blødninger i Hud og indre Organer. Skyldes Mangel paa C-Vitamin (= Ascorbinsyre) i Kosten. **S. infantum** = Möller-Barlow's Sygdom.

Scotoma (gr. *skotos* Mørke): Defekt i Synsfeltet. Kan være positivt eller negativt, eftersom det bemærkes af Pt. som en Plet eller ikke. **Bjerrum's Skotom**, s. d. **S. helielipticum**, opstaaet ved at se paa Solformørkelse. **S. scintillans** s. Amblyopia (partialis) fugax s. Flimreskotom s. Festingsehen, s. Migraine ophthalmique s. Teichopdia s. Hemianopsia temporalis: anfaldsvis optrædende, ofte hemianopisk Synsforstyrrelse. Begynder med Optræden af en blind Plet nær Fiksationspunktet. Dette Skotom breder sig paa den ene Halvdel af Synsfeltet, medens der paa det angrebne Parti ses Flimren af takkede Linier. Disse kan ligne Takkerne paa en Fæstningsmur. Efter Anfaldet Hovedpine og Ildebefindende.

Scotophobia (gr. *skotos* Mørke + gr. *fobos* Frygt): Mørkerædsel.

Scotopsia (gr. *skotos* Mørke + gr. *opsis* Syn) = Mouches volantes.

Scotopicometer, se Skotoptikometer.

Scrofula = Scrofulosis.

Scrofulosis (lat. *scrofulae* Halskirtler [af *scrofa* So]): Lymfekirteltuberkulose hos Børn med eksudativ-lymfatisk Diatese. Paa Grund af Svulsten

af Halskirtlerne kommer der Lymfestease og deraf følgende Svulst af Partiet omkring Munden, deraf Navnet. S. er ofte forbundet med Conjunctivitis flyc-tænulosa.

Scrophulid(e) (lat. *scrofulae* Halskirtler [af *scrofa* So] + gr. *eidos* Form): Hudruption i al Almindelighed i Forbindelse med og som Led i Scrophulosis; bruges dog især om visse sikkert eller tvivlsomt tuberkuløse Lidelser i Huden. **S. boutonneuse** (Bazin) = Lichen scrophulosorum. **S. boutonneuse bénigne** (Bazin) = Lichen urticatus. **S. erythematouse** = Lupus erythematosus. **S. tuberculeuse maligne** = Lupus vulgaris.

Scrophulo-derma (lat. *scrofulae* Halskirtler + gr. *derma* Hud): betegner i al Almindelighed Hudlidelser ved Scrophulosis, men bruges især om tuberkuløse Hudlidelser (gomme scrophuleux). **S. miliare** = Lichen scrophulosorum. **S. papillosum** = Lichen scrophulosorum. **S. pustulare** = Aknitis. **S. verrucosum** = Lupus verrucosus. **-phyma** (gr. *fyma* Udvækst, Svulst) = Lupus verrucosus.

Scutulum (lat., dim. af *scutum* Skjold): skaalformet 3—4 mm bred, gullig Skorpe, der omgiver Favushaarene og væsentlig bestaar af Svampelementer, s. Favus.

Sebolith (lat. *sebum* Talg + gr. *lithos* Sten): Stendannelse i Gl. sebaceæ.

Seborrhagia, Seborrhoea (lat. *sebum* Talg + gr. *rhagnymi* [-rhag] bryder, gr. *rhoë* Flod): sygelig Forøgelse af Hudfedtudskillelsen, saa Huden bliver fedtet, skinnende og gullig; findes især som **Seborrhoea faciei** (oleosa), hvor Ansigtshuden, særlig paa og om Næsen, er afficeret. **S. adiposa** = S. oleosa. **S. congestiva** = Lupus erythematosus. **S. oleosa**, se Seborrhoea. **S. præputii** = 1) Balanoposthitis. 2) Smegma. **S. squamosa neonatorum** = Cutis testacea. S.: Lidelser ses sommetider hos Hesten udbredt over hele Kroppen.

Seborrhoisk Ekzem (lat. *sebum* Talg + gr. *rhoë* Flod): bruges ofte som Betegnelse for visse Ekzemformer, udgaende fra Seborrhoe, men især om Pityriasis circinata corporis. **S. Haar-**

affald: særlig Form af H., der skyldes Seborrhoe i Haarbunden og i Almindelighed begynder samtidig i de centrale Dele af begge Tindingeregioner og senere tillige optræder bagtil i Issen, ølenskaludet og økronskaldet.

Sécateur (fr.): Instrument til Sønderdeling af Fremmedlegemer i Blæren.

Secessus involuntarii (lat. *secessus* Bortgang; lat. *involuntarius* ufrivillig): ufrivillig Afførings- og Urinudtømmelse.

Seclusio pupillae (lat. *secludere* [seclusum] tillukke): Tillukning af Forbindelsen mellem forreste og bageste Kammer i Øjet ved Sammenvoksning af Iris med Linsen langs Pupillranden.

Sécrétan's (S., Henri, 1856—) **Sygdom**: haardt Ødem af Haandryggen i Tilslutning til et — event. lille — Traume.

Secretodermatosis (lat. *secernere* [secretum] udskille + gr. *derma* [dermat-] Hud): Hudsygdom karakteriseret ved abnorm Sekretion fra Huden.

Sectio (lat.): Snit. **S. alta**: højt Blæresnit, suprapubisk Cystotomi; **S. caesarea**, se Kejsersnit; **S. hypogastrica** = S. alta; **S. lateralis**: Side-Stensnit, Lithotomia urethroprostatica: Hudsnit fra Midten af Raphe til Midten af en Linie fra Anus til Tuber ischii; **S. mediana**: Stensnit, hvorved bageste Del af Urethra aabnes gennem Snit i Perinæum; **S. suprapubica** = S. alta; **S. urethralis** = S. mediana; **S. vaginalis**: Incision i Vagina; **S. ventralis** = S. alta; **S. vesico-vaginalis**: Cystotomi gennem Incision i Vagina.

Sectio (lat., Skæren): Aabning af Lig. **S. forensis s. legalis**: retsmedicinsk S., Autopsia.

Secundinæ (lat. *secundus* følgende): Efterbyrd, se Placenta.

Sedativ (lat. *sedare* berolige): beroligende. **S. Behandling**: Behandling med Sedativa, s. d.

Sedativa (lat. *sedare* berolige): beroligende Midler.

Sedes (lat., Sæde): 1) Sæde; 2) Afføring. **S. cruentæ**: blodig Afføring. **S. morbi**: Sædet for en Sygdom.

Sediment (lat. *sedimentum* Bundfald): Udfældning specielt i Urin. **S. lateritium**: teglstensfarvet S. af Urater og Urinsyre.

Seeligmüller's (O., Ludw. Ad., 1837—1912, Neurol., Halle) **Neuralgi**: dobbeltsidig Neuralgi af N. auriculo-temporalis. Angaves tidligere at være specifikt for Lues.

Segmentdiagnose (lat. *segmentum* Afsnit + gr. *diagnosis* Bestemmelse): Lokaldiagnose (Højdediagnose) i Rygmarven; Afgørelsen af, hvilke Segmenter der er angrebne.

Segl kim, se Sarkosporidier.

Segl ringsformer af Malariaparasiter, se Malaria.

Segmentation (lat. *segmentum* Afsnit): Lagdeling.

Segmentær (lat. *segmentum* Afsnit): tilhørende et bestemt Lag (de enkelte Rygmarvsnerver svarer til bestemte Segmenter i Rygmarven).

Sehrt's (S., Ernst, f. 1879, Kir., Freiburg) **Aorta-Kompressorium**: bøjleformet Metalinstrument til Sammenpresning af Underlivet, hvorved Aorta aflukkes.

Seifert's (S., O., 1853—1933, Otol., Würzburg) **Fænomen**: Bagoverbøjning af Hovedet og Kroppen under Intonationen. Ved hysterisk Afoni.

Sein hystérique (Charcot) (fr.): hysterisk Smerte i Mamma (Mastodyni), event. forbunden med Hyperæstesi, Svulst, Rødme (og Ulceration).

Seitz-Filter: Asbestfilter til Fratrering af Bakterier.

Sejershætte: Hætte af Fosterhinder, som Barnet undertiden er dækket med, naar det fødes.

Sekreter (lat. *secernere* [*secretum*] udskille, afsondre): Afsondringer. Ved Sekreter i egentlig Forstand forstås Afsondringer dannede i særlige Organer (Kirtler), idet Sekretet befordres ud af Kirtlen gennem en særlig Udførselsgang (sml. Hormoner).

Sekretion (lat. *secernere* [*secretum*] udskille, afsondre): Kirtelvirksomhed.

Sekretionsneurose (lat. *secretio* Udskillelse + *Neurose* [s. d.]): N. med fremtrædende Symptomer fra en eller flere sekretoriske Nervers Omraade.

Seksuel Neurasteni (lat. *sexualis* hørende til Kønnen): N. med særlig fremtrædende seksuelle Symptomer, spec. Impotens.

Sektorialkimære (lat. *secare* [*secum*] udskære), se Kimære.

Sekundenherztod (ty.): pludselig Svigten af Hjertefunktionen.

Sekundær-Blænde: Apparat, som bestaar af en Række tætstillede, smalle Blystrimler; det anbringes ved Røntgenfotografering mellem Patienten og Kassetten, og Hensigten med det er, at hindre den Sløring af Røntgenbilledet, som kan opstaa p. Gr. af de Straaler, som opstaa i Legemet (under Bestraaling fra Røntgenrøret) og som udsendes i alle Retninger. Ved Anvendelse af Blænde rammes Filmen kun af Straaler, som kommer fra Røntgenrøret. For at undgaa Skyggedannelse af Blystrimlernes kan man bevæge Blænden under Optagelsen. (Bucky el. Potter's Blænde).

S. Infektion: Infektion, som først optræder, naar en forudgaaende Infektion har beredt Jordbunden for den. Eks.: Kokker, som fremkalder Suppuration i Variolapustler; Bronkopneumoni, fremkaldt af Pneumokokker, Streptokokker o. a. ved Influenza, Kighoste og Mæslinger.

Sekvester (lat. *sequestrus* afsondret, udskilt): dødt Stykke af et Organ, hypigst af en Knogle.

Sekve-stration (lat. *sequestrare* udskille): Løsning af et Sekvester. **-stro-tomi** (lat. *sequestrus* afsondret + gr. *tome* Snit): operativ Fjernelse af et Sekvester = Nekrotomia.

Selektion (lat. *selectio*): Udvalg. Bruges i Udviklingslæren om det Udvalg, der finder Sted ved Kampen for Tilværelsen; i Arvelighedslæren om den Forøgelse el. Formindskelse i bestemte arvelige Formers Antal, der sker paa Grund af deres relativt store eller ringe Frugtbarhed.

Selter's (S., Paul, f. 1866, Pædiatr., Solingen) **Sygdom** = Fur's Sygdom = Pink disease (s. d.).

Selv-besmittelse, se Onani. **-fordøjelse**: Henfald af Væv p. Gr. af Indvirkning af Fordøjelsessaften efter Dødens Indtræden; hyppigst og stærkest ses S. af Mavesækken og Spiserøret. **-infektion**, se Autoinfektion. **-mord** = Sui-cidium. **-mordsforsøg** = Tentamen suicidii. **-udvikling** = Evolutio (s. d.) spontanea. **-vending** = Versio spontanea.

Semen (lat.): Frø; Betegnelse for Plantedel, der anvendes som Lægemiddel.

Semicocci infantes (lat.): halvkogte Børn, af Hebra brugt Betegnelse for Børn med Pemphigus syphiliticus (som Udtryk for at de saa ud som skoldede).

Semi-decussatio (lat. *semi-* halv + lat. *decussatio* Krydsning af to Linier): halv Krydsning (af Nervebaner). -**letalgen** (lat. *letalis* dødelig + *Gen* [s. d.]): G., som medfører en Svækkelse uden at være letale. Sml. Subletalgen. -**lunaris** (lat. *lunaris* maaneformet): halvmaaneformet. -**permeabel** (lat. *permeabilis* som kan gennemvandles): halvgennemtrængelig; **S. Membran**: gennemtrængelig f. Eks. for Vand, men ikke for Salte.

Seminom (lat. *semen* Sæd): Svulst-Karcinom af karakteristisk Bygning, som antages at udgaa fra Epitelet i Sædkanalerne, undertiden dog fra Ovarieepitel; Svulstcellerne producerer Prolan.

Seminuria (lat. *semen* Sæd + gr. *ouron* Urin) = Spermaturia.

Semiologia (gr. *semeion* Tegn + gr. *logos*, Ord Lære): Symptomatologi, Læren om Sygdomstegn.

Semmelweis (S., Ignaz Phil., 1818—1865, Gyn., Wien og Budapest) **Barsel-feberprofylakse**: grundig Desinfektion af Fødselshjælperens Hænder ved Vask i Klorvand eller Klorkalk for at undgaa Puerperalinfektion.

Semon (S., Felix, 1849—1921, London) -**Rosenbach's** (R., Ottomar, 1851—1907) **Lov**, se Rosenbach.

Senectus (lat.): Alderdom.

Seneknude, se Ganglion.

Senilis (lat.): hvad der hører til Oldingalderen.

Senilismus (lat. *senilis* Oldinge-): i en yngre Alder optrædende Hudforandringer, som de der findes i Oldingalderen, og mangelfuld Udvikling af Konsorganerne.

Senilitas (lat. *senilis* hørende til Oldingen): Alderdomssvækkelse. **S. præcox**: tidligere end normalt optrædende S., specielt i psykisk Henseende.

Senium (lat., Alderdom, Alderdomssvækkelse): Oldingalderen.

Senn's (S., Nicholas, 1844—1908, Kir., Chicago) **Knogleplader**: særligt

behandlede Knoglestykker til Forening af Tarmender (sml. Murphy's Knap).

Sensation (lat. *sentire* [sensus] føle): Fornemmelse.

Sensibilisere (lat. *sensibilis* følsom): gøre følsom, sensibel. -**t Vaccine**: levende eller dræbt Bakteriekultur, som man har ladet absorbere specifikt Antistof.

Sensibilisin (lat. *sensibilis* følsom): det anafylaktiske Antistof, der tænkes dannet som Følge af den første Indsprøjtning af Anafylaktogenet, og som ved en fornyet Indsprøjtning af Anafylaktogen forener sig med dette til Giftstoffet Anafylaktoksin (Friedberger).

Sensibilitet (lat. *sensibilitas* Følsomhed): Følesans; Følelse, Følsomhed.

Sensibilogen (lat. *sensibilis* følsom + gr. *gennaein* frembringe): Anafylaktogen, Stof, der frembringer den anafylaktiske Tilstand.

Sensorium (lat., Sansernes Sfære): Hjernens Sansesfære og den dertil knyttede Bevidsthed.

Sensualismus (lat. *sensualis* følsom, sanselig): 1) Læren om alle sjælelige Processers Afhængighed af Sansning. 2) Sanselighed.

Separator (lat., Adskiller): Instrument, konstrueret som et dobbelt Katteter og forsynet med en Gummimembran, ved hvilken man kan dele Blæren i 2 Afsnit og paa denne Maade opsamle Urinen fra de 2 Ureterer hver for sig; obsolet. Erstattet af Uretercystoskopet.

Sepsis, Septicæmia (gr. *sepsis* Forraadnelse [septikos som fremkalder Forraadnelse] + gr. *haima* Blod): sygelig Tilstand med høj Feber og stærk Svækkelse, betinget af, at Bakterier og deres Toksiner er gaaet over i Blodet, i Reglen fra et lokalt Betændelsesfokus (Blodforgiftning i Tilslutning til et urent Saar). Hvis der foruden Almensymptomer ogsaa optræder metastatiske Abscesser, kaldes Tilstanden Pyæmi. Sml. Toksinæmi.

Sept hæmi = Septikæmi.

Septicæmia hæmorrhagia, se Pasteurella.

Septicopyæmi, se Sepsis og Pyæmi.

Septic rash (eng.): scarlatinalignen- de Eksantem ved Sepsis.

Septisk (gr. *septikos* som fremkalder Forraadnelse): forbundet med Sepsis.

Septum-defekt (lat. *septum* Indhegning, Væg + lat. *deficere* [defectum] mangel, svigte) i **Hjertet**: medfødt Misdannelse, findes enten som ren Misdannelse eller opstaaet ved manglende Sammen voksning af de enkelte Dele. Hyppigst findes aabentstaaende Foramen ovale, sjældnere Defekt i Septum ventriculorum. -**deviation** (lat. *deviare* afvige fra Vejen): Forskydning af Næseskillevæggen. -**resektion** (lat. *resectio* Af-skæren), se Killian's submukøse Septumresektion.

Sequestration, se Sekvestration.

Sequestrotomi, se Sekvestrotomi.

Sergent's (S., Emile, f. 1867, parisisk Læge) **Symptom**: ved Binyreinsufficiens faas ved at ride paa Bugvægshuden en Bleghed af de irriterede Par-tier.

Sero-dermatosis (lat. *serum* Vædske, Valle + gr. *derma* [dermat-] Hud): Hudsygdom kendetegnet ved enten Afsondring af serøs Vædske fra eller ved Ødem i Huden. -**diagnostik** (gr. *diagnosis* Afgørelse, Sondring): Diagnose af Infektionssygdomme ved Paavisning af Antistoffer mod bestemte Bakterier i Patienternes Blod, eller Bestemmelse af Bakteriearter ved at bringe dem sammen med specifikke Antistoffer, f. Eks. Tyfus-Diagnose ved Agglutinationsprøve. Se ogsaa Wassermann's Reaktion.

-**logi** (gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Sera, Immunitetslære m. m. -**pneumothorax** (gr. *pneuma* Luft + gr. *thorax* Bryst) = Hydropneumothorax. -**phthisis perniciosa endemica** (gr. *phthisis* Udtæring) = Beriberi. -**synovitis** (*Synovia* (gr. *syn* sammen med + lat. *ovum* Æg): Synovitis ledsaget af større, serøs Ansamling. -**terapi** (gr. *therapeia* Pleje, Behandling): Behandling af Infektionssygdomme ved Indsprøjtning af Serum, særlig specifikt Serum, enten a) fremstillet ved Injektion af Sygdommens Mikrob paa Heste el. andre Dyr eller b) Rekonvalescentserum (s. d.). -**vaccination** (*Vaccine* [lat. *vaccinus* hørende til en Ko): passiv Immunisering, Frembringelse af en forbigaaende Immunitet mod en Infektionssygdom ved Indsprøjtning af specifikt Antiserum.

Serositis (lat. *serum* Vædske, Valle): Betændelse af serøs Hinde.

Serpigniosus (lat. *serpere* krybe), »serpiginøs»: krybende, bruges især om Saar og Hudlidelser, som breder sig »krybende» fra Randen af de bestaaende Elementer.

Serpigo (lat. *serpere* krybe): 1) Ringorm; 2) Herpes; 3) enhver serpiginøs Eruption.

Serres fines (fr.): smaa, fjedrende Hager til at holde Saarrende sammen med i Stedet for Suturer (sml. Agrafter).

Serumalbumin: Albumin i Serum, normalt ca. 4,5 g i 100 cm³.

Serumfaste Bakterier: B., der ved Tilvænnning er blevet resistente mod deres specifikke Antistoffer.

Serumsygdом (*Serum* [lat., egl. vandklar Vædske, Valle]): Sygdomsbillede, der af og til optræder i Tilslutning til en Serumindsprøjtning. Symptomerne kan være Feber, Eksantemer, Ødemer, Albuminuri, Ledtilfælde. S. kan optræde 8—10 Dage efter en enkelt Serumindsprøjtning, men er hyppigere efter gentagne Indsprøjtninger og kan da indtræde efter kortere Tids Forløb, event. i direkte Tilslutning til Injektionen.

Seryle (af lat. *serum*, Analogidannelse til *Kanyle*): Serum-Ampul, forsynet med Kanyle. I S. befinder Serum'et sig under Overtryk, saa at det strømmer ud af den, naar der tilvejebringes Forbindelse mellem S. og Kanylen.

Setaria equina (syn. *Filaria papillosa*) (lat. *seta* Børste): en 6—12 cm lang, ret tynd Rundorm, der snylter frit i Bughulen hos Hesten; Embryonerne findes i Blodet, hvorfra de formentlig med blodsugende Insekter overføres videre.

Sevrage (fr.) = Ablactio.

Shaking palsy (eng.) = Paralysis agitans.

Sharp (S., Samuel, † 1778, Kir., London) -**Jäger's Amputation**: Amputatio metatarsea.

Shell-shock (eng.): Skrækneurose efter Granatekspllosion.

Shepherd's (S., Francis J., 1851—, Canada) **Fraktur**: F. af Proc. post. tali, der uden Grund undertiden endnu benævnes saaledes, idet de af Shepherd

bekrevne Brud sikkert kun var Tilfælde af Brud af Os trigonum.

Sherrington's (S., Charles Scott, nulev., England) **Lov**: hver af Rygmargens (sensitive) Bagrødder innervierer et vist Hudbælte, men disse Bælter griber ind over hinanden.

Shiga's Bacil, se B. dysenteriae.

Shigella: en af amrk. Bakteriologer anvendt Fællesbetegnelse for Dysenteribacillerne og forskellige andre Bakterier.

Shock (eng.): ved voldsomme, ydre Paavirkninger — Stød, Rystelser, Sønderrivninger, Knusninger, Forbrændinger, Skræk etc. — fremkaldt Hæmning af et eller flere Organers Funktion, event. endog førende til Døden ved reflektorisk Lammelse af Vasomotorerne, af Respirationen, af Hjernevirkksomheden etc. Ved større Bløddelslæsioner, spec. af Muskelvæv, skyldes S.-Tilstanden Resorption af Giftstoffer fra Læssstedet.

Show (eng.): Afgang af Blod og Slim ved Fødsels Begyndelse.

Sialadenitis (gr. *sialon* Spyt + gr. *aden* Kirtel): Spyt-kirtelbetændelse.

Sialo-dochitis (gr. *sialon* Spyt + gr. *doche* Kar i Legemet): Betændelse i en Spyt-kirtels Udførselsgang. **-lith** (gr. *lithos* Sten): Spytsten. **-phan** (gr. *fainomai* [fan-] bliver synlig): synlig i Spyttet. **-rrhoea** (gr. *rhoë* Flod): Spytflaad.

Sibbens (skotsk): et Syfiloid (i Skotland).

Sibbensbetændelse: Ethmoiditis.

Sibilans (lat. *sibilare* pibe): Piben; saaledes: sibilierende Ronchi.

Sidebristning: Bristninger til Siden i Fødselsaabningen, ikke bagtil i Mellemkodet.

Sidekædetheori, se Ehrlich.

Siderans (lat. *sidus* [sider-] Stjerne, Uvejrr): voldsomt forløbende. Syn. fulminans.

Siderodromophobia (gr. *sideros* Jern + gr. *dromos* Løb + gr. *fobos* Frygt): sygelig Frygt for Jernbaner (Jernbaneulykker).

Siderosis (gr. *sideros* Jern): Aflejring af Jern i Væv. **S. bulbi**: Degeneration af Øjet paa Grund af Tilstedeværelse af Jern i det. Der kommer gulbrun Misfarvning af Iris, bagre Synekier, brunlig Pigmentering i Linsen og Synsnedsættelse,

begyndende med Hemeralopi og Synsfeltsindskrænkning. **S. conjunctivae**: Rustfarvning af Bindehinden i Øjet.

Sideroskop (gr. *sideros* Jern + gr. *skopein* se, undersøge): magnetisk Instrument til Paavisning og Lokalisation af Jernsplinter i Øjet (Sideroskopia).

Sidevegetationer: adenoide Vegetationer, siddende paa Næsesvælgets Sidevægge.

Sidstkommende Hoved: ved Fødsel i Underkropsstilling fødes Fosterets Hovede sidst, og Fremhjælpning er da ofte fornøden. Risikoen for Kompression af Navlesnoren er særlig stor ved denne Stilling.

Siebold's (S., Karl Kaspar v., 1736—1807, tysk Gyn.) **Saks**: kraftig Saks med særlig Krumning, beregnet til Embryotomi.

Siegemundin's (S., Justina, † 1705, tysk Overhofjordemoder ved Brandenburgerhoffet i Berlin) **Haandgreb**: ved Vending paa Fod ved Hovedstillinger kan man lægge Vendingsslynge paa den Fod, man har fattet, og saaledes faa den Haand fri, der er indført i Fødselsvejen, til direkte at skyde Hovedet op, naar der er Vanskeligheder derved. Kaldes Double manoeuvre eller **Vending a. m. J. S.**

Siegle's (S., Emil, 1833—1900, Stuttgart) **Tragt**: Øretragt udadtil lukket med en skraatstillet Rude og paa Siden forbundet med en Gummislange med Ballon, saaledes at man ved Hjælp af denne kan fortætte og fortynde Luften i Øregangen. De herved fremkaldte Bevægelser af Trommehinden iagttages gennem Tragtens Rude.

Siemens' Dosismaaler: Dosimeter ved Røntgenbehandling paa Basis af Luftens Jonisering.

Sigault's (S., Jean René, fr. Kirurg i det 18. Aarh.) **Operation** = Symphyseotomia.

Sigma-Reaktion (Σ [*Sigma*, græsk S] = Syfilis): en af Dreyer (D., Georges, 1873—1934, Danmark, senere London) og Ward angivet Fældningsreaktion for Syfilis.

Sigmatismus (gr. *sigma* Bogstavet S): mangelfuld Udtale af s-Lyde, Læspen.

Sigmoideskopia eller **Sigmosko-**

pia (*Sigmoideum* [af gr. *sigmoeides* formet som Bogstavet S, *sigma* + gr. *skopeein* undersøge) = Romanoskopia.

Sigmoideus (gr. *sigmoeides*): S-formet.

Sigmoiditis (*Sigmoideum* [af gr. *sigmoeides* formet som Bogstavet S, *sigma*]): lokal Betændelse i Colon sigmoideum.

Signe du cordon (fr.): Afvigelse af Sternums normale Stilling ved Deformitet af Thorax maalt ud fra en Linie fra Jugulum til Symfysen. **S. du sou**: ved Bankning med en Mønt mod en anden, der ligger paa Huden over en Dæmpning i Thorax, vil man paa modsatte Side af Thorax i Tilfælde af Vædskeansamling høre en stærk Metalklang, ved Lungeinfiltration bliver Lyden som Slag mod Træ. **S. d'éventail** (Babinski) (fr.): reflektorisk Spredning af Tærne ved Strykning langs Planta. Sympt. er særlig udtalt ved infantil Hemiplegi. **S. de journal** (fr.), se Froment's Sympt.

Signum (lat.): Tegn, Symptom. **S. mali ominis**: Tegn paa noget ugunstigt; **S. morbi**: Tegn paa Sygdom. **S. mortis**: Dødstegn, s. d.

Silicosis (lat. *silex* [*silic-*] Kisel): Pneumonoconiose (Lungestøvsygd), der skyldes Indaanding af Siliciumstøv, f. Eks. Silbestøv, Skurepulver. Ligner klinisk Tuberkulose.

Silvester's (S., Henry Robert, 1828—1908, England) **Metode til kunstigt Aandedræt**: man staar ved Patientens Hoved, trækker Armene opad og bagtil, hvorved Thorax dilateres; man fører dernæst de bøjede Arme tilbage til Thorax' Sidepartier og presser dem fast herimod for at formindske dens Rumfang.

Simmons' (S., James Stevin Stevens, 1890—, U. S. A.) **Substrater**: syntetiske Substrater, stivnede med udvasket Agar, hvortil der sættes Glykose eller andre organiske Stoffer. Benyttes i diagnostisk Øjemed til Undersøgelse af forskellige Bakteriers Næringskrav. For at en Bakterie skal kunne vokse paa S.'s S., maa den være i Stand til baade at udnytte de i Grundsubstratet tilstede-værende Ammoniumsalte som N-Kilde og det tilsatte Stof som C-Kilde.

Simmond's (S., Morris, 1855—1925, hamburgsk Læge) **Sygd**: hypofysær

Kachexia, viser sig ved Kachexia, for tidlig Alderdom, Haaraffald, rynket Hud, nedsat Muskelkraft, nedsat Stofskifte og Genitalfunktioner, samt Hypoglykæmi.

Simon's (S., Gustav, 1824—1876, Tyskland) **Operation**: Kolpokleisis.

Simonart's (S., Pierre Joseph Cicien, 1817—1847, Belgien) **Strenge**: strengformede Sammenvoksninger mellem Amnion og Fosterets Overflade; ses oftest ved Oligohydramni.

Simonea (Simon, C. Gust. Th., 1810—1857, Berlin) **folliculorum** = Demodex f.

Simons' (S., Arthur, f. 1879, Neurol., Berlin) **Sygd** = Lipodystrofia progressiva: Lidelse, hvor det subkutane Fedt svinder i Ansigt og paa Overekstremiteter, men forøges stærkt paa Nates og Underekstremiteter.

Simplicia (lat. *simplex* [*simplic-*] enkelt): enkle Lægemidler, d. v. s. Lægemidler, der kun indeholder et enkelt virksomt Stof.

Sims' (S., James Marion, 1813—1883, Gyn., New York) **Operation**: Gennemskæring af Sphincter cunni bilateral ved Vaginismus. **S.'s Speculum**: rendeformet Dobbeltspekulum til gynækologisk Undersøgelse.

Simulatio (lat., Forstillelse, Bedrag): Efterligning af Sygdom i bedragerisk Øjemed.

Simulium (lat. *simulare* efterligne): Kvægmyg, smaa fluelignende Myg, hvis Hunner optræder i store Sværme og suger Blod af Husdyr, især Kvæg og Heste; større Antal Stik kan virke toksisk og medføre Døden. Ogsaa Mennesker kan anfaldes (Nordamerika). Udviklingen (Æg, Larve, Puppe) foregaar i rindende Vand (Aer og Bække). Her i Landet en halv Snes Arter; vigtigst er **S. argyreatum** og **S. equinum**. I Ungarn og paa Balkan den saakaldte »Kolumbacserflue«.

Simultanpodning (lat. *simul* samtidig), se Immunisering.

Sincliput (lat.): Forhovedet.

Sinds-lidelse (i Almindelighed) = Psychopathia. **-sygd** = Morbus mentalis. Psychosis. Alienatio mentis.

Singultus (lat.): Hikke, høj, inspiratorisk Lyd, der kommer i Stand ved

krampagtig, hæftig Kontraktion af Diaphragma og pludselig Afbryden ved Lukning af Stemmelerberne. **S. epidemicus**: »Hikkesyge«, en Form af Encephalitis epid.

Sinistrosis (fr. *sinistre* Ulykkestilfælde [lat. *sinister* uheldelig]) = traumatisk Neurose.

»**Sinker**«: Individder med let Grad af Intelligensdefekt (Intelligenskvotient 75—90). Syn.: Inferioritas intellectualis.

Sinitis (lat. *sinus* Bugt, Fordybning): Bihulebetændelse. **S. ethmoidalis** (Ethmoiditis): Sibensbetændelse. **S. frontalis**: Pandeuhulebetændelse. **S. maxillaris**: Kæbehulebetændelse. **S. sphenoidalis**: Kilebenshulebetændelse.

Sinus-arhythmia (lat. *sinus* Bugt, Fordybning + gr. *a-* priv. + gr. *rhythmos* Rytme): A. udgaende fra Keith-Flack's Knude. **-aurikularblok** (fr. *auricule* [lat. *auricula* lille Øre]): Form for Hjerteblok, hvor Afbrydelsen i Hjertets specifikke Muskel- el. Ledningssystem ligger mellem Sinusknuden og Forkamrenes Del af Ledningssystemet (el. Tawara's Knude). I Elektrokardiogrammet ser man, at et helt Komplex (Atrie- og Ventrikeltakker) af og til falder bort, medens Komplexerne iøvrigt kan forekomme normale og med normale og regelmæssige Afstande. **-itis** = Sinitis. **-knuden** el. Keith-Flack's Knude: Del af det specifikke Muskelsystem i Hjertet (s. d.). S. ligger i højre Forkammer mellem Indmundingsstedet for Vena cava sup. og højre Aurikel, i Sulcus seminalis; den er ca. 2—3 cm lang og 2—3 mm bred, har en Udvidning opadtil (Caput) og sender nedadtil korte Udløbere ud i Muskulaturen; de kan ikke følges længer ud i Muskulaturen. Impulser til Hjertekontraktionerne skal opstaa her og ledes videre gennem det atrioventrikulære Ledningssystem, ud i Muskulaturen. **-phlebitis** (gr. *phleps* [fleb-] Aare): Betændelse af en Blodsinus. **-punktur** (lat. *punctura* Stik): Indstik i Sinus sagittalis superior. **-thrombose** (gr. *thrombos* størket Blodklump): T. af en Blodsinus.

Sipping-Kur (eng. *sip* nippe til flydende Føde): Drikning af radioaktive Vædske i ganske smaa Mængder ad Gangen.

Sippy's (S., Bertram Welton, 1866—1924, Chicago) **Kur**: særlig Kur med Indtagelse af Mælk samt Natron og Magnesia ved Ulcus ventriculi.

Siriasis (gr. *seiriasis*): Solstik, Hedeslag, fremkaldes af høj Varme, særlig Solvarme, under stærkt legemligt Arbejde og uhensigtsmæssig Paaklædning. Væsentligste Symptom er en Hyperpyrexia. Syn.: Insolatio.

Sismotherapia (gr. *seismos* Rystelse + gr. *therapeia* Pleje): Vibrationsterapi.

Sitieigia (gr. *sition* Føde + gr. *eirgein* udelukke, afholde fra): Anorexia nervosa el. Spisevægring.

Sitio-logia (gr. *sition*, *siton* Spise + gr. *logos* Ord, Lære): Næringsmiddel-lære. **-mania**, **Sitomania** (gr. *mania* Raseri, Vanvid): sygelig Graadighed. **-phobia**, **Sitophobia** (gr. *fobos* Frygt): sygelig Frygt for eller Ulyst til at spise.

Situationspsykose: af øjeblikkelige, ydre, uheldige Forhold afhængig »psykogen« Sindssygdom (f. Eks. Fængselspsykose).

Situs inversus (lat., omvendt Stilling): Lejeforandring af Organerne, saaledes at de danner et Spejlbillede af det normale Leje. Syn.: S. perversus, varior, transversus, Transpositio viscerum.

Sjæle-anæstesi (gr. *anaesthesia* Følesløshed): taktil Agnosi, Astereognosi (s. d.). **-blindhed**, se Agnosia optica. **-døvhed**: akustisk Agnosi.

Skab hos Dyr: forarsages af 1) Acaurus (Sarcoptes), Gravemider; 2) Psoroptes (Dermatocoptes), Sugemider; 3) Chorioptes (Dermatophagus), Gnævemider. De forskellige Mider kan angribe mange forskellige Dyrearter.

Skalpel (lat. *scalpellum* [dim. af *scalprum* Kniv]): kirurgisk Kniv med fast Blad.

Skanderer; **skanderende Tale**; **Skansion**, skandere = fremsige Vers med Betonning af de enkelte Versfodder [af lat. *scandere* stige]: Taleforstyrrelse, der er karakteriseret ved, at de enkelte Stavelser er adskilte ved minimale Pausser; desuden er der gerne en vis Langsomhed i Udtalen og Mangelfuldhed i Betonningen. Sympt. ved dissemineret Sklerose.

Skaphocephalia (gr. *skafos* Skib + gr. *kefale* Hovede): kølformet Kranium.

Skapulærlinien (lat. *scapulae* Skulderblade) (= Angulærlinien): L., som tænkes trukket vertikalt paa Thoraks' Rygflade gennem Angulus scapulae.

Skarificere, se Scarificatio.

Skarlagensfeber, se Scarlatina.

Skarp Ske: skeformet Instrument med skarpe Rande (spec. til Udskrabning af Knoglehuler).

Skatom (gr. *skor* [gen. *skatos*] Skarn): Ansamling af haarde Fæcalier i Tarmen — simulerende en Tumor.

Skatophagia (gr. *skor* [gen. *skatos*] Skarn + gr. *fagein* spise) = Koprophagia.

Skede-katarrh, smitsom hos Kvæg: Colpitis granulosa, en kronisk, katarrhalsk Betændelse i Vagina og Vestibulum med Knudedannelse i Slimhinden. Aarsag ukendt, muligvis en Streptokok. **-krængning hos Ko og Hund**: Prolapsus vaginae.

Skelen, se Strabismus.

Skele-operation: Skelen rettes ved en Penotomi, hvorved den for korte Muskelsene overklippes ved Tilhæftningen til Øjet, eller ved en Fremlægning af den modsatte Muskel, som bringes til at fæstne sig længere fremme paa Øjet. **-vinkel**: **primære S.** er den Vinkel, som det skelende Øjes Synsline afviger fra den normale Stilling, naar det andet Øje fikserer et Objekt; **sekundære S.** angiver, hvor meget det (tildækkede) sunde Øje afviger, naar det egentlig skelende Øje fikserer.

Skeletotopi (*Skelet* [vistnok af gr. *skeletos* udtørret, *skeleton* Mumie] + gr. *topos* Sted): Beliggenhed af en Legemsdel i Forhold til Skelettet.

Skene's (S., Alex Johnston Chalmers, 1838—1900, Gyn., Brooklyn) **Katheter**: hesteskoformet Glaskateter, beregnet til »à demeure»-Indlæggelse i Kvindens Urethra (benyttes sjældent).

Skiaskopia (gr. *skia* Skygge + gr. *skopein* undersøge): 1) = Retinoskopia, Metode til Bestemmelse af Øjets Refraktion (Cuignet). 2) = Røntgenundersøgelse.

Skimmelsvampe: Svampe med Luftmycel og særlige Fruktifikationsorganer. Se Aspergillus, Mucor og Penicillium.

Skindød: tilsyneladende Død; de

livsvigtige Funktioner arbejder i ganske minimal Udstrækning.

Skinner: Støtteredskeer (af Pap, Træ, Gips, Metal o. l.) til Fiksering af et Organ.

Skleradenitis (gr. *skleros* haard + gr. *aden* Kirtel): regionær Adenitis af en særlig haard Konsistens, som optræder i Tilslutning til den »haarde Chancker».

Skleral-ring (gr. *skleros* haard): smal, hvid Zone omkring Papillen eller en Del af den, opstaaende ved, at Chorioidea og Pigmentepitel ikke naar helt til dennes Rand. **-staphylom** (*Staphyloma* s. d.): partiel Udvidning af Sklera.

Sklerema (gr. *skleros* haard): bruges af og til syn. med Sklerema adiposum. **S. adiposum**, se S. neonatorum. **S. adultorum** = Skleroderma. **S. neonatorum**: alvorlig Lidelse hos spæde Børn i Form af udbredt, dejagtig Infiltration i det subkutane Væv som Følge af serøs Ekssudation, S. oedematosum, eller Stivnen af det subkutane Fedt, S. adiposum. **S. oedematosum**, se S. neonatorum.

Skleriasis = Skleroderma.

Sklero-daktylia (gr. *skleros* haard + gr. *daktylos* Finger): særlig Form af Sklerodermi, der først angriber Fingrene og i Almindelighed ogsaa interesserer de underliggende Væv, saa Fingrene bliver tilspidsede; breder sig senere tillige til andre Hudpartier. **-derma**, **-dermi(a)** (gr. *derma* Hud): ret sjælden Hudsygdom af ikke sikkert erkendt Oprindelse bestaaende i Fortykkelse og Stramning af Huden, der bliver glat og skinnende. De patologisk-anatomiske Forandringer findes især i det subkutane Væv og Læderhuden, og det elastiske Væv er relativt forøget. Man skelner mellem: 1) den diffuse S., 2) den progressive S. = Sklerodaktyli, 3) den partielle, pletformede S. = Morphæa. **-ma** = Sklerema neonatorum. **-nychia** (gr. *onyx* [onych-] Negl): Fortykkelse af Neglene, som bliver haarde, ru og gulliggraa. **-meter** (gr. *metron* Maal): Apparat til Bestemmelse af en Muskels Haardhed. **-stenosis cutanea** (gr. *stenos* snæver) = Skleroderma.

Sklerødem (gr. *skleros* haard + gr. *oiedema* Svulst) = Sklerema oedematosum.

Sklerom (gr. *skleroma* Haardhed, Forhærdelse): en sjælden Lidelse i Form af Udvikling af meget haardt, nydannet Væv i Hud og Slimhinder, særligt Næsens (og Mundhulens). Ætiologien ikke sikkert fastslaaet.

Sklerose, Sklerosis (gr. *skleros* haard): Forhærdning af Væv, Induration, Cirrhose. **S. multipel** —, se Sklerose en plaques. **S. corii** (Wilson) = Sklerodermia.

Sklerysma (gr., Forhærdelse) = Sklerema neonatorum.

Skoda's (S., Johs., 1805—1881, Kliniker i Wien) **Lyd** el. **Fænomen**: tympanitisk Perkussionstone, som kan findes lidt ovenfor øverste Grænse af Dæmpningen over et middelstort Pleuraekssudat. Skyldes maaske Kompression af Lungevævet. Den tympanitiske Lyd kan variere i Tonehøjde, naar Patienten aabner el. lukker Munden, hvilket kaldes **William's Trakealtone**, — ligeledes under Ind- og Eksspiration, lig **Friederich's Fænomen**, — og naar Patienten sidder el. ligger, lig **Gerhardt's Fænomen**. Haard Perkussion over det tympanitiske Parti kan give en Lyd, som ligner den der fremkommer, naar der bankes paa en revnet Lerpotte, lig **sprukken Pottelyd**.

Skoldkopper, se Varicellæe.

Skolefollikler (lat. *folliculus* lille Sæk): »Schulfollikel«: smaa F. i nedre Konjunktivalfold, som undertiden findes hos talrige Individer i en Skole eller paa andre Anstalter, se Conjunctivitis folliculosa.

Skolekoiditis (gr. *skolekoeides* ormeagtig [*skolex* Orm]) = Appendicitis.

Skoliosis (gr., Krumning): Sidekrumning af Hvirvelsøjlen, oftest som Følge af Rakitis. **Fosterhovedets Skoliose** (Stadfeldt): Assymmetri af Hovedet hos Fosteret og det nyfødte Barn (ingen Følge af Akkommodationen i Fødselsvejen).

Skomagerbryst: tragtformet Indsænkning af midterste eller nederste Del af Sternum. Kan forekomme ved fleraarigt, i den unge Alder begyndende Tryk af Værktøjet hos Haand-Skomagere, men ogsaa af anden Grund (f. Eks. Rakitis).

Skorbut = Scorbutus = Skørbug.

Skorpefnat = Scabies crustosa.

Skorstensfejerkræft: hos Skorstensfejere optrædende Form af Hudcancer, som skyldes Sodens Irritation og især lokaliseres til Scrotum.

Skorstenskanyle (fr. *canule*): y-formet Trachealkanyle.

Skotodinia (gr.): Svimmelhed med Besvimelse.

Skotom, se Scotoma, Høreskotom.

Skotophobia (gr. *skotos* Mørke + gr. *fobos* Frygt): Mørkerædsel.

Skotoptikometer (H. U. Møller, 1894—, & C. Edmund, 1897, Danmark) (gr. *skotos* Mørke + gr. *optikos* Syns- + gr. *metron* Maal): Apparat til hurtig Prøve for Hemeralopi.

Skotsk Douche, se Douche.

Skovflaat, se Ixodes.

Skraa-diameter: Diameter (s. d.) obliqua. **-leje**: L. af Fosteret, hvor dettes Længdeakse danner en Vinkel med Livmoderens Længdeakse (cfr. forømt Skraaleje).

Skrivekrampe: Beskæftigelsesneurose, hvorved spec. de til Skrivningen nødvendige Bevægelser er vanskeliggjorte eller umuliggjorte paa Grund af hurtigt indsættende Spasmer, Tremor eller Lamhedsfornemmelse. Syn.: Mogigraphia.

Skrofuløs (lat. *scrofulae* Halskirtler): lidende af Skrofulose, som hører til Skrofulose.

Skrotalrefleks (lat. *scrotum* Pung + lat. *reflexus* Bøjning): Rynkning af Huden paa Skrotum ved Berøring af denne eller af Omgivelserne.

Skruebakterier, se Spiriller, Spirokæter og Vibrioner.

Skrumpenyre: Betegnelse for Slutningsstadiet af en Række Nyrelidelser, ved hvilke der udvikles Bindevæv i Nyreren med paafølgende Skrumpning af Vævet, se Nefritis.

Skrækneurose: N. (med overvejende hysteriske Symptomer) som Følge af svært psykisk Traume, saaledes Naturkatastrofer, Grubeulykker o. lign. Sml. Shell-shock.

Skulderstilling: Skraaleje, hvor Fosterets Skulder er forliggende.

Skurv = Favus.

Skybala (gr. *skybalon* Skarn): enkelte haarde Knolde af Afføring.

Skyttegravsfeber, se Febris quintana.

Skævhals, se Torticollis.

Skæv Stilling af Fosterhovedet = Asynklitismus.

Skævt Bid = Krydsbid. **S. Bækken**: asymmetrisk Bækken, oftest opstaaet som Følge af Lidelser i den ene Artic. coxæ (Luxatio congenita, Coxitis tub.), Naegele's Bækken.

Skørbug = Scorbutus.

Slam: forskellige Jordarter, som anvendes til lokale eller universelle varme Pakninger eller Bade. 1) **Vulkanslam** — fra Pistyan, Battaglia o. a. Steder — findes gerne i Forbindelse med varme Kilder. Det bestaar af Lerarter, Silikater, Jern- og Svovlforbindelser, nogle radioaktive Stoffer. Slammet har stor Varmekapacitet og ringe Varmeledningsevne. Patienterne anbringes dels direkte i Slammet ved Kilderne eller pakkes ind i det i Badekabiner. 2) **Indsøslam**: bestaar væsentlig af Planterester, findes f. Eks. i Schollenersee ved Rathenow. 3) **Kystslam** finder Anvendelse f. Eks. ved Odessa, Wilhelmshaven, Pommerns Kyst o. a. 4) **Havslam**, Eks. Posidoslam, er fintmalet Posidoskifer fra Göppingen i Württemberg; bestaar af organiske, bituminøse Substanter.

Slambad = Illutamentum.

Slangegift: afsondres af Giftkirtlen hos Giftslanger (s. d.) og udtømmes gennem Gifttanden. De vigtigste Bestanddele af S. er Neurotoksin (særlig hos Colubridae), Hæmorrhagin (særlig hos Viperidae), Hæmolysin, Hæmagglutinin, Koagulin, Antikoagulin og Leukocidin. Der kan fremstilles virksomme antitoksiske Sera mod de forskellige Slangegifte. Ligesom bakterielle Toksiner kan S. omdannes til Anatoksin (fr.: anavenin).

Slikkesyge hos Dyr: en ejendommelig sygelig Tilstand, der viser sig ved Afmagring samt ved at Dyrene slikker paa alt; optræder paa bestemte Egne, Hedeegne, Sumpegne. S. er en Del af et Symptomkompleks. Aarsagen er ikke helt klarlagt, men kan være forskellig, f. Eks. Vitaminmangel, abnormt Mineralstofskifte (Aphosphori).

Slimafsondring, **mangelfuld**: Amyxia.

Slimagtig Degeneration: D. med Dannelse af Slim, optræder saavel i epitheliale som mesenchyonale Væv, normalt Væv saavel som Svulster.

Slimhindebetændelse: Catarrhus, Katarr.

Slipada (Bengalen) (sanskrit *Ślīpada* Elefantiasis) = Mycetoma.

Slow cerebation (eng.): psykisk Torpor.

Sluder's (S., Greenfield, 1865—, Amerika) **Tonsillektomia**: fuldstændig Fjernelse af Mandlerne ved Hjælp af en særlig kraftig Guillotine med stump Kniv.

van Slyke's Formel, se Clearance. **Sløvsind** = Dementia.

Smaadele: Fosterets Ekstremiteter, der ved den udvendige Undersøgelse af den svangre føles som mindre Dele i Modsætning til Fosterhovedet og Sædet.

Smaakopper: Variola, modsat »Store Kopper»: Syphilis.

Smegma (gr., Smøren): (ofte syn. med Smegna præputialis) »Talg», Sekretet fra Talgkirtlerne. Udtrykket bruges især ved **S. præputii**, en hvidlig, fedtet Masse, der samler sig mellem Glans penis og Præputium og bestaar af Sekretet fra de Tyson'ske Kirtler paa Glans blandet med afstødt Epitel. **S. clitoridis**: fra Kirtlerne paa Clitoris afsondret Sekret af en ejendommelig Lugt. **S. embryonum** = Vernix caseosa. **S.-bacillen**, se Mycobacterium.

Smegmolith (gr. *smegma* Smøren + gr. *lithos* Sten): »Stendannelse» af Smegma.

Smellie's (S., William, 1697—1763) **Haandgreb** = Mauriceau-Levret's Haandgreb, s. d. = Veit-Smellie's Haandgreb. **S.'s Hage**: en buet Staal-tang, der indføres i Fødselsvejen over Fosterets ene Lysken (som Regel den bageste), beregnet til Fremtrækning af Fosterets Underkrop ved bestemte Situationer.

Smertefuld Afføring: Dyschezi.

Smith's (S., Henry, nulev., England) **Operation**: Ekstraktion af en immatur Katarakt med Kapslen intakt, idet man efter Snittet simpelthen presser Linsen ud.

Smith (S., Eustace, 1835—1914, London) **-Fischer's** (F., Louis, 1864—,

New York) **Symptom**: systolisk Blæsen over Sternoklavikulærledet ved tilbagebøjet Hoved i Tilfælde af Bronchialglandelsvulst hos Børn; fremkommer ved Kompression af V. cava superior.

smooth (eng.): glat (s. d.).

»**Smørekur**«: for Syfilis anvendt Kur i Form af systematiske Indgnidninger af store Dele af Huden med kviksølvholdig Salve.

Sneblindhed: Betændelsestilstand i Konjunktiva og Kornea, fremkaldt ved Irritation af de ultraviolette Straaler.

Sneboldknitren: ganske fin Knitren f. Eks. ved Palpation af Hæmatomer; skyldes Fibrinudfældning.

Snellen's (S., Herman, 1834—1908, Holland) **Hage**: E-formig Figur til Læseprøve for Analfabeter, som skal angive Figurens Stilling. **S.'s Reform-Øje**: kunstigt Øje dannet af to Plader med et Hulrum imellem. **S.'s Suturer**: Operation for Entropion musculare. Formalet er, paa Traadenes Plads at danne fine Arstreng, som holder Øjelaaget i den rigtige Stilling. **S.'s Tavle**, **S.'s Synsprøvetyper**: T. med sorte Bogstaver til Prøve for Synet paa Afstand. Bogstaverne af forskellig Størrelse og med Angivelse af, i hvilken Afstand de skal kunne læses; i denne Afstand er de 5' i Synsvinkel, 1' tykke. Synstyrken angives ved den længste Afstand, hvori de kan læses, divideret med Afstanden, hvori de skulde kunne læses.

Sneppert (ty. Schnepfer): gammelt kirurgisk Instrument forsynet med en eller flere kacherede Klinger, der springer frem ved Tryk paa en Fjeder. Benyttedes til Aareladning og Skarifikation.

Snive, se Malleus. **-bacillen**, se *Actinobacillus mallei*.

Snue = Coryza.

Snævrt Bækken = Pelvis angusta, s. d.

Snøreliver = Hepar constrictum.

Snøvlen = Rhinolalia, s. d.

Snølesyge hos Svin: Deformitet af Næsen og Overkæben. Aarsag uklar, arvelig? Rakitis? Infektion?

Sobernheim's (S., Georg, 1865—, Tyskland, senere Bern) **Serum**: et Miltbrandserum.

Sochanski's Metode til Adskillelse af Ekssudater og Transsudater: 1 cm³ Vædske sættes til 9 cm³ Reagens (1 cm³ N/10 NaOH + 1 cm³ 1% Phenolptalein + Vand til 100 cm³); ved Afarvning har man et Ekssudat, ved manglende Affarvning et Transsudat.

Sodbrennen (ty.): Pyrosis = Halsbrænden.

Sudoku (jap. so Rotte + jap. doku Gift): Rottebidssygdom.

Sodomia (Byen Sodoma): 1) Bestialismus. 2) Pæderastia.

Soemmering's Krystallwulst: Efter Stærperation med Efterladelse af Linsekapslen i Øjet holder der sig ofte Linserester i Kapselens perifere Dele, dannende en ringformig Fortykkelse.

Solarasfyxia (lat. solaris hørende til Solen + gr. asfyxia Ophøren af Puls-slaget): Hedeslag. Syn.: Siriasis, s. d.

Solarespsykose (lat. solaris hørende til Solen + Psykose [s. d.]): Sindssygdom, der optræder i Tilslutning til Hedeslag.

Solayrès' (S., François L. J. S. de Renhac, 1737—1772, Gyn., Paris) **Oblikvitet**: Sutura sagittalis-Indstilling i en af Bækkenindgangens Skraadiametre.

Solidarpathologi (lat. solidus fast + gr. pathos Lidelse + gr. logos Ord, Lære): Lære, efter hvilken alle Sygdomme fremkommer paa Grund af fejlagtig Beskaffenhed af de faste Stoffer i Legemet, sml. Humoralpathologi.

Solitær (lat. solitarius): enkelt; ofte brugt: S.-Tuberkel.

Solstik: Kollaps, event. med Kramper, Hovedpine og Feber; skyldes Solens Bæstraaling direkte paa Kraniet. Syn.: Siriasis, Insolatio. Cfr. Hedeslag.

Solutio (lat.): Opløsning. Lægemedelform.

solve in (lat.): opløs i; Receptudtryk.

Solventia (lat. solvère opløse): Opløsningsmidler.

Somatisk (gr. soma Legeme): legemlig. **Somatisk Celle**: Legemscelle, d. v. s. Celle som ikke hører til Kønshansens Celler. Sml. vegetativ Celle.

Somato-logi (gr. soma [somal-] Legeme + gr. logos Ord, Lære): Læren om Legemets almindelige Egenskaber. **-skopi** (gr. skopein, se undersøge): Undersøgelse af Legemet.

Sommerprurigo = Prurigo æstivalis.

Somnambulismus (lat. *somnus* Søvn + lat. *ambulare* spadser): Søvn-gænger.

Somniloquie (lat. *somnus* Søvn + lat. *loqui* tale): Talen i Søvne.

Somnolens (lat. *somnolentia* Søvnighed): Tilstand af (sygelig) Søvnighed resp. Søvn, hvoraf Pt. kun kan vækkes saa nogenlunde og ikke varigt. Sml. Sopor, Coma.

Sonde (fr.): tyndt, stav-, rør- eller rendeformet Instrument af Metal eller Gummi; se Hulsonde, Myrtebladssonde. -**fodring**: Ernæring gennem en i Ventrikklen nedført Mavesonde.

Sondermann's Sugemetode: Udsugning af Sekretet fra Næsens Bihuler med et Sugeapparat sat til Næseboret.

Sonitus aurium (lat.): Ringen for Ørerne.

Sonne's (S., Carl Olaf, 1882—, Danmark) **Bacil**, se B. dysenteriae.

Sonometer (lat. *sonus* Klang + gr. *metron* Maal): Apparat til nøjagtig Bestemmelse af Høreevnen bestaaende af en Klokke, der anslaaes med graderet Styrke.

Sonor(us) (lat. *sonorus*): rungende. Anvendes særlig om Ronchi.

Sonus (lat., Tone) **postmortalis**: Ligsuk, d. e. Lyd, som kan opstaa ved at Luftsøjlen fra Luftrøret støder mod Stemmebaandene.

Soor (ty *Soor*- [*Sohr*-] *Pilz* Trøske [*soor* tør, vissen]): Trøske, Mykose i Munden, hvide Belægninger, særlig hos Smaabørn, bestaaende af Myceliet af Trøskesvampen, *Oidium albicans*. — S. ses sjældent hos Husdyrene og kun hos ganske unge Kalve, Grise, Føl og Kylinger.

Sophomania (gr. *sofos* vis + gr. *mania* Raseri, Vanvid): Storhedsforestillinger, der særlig gaar i Retning af Selvovervurdering paa det intellektuelle Omraade.

Sopor (lat.): dyb Søvn-tilstand (midt imellem Somnolens og Koma), hvoraf Pt. kun kan vækkes overfladisk og momentant ved stærke Irritamer som Stik o. lign.

Sordes (lat., Snavs): Forurening, Smuds, ildelugtende Sekret fra Saar o. s. v., samt desuden sortebrune Skor-

per paa Læber og Tandkød hos Individer med svære, febrile Sygdomme (særligt Tyfus).

Sore feet of Assam (eng.) = Uncinariasis cutis.

Sorte Død: Lungepest, vistnok led-saget af Petekkier, der optraadte i det 14. Aarhundrede i Europa og havde en kolossal Dødelighed.

Sortvandsfeber, Schwarzwasserfeber, se Blackwater fever.

Souques' (S., A., 1860—, Neurol., Paris) **Fænomen**: Tilbøjeligheden hos Pt. med Hemiplegi i Kontrakturstadiet til at sprede og strække Fingrene, naar de opfordres til at løfte den paretiske Arm.

Souffle (fr.): Aandedræt. S. **tubaire**: bronkial Respiration.

Southey's (S., Reginald, 1835—1899, Læge, London) **Rør**: Kanyler med Sidehul til Drænage af Ødemvædske fra Subcutis.

Sove-Parese (gr. *paresis* Slappelse): Lammelse i bestemte Nerveomraader — spec. Radialis — opstaaet (ved Tryk) under Søvn hos (Alkoholister o. a.). -**syge**, se Nelavane og Encephalitis epidemica.

Soxhlet's (S., Frantz, 1848—1926, Tyskland) **Apparat**: fuldstændigt Apparat til Sterilisering af Mælk, der skal anvendes til «Flaskebørn».

Spado Hippokraticus (gr. *spadon* Krampe) = Astma.

Sphæro-bacterium, **Sphærococcus** (gr. *sfaira* Kugle), se Micrococcus. -**meter** (gr. *metron* Maal): Apparat til praktisk Bestemmelse af et Brillglas' Styrke.

Sphæræsthesia (gr. *sfaira* Kugle + gr. *aisthesis* Følelse) = Globus hystericus.

Spaltbækken: B. med medfødt Spalte paa Symfysens Plads.

Spaltelampe (Gullstrand, 1862—1930, Sverige): danner en kraftig Lyskilde af ringe Udstrækning. Egner sig særligt til Undersøgelse af Øjet med fokal Sidebelysning.

Spaltningsloven (Mendel): 2 afvigende Karakterer, der hos Forældrene svarer til hinanden, danner et uensartet «Karakterpar» i Bastarden, og et saadant Karakterpar adskilles eller spaltes,

naar den paagældende Bastard danner Kønsceller, saaledes at hver Gamet, være sig Æg- eller Sædcelle, enten faar den ene Karakter eller den anden tildelt.

Spanaemia (gr. *spanos* sjælden, i ringe Antal + gr. *haima* Blod): ringe Tørstofindhold i Blod (Syn.: Hydræmi).

Spano-cardia (gr. *spanos* sjælden, i ringe Antal + gr. *kardia* Hjerte) = Bradycardia. -**pnoea** (gr. *pnoë* Aandedræt): langsomt Aandedræt.

Spansk Krave = Paraphimosis. **S. Syge**, se Influenza.

Spargosis (gr., Svalmen): Fortykkelse af Huden. **S. fibro-areolaris** (Wilson) = Elephantiasis.

Spasmo-dermier (Tommasoli) (gr. *spasmos* Krampe + gr. *derma* Hud): Hudsygdomme karakteriseret ved Kontraktion af Hudens Muskler. -**dynia cruciata** (gr. *odyne* Smerte) (Oppenheim): toniske Kramper og Kontrakturer paa den ene Side af Legemet, Smerter paa den anden. Sympt. ved Rygmarvslidelser. Sml. Brown-Séquard's Lammelse. -**gen** (gr. *gennaein* frembringe): krampefremkaldende. -**fil Diatase** (gr. *filein* elske): sammenfattende Betegnelse for de af Kramper ledsagede Stofskifteforstyrrelser hos Børn (Tetani, Laryngospasme etc.). Syn.: Spasmodi.

Spasmus (gr. *spasmos* Krampe): Krampe (i Almindelighed) (Adjektiv: **spastisk**). **S. agitans** = Paralysis agitans. **S. caninus s. cynicus** = Risus sardonius. **S. facialis** = Tic convulsif. **S. glottidis s. laryngis**: Krampe i Stemmebaandene, Glottiskrampe. **S. mobilis** (Gowers) = Atetosen nærtstående, abnorme Bevægelser ved Hemiplegia spastica infantilis. **S. nictitans** = Vibreren af Øjelaagene. **S. nutans**: Nikkekrampe. **S. rotatorius**: Rotationskrampe.

Spasticitet (gr. *spasmos* Krampe): Forøgelse af Muskeltonus (Rigiditet) og Senereflekser med Tendens til kloniske Fænomener (Fodklonus, Patellarklonus o. lign.). Sympt. ved Pyramidestrenghedslæsioner.

Spat = Osteoarthritis chronica erosiva sicca ancylopoetica tarsi: Hæselidelse hos Hest.

Species (lat., enkelte Stykker, »In-

gredienser«): Lægemiddelform, Blanding af skaarne eller groft knuste, ikke pulveriserede Plantedele. Anvendes i Reglen i Form af »Thee«.

Speculum (lat., Spejl): fladt, rende- eller rørformet Instrument til Indførelse i kanalformede Organer i Legemet (Vagina, Rectum, Næsebor, Øren o. lign.) for at faa et Indblik i disse; benyttes ogsaa til at holde Organer til Side ved Operationer.

Spedalskhed = Lepra. -**sbacillen**, se B. lepræ.

Speget, se Tankespegethed.

Spekulation (lat. *speculatio* Udspejdnings, Undersøgelse): Forsøg paa at komme til Erkendelse rent tankemæssigt, event. uden tilstrækkeligt Erfaringsgrundlag.

Spencer Wells, se Wells.

Spengler's (S., Lucius, 1858—1923, schweizisk Læge) **Ekssudat**: E., der dannes ved Tilstedeværelsen af en Pneumothorax.

Spengler's (S., Karl, f. 1861, schweizisk Læge) **Fragmenter**: smaa, syrefaste, runde Legemer, der findes i tuberkuløst Sputum, og som under gunstige Omstændigheder antages at kunne udvikle sig til Tuberkelbaciller.

Sperma (gr.): Sæd. **tacrasia** (gr. *akrasia* Mangel paa Afholdenhed, Udsvævelse) = Spermatorrhoea. -**tismus** (gr. *spermatismos*): Sædudtømmelse. -**titis**: Betændelse i Sædvejene.

Spermato-blast (gr. *sperma* [spermat] Sæd + *blastos* gr. Kim) = Sertoli's Celler. -**cele** (gr. *kele* Brok): »Sædbrok«, cystisk Skrotaltumor udgaaende fra Epididymis og indeholdende Spermatozoer. -**cid** (lat. *cædere* dræbe): spermatozoedræbende. -**cystectomy** (gr. *kystis* Blære + gr. *ektome* Udskæring): operativ Fjernelse af en Vesicula seminalis. -**cystitis** (gr. *kystis* Blære): Betændelse i Vesicula seminalis. -**cystotomia** (gr. *kystis* Blære + gr. *tome* Snit): Incision i en Vesicula seminalis. -**id** (gr. *eidos* Form): spermalignende. -**logia** (gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Sædsekretionen (i Fysiologi, Embryologi og Histologi). -**lysin**: Lysin, som dannes i Organismen efter gentagne Spermaindsprøjtninger. -**lysis** (gr. *lysis* Opløsning): Destruktion og Opløsning af Sper-

matozoerne. -**pathia** (gr. *pathos* Lidelse) sygelige Forandringer i Sædsekretionen. -**phobia** (gr. *phobos* Frygt): sygelig, hypochonder Forestilling om at lide af stadig Spermatorrhoe. -**rrhoea** (gr. *rhoë* Flod): ufrivillig Sædafgang uden Orgasme. -**zo** (gr. *zoon* levende Væsen): Sædfim. -**zoicid** = Spermatocid. -**zoid** (gr. *zoon* levende Væsen + gr. *eidos* Form): spermatozolognende.

Spermaturia (gr. *sperma* [spermat-] Sæd + gr. *ouron* Urin): Spermatorrhoe i Tilslutning til Vandladningen med Udtømmelse af sædblandet Urin.

Spermider (gr. *sperma* Sæd): Forstadiet til Sædceller.

Spermo-cele = Spermatøcele. -**lith** (gr. *sperma* Sæd + gr. *lithos* Sten): Stendannelse i Sædvejene.

Specifike Muskelsystem eller Ledningssystem: specielt afgrænset Muskelsystem i Hjertet; det adskiller sig fra Arbejdsmuskulaturen ved at bestaa af større, længere Muskelceller, der indeholder mere Protoplasma, færre Fibriller, og specielt farvelige Kerner. Deres Udseende ligner meget embryonalt Muskelvæv. I dette System dannes og ledes Kontraktionsimpulser ud til Hjertets forskellige Dele. Forskellige Fortykkelser og Streng i Systemet har bestemte Navne, f. Eks. Sinusknuden, Keith-Flach's Knude. Det atrio-ventrikulære System, Aschoff-Tawara's Knude og Bundt, His-Tawara's Bundt. De Purkinje'ske Traade.

Sphacelatio, Sphacelismus (gr. *sphakelos*, *sphakelismos* Koldbrand): Forraadnelse, Gangræn.

Sphaceloderma (gr. *sphakelos* Koldbrand + gr. *derma* Hud): Hudgangræn.

Sphacelus (gr. *sphakelos* Koldbrand): 1) fugtig Gangræn, 2) gangrænøs. **S. pulmonis** = Gangræna pulm. **S. umbilici**: fugtig Gangræn af Navlesnorsstumpen hos nyfødte.

Spheno-cephalus (gr. *sphen* Kile + gr. *kephale* Hovede): kileformet Deformitet af Kraniet paa Grund af for tidlig Synostose af Sutura sagittalis og stærk Udvikling af Regionen om den 4-kantede Fontanelle. -**iditis** (gr. *eidos* Form): Betændelse af Kilebenshulen.

Sphincter-algia (gr. *sfinkter* Baand; Endetarmens Lukkemuskel + gr. *algos*

Smerte): Smerter i Sphinkter (Endetarmens Lukkemuskel). -**ectomia** (gr. *ektome* Udsækning): Iridektomi indskrænket til Sphinkterregionen.

Sphinctero-lysis (gr. *sfinkter* Baand + gr. *lysis* Løsning): Løsning af Iris-synekie. **S. anterior** (Schulcke): Løsning af Synekie til Kornea. -**tomia** (gr. *tome* Snit): Gennemskæring af Sphinkter.

Sphygmo-bolometria (gr. *sphygmos* Puls + gr. *bolos* Kast + gr. *metrein* maale): Maaling af Pulsens Arbejde ved Hjælp af et Sphygmobilometer (Sahli og Christen). -**manometer** (gr. *manos* tynd + gr. *metron* Maal): Instrument til Maaling af Blodtryk. -**skopia** (gr. *skopein* undersøge): Undersøgelse af Pulsen.

Spica (lat., Aks): Forbinding i 8-Ture paa Skulder eller Hofte (**Sp. humeri, coxæ**); eftersom man med sine Bindturer gaar opad eller nedad, tales om **Sp. ascendens** eller **descendens**.

Spicula (lat. *spiculum* Spids): fin Knoglenaal, der f. Eks. dannes ved periostale Sarkomer.

Spids-Fod, se *Pes equinus*.

Spiegler's (S., E., 1860—1908, Wien) **Albumenprøve**: paa Overgangen mellem S.'s Reagens og sur, albumenholdig Urin dannes der en skarp, graahvid Ring (Reagens: Hydrargyri chloridi corros. 8, Acid. tartar. og Natr. chlorat. åå 4, Glycerin 20, Aqua destill. 200).

Spilo-ma = *Spilus*. -**plania** (gr. *spilos* Plet + gr. *plane* Vandring): Tilstand karakteriseret ved Opstaaen og spontan Svinden af misfarvede eller hyperæmiske Pletter. -**plaxi(a)** (gr. *plax* Plade) = *Lepra*.

Spilus (gr. *spilos* Plet) = Nævus *spilus*: glat Pigmentnævus.

Spina bifida (cystica) (lat. *spina* Rygrad [egl. Torn, Brod]; lat. *bifidus* spaltet i to Dele): delvis Spaltning af Rygraden (se *Rachischisis*), ledsaget af hernieagtig eller cystisk Omdannelse af Rygmarven og dens Hinder (Myelomeningocele, Myelocystocele, Meningocele, s. d.). Ved **S. b. occulta** er disse Dannelser dækket af aragtig Hud, der ofte er forsynet med lange Haar. Misdannelsen findes hyppigst i Sakral- og Lumbalregionen.

Spina ventosa (lat. *spina* Torn,

Rygrad; lat. *ventosus* opblæst): teneller flaskeformet opsvulmet Fingerfalahns paa Grund af en tuberkuløs Osteomyelitis med centralt Henfald og periostale Nydannelser, der undertiden kun er mangelfuldt forkalkede.

Spinal- (lat. *spinalis* hørende til *spina* Rygrad): **-analgesi** (gr. *analgesia* Følesløshed) = Lumbalanæstesi. **-apopleksi** = Hæmatomyelia. **-automatiske Reflekser** (gr. *automatos* af egen Drift): R., der findes ved Afbrydelse af Pyramidebanerne i Rygmarven. Sml. Krympningsreflekse og Babinski's Refleks. **-epilepsi** (gr. *epilepsis* epileptisk Anfald): daarlig Betegnelse for Spasticiteten ved Rygmarvslidelser **-irritation** (lat. *irritatio* Purring), **-neurasteni** (gr. *neuron* Nerve + gr. *astheneia* Kraftsløshed): Form af Hysteri resp. Neurasteni, hvis Sympt. (Ømhed af Vertebra, Træthed ved Gangen, seksuelle Forstyrrelser etc.) henleder Tanken paa en Rygmarvslidelse. **-paralyse** (gr. *paralysis* Lammelse): Rygmarvssygdom med væsentlig rent motoriske Udfaldsfænomener, enten som »akut, opstigende -paralyse« (= Landry's Paralyse) eller som »atrofisk -paralyse« (ved Poliomyelitis m. m.) eller som »pastisk -paralyse« (Erb) med primær Tilgrundegaaen af Pyramidebanerne paa degenerativ Basis, ved Syfilis etc. **-punktur**, se Lumbalpunktur.

Spinalgia (lat. *spina* Rygrad [egl. Torn, Brod] + gr. *algos* Smerte): Ømhed af en Hvirvel, spec. 2.—7. Vert. thorac. ved Lidelse i Bronchialglandlerne.

Spinalis (lat.): hørende til Rygmarven (Medulla spinalis).

Spinosus (lat. *spina* Torn, Brod): tapformet.

Spintherismus (gr. *spinther* Gnist) = Photopsia.

Spiradenitis (gr. *speira* Slyngning + gr. *aden* Kirtel) = Hidrosadenitis.

Spiriller (lat. *spira* [gr. *speira*] Snoning): stive Skruebakterier, som har Egenbevægelse ved Cilier. Nomenklaturen er ret varierende, idet nogle Forff. ved S. fortrinvis forstår Vibriongruppen, medens en Del af Mikroberne med talrige Skruevindinger samt betegnes som S., snart som Spirokæter. **Spirillum putigenum**, se Plaut-Vincent's Angina.

Spirilloser: Infektioner fremkaldt af Spiriller eller Spirokæter, d. v. s. de skrueformede Bakterier ÷ Vibrionerne.

Spirocerca (Syn. Spiroptera) **san-guinolenta** (gr. *speira* Snoning, Fletværk + gr. *kerkos* Hale): en 4—8 cm lang, blodrød Rundorm, der snylter indboret i Spiserørs- og Mavevæg hos Hund og Ræv. Der fremkommer herved op til valnødstore Knuder, hvori Ormene findes i Mængde.

Spirochaeta, Spirokæte (gr. *speira* Snoning + gr. *chaite* Haar): Skruebakterie med mange bevægelige og bøjelige Vindinger. **S. bronchialis**: se Bronchialspirokætose. **S. buccalis**: S. med grove Vindinger; findes i Munden hos normale Mennesker. **S. cuniculi**: fremkalder »spontan Kaninspirokætose«. **S. dentium**: S. med fine Vindinger, findes i Munden hos normale Mennesker. **S. hebdomadis**: Aarsag til japansk Syv-dagesfeber. **S. (Leptospira) icterogenes** el. **icterohaemorrhagiae**: fremkalder Weil's Sygdom. **S. icteroides**: ansaas af Noguchi (1918) for Aarsag til gul Feber, men har senere vist sig identisk med *S. icterogenes*. **S. Obermeieri** o. a. Recurrensspirokæter, se Febris recurrens. **S. pallida**, Syfillisspirokæten, opd. 1905 af Zoologen Schaudinn (S., Fritz, 1871—1906, Hamburg): findes i stor Mængde i haard Chanker, Papler, Kirtelsvulster, betydelig sparsommere ved sensyfilitiske Lidelser, f. Eks. i Hjernen ved generel Parese. Den har tætte, regelmæssige, fine Vindinger. **S. pertenuis**: Aarsag til Framboesia. **S. pseudoicterogenes**, *S. biflexa*: apatogene S., som morfologisk ganske ligner Weil's Spirokæte, forekommer meget almindeligt i Vand. **S. recurrentis**: Fællesbetegn. for *S. ved Febris recurrens* (s. d.). **S. refringens**: grove Vindinger, findes normalt paa Genitalia. **S. Schaudinni**, se *Ulcus tropicum*.

Spirochaetosis morsus muris: Rottebidssygdom. **S. icterohaemorrhagica**: Weil's Sygdom. **S. hos Husdyr**: Kvæg, Sydafrika. Aarsag: *Sp. theileri* (Theiler) (hos Hest, Faar og Ged). Hos Hund er Lidelsen nær beslægtet med Menneskets Weil'ske Syge. Kaniner (Haresyfilis): Aarsag: *S. cuniculi*. Sympt.: Saar paa de ydre Kønsele.

S. hos Fugle: tropisk og subtropisk Lidelse hos Høns og Gæs; overføres ved Mellemværter af Argas-Slægten.

Spirometer (lat. *spirare* aande + gr. *metron* Maal): Apparat til Registrering af Aandedrættet. Man kan f. Eks. dermed maale den optagne Iltmængde og derved beregne det koleriske Stofskifte.

Spiroptera (gr. *speira* Snoning, Fletværk + gr. *pteron* Vinge, Fjer), se *Spirocerca*. **S. (Gongylonema) neoplastica** (gr. *speira* Snoning + gr. *pteron* Vinge; gr. *neos* ny + gr. *plassein* forme): af Fibiger (F., J. A. G., 1867—1928, Danmark) funden Rundorm, der i Rottens Formave kan fremkalde Papillomer eller Karcinom (Karcinom ogsaa fremkaldt paa Rottetungen). Mellemvært for S. n. er Kakerlaken *Periplaneta orientalis* el. *americana*.

Spisevægring = Sitieirgi, Anorexia.

Splanchnicusanæsthesi (gr. *splanchna* Indvolde + gr. *anaesthesia* Mangel paa Følelse): Ledningsanæstesi af Nervi splanchnici.

Splanchnologi (gr. *splanchna* [plur. af *splanchnon*] Indvolde + gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Indvolde.

Splen-algia (gr. *splen* Milt + gr. *algos* Smerte): Miltmerter. **-ectomia** (gr. *ektome* Udskæring): operativ Fjernelse af en Milt. **-æmi** (gr. *haima* Blod) = lienal Leukæmi.

Splenisation (gr. *splen* Milt): Omdannelse af et Organ (især Lungen) som Følge af Betændelse, saa det faar Udseende og Konsistens som Miltvæv.

Splenitis (gr. *splen* Milt): Miltbetændelse; som Regel som Følge af akutte Infektionssygdomme. Milten stor, blød (*Smørrebrødsmilt*).

Spleno-cyt (gr. *splen* Milt + gr. *kytos* Hulrum): store, mononukleære, hvide Blodlegemer. **-megalia** (gr. *megas* [megal-] stor): Miltforstørrelse. Cfr. Banti's Sygdom, Anæmia splenica, Kala-Azar. **-megalia rubra hypertonica** = Erythræmia. **-myelogen** (gr. *myelos* Marv + gr. *gignomai* [gen-] frembringes, opstaar) **Leucæmia** = Myeloid Leukæmi. **-pathia** (gr. *pathos* Lidelse): Miltlidelse. **-pexia** (gr. *pexis* Tilheftning): Fiksering af en Milt. **-ptosis** (gr. *ptosis* Fald): Nedsunken Milt, Vandre-

milt. **-tomia** (gr. *tome* Snit): Incision i Milt.

Splenæmia (gr. *splen* Milt + gr. *haima* Blod): myeloisk Leukæmi.

Spodiomyelitis (gr. *spodios* askefarvet, graa + gr. *myelos* Marv) = Poliomyelitis.

Spolorme: Gruppe af ret store parasitiske Rundorme; se *Ascaris*, *Parascaris*, *Ascaroidea*, *Toxascaris*.

Spondyl-arthritis (gr. *spondylos* [el. *sfondylos*] Hvirvel, Rygrad + gr. *arthron* Led): Betændelse i en Hvirvels Led. **S. anchylopoëtica** (Bechterew): Form for Spondylitis deformans, hvor Forbeningen har sit Sæde i de smaa Led mellem Hvirvlerne, medens disses og Meniskernes Form er uforandret. **-arthrocace** (gr. *arthron* Led + gr. *kake* Slethed): tuberkuløs, destruktiv Betændelse i en Hvirvel.

Spondylitis (gr. *spondylos* [el. *sfondylos*] Hvirvel): Betændelse i Hvirvelsøjlen (ofte = Spondylarthrocace). **S. anchylopoëtica** (Bechterew), se Spondylarthroitis a. **S. deformans**: kronisk Arthritis i Hvirvelsøjlen med Bennydan- nelser i Corpora og Menisker, hvoraf følger indskrænket Bevægelighed. Kan give Anledning til svære, neuralgiske Smerter, men forløber som Regel symptomløst.

Spondyolistetisk (gr. *spondylos* el. *sfondylos* Hvirvel + gr. *olisthesis* Udgli- den) **Bækken** = Pelvis spondylo- listhetica, s. d.

Spondylo-lithesis (gr. *spondylos* el. *sfondylos* Hvirvel + gr. *olisthesis* Udgli- den): Hvirvelforskydning (særlig af nederste Lændehvirvel) = Spondyloptosis. **-lysis** (gr. *lysis* Løsning): Løsning af den faste Forbindelse mellem 2 Hvirv- ler. **-malacia** (gr. *malakia* Blødhed) **traumatica** = Kümme's Sygdom. **-myelitis** (gr. *myelos* Marv): samtidig Ryghvirvel- og Rygmarvsbetændelse. **-pathia traumatica** (gr. *pathos* Lidelse) = Kümme's Sygdom. **-pyosis** (gr. *pyon* Pus): suppurativ Betændelse i en Hvir- vel. **-tomi** (gr. *tome* Snit): Gennem- skæring af Hvirvelsøjlen.

Spondylose rhizomélique (fr.) (Pierre Marie, Strümpell): kronisk, ankyloserende Betændelse i Columna; bre- der sig nedenfra opefter og angriber til-

lige Hofte- og Skulderled; ingen Kyfose.

Spongio-blastom (gr. *spongion* Svamp + *Blastom* [gr. *blastos* Kim]): Svulst bestaaende af embryonale Nerve-celler (Spongioblaster). -**blastoma polare**: ret godartet Hjernesvulst af Gliomgruppen.

Spontan (lat. *spontaneus* frivillig): opstaaet uden ydre Paavirkning. **S. Agglutination** (lat. *agglutinare* klæbe sammen: A. af Bakterier uden Tilsætning af Serum. Ses særligt i udpræget ru (s. d.) Bakteriekulturer. **S. Bevægelse**: uden direkte ydre Foranledning frembragt Bevægelse. **S. Fraktur** (lat. *fractura* Brud): F., der fremkommer uden ydre Vold, hyppigst naar en Knogle er destrueret af en ondartet Svulst. **S. e Infektioner** (lat. *inficere* smitte): hos Laboratoriedyr optrædende Infektioner, som ikke skyldes eksperimentelt paaførte Infektioner. **S. Luksation** (lat. *luxare* forvride): L., der fremkommer ved sygelige Tilstande uden ydre Vold (Distensions- og Destruktionsluksation). **S. Ruptur af Uterus**, se Ruptura uteri. **S. Vending** = Versio spontanea.

Spoon-nails (eng.) = Koilonychia: konkave Negle.

sporadisk optrædende Sygdom (gr. *sporadikos* spredt): S., der optræder paa forskellige Steder og Tider uden tilsyneladende Sammenhæng med andre Sygdomstilfælde.

Sporangier (gr. *sporos* Sæd, Frø + gr. *angeion* Kar): Sporehuse, Fruktifikationsorganer hos Skimmelsvampe o. a. Kryptogamer.

Sporer (gr. *sporos* Sæd, Frø): særligt resistente, oftest encellede, ukønnet opstaaede Dannelser hos Bakterier, Svampe o. a. blomsterløse Planter. Sporenavnet benyttes dog indenfor forskellige Plantegrupper ogsaa om Celler dannede ved Kønspocesser (Koblingsporer, Ægspor). Fælles for alle Slags S. er det, at de kan spire og frembringe nye Planter.

Sporidier (gr. *sporos* Sæd, Frø): Konidier.

Sporo-blast (gr. *sporos* Sæd, Frø + gr. *blastos* Spire): Stadium af den kønnede Form hos Malaria-parasitter (se

Oocyste) og Kokcidier; hos sidstnævnte sker den videre Udvikling gennem Sporocyste til Sporozoiter. -**cyste** (gr. *kystis* Blære), se Sporoblast. -**goni** (gr. *gone* Fødsel): Flerdeling af Protozoer efter foregaaende Befrugtning, f. Eks. Malaria-parasiter i Myg. Sml. Schizogoni. -**trichon** (gr. *thrix* [trich-] Haar): Svamp, der i Kultur vokser i grenet Mycelium med talrige, stilkede, pæreformede Sporer. -**trichosis** (*Sporotrichum*): kronisk Hudsygdom, der forarsages af Sporotrichon Beurmanni o. fl. Arter, og bestaar i ulcererende Knuder, der minder stærkt om Gummata. **S. tropica**: Lidelse af Karakter som Sporotrichosen, skyldes Sporotrichon indicum. S. ses hos Hest (Farcin des équides), Muldyr, Hund og Rotter. Hudsygdom med Lymfangitis med Knuder langs Lymfekarrene (F. d. e.) eller med Knuder i Huden med Fistler. Aarsag: Sporotrichum Schenkii, S. Beurmanni. -**zoer** (gr. *zoon* Dyr): Klasse af Protozoer (encellede dyriske Organismer). Herunder bl. a. Coccidier, Hæmosporidier, Sarkosporidier. -**zoit** (gr. *zoon* levende Væsen, Dyr): tenformet, bevægelig Udviklingsform af en Sporozo, fremgaaet af Befrugtning.

Spotted bones (eng.), se Osteopoiikili. **S. fever** (eng.), se Rocky-Mountains S. F.

Spray (eng.): Apparat til Forstøvning af Vædske, f. Eks. Adrenalinopløsning til Inhalation ved Asthma bronchiale.

Sprengel's (S., Otto Gerhard Carl, 1852—1914) **Deformitet**: medfødt, højstaaende Skulderblad.

Springorm hos Hest, se Snive.

Sprue (eng.): Tropesygdom hos Europæere, bestaaende i Epiteldefekter i Svælg, Øsofagus og Mavearmkanal og ytre sig som en svær Fedtdiarrhé, forbundet med Afmagring, Anæmi og Stomatitis. Syn.: aphthae tropicae, Psilosis. Se desuden: idiopatisk Steatorré.

Sprukken Pottelyd, se under Skoda's Lyd.

Spurious pregnancy (eng.) = Gravitas spuria.

Sputum (lat.): Spyt, betegner tillige Udskillelsesprodukt fra Respirationsorganerne. **S. coctum**: slimet-purulent

S. S. croceum: gult S. ved 3. Stadium af krupøs Pneumoni eller efter Infarktdannelse. **S. crudum:** slimet-serøst S. **S. cruentum:** blodblandet S. **S. fibrinosum:** fibrintilblandet S. ved Bronchitis fibrinosa, Difteri m. m. **S. fundum petens:** S., der synker til Bunds i Vand. **S. globosum:** S., der i Vand danner Kugler. **S. haepnopticum:** rent, blodigt S. **S. lanuginosum:** S., der danner uldagtige Klatter. **S. nummulatum:** runde, flade Klatter paa Bunden af vædskefyldt Kar. **S. pituitosum:** vandig-slimet S. **S. pneumonicum:** det for krupøs Pneumoni karakteristiske, rubiginøse (rustrede) S. **S. puriforme:** pusholdigt S. **S. putrida foetida:** pusholdigt, stinkende S. med Forraadelsesprodukter. **S. rubiginosum:** se S. pneumon. **S. septicaemia:** Septicaemi hos Kaniner, fremkaldt ved subkutan Injektion af pneumonisk Sputum. **S. serosum:** S., bestaaende af serøs Vædske.

Spy-Menneske: Homo primigenius, som man har fundet Skeletdele af ved Spy i Belgien (1886).

Spytflod = Ptyalismus, Salivation. **-udskillelse, mangelfuld:** Asialia.

Spændingselektrokardiograf: Elektrokardiograf, ved hvilken man registrerer de Spændingsforandringer (Aktionsspændinger), som opstaar i Hjertet, hver Gang det kontraherer sig og som breder sig ud i Kroppen. Spændingsforandringerne føres fra Patienten gennem en Rørforstærker (en Slags »Radioforstærker«) til en Sløjfe (i Lighed med et Spejlgalvanometer) ved Hjælp af, hvilken de registreres paa fotografisk Papir.

Spærring: brugt i Psykiatrien som Betegnelse for den Standsning eller Bremsning af Forestillingsafløb og Viljesimpulser, der findes ved visse Psykoser, spec. Dementia præcox. Er »Spærringen« først brudt, foregaar de psykiske Processer en kort Tid tilsyneladende ganske uhindret i Modsetning til Forholdene ved den depressive »Hæmning«, hvor Modstanden er jævn og permanent.

Squama (lat.): Skæl.

Squamosus (lat.): skællignende, skældækket, skællende.

Ssabanejeff's (S., J., Kir., Odessa)

Amputation: Modifikation af Gritti's Metode; den afsavede Tuberositas tibiae anvendes til Dækning i Stedet for Patella.

Staalbad: Bad i en vandig Opløsning af Ferrodicarbonat.

Stachelbecken (ty.), dansk: Tornbækken = Acanthopelvis, s. d.

Stackes' (S., Ludwig, 1859—, Erfurt) **Operation:** Opmejsling af Mellemøret, ved at den laterale Væg af Recessus epitympanicus og af Aditus afmejsles indefra udefter, idet Facialiskanalen og den laterale Buegang beskyttes ved Indførelse af et særligt dertil indrettet Instrument.

Stadium (gr. *stadion*, et Vejlængdemaal [Sportspladsens længste Udstrækning]): ved Infektionssygdomme skelner man: **S. acmes:** Højdepunktet af Sygdom; **S. algidum:** det kolde S., særlig ved Kolera; **S. decrementi:** S. med faldende Temperatur; **S. incrementi:** S. med stigende Temperatur; **S. prodromorum:** Forløberstadium.

Stäbchenversuch (ty.) = Hering's Stavforsøg.

Stähl's Pigmentlinie, s. Linea corneae senilis (Vogt): en tynd Linie horizontalt hen over Kornea lidt nedenfor Centrum. I Reglen pigmenteret, lysebrun. Skal bero paa et Brud i Mbr. Bowmani. Ses mest hos ældre. Naar i Reglen ikke helt ud til Limbus.

Stafylokok, Staphylococcus (gr. *stafyle* Drue + gr. *kokkos* Bær): kugleformet, som Regel Gram-positiv Kok. Stafylokokker ligger enkeltvis, parvis el. i uregelmæssige Hobe. Efter Kolonierne Farve indeeles S. i Staphylococcus albus, S. citreus, S. aureus. Se ogsaa Micrococcus.

Stafylolysin (Stafylokok [gr. *stafyle* Drue] + *Lysin* [gr. *lysis* Opløsning]): Hæmolysin, frembragt af Stafylokokker.

Stagnation (lat. *stagnare* danne stillestaaende Vand): Stase, Stillestaaen.

Stahl's (S., Friedrich Carl, 1811—1873) **Øre:** medfødt Misdannelse af ydre Øre, idet Fossa navicularis i abnorm Grad er dækket af Helix. Anses for et Degenerationstegn.

Stalagmometer (gr. *stalagmos* Dryppen + gr. *metron* Maal): Apparat til Bestemmelse af det Antal Draaber, en

given Vædskemængde danner ved Udstrømning gennem en fin Aabning. Her ved faas et Maal for Vædskens Overfladespænding: jo lavere Overfladespænding, des flere Draaber.

Staldkrampe hos Hest: en snappende, krampagtig Bevægelse af Bagbenene, naar Dyret i Stalden flytter Benene.

Stamme (i Bakteriologien): Indbegrebet af alle Renkulturer (s. d.) af samme Oprindelse.

Stammen = Balbuties.

Standard-afvigelse (af eng. *standard deviation*; ty. *mittlere quadratische Abweichung*): Middelfejl (s. d.) paa en enkelt Observation. Udtryk for Spredningen i en Variation. Syn.: Dispersion. -**Antitoksin**: nøjagtigt titreret Antitoksin, indtørret og tilsmettet lufttomt. Saadanne S.-A.er opbevares paa Statens Seruminstitut i København, hvorfra de udsendes til andre Institutter. -**clearance** (eng.), se Clearance. -**isering**: Udarbejdelse af ensartede Maalemetoder; Tilvejebringelse af ensartet Materiel, f. Eks. Hospitalsmateriel, Papirformater, holdbare terapeutiske eller diagnostiske Præparater (Sera, Vacciner, farmakologiske Præparater); Bestemmelse af andre Præparaters Styrke ved Sammenligning med Standardpræparaterne.

Stapesankylose (mlat. *stapes* Stigbøjle + gr. *ankylosis* Krumning), se Otosklerose.

Staphyl-haematom (gr. *stafyle* Drøblen [egl. Drue] + gr. *haima* Blod): Blodudtrængning i Drøblen. -**itis**: Betændelse af Drøblen. -**orrhaphia** (gr. *rhafē* Søm): Lukning af Spalte i den bløde Gane ved Suture.

Staphylo-dermi(a) (*Staphylokok* [s. d.] + gr. *derma* Hud): Hudlidelse, fremkaldt af Stafylokokker. -**haemia** (gr. *haima* Blod): Forekomst af Stafylokokker i Blodet. -**mycosis**, -**mykose** (gr. *mykes* Svamp): Infektion, fremkaldt af Stafylokokker.

Staphyloma (gr. *stafyloma*): Ektasi af en Del af Øjæblet. **S. corneae**: man være partiel: ved Ektasi af et af Kornea og Iris dannet Ar efter en perforerende Kornealidelse. Eller **total**, hvor hele Kornea er erstattet af Arvæv. **S. posticum** = Conus myopicus; man kan ogsaa

have virkelige Sklerektasier (**S. verum**). **S. sclerae** ved Eftergivelihood af Sklera og samtidig Trykforhøjelse. Efter Sædet **S. intercalare** paa Korneaskleralgrænsen, saa at Irisroden gaar med ind i Stafylomet, **S. ciliare** i Corp. ciliare Regionen, **S. aequatoriale** bag denne Region. **S. uveale** = Iris bombé.

Staphylotomia (*Staphyloma* [s. d.] + gr. *tome* Snit): Operation for Staphyloma corneae; Ekscision af dette med eller uden Suturering af Saaret.

Stase, se Stasis.

Stasepapil (gr. *stasis* Standsen): Neuritis n. optici med Svulst af Synervepapillen, saaledes at denne rager tydeligt frem foran Øjengrunden. Skyldes i Reglen rumudfyldende Lidelser i Hjernen (Tumores, Syfilis, Tuberkulose), sjældnere Meningitis, Sclerosis dissem., Sinustrombose, Nefritis o. s. v.

Stasibasiphobia, Stasobasophobia (gr. *stasis* Staaen + gr. *basis* Gang + gr. *phobos* Frygt): angstbetinget Tab af Evnen til at staa og gaa. Sml. Astasi, Abasi.

Stasiphobia, Stasophobia (gr. *stasis* Staaen + gr. *phobos* Frygt): sygelig Frygt for at staa (resp. staa op af Sengen).

Stasis (gr., Staaen, Stillestaaen): Opstemning, Tilbageholdelse, Stillestaaen af Vædske, som normalt passerer med en vis Hastighed. Anvendes Eks. om Blod i Kapillærer og Vener ved ophævet el. mangelfuld Passage gennem større Vener p. Gr. af Kompression, Trombose, o. a. S. kan finde Sted i Ekstremiteter el. Dele deraf, i Lunger og andre Organer. S. af Fæces i Tarm.

Statistisk Serie: Observationer i en Observationsrække, ordnet efter Størrelse.

Stato-meter (gr. *statos* opstillet + gr. *metron* Maal) = Eksoftalmometer. -**pathia** (gr. *pathos* Lidelse): Afgivelse fra Øjets rigtige Beliggenhed i Øjenhulen. -**tonus** (Edinger) (gr. *tonos* Spænding): cerebellært betinget Tonus i Legemets Muskulatur.

Status (lat., Tilstand) **anginosus**: Tilstand, ved hvilken flere Anfald af Angina pectoris optræder efter hinanden med meget korte Mellemrum. Medfører oftest Døden. **S. arthriticus** = gigtisk

Diatese. **S. dysraphicus** (Bremer): heredo-degenerativt Symptomkompleks med Skeletabnormiteter og trofiske Forstyrrelser, som kan opfattes som en abortiv Form af Syringomyeli. **S. epilepticus**: Tilstand af tæt paa hinanden følgende epileptiske Anfald med kontinuerligt Bevidsthedstab, ofte førende til Døden. Syn.: Etat de mal. **S. gastricus** = Gastricismus. **S. lymphaticus** = Lymphatismus. **S. præsens**: hvad der i et givet Øjeblik findes for Sygdomstegn hos en Patient. **S. thymico-lymphaticus**: ikke ualmindelig Anomali hos Børn og yngre Individuer, bestaaende i en universel Svulst af lymfoidt Væv og Svulst af Thymus — ofte tillige Snæverhed af Aorta og Anæmi samt rakitiske Forandringer. Kan muligvis i visse Tilfælde være medvirkende ved pludselig indtrædende Død (Thymusdød). **S. typhosus**, se tyføes Tilstand.

Stavkernet Leukocyt: L., hvis Kerne ikke er delt i Segmenter, men danner et sammenhængende Hele af Form som en Stav, et J, U, V, S el. lign. De forekommer normalt i Blodet, i ca. 3—5 %. Ved visse Infektioner kan Antallet forøges.

Steapsin (gr. *stear* Fedt) = Pankreaslipase, s. d.

Stearodermia (gr. *stear* Talg + gr. *derma* Hud): enhver Sygdom i Hudens Talgkirtler.

Stearrhoea (gr. *stear* Fedt + gr. *rhoë* Flod): Fedtdiarrhoe, se Steatone.

Steato-cele (gr. *stear* [steat-] Talg + gr. *kele* Brok): Tumor i Skrotum med fedt- eller talgagtigt Indhold. **-cryptosis** (gr. *kryptein* skjule) = Stearodermia. **-fag** (gr. *fagein* spise): Leukocyt med Fedtdraaber. **-ma** = 1) Lipom. 2) Talgcyste. **-pygia** (gr. *pyge* Bagdel): abnormt stærk Fedtaflejrning paa Nates. **-rrhoea** (gr. *rhoë* Flod): 1) abnorm stærk Sekretion fra Hudens Talgkirtler (Seborrhoe). 2) Forøgelse af Afføringens Indhold af Fedt; normalt 5—6 %, kan stige til 20—60 %; det kan f. Eks. ses ved Pankreaslidelser. Kan skyldes mangelfuld Omdannelse eller Resorption af Fedtstof. Afføringen bliver mere voluminøs, eventuelt lysere, fedtet, glinsende, event. med stearinlignende Overtræk. **-sis**: Fedtaflejrning, Fedtdannelser eller Fedtinfiltration.

Stegomyia (gr. *stegos* Tag, Hus + gr. *myia* Flue) **fasciata**: ældre Betegnelse for den Myggeart, *Aedes aegypti*, der overfører den gule Febers Smitstof.

Steiner(t)'s Sygdom, se Myotomia atrophica.

Stellwag's (S., von Carion Karl, 1823—1904, Wien) **Symptom**: S. ved Morbus Basedowii bestaaende i, at Patienten blinker sjældnere end normalt (kun med flere Minutters Mellemrum).

Stemme-fremitus (lat. *fremitus* Summen, Brusen), **-vibration**: Svingninger, som normalt meddeles Brystvæggen, naar Pt. taler, og som kan føles paa den Del af Brystvæggen, under hvilken der ligger Lungevæv. S. er svækket el. ophævet, naar en Bronchus er stoppet af Slim, Fremmedlegeme o. a. el. der mellem Lungevævet og Brystvæggen er Ekssudat, Luft (Pneumothorax) el. a. S. er forstærket, naar Lungevævet er infiltreret el. komprimeret. **-mangel** = Aponia. **-overgang** = Mutation. **-register**, se Register.

Sten, se Calculus.

Stenbarn = Lithopædion.

Stengalle: septisk eller aseptisk Betændelse i Hovens bageste Del (Dragten) Aarsag: Trauma.

Stenger's Forsøg: der anvendes 2 ganske ens Stemmegaffer. Den ene holdes 6—8 cm udfor f. Eks. venstre Øre. Nærmes den anden, samtidig anslaaede Gaffel til det højre Øre, vil den ikke høres af dette, før den er bragt i samme Afstand fra Øret som den første. Bringes den nærmere, høres Tonen hos normale overhovedet kun paa højre Side. Er Hørelsen paa dette Øre nedsat, høres Tonen paa denne Side først, naar Stemmegaffen her er bragt tilsvarende nærmere. Udføres Forsøget som beskrevet hos en Person, der simulerer Døvhed, f. Eks. paa højre Side, vil han først angive at høre Tonen paa venstre Øre. Bringes Stemmegaffen paa højre Side indenfor den angivne Afstand, kan han kun høre Tonen paa denne Side; han opgiver derfor, at han slet ingenting kan høre.

Stenhuggerlunge: Chalikosis, Aflejrning af Stenstøv i Lungerne; se Pneumokoniosis.

Stenocardia (gr. *stenos* snæver + gr. *kardia* Hjerte) = Angina pectoris, et

Syndrom, karakteriseret ved anfaldsvis optrædende, mere el. mindre stærke Smerte i Prækordiet.

Stenosis (gr., Indsnævring): For- snævring af Kanaler eller Ostier.

Sten-kolik, -sygdom, se Konkrement og Kolik. **-operation**: operativ Fjernelse af Sten (spec. Blæresten).

Steno-stomia (gr. *stenos* snæver + gr. *stoma* Mund, Aabning) = Mikrostomia. **-thorax** (gr. *thorax* Bryst): For- snævring af Thorax.

Stensygdom = Lithiasis; f. Eks. Cholelithiasis o. s. v.

Stephanion (gr. *stefanos* Krans): Krydsningspunktet for Linea temporalis med Sutura frontalis.

Steppage (fr.), se Démarche de steppieur.

Stercobilin (lat. *stercus* [*stercor-*] Ekskrementer + lat. *bilis* Galde): Omdannelsesprodukt af Galdefarvestoffet, som findes i Fæces.

Stercoraldiarrhoe (lat. *stercus* [*stercor-*] Ekskrementer + gr. *diarrhoia* Diarré): D. foraarsaget ved Irritation af stagnerende Fækaler; ses ofte hos Patienter, der lider af Obstipation.

Stercoralis (lat. *stercus* [*stercor-*] Ekskrementer): hvad der vedrører Af- føringen.

Stercoræmia (lat. *stercus* [*stercor-*] Ekskrementer + gr. *haima* Blod) = Kopræmia, en Art Forgiftning, som op- staar p. Gr. af Resorption af Giftstoffer fra Fæces, ved langvarig Obstipation.

Stereo-æstetisk (gr. *stereos* fast + gr. *aisthesis* Følelse) = stereognostisk.

-gnosis, -gnostisk Sans (gr. *gnosis* Erkendelse): Evnen til ved Beføling at bestemme Genstandes Form og Stør- relse. **-sensorisk** (lat. *sentire* [*sensum*] føle) = stereognostisk. **-tropismus** (gr. *tropos* Vending): (Rieger) Trang hos visse sindssyge til at holde sig op ad faste Genstande, holde fast i deres egne Lemmer. **-typla** (gr. *typos* Form): tvangsmæssig Ensformighed, der karak- teriserer visse sindssyges Væsen, deres Holdning, Bevægelser, Handlinger, Skrift og Tale. Spec. Sympt. ved De- mentia præcox (Katatoni).

Steril (lat. *sterilis*): 1) ufrugtbar. 2) fri for levende Mikrober.

Sterilisatio(n) (lat. *sterilis* ufrugt-

bar): 1) fuldstændig Udryddelse af alle Mikrober paa et givet Objekt. Sml. Desinfektion. **S. magna**: Helbreds- delse af infektiøse Sygdomme ved kort- varigt (1—2 Døgn) at indgive bakterie- dræbende Midler. Syn.: *Therapia magna sterilisans*. 2) Ophævelse af et Individis Avledygtighed enten ved Fjernelse af Kønsglandlerne (eller Destruktion af Kønscellerne ved Røntgenbestraaling) eller ogsaa ved Afbrydelse af den Vej, Kønscellerne skal passere, inden Be- frugtningen foregaar, f. Eks. dobbelt- sidig Vasektomi eller Salpingektomi.

Sterilitet (lat. *sterilitas* Ufrugtbar- hed): dels manglende Avledygtighed i videste Forstand (Impotentia coeundi, I. generandi, I. concipiendi), dels Ufrugt- barhed hos Kvinden (I. concipiendi). Sjældnere tales ogsaa om S. i Tilfælde, hvor Kvinden vel bliver gravide, men aldrig føder levedygtige Børn. **Primær S.**: Ufrugtbarhed, der har varet 2—3—5 (el. flere Aar), medens der har været Mulighed for, at Kvinden kunde blive gravid. **Sekundær S.**: Ufrugtbarhed i et lignende Tidsrum, men efter at Kvin- den har været gravid tidligere. **Relativ S.** benævnes det Forhold, at en Kvinde er steril ved kønslig Omgang med en (iøvrigt avledygtig) Mand, men derimod kan befrugtes af en anden Mand. **Sterilitetsoperation**: enhver O., der til- sigter at ophæve Steriliteten; hyppigst Dilatio canalis cervicis, eventuelt i Forbindelse med Stomatoplastik (Pozzi).

Sterilitetsgen (lat. *sterilitas* Ufrugt- barhed + *Gen* [s. d.]): G., der foraar- sager Sterilitet; maa altid være reces- sivt. Sml. Letalgen.

Sterilett: Intrauterinpressar til Be- skyttelse mod Graviditet.

Steril (lat. *sterilis* ufrugtbar) **Tvillingkalv**: Kviekalv, der er blevet steril og i det hele har hypoplastiske Kønsglandler, fordi den er Tvilling sammen med en Tyrekalv, og der er Anastomoser mellem de to Tvillingkalvefostres Kreds- løb.

Sternalgia (gr. *sternon* Bryst + gr. *algos* Smerte): Smerte i Brystbenet eller Syn. for Angina pectoris.

Sternalis (gr. *sternon* Bryst): hørende til Brystbenet.

Sternal-linie (gr. *sternon* Bryst):

lodrette Linie langs Sternums Rand. **-refleks** (lat. *reflexus* Tilbagebøjning): Kontraktion af Bugmusklerne ved pludselig Irritation af Huden i Toppen af Epigastriet.

Sternberg's (S., Carl, 1872—, Wien) **Sygdom** = Lymfgranulomatosis.

Sternopagus (gr. *sternon* Bryst + gr. *pegnyimi* [pag-] tilføjer): Dobbelt-misdannelse, hvor de 2 Individuer er sammenvoksede ved Brystbenet.

Sternutatio (lat.): Nysen.

Stertor (lat. *stertore* snorke): Snor-ken, Rallen, rallende Respiration ved Ansamlng af større Mængde Slim i Luftvejene.

Stetho-graphia (gr. *stethos* Bryst + gr. *grafein* skrive): grafisk Fremstilling af Aandedrætsbevægelserne. **-meter** (gr. *metron* Maal): Instrument til Maa-ling af Brystkassen. **-skop** (gr. *skopeein* undersøge): Hørerør til Undersøgelse af Lyde i indre Organer, specielt i Bryst-organerne. Oprindelig Model angivet af Laënnec 1819. **-skopia**: anvendes nu i al Almindelighed som Betegnelse for Undersøgelse af Brystorganerne.

Stewart-Holmes' (S., J. Purnes; H., Gordon, engelske Neurologer, nu-lev.) **Refleks**: manglende Bremsning af Armen, naar en passiv Modstand pludselig ophører. Tegn paa Lidelse af Cerebellum.

Stheni (gr. *sthenos* Kraft): kraftig Konstitution, i Modsætning til Astheni.

Sthenisk (gr. *sthenos* Styrke): Beteg-nelse for Febersygdomme, der forløber uden særlige Svækkelsessymptomer, sp. fra Hjertets Side.

Sticker's (S., Georg, 1860—, Mün-ster) **Sygdom** = Erythema infectio-sum: mæslingelignende, akut Erythem uden særlige Almentilfælde.

Stieda's (S., Alfred, 1869—, Königs-berg) **Fraktur**: Afsprængning af øverste Del af Epicondylus int. femoris.

Stierlin's (S., Ed., 1878—1919, Kir., München) **Symptom**: infiltrerende, in-durerende og ulcerative Processer (især tuberkuløse) i Coecum og Colon ascen-dens viser sig paa Røntgenbilleder gen-nem Mangel af den fysiologiske Haustre-ring 5—6 Timer efter Kontrastmaaltid.

Stigmata (gr. *stigma* Brændemærke, Stik, Tegn). **S. degenerationis**: Dege-

nerationstegn; visse legemlige Abnormi-teter hos degenererede Individuer (mis-dannede Ører, Asymmetri af Kraniet, overtallige Fingre o. s. v.). **S. hysterica**: anæstetiske eller hyperæstetiske Partier paa Huden, hysterogene Zoner (Ovari), Synsfeltsindskrænkning o. a. somatiske »Tegn« paa Hysteri. Sml. Stigmatation. **S. luica**: Tegn paa Syfilis.

Stigmatisation (gr. *stigma* Stik, Tegn): tilsyneladende spontan Frem-komst af Saardannelser paa Huden hos Hysterikere, spec. paa de til »Nagle-gabene« i Kristi Hænder og Fødder svarende Steder o. lign.

Stigmatodermia (gr. *stigma* [stig-mat-] Mærke + gr. *derma* Hud), **Stig-matosis**: Hudlidelse med pletformet Udslet.

Stikkelsbørsygdommen: stærkt kløende Hudsygdom, som skyldes Stik af Larver (»Leptus autumnalis«) af en bestemt Mideart, »Jordmiden«.

Stikkultur: Bakteriekultur, frem-bragt ved at dyppe en stiv Podenaal i en Bakteriekultur og derefter stikke den dybt ned i et højt Lag Agar eller Gelatine.

Stikkur: Betegnelse for en Form for antisypilitisk Terapi, hvor de virksomme Stoffer (i Alm. Kviksølvsforbindelser) indsprøjtes intramuskulært (i Nates).

Stikpiller, se Suppositoria.

Stilet (ital. *stiletto* Dolk [lat. *stilus* spids Griffel]): i Kirurgien en tynd Metalstav, Metaltraad el. lign., der ind-lægges i Kanyler for at holde disse passable.

Stillicidium (lat., draabevis nedfal-dende Fugtighed) **lacrymale** = Epi-phora. **S. sanguinaria** Næseblod. **S. urinæ**: draabevis Afgang af Urin (jfr. Stranguri).

Stilling's (S., Jacob, 1842—1915, Tyskland) **Tavler**, se pseudoisokroma-tiske Tavler. **S.'s Teori**: en lav Orbita som Aarsag til Myopi, idet den paa-virker Forløbsretningen af M. obliquus sup., saa at denne trykker paa Bulbus og derved virker skadeligt paa denne.

Still's (S., George Frederick, f. 1868, eng. Læge) **Sygdom**: kronisk Poly-artroitis hos Børn; den minder om Ar-tritis deformans hos Børn; der findes Ledsvulst, indskrænket Bevægelighed,

Deformitet, Ankylose, Muskelatrofi. Desuden kan ses Svulst af Lever, Milt, perifere Lymfekirtler, amyloid Degeneration af Lever, Milt, Nyre.

Stiller's (S., Berthold, f. 1837, Budapest) **Sygdom** = *Asthenia universalis congenita*: karakteriseret ved let infantil Skikkelse selv efter Puberteten, svagt udviklet Muskulatur, neurastenske Symptomer, lang, smal Thorax, Hjertet mere lodretstaaende, ligesom hængende, lig Draabehjerte eller Cor pendulum; lavtliggende Ventrikel, Bathygastri (Gastroptose), eventuelt Infratose og Caloptose.

Stimulantia (lat. *stimulare* anspore [*stimulus* Pigkæp]): Midler, der virker ansporende (irriterende) paa Hjerte, Kar og særlig Nervesystemet og derved paa hele Livsfunktionen. Syn.: *Excitantia*.

Stinknæse: Næselidelse med stinkende Afsondring, særligt *Ozoena*, s. d.

Stirp (lat. *stirps*): Stamme, Rod. Slægten i opadstigende Linie.

Stivkrampe = Tetanus.

Stivsyge hos Dyr, se Rachitis.

Stjælesyge = Kleptomania.

St. Jørgens Gaarde, se Leprosi.

Stocker's Symptom: til Differentialdiagnose mellem Tyfus og tuberkuløs Meningitis tjener, at Pt. ved Tyfus ikke lægger Mærke til, at Sengekæderne trækkes fra ham, medens den meningitiske Pt. straks trækker dem til sig igen.

Stoker's spasm (eng.), se Miner's cramp.

Stoerk's (S., Karl, 1832—1899, Wien)

Blennorrhoe = Rhinosklerom.

Stoffel's (S., Adolf, 1880—, Mannheim) **Operation**: Resektion af perifere, motoriske Nerver, eller enkelte Dele af disse som Middel mod spastiske Kontrakturer, der er begrænsede til enkelte Muskelgrupper.

Stoker's Cramp (eng.), se Fireman's Cramp.

Stokes' (S., William, 1804—1878, Dublin) **»Krave»** Ødem af øverste Del af Thorax omkring Claviculae, og af nederste Del af Halsen. Kan ses ved Tumores i Mediostinum.

Stomatitis (gr. *stoma* [*stomat-*] Mund): Betændelse af Slimhinden i Mun-

den; S. benævnes dels efter de Efflorescenser, der kan fremkomme paa Slimhinden, dels efter de Lidelser, i Tilslutning til hvilke den kan opstaa. **S. aphthosa** = **S. follicularis** = **S. vesicularis**: karakteriseret ved Dannelse af Vesikler, der brister og bliver til Saar, dækkede af en hvidlig, tynd Belægning; Saarene er omgivet af røde Kranse. S. o. findes hyppigst hos Børn, men er ikke sjælden hos voksne. **S. catarrhalis** = **S. acuta** = **S. erythematous** = **S. simplex**: let Form for S., der kan ses i alle Aldre, hyppigst hos Børn. Er karakteriseret ved Rødme, let Svulst, Tørhed, Smerte, særlig ved Spisning. Kan opstaa som Følge af daarligt Mundtoilette, voldsom Tandbørstning, Tobaksrygning, Irritation ved Mad o. lign. **S. gangræna** = **Noma** = **Cancrum** **Oris**: karakteriseret ved Ulceration og Gangræn af Væv i Mund og Kind, begyndende paa Gingivæ eller Kindens Inderside; Destruktionen perforerer eventuelt Kinden, skrider hurtigt fremad og medfører Døden i Løbet af 8—10 Dage. Det er en sjælden Lidelse, som i Almindelighed kun ses hos Børn i 2—5 Aars Alderen, under Rekonvalescenser efter febrile Sygdomme, f. Eks. Mæslinger, Scarlatina, Tyfus etc. **S. parasitica** = **S. saccharomyces albicans** = **Oidium albicans** = **Trøske**: Mundbetændelse, fremkaldt af en Svamp; ses oftest hos forsømte, daarligt passede Spædbørn og stærkt svækkede Ptt. efter langvarig Febersygdom. Paa Mundens Slimhinder og Tungen ses større eller mindre hvide Belægnings. **S. Riga** = Riga's Sygdom. **S. ulcerosa** = **S. u. foetida sive putrida**: karakteriseret ved Svulst, Rødme og Blødningstendens ved let Berøring af Gingivæ, senere Ulcerationer dækkede af graalighvide eller nekrotiske, fastsiddende Belægnings. Der er Svulst af regionale Lymfekirtler, ofte Feber. Lidelsen er almindeligst hos Børn. Kan forekomme som Følge af daarlig Ernæring, mangelfuldt Mundtoilette, kariesede Tænder. Undertiden kan S. u. optræde tilsyneladende epidemisk i Anstalter o. lign.

Stomatomycosis (gr. *mykes* Svamp): Stomatitis, som skyldes Svampe.

Stomocephalus (gr. *stoma* Mund +

gr. *kefale* Hovede): Misdannelse med mangelfuld Udvikling af Kæberne og snabelformet Mund.

Stomoxys calcitrans (gr. *stoma* Mund + gr. *oxys* skarp; lat. *calcitrare* sparke): Stikflue-Art, der muligvis spiller en Rolle ved Overførelsen af forskellige Trypanosominfektioner (Mal de Caderas, Surra).

Stookey's Symptom: forsinket Stigning og Fald af Liquortrykket ved Jugulariskompression. Sml. Queckenstedt's Symptom.

Storer's Operation = Porro's O.

Storm's (S., Willem St. van Leuwen, f. 1882, Farmakol., Leiden) **allergenfri Kamre**: kompliceret byggede Kamre, som tilføres Luft, der er fri for Hus- eller Klimaallergier. Anvendes ved Behandling af Astma, Kighoste etc.

Straale-kraft, se Hovpapillom. -**svampe**, se Actinomyceter. -**terapi** (gr. *therapeia* Pleje): Behandling med virksomme Straaler, f. Eks. Røntgen-, Radium- og ultraviolette Straaler.

Strabismus (gr. [*strabos* skelende]): Skelen, forkert Stilling af et Øje, saa at Synslinien ikke rammer det Punkt, som man ser paa med det andet Øje. Beror ofte paa, at Øjet er blindt eller ser daarligt. Optræder da som **S. concomitans**, d. v. s. Øjets Bevægelighed er ikke formindsket og Skelevinklen er omtrent den samme ved alle Blikretninger, idet Øjnene følges. Skyldes endnu hyppigere Refraktionsanomalier, særligt Hypermetropi, som fremkalder convergent S. Billedet fra skelende Øje naar ikke Bevidstheden, saa at Dobbelt-syn undgaas. Ofte udvikler der sig Amblyopia ex anopsia. Ved **S. paralyticus**, som beror paa Lammelse af en eller flere ydre Øjemuskler, er der i Reglen Dobbelt-syn. Bevægelsen af Øjet er indskrænket i den lammede Muskels Retning, medens Øjets Skelen ophæves ved Blik til den modsatte Side. **S. accommodativus**: ved Akkomodationsanstrengelser hos Hypermetroper. **S. alternans**, hvor snart det ene, snart det andet Øje skeler. **S. apparens**: tilsyneladende Skelen, hvor der fikseres med begge Øjne, men Synslinierne ikke gaar gennem Centrum af Pupil og Kornea, saa at disse er rettet til den ene Side, i Reglen udad. **S. bila-**

teralis s. binocularis: Skelen af begge Øjne, forekommer ikke (brugt som = **S. alternans**). **S. convergens s. internus**, hvor Synslinierne konvergerer for stærkt. **S. convergens myopum**: indtræder hos ukorrigerede eller utilstrækkeligt korrigerede Myoper i den voksne Alder og er forbundet med Dobbelt-syn. **S. convergens surso-adductorius**: her drejer det indad skelende Øje tillige opad. **S. deorsum-vergens**: Nedadskelen. **S. divergens s. externus**, hvor Synslinierne divergerer fortil. (Man har tidligere inddelt **S. ext.** i **S. ext. convergens**, **parallelus** og **divergens**, eftersom Synslinierne, naar et Objekt fikseredes, krydsedes paa den anden Side af Objektet, var parallelle eller divergerede). **S. dynamicus s. latens** kommer først frem, naar Øjet tildækkes; naar det derefter atter bliver frit, bevæger Øjet sig tilbage i den rigtige Stilling i Modsætning til **S. manifestus**, hvor den skelende Stilling er den sædvanlige. Cfr. Heterophoria. **S. intermitten** har regelmæssig Skiften af skelende og ikke skelende Perioder. **S. muscularis** = **S. concomitans**. **S. periodicus**, modsat **S. permanens**. **S. sursum vergens**: Opadskelen. **S. versus**: modsat apparens.

Strabo-metria (gr. *strabos* skelende + gr. *metron* Maal): Maaling af Skelevinkel. -**tomia** (gr. *tome* Snit): Skeleoperation.

Strangulatio (lat., Kvælning): Sammensnøring specielt af Halsen. **Strangulations-fure**: en i Reglen blodunderløben Fure om Halsen fremkaldt af den til Hængning anvendte Snor. -**ileus** (gr. *eileos* Tarmslyng): I. fremkaldt ved Omsnøring af en Tarmslyng ved strengformet Adhærence el. lign.

Stranguria (gr. *strangouria*): Vanskelighed ved Vandladningen, saa Urinen kun kvitteres draabevis under stærk Trængen og Smerte.

Strassmann's (S., Paul Ferdinand, 1866—) **Symptom paa Løsning af Efterbyrden**: ved Tryk paa Fundus uteri føler man Navlesnoren spænde sig, saa længe Placenta endnu adhærer — ikke, naar den er løst.

Straus' (S., Isidore, 1845—1896, Paris) Reaktion: Indsprøjtning af Se-

kret fra Snive-Saar i Peritonæum paa Han-Marsvin, hvorved Dyrrets Testikler svulmer op. **S.'s Rektoskop**, s. d.

Strauss' (S., Hermann, f. 1868, Berlin) **Nyrefunktionsprøve**: Eksempel: Pt. lader Vandet Kl. 7 Morgen, drikker derefter 1 l Vand. For hver Time lades Vandet (i alt 4 Gange), og Urinen opsamles og maales. I Løbet af denne Tid (Fortyndingsperioden) skal (normalt) lades ca. 1 l, og Vægtfylden skal være ca. 1003. Derefter gives Resten af Dagen en Kost uden Vædske og rig paa Æggehvide og Salt; Vandet lades hver 2.—3. Time til Kl. 19. Vægtf. skal i denne Periode (Koncentrationsperioden) naa op paa 1025 eller derover. **S.'** (S., Isidore, 1845—1896) **Kanyle**: K. forsynet med et Haandtag og ret stump Spids, anvendes til intravenøs Injektion.

Streptitus (lat.): Støj, Lyd; den Skraaben, man hører og føler, naar to Brudender gnider mod hinanden. **S. coriaceus**: Læderknirken, grove Gnidningslyd ved Pleuritis. **S. funiculi umbilicalis**: Navlesnorsslyd, s. d. **S. uterinus**: Uterinlyd, s. d.

Strepto-baciller (gr. *streptos* drejet + *Bacillus* [s. d.]): B., lejlrede i Kæder. **S.-b. ulceris mollis**, Ducrey-Krefting's Bacil (D., Auguste, 1860—, Italien; K., Rudolf Waldemar Römeling, 1860—, Norge): en lille, slank, Gram-negativ, ikke sporedannende, ubevægelig, æroob Bacil, som er vanskelig at dyrke. Aarsag til Ulcus molle (blød Chanker). **-kokker** (gr. *kokkos* Bær): Kokker, som Regel Gram-positive, ordnede i Kæder. Kædedannelsen ses dog ofte kun ved Vækst i flydende Substrat. Af de mange Navne paa særlige Grupper eller Former af S. kan anføres: **S. agalactiae**: Mastitis-streptokokker hos Kvæg. **S. anaërobis** **S. putridus**. **S. anhaemolyticus**: S., som ikke giver typisk Hæmolyse. **S. equi**: fremkalder Kværke hos Hesten. **S. erysipelatos**. **S. faecalis** = Enterokok. **S. haemolyticus**: S., som opløser Blodlegemer paa fast og flydende Substrat. **S. lacticus**: Mælkesyre-streptokok. **S. lanceolatus**: Pneumokok. **S. longus**: S., som vokser i lange Kæder. **S. mucosus**: 1) tidligere anvendt Betegnelse for Pneumokokker (Type 3) med slimet Vækst; 2) ogsaa

hæmolytiske Streptokokker kan vokse med hvelvede, slimede Kolonier. **S. scarlatinae**: S., dyrkede fra Scarlatina-tilfælde eller immunbiologisk identiske med saadanne. **S. viridans** **S. mitior**: S., som giver uegentlig Hæmolyse; Aarsag til Endocarditis lenta. **-kokmastitis** (gr. *mastos* Bryst): en hos Kvæget meget udbredt Form for Mastitis, der m. H. t. det kliniske Forløb kan variere meget, dog ofte resulterende i en Atrofi af Yveret. Aarsag: Streptococcus agalactiae. Mastitens Genese ikke klarlagt; det maa dog anses for sikkert, at Infektionen finder Sted gennem Mælkekanaalen; de nærmere Omstændigheder herved er ikke klarlagt. **-kokæmi** (gr. *haima* Blod): Forekomst af Streptokokker i Blodet. **-kokserum**: Antistreptokokserum. **-lysin** (*Lysin* [s. d.]): Hæmolyisin, dannet af Streptokokker. **-mykoser** (gr. *mykes* Svamp): Infektioner, fremkaldt af Streptokokker. **-thrinx** (gr. *thrinx* Haar) se Actinomyceter. **-trikose**, Pseudoaktinomykose: hos Kvæg forekommende Hudlidelse (farcin du boeuf). Hos Hunde ses Lidelsen som Pneumoni, Pleuritis og Peritonitis. Aarsag: Nocardia farcinica (Actinomyces el. Streptothrix bovis [canis]).

Striae atrophicae = **S. distensæ** (lat. *stria* Fure, Stribe): Affektion i Huden, som skyldes stribeformede Bristninger i det elastiske Væv i Almindelighed som Følge af stærk Udspiling af Huden og bestaar i stribeformede Hudstrøg med fortyndet, let rynket, hvidlig eller let rødlig Hud. **S. gravidarum**: **S. distensæ** paa Abdomen hos Kvinder, som gennemgaar eller har gennemgaaet en Graviditet, se ogsaa Vitiliginos gravid. **S. patellares**: **S. distensæ**, som opstaar lige over Knæet hos Individuer under en Tyfus.

Stricture (lat., Sammenpresning [*stringere* sammensnøre]): Forsnævring i rørformede Organer (Urethra, Oesofagus, Tarmkanal) som Følge af Betændelse, Ætsning, Svulst el. lign. **S. uteri**, S. af Kontraktionsringen: Sammensnøring af Ringmuskulaturen ved Orificium internum uteri under Fødslen; cfr. Bandl's Ring, hourglass-contraction, In-carceratio placentæ.

Stridor (lat., hvislende Lyd): sku-

rende, pibende eller paa anden Maade hørligt Aandedræt ved Forsnævring i de øvre Luftveje. **Inspiratorisk S.:** kan skyldes Glottisspasme, Betændelse, Difteritis med stoppende Belægninger, Ødem af Slimhinde, Fremmedlegemer, Tumores. **Eksspiratorisk S.:** skyldes Obstruktion af Trachea eller Bronchier, Betændelse, tracheal Difteritis, Kompression udefra af Tumores, Aneurysme, Astma. **S. congenitus infantum:** hos nyfødte optrædende Form af Dyspnø, ofte forekommende i Anfald med hivende Inspiration og Indtrækninger. Dens Aarsag har man dels ment at maatte søge i Koordinationsforstyrrelse, dels i abnorm Slaphed i Struben. **S. dentium:** Tænderskæren. **S. thymicus:** S. ved Kompression af Trachea af forstørret Thymus.

Stroboskop (gr. *strobos* Omdrejning + gr. *skopein* se, undersøge): Apparat til Fremkaldelse af rytmisk Afbrydning af en Lyskilde, f. Eks. en roterende Skive med Huller i bestemt indbyrdes Afstand, hvorigennem Lyset sendes. Dersom denne Rytme ligger nær ved Stemmælernes Svingningstal ved en bestemt Tone, saa vil Stemmælernes Bevægelse under denne Belysning kunne iagttages nøje i ganske langsom Rytme.

Stroganoff's (S., Vasilii Vasilovitch, 1857—, Rusland) **Metode til Behandling af Eclampsia gravidarum:** Princippet er at undgaa alt, der kan fremkalde Krampeanfald (derfor mørkt, roligt Værelse etc.), og at give gentagne Doser af Morfin og Kloral.

Stroma (gr., Underlag, Leje, Tæppe): Netværk, Eks. det Netværk, som danner en Del af de røde Blodlegemer, og hovedsagelig bestaar af Nukleoproteider.

Strong's (S., Richard Pearson, 1872 —, U. S. A.) **Bacil:** en Dysenteribacil, hørende til Flexnergruppen.

Strongylidae (gr. *strongylos* rund): Familie af Rundorme, der snylter i Tarmen hos Dyr og Mennesker. Mundhulen bevæbnet med Kitindannelser. Herunder bl. a. Oesophagostomum, Chabertia, Ancylostomum, Strongylus, Tricho-nema, Bunostomum og Syngamus.

Strongyloplasma (gr. *strongylos* rund + gr. *plasma* det formede): en af Lipschütz indført Betegnelse for særlige

Indlejringer i Cellerne ved Virussygdomme. Se Chlamydozoer.

Strongylus (gr. *strongylos* rund): Slægt af Rundorme (Strongylidae), ca. 2—4,5 cm lange, ret plumpe Orme (Palisadeorme), der lever i Tarmen (Coecum og Colon) hos Hesten. 3 Arter: **S. equinus**, **edentatus** og **vulgaris**. Larverne af sidstnævnte findes meget ofte hos Heste i den forreste Krøpsul-aare (Art. mesenteria cranialis), hvor de fremkalder Aneurysmer. Larverne af **S. edentatus** ofte under Bughinden.

Strophulus (gr. *strophos* Mavekneb): hos Børn optrædende, stærkt kløende Hudlidelse, bestaaende i Udbrud af røde og gulligrøde, ophøjede, vel afgrænsede Pletter, der stærkt minder om Insektstik. **S. albidus** = Milium. **S. candidus:** S. med farveløse, skinnende Papler. **S. volaticus:** flygtigt miliært Udslet uden paaviselig Aarsag og ikke ledsaget af Almentilfælde.

Strube-betændelse = Laryngitis. -hoste = Croup. -piben, Lungepiben, Lidelse hos Hest, opkaldt efter Symptomet S.: en abnorm Indaandingslyd, forårsaget af Hemiplegia laryngis, oftest paa Grund af Lammelse af Nervus recurrens.

Struma (lat., opsvulmede Lymfekirtler paa Halsen): Forstørrelse af Skjoldbruskkirtlen. **S. aneurysmatica** s. **vasculosa** med stærk Karudvikling, saa Svulsten ofte er pulserende. **S. Basedowiana** = Morb. Basedow. **S. basedowificata:** Basedowsymptomer, der slutter sig til en Forstørrelse af Skjoldbruskkirtlen (Kocher). **S. chlorotica:** S. ved Klorose. **S. endotheracica:** Forstørrelse af Skjoldbruskkirtlen ned bag Sternum i Mediastinum anticum. **S. maligna:** ondartet Svulst i Skjoldbruskkirtlen. **S. ovarii:** Forekomst af Skjoldbruskkirtelvæv i Ovarierne (ved Teratomer). **S. suprarenalis** = Hypernefroid.

Strumahjerte (lat. *struma* opsvulmede Lymfekirtler paa Halsen): kaldes et Hjerte, som er blevet lidende, fordi Patienten har en Struma. Hjertelidelsen kan bestaa i en Muskelbeskadigelse, Dilatation, Arytmi, eventuelt med Insufficiens.

Strumectomia (lat. *struma* opsvul-

mede Lymfekirtler paa Halsen + gr. *ektome* Udskæring): operativ Fjernelse af en Struma.

Strumiprivirus (lat. *privare* berøve), se Kacheksia strumipriva.

Strumitis (lat. *struma* opsvulmede Halskirtler): Betændelse i en forstørret Skjoldbruskkirtel; cfr. Thyreoiditis.

Strumoderma (lat. *struma* hævede Halskirtler + gr. *derma* Hud) = Scrophuloderma.

Strumøs Bubon, se Bubon.

Stuprum (lat.): »Voldtægt», »Skænden».

Strümpell's (S., Adolf, 1853—1925, Int., Kiel) **Sygdom**: 1) akut Polioencephalitis hos Børn. 2) hereditær, spastisk Spinalparalyse, s. d. Syn. Erb-Charcot's Sygdom. Se endvidere Pseudosklerose (Westphal-Strümpell).

Stræk, se Extension.

Stupiditet (lat. *stupiditas*): Dumhed, Afstumpethed.

Stupor (lat., Sløvhed): abnorm sjælelig Tilstand, der er karakteriseret ved fuldstændig Ubevægelighed, Reaktionsløshed, Apati, intellektuel Træghed. Findes mere eller mindre forbigaaende ved forskellige Sindssygdomme.

Stuporøs, se Stupor.

Sturge-Weber's Sygdom: medfødt Karmisdannelse med svulstagtig Udvikling i Hjernen (Teleangiectasier med Forkalkninger i Hjernebarken, Angioma racemosum i Pia) og Nævus flammeus i Ansigtet; klinisk: fokale Hjernesymptomer, i Reglen Kramper, Glaukom (s. F. af Forandringer i Rhonioidea) m. m. Syn.: Dimitri-Weber's Sygdom.

Sturmann-Cahnfield's Kæbehulerektion: O. af Kæbehulen gennem Næseboret med Fjernelse af en Del af den mod Ansigtet og mod Næsen vendende Væg sammen med Næsens buede Rand (Apertura pyriformis).

Stuttgarter Hundesyge: en ondartet Lidelse med Nyre-Tarmsymptomer. Aarsag ukendt, Lidelsen synes at være epidemisk.

Styli (lat. *stilus* el. *stylus*): Stifter, Lægemiddelform, idet Lægemidlet med eller uden Anvendelse af indifferente Bindemidler er formede som en Stift.

Styltefod ses hos Hest, sjældent hos Kvæg, i Reglen paa Forlemmerne: Li-

delsen viser sig ved, at Hoven (Kloven) faar en abnorm Stilling paa Grund af stærk Fleksion af Leddene, specielt Hovleddet. Aarsag: Led- eller Senelidelser, S. derfor kun et Symptom. Lidelsen kan være medfødt eller erhvervet.

Stymatosis (gr. *styma* Erektion): smertefuld Priapismus.

Styptica (gr. *styptikos* sammensnærende): blodstillende Midler.

Stær: graa S. = Cataracta; grøn S. = Glaucoma; sort S. = Amaurosis.

Stødpudeopløsning: O., som har den Egenskab, at man kan sætte ret store Mængder af Syrer el. Alkalier til den uden at dens Reaktion forandres. Blod er en S.-Opl.

Støvindaandingssygdom: Pneumonokoniosis (gr. *konis* Støv): Bronchie- og Lungesygdom, som skyldes Indaanding af visse Støvarter. Sml. Aluminosis, Tabacosis. Der findes f. Eks. P. anthrakotica, chalikotica og siderotica.

Subaciditet (lat. *sub* under + lat. *aciditas* Syre): formindsket Syreholdighed (i Ventriklen).

Subakut (lat. *sub* under + lat. *acutus* skarp, heftig): Betegnelse for Sygdomme, der forløber moderat heftigt.

Subarachnoideal (lat. *sub* under + *Arachnoidea* [gr. *arachne* Spindelvæv + gr. *eidos* Form]): under Arachnoidea, mel. denne og Pia mater.

Subchorialt (lat. *sub* under + gr. *chorion* Hud; Fosterhinde) **Haematom**: Blodmola, som danner knudrede Fremhælvninger mod Amnionhulen.

Subconjunctivitis epibulbaris gonorrhoeica (Heerfordt) = endogen, gonorrhoeisk Konjunktivitis.

Sub-crepitatio (lat. *sub* under + lat. *crepitare* knirke, bruse stærkt): fin Krepitation. **Subcrepiterende Rallelyde**: ganske fine, fugtige R., der dannes i de fineste Bronchier. -**cutaneus**, se subkutan. -**delirium** (lat. *delirium* Galskab): forbigaaende, lettere Forvirringstilstand under Feber hos sindssyge o. lign. -**diafragmatisk** (gr. *diaphragma* Mellemgulv): beliggende under Diafragma = subfremisk. -**dural** (*dura mater* [lat., egl. haard Moder]): under Dura mater, mel. denne og Arachnoidea. -**febrile** (lat. *febris* Feber) **Temperaturer**: lave Febertemperaturer, indtil ca. 38,5°. -**ikterisk**

(gr. *ikteros* Gulsot): meget svag Grad af Ikterus (Gulfarvning af Huden). -**ileus** (gr. *eileos* Tarmslyng): begyndende Ileus. -**involutio uteri** (*Involutio* [s. d.]): ufuldstændig Involution (s. d.) af Uterus i Barselsengen. -**kutan** (lat. *cutis* Hud): beliggende i Underhuden eller under Huden. -**letalgen**, se Letalgen. -**lingualis** (lat. *lingua* Tunge): under Tungen. -**luxatio** (lat. *luxatio* Forvridning): ufuldstændig Luksation, ufuldstændig Forskydning af Ledfladerne i Forhold til hinanden. **S. lentis**: ringe Forskydning af Linsen beroende paa, at Zonula Zinnii paa et Parti er sprængt. Linsen kan være forskudt til den modsatte Side eller være stillet skraat, saa at den trænger Iris fremad paa den ene Side af Pupillen eller paa et Parti lader den synke tilbage og unddrager den sin Støtte, saa at der kommer partiel Iridodonesis. -**mukøs** (lat. *mucosus* slimet) **Septumresektion**, se Killian's submukøse Septumresektion. -**normal** (lat. *normalis* lavet efter Vinkelmaal [*norma*]): under det normale. -**okcipitalpunktur** (lat. *occiput* Baghovede + lat. *punctura* Stik), se Cisternepunktur. -**phrenisk** (gr. *fren* Mellemgulv): hvad der findes under Diafragma. -**scapularis** (lat. *scapulae* Skulderblade): hvad der findes paa Undersiden af Scapula.

Subjektive Lyde: L. (Susen, Ringen, Hamren etc.), der fornemmes i Øret uden at have nogen lydgivende Aarsag; skyldes forskellige Øresygdomme (se ogsaa entotiske Lyde).

Sublatio retinae (lat., af *tollere* [sublatum] løfte, fjerne) = Amotio retinae.

Submersio (lat., Neddykken): Drukning.

Substitution (lat. *substitutio* Indsættelse af en Stedfortræder): Erstatning. -**sterapi** (gr. *therapeia* Pleje): Erstatning af manglende Funktion, saaledes ved Organoterapien, E. af et Lægemiddel med et andet.

Substrat (lat. *substernære* [*substratum*] lægge under): Grundlag. S. = Næringssubstrat: Næringsmidler, bestemt til Dykning af Bakterier o. a. Mikroorganismer.

Succorrhoea (lat. *succus* Saft + gr. *rhoë* Flod): abnorm Stigning af Fordøjelsesvædske Afsondring.

Succussio Hippokratris (lat. *succussio* Rysten op i; H., hellenisk Læge 460 — 377): plaskende, skvulpende Lyde, som kan faas frem, hvis der samtidig er Vædske og Luft i Pleurahulen, og Pt. fører Kroppen frem el. tilbage el. fra Side til Side. Undertiden høres de kun, hvis man lægger Øret mod Brystvæggen, samtidig med at Pt. bevæger sig.

Suctio (lat. *sugere* suge): Opsugning, Aspiration. Specielt om Fjernelse af bløde Stærmasse ved Sugning med en Sprøjte.

Sudamina (lat. *sudare* svede): 1) = Miliaria alba et rubra. 2) smaa Vesikler, som skyldes Retention af Vædske i Munden af en Svedkirtels Udførselsgang.

Sudatio (lat.): (Ud)svedning.

Sudeck's (S., P. Herman Martin, f. 1866, Hamburg) **Atrofi**: akut Knogleatrofi, der opstaar i Tilslutning til Læsioner og Betændelse, hvorved Knogleskyggen i Røntgenbilledet bliver svag, udvisket og plettet. S.'s **Maske**: Metalmaske til Æthernarkose (ved Paadrypning). S.'s **Metode til Kraniotomi**: Gennemboing af Knoglelappens Hjørner med Doyen's Kuglefrase, hvorefter de mellemliggende Kraniepartier gennemskæres ved Hjælp af en roterende Staalstift, der er forsynet med skærende Skruevindinger.

Sudor (lat.): Sved. **S. anglicus** = engelsk Sved, se Febris miliaris.

Sudorifera (lat.): Diaphoretica, sveddrivende Midler.

Suette de Picardie, **S. des picards**, **S. millaire** (fr.) = engelsk Sved.

Suffocatio (lat.): Kvælning.

Suffusio (lat. *suffundere* [*suffusum*] hælde, lade løbe ind under): større Blodunderløbning under Huden uden skarp Begrænsning.

Sugebehandling (Bier), se Bier.

Sugeflaske (Rovsing): Apparat til Tømning af Ventrikulens Indhold ved Sugning, idet en lufttæt lukket Flaske ved to Glasrør henholdsvis sættes i Forbindelse med en Mavesonde og en Sugepumpe.

Suggerere (lat. *suggerere* indgive), se Suggestion.

Suggestibilitet (lat. *suggerere* [*suggestum*] indgive): Modtagelighed for Sugning; sjælelig Paavirkelighed.

Suggestion (lat., Indgivelse): Paa-virkning af Indbildningskraften: Indførelse af Forestillinger, Følelser eller Handlingsimpulser i et Individ's Psyke uden hans Vilje (og event. imod hans Ønske) paa en saadan Maade, at de optages som integrerende Bestanddele af hans Personlighed. Verbum: **suggerere, suggestionere**. Sml. Suggestibilitet, Autosuggestion, Hypnose.

Sugillatio (lat. [af *sugillare* banke blaa og brun]): moderat stor Blodunderløbning (under Huden).

Suicidium (fr. *suicide*, af lat. *sui* sig selv + lat. *caedere* dræbe; Analogdannelse til lat. *parricidium, homicidium*): Selvmord. **Tentamen suicidii**: Selvmordsforsøg.

Suistifergruppen (lat. *sus* [suis] Svin + lat. *pestifer* pestbringende), se Salmonella.

Sukker i Urin, Paaavisning af, se Almen-Nylander's Reaktion, Benedict's Prøve, Böttger's Prøve, Fehling's Vædske, Gæringsprøve, Lohnstein's Metode, Molisch's Reaktion, Robert's Metode, Rubner's Prøve, Trommer's Prøve, Worm-Müller's Prøve.

Sukkersyge = Diabetes mellitus.

Sukkulent (lat. *succulentus*): saftig, opsvulmet paa Grund af rigelig Saftindhold.

Sulfhæmoglobinæmi (lat. *sulfur* Svovl + *Hæmoglobin* [gr. *haima* Blod + lat. *globus* Kugle] + gr. *haima* Blod): Tilstedeværelse i Blodet af Sulfhæmoglobin kan ses ved visse Forgiftninger, og ved visse Sepsisformer, hvor S. er dannet paa Grund af den bakterielle Virksomhed (enterogen Cyanose el. bakteriel Cyanose). Symptomerne er Cyanose, Hovedpine, Obstipation, event. Svækkelse.

Sult-følelse i stærk Grad: Bulimia, Kynorexia. -**smerte**: sugende, sviende Fornemmelse af sultagtig Karakter, lokaliseret til Epigastriet. Kan findes ved *Ulcus ventriculi* og andre Mavelidelser.

Sumpfeber, se Malaria.

Super-aciditet (lat. *super* over + lat. *aciditas* Syre, Surhed): forøget Syreholdighed (i Ventriklen). -**feminin** (lat. *femininus* kvindelig): overhunlig, Individ med stærk Udvikling af de kvindelige Kønsskarakterer. -**foecundatio** (lat.

foecundare befrugte): Befrugtning ved to forskellige Samlejer af to Æg hos samme Kvinde stammende fra samtidig Bristning af to Follikler eller to Ægceller fra samme Follikel. -**foetatio** (lat. *foetare* befrugte): Befrugtning af to Æg hos samme Kvinde stammende fra to forskellige Ovulationer. -**fusio** (lat.): Overrisling. -**imprægnatio** (lat. *imprægnare* befrugte): Befrugtning af en Ægcelle under et Svangerskab. -**infektion** (lat. *inficere* smitte): ny Infektion med den samme Sygdoms Smitstof, som Organismen stadig lider af. Sml. Reinfektion. -**maskulin** (lat. *masculus* mandlig): overhanlig, Individ med stærk Udvikling af de hanlige Kønsskarakterer. -**ovulatio** (lat. *ovum* Æg): Bristning af Ægfollikel under Svangerskabet, tvivlsom. Cfr. -*foetatio*.

Superficiel (lat. *superficialis* hørende til Overfladen): overfladisk beliggende (sml. subkutan).

Supination (lat. *supinare* bøje bagover): modsat Bevægelse af Pronation (se Pronation).

Suppositoria (lat., af *supponere* sætte ind under): Stikpiller; Lægemiddelform fremstilles hyppigt af Kakaosmør som vigtigste Bestanddel af Grundmassen, i hvilken de virksomme Stoffer findes. De anvendes, idet de indføres i Endetarmen, hvor de smelter, og hvorved de virksomme Stoffer bliver frie til direkte Paaavirkning af Endetarmens Slimhinde eller til Opsugning i Blodbanen.

Suppressio mensesium (lat. *suppressio* Undertrykken; lat. *menses* Menstruation): pludseligt Ophør af en allerede begyndt Menstruationsblødning. Bruges dog ogsaa = Amenorrhoea.

Suppuratio (lat.): purulent Betændelse.

Supra-symfysært Kejsersnit (lat. *supra* over + gr. *symfysis* Sammenvoksning), se Kejsersnit. **S. Incision**: Tværsnit gennem Bugvæggen parallelt med og tæt paa Symfysen, enten til Fascien (Küstner's s. I.) eller gennem denne (Pfannenstiel's s. I.), hvorefter Peritonæum aabnes gennem Længdeincision. -**vaginal** (lat. *vagina* Skede) **Amputation** = Fjernelse af Livmoderen ved Gennemskæring af Livmoderhalsen ovenfor Skedetilheftningen (se Chro-

bak's Operation). -**vitalfarvning** (lat. *vitalis* hørende til Livet): Farvning af Celler udenfor Organismen, medens de endnu er levende. Det drejer sig i Almindelighed om Farvning af Blodlegemer, f. Eks. Reticulocytfarvning eller Celler i Ekssudater, f. Eks. Pleuraekssudat. S. og Differentialtælling af Celler i Ekssudat kan være en værdifuld Hjælp til Diagnosen af dets Natur.

Surditas (lat.): Døvhed.

Surdomutitas (lat. *surdus* døv + lat. *mutitas* Stumhed): Døvstumhed.

Surhedsgrad = Aciditas, Aciditet.

Surmenage (fr.): Overanstrengelse.

Surra: særlig i Indien forekommende Lidelse hos Hest, Hund, Kat, Kamel og Elefant. Hos Hest, Muldyr og Kameler dødelig, hos de andre Dyr godartet. Symptomer: Feber, rindende Øjne, Petechier, Urtikaria, Ødemer. Aarsag: Trypanosoma evansi (Evans, Griffith, 1835—1935, England); overføres af Fluor (Tabanider).

Suspensio (lat. *suspendere* [suspendum] ophænge): 1) Hængning, Ophængning. 2) Opslemning, Lægemiddelform. Se under »Kolloid Opløsning«.

Suspension, se Suspensio.

Suspensorium (lat. *suspendere* ophænge): Oppebærebånd til Scrotum.

Sutur (lat. *sutura* Søm): kirurgisk-teknisk Betegnelse for Syning.

Svangerskab = Graviditas.

Svangerskabs-brækninger, se Vomitus gravidarum. -**glukosuri**: hyppig Forekomst af Sukker i svangres Urin, spec. først og sidst i Svangerskabet. Foreslaaet anvendt i Svangerskabsdiagnostikken af Frank og Nothmann (1920). -**lever**: Leverforandringer som Følge af »Svangerskabsintoksikation« (Fedtdegeneration, Stase i Vener og Galdeveje, Funktionsforstyrrelser). -**nyrer**: Nyreforandringer som Følge af »Svangerskabsintoksikation«. -**reaktioner**: Metoder til Paavisning af Svangerskab (se bl. a. Abderhalden, Frank-Nothmann, Aschheim-Zondeck). -**tegn**: de subj. og obj. Forandringer Kvinden undergaar i Svangerskabet. -**toksikose** (= Svangerskabsintoksikation): Svangerskabsforgiftning. -**veer**: smertefulde Kontraktioner af Uterus i Slutningen af Svangerskabet (Jordemoderens »Kyn-

dere»); optræder ofte, f. Eks. ved Pyelitis, allerede tidligere i Svangerskabet.

Sved af blaalig Farve = Cyanhidrosis, Chronidrosis, Cyanephidrosis.

Svedsekretion (lat. *secrenere* [secretum] udskille, afsondre) = Eudiaphoresis, Sudatio. **Ildelugtende S.** = Os midrosis. **Mangelfuld S.** = Anhidrosis.

Svedsyge, se milier Feber.

Svimmelhed, se Vertigo.

Svind af Væv, Muskler o. a. = Atrofi.

Svindssot: Tuberkulose, specielt Lungetuberkulose. **Galoperende S.**: akut Udvikling af i Reglen kaseøse (tuberkuløse) Pneumonier.

Svine-difteritis var tidligere en Betegnelse for en akut Lidelse, som nu er delt i Svinepest og Svineparatyfus. Veterinærpolitimæssigt dækker Ordet Svinedifteritis Diagnosen Svinepest. -**influenza**: Infektionssygdom, fremkaldt af et Virus og samtidig Infektion med en hæmofil Bakterie, identisk med Pfeiffer's Influenzabacil. -**paratyfus**: febril Lidelse, optræder i Reglen hos Svin paa 2—4 Maaneder. Symptomer: Diarrhoe, Rødme i Huden. Akut Form: hurtig Død, kronisk Form med Afmagring. Letalitet 25—60%. Aarsag: Paratyfusbaciller, se Paratyfus. -**pest**, Viruspest, hog cholera (amerik.), akut højfebril el. kronisk Lidelse, forårsaget af et Virus. Symptomer: Blødninger i Hud og Organer, Diarrhoe. Ved den kroniske Form ses Sympt. paa forskellige sekundære Infektioner (Bact. necroseos og Pasteurella). Ofte betegnes Svinepest Svinedifteritis. Letalitet ved akut Form meget høj. -**syge**: Samlebegreb for Pneumonier og Pleuriter hos Svin, ses sekundært ved Svækkelser af anden Grund. Aarsagen er en blandet Infektion, hvorefter ses Bact. suisepicus og Pasteurella. -**tyfus**: Svineparatyfus, fremkaldt af en særlig Variant af Paratyfusbac., Bact. typhi suis (Glässer).

Svingefeber = Febris undulans.

Svingtraadsfarvning: Bakteriernes Svingtraade er usynlige i ufarvet Tilstand og farves ikke med de almindeligt anvendte Farvemetoder; der kræves en særlig »Bejdsning«, hvorefter de kan farves med almindelige Anilinfarver eller ved Sølvimprægning.

Svulst: Nydannelse = Neoplasma.

Svælgkatar = Pharyngitis.

Svævelaryngoskopi (Killian 1912) (gr. *larynx* Strube + gr. *skopeein* se, undersøge): Metode til direkte Besigtigelse af Strubens Indre. Den i Rygleje anbragte Patients bagoverbøjede Hovede ophænges («svævende») i en gennem Munden indført Strubespattel i fast, vinkelret Forbindelse med en Hage, som hæftes op i en ovenover Hovedet anbragt Galge. Hovedets Tyngde presser Tungen, Strubelaaget samt Strubens Forvæg opad, saaledes at Strubens Indre bliver direkte synligt og operativt angribeligt.

Svømme-bukseanæstesi = Ride-bukseanæstesi. **-halskonjunktivitis:** ved Smitte i Svømmehaller kan der ses Endemier af Konjunktivitis med Rødme, Svulst, Ptose og rigelig Follikeldannelse. Helbredes i Løbet af nogle Uger uden Følger.

Sychnosphyxia (gr. *sychnos* hyppig + gr. *syxis* Puls, Hjerteranken): hurtig Hjerteraktion.

Sycosis lupoide (Brocq) (fr.) = Ulerythema sykosiforme.

Sydenham (S., Thomas, 1624—1689, Læge, London), se Chorea minor.

Syfilid (*Syphilis* + gr. *eidos* Form): syfilitiske Manifestationer paa Huden, bruges især om de plet- og papelformede Eksantemer i Sekundærstadiet.

Syfills, se Syphilis.

Syfillisation: tidligere anvendt Fremgangsmaade, som antoges at kunne helbrede Syphilis og bestod i gentagne, kurtane Indpodninger af Sekretet fra Chankere, indtil der ikke mere kom Anslag ved Indpodningen.

Syfiloid (*Syphilis* + gr. *eidos* Form): »lignende Syfills», Samlingsnavn for visse, i bestemte Egne optrædende, ulcerative Processer (f. Eks. »Ditmarsker-sygdommen») af ikke sikkert erkendt syfilitisk Oprindelse.

Sygdomsaarsager og Læren om dem = Aetiologia.

Sygegymnastik: metodiske Legemsøvelser i Helbredelsesøjemed.

Sykosis (gr. [af *sykon* Figen]): bruges som Betegnelse for enhver pustuløs Skægaffektion (og desuden af Hahne-mann, Homøopatens Grundlægger, som

Udtryk for den konstitutionelle Virkning af den gonorrhøiske Virus). **S. contagiosa** = *S. parasitaria*. **S. framboesiformis:** særlig voldsom Form af *S. vulgaris*. **S. hyphogenes**, **S. hyphotica** = *S. parasitaria*. **S. non parasitaria** = *S. vulgaris*. **S. nuchæ necroticans:** med *S. framboesiformis* analog Proces omkring Haarene i Nakken. **S. parasitaria:** pusdannende Trikokfyti i Skægget, »Kerion barbae». **S. staphylogenes** = *S. vulgaris*: pustuløs Skægaffektion, fremkaldt af forskellige Bakterier, især Stafylokokker.

Sylvest's (S., Ejnar, dansk Læge, f. 1880) **Sygdom**, se Myositis acuta epidemica.

Symbanto-pathia (Kraepelin) (gr. *sympainein* hændes, tildrage sig + gr. *pathos* Lidelse): af ulykkelige Tildragelser fremkaldt Psykose (Fængselspsykose o. lign.). Sml. Situationspsykose. **-phobia** (Kraepelin) (gr. *phobos* Frygt): sygelig Frygt for Ulykkestilfælde.

Symbiosis (gr., Samliv): Samliv mellem Organismer af forskellig Art, naar dette er til Gavn for den ene eller begge Parter uden i væsentlig Grad at skade nogen af dem. **Symbiotisk Infektion:** Infektion ved Samvirken mellem flere forskellige Mikroorganismer.

Symblepharon (gr. *syn* sammen + gr. *blefaron* Øjelaag): cikatriciel eller sjældnere medfødt Sammenvoksning af Conjunctiva palpebrae og Conjunctiva bulbi. **S. anterior:** Sammenvoksning med et Baand, saa at Forniks er fri. **S. posterius:** strengformig Forkortning af Overgangsfolden. **S. completum s. totale:** fuldstændig Sammenvoksning i Modsætning til den lokaliserede **S. partiale**.

Symbolophobia (gr. *symbolon* Kendetegn + gr. *phobos* Frygt): tvangsmæssig Angst for at komme til at udføre Handlinger, der kunde blive som et billedligt Udtryk for truende Farer eller forestaaende Ulykker for Patientens Nærmeste.

Syme's (S., James, 1799—1890, Skotland) **Amputation:** Eksartikulation af Foden i Talokruralledet med Afsavning af Malleoli.

Symmelia (gr. *syn* sammen med + gr. *melos* Lem) = **Sympus:** medfødt

Sammenvoksning af begge Underekstremiteter.

Sympatetisk Kur (gr. *sympatheia* Medfølen, Medliden): Helbredelsesmetode med Anvendelse af hemmelighedsfulde Procedurer, Mysticisme. En Form for suggestiv Behandling

Sympathektomia (*Sympathicus* [gr. *sympathein* lide med, have samme Følelse] + gr. *ektome* Udskæring): operativt Indgreb paa sympatiske Nerver (se Seriche).

Sympathicismus (*Nerv. sympathicus* [gr. *sympathes* medfølede]): Syptomkompleks, der tydes som forhøjet Irritabilitet af det sympatiske Nervesystem (hurtig Puls, vasomotorisk Paa-virkelighed, abnorm Svedsekretion, livlige Tarmbevægelser, sjælelig Overfølsomhed m. m.).

Sympathico-schisis (*Nerv. sympathicus* [gr. *sympathes* medfølede] + gr. *schisis* Spaltning): Betegnelse for den Tilstand, hvor der findes halvsidige sympatiske Forstyrrelser, som lader formode, at Sympatikussystemet ikke som sædvanligt er dobbeltsidigt innervet, men kun ensidigt. **-tonia** (Eppinger-Hess) (gr. *tonos* Spænding): (noget hypotetisk) Konstitutionsanomalie, som karakteriseres ved forhøjet Sympathicus-tonus og bl. a. diagnosticeres ved Overfølsomhed overfor Adrenalininjektion. Sml. Vagotonia.

Sympatikus (gr. *sympathein* lide med, have samme Følelse) = det sympatiske Nervesystem: det ene af de to vegetative Nervesystemer, der innervere de uvilkaarligt fungerende Organer. Bestaar af Kerneomraader i Rygmarven (Sidehornene), »Grænsestrengen« og Forbindelsen mellem disse, samt de periferе Traade.

Sympatisk Øjenbetændelse (gr. *sympathes* medfølede) eller sympatisk Oftalmi: en Betændelsestilstand i Øjets Indre (Iridocyklitis og Korioiditis), fremkaldt af en lignende Betændelse efter en Læsion af det andet Øje. Se Ophthalmia.

Sympexions (gr. *sympexis* fast Forbindelse): visse Konkrementer i Sædblære og i mandlig Sæd.

Symphyseotomia (Sigault 1777) (gr. *symfysis* Sammenvoksning + gr. *tome*

Snit): Gennemskæring af Symfysen ved snævert Bækken for at muliggøre Fostrets Passage = Synchondrotomia = Sigault's Operation, cfr. Hebosteotomia, Pubiotomia.

Symphysis (gr.): Sammenvoksning, saaledes ved Adhærencedannelse efter Betændelse: **S. pericardii**, **S. pleurae**.

Symptom (gr. *symptomata* Tilfælde): Sygdomstegn el. -ytring. **Subjektivt S.** kan kun iagttages af Patienten selv (Smerte, Svimmelhed etc.). **Objektivt S.** kan iagttages af Undersøgeren uafhængig af Patientens Angivelse eller Villie.

Symptomatisk kaldes en Behandling, der er rettet mod en Sygdoms Symptomer, men ikke mod Sygdommen selv.

Symptomatologia (*Symptom* [s. d.] + gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Symptomer, spec. ved en given Sygdom.

Symptomkompleks (*Symptom* [s. d.] + lat. *complexus* Forbindelse): Gruppe af sammenhørende Symptomer, der er karakteristisk for en bestemt Sygdom.

Symptom (gr. [*syn* sammen med + *pous* Fod]) = Symmelia.

Syn-adelphus (gr. *syn* sammen med + gr. *adelphos* Broder): Dobbeltmisdannelse med eet Hoved og Truncus, men med Fordobling af Ekstremiteterne. **-aesthesia** (gr. *aisthesis* Følelse): Medførmelse. **-algia** (gr. *algos* Smerte): smertefuld Medførmelse. **-anthem**, se **-entHEMA**. **-canthus** (v. Ammon) (gr. *kanthos* Øjekrog): Betegnelse for Symblepharon med Arstreng, som forbinder Canthus ext. eller int. med Bulbus. **-cephalus** (gr. *kefale* Hoved): Dobbeltmisdannelse, ved hvilken de 2 Individer er vokset sammen med Hovederne. **-chilia** (gr. *cheilos* Læbe): Sammenvoksning af Læberne. **-chondrotomia** (gr. *chondros* Brusk + gr. *tome* Snit) = Symphyseotomia. **-cytoma malignum** (gr. *kytos* Hulrum): mindre korrekt Synonym for Chorionepitheliom. **-cytium** (gr. *kytos* Hulrum): Sammensmeltning af Celler. **-daktylia** (gr. *daktylos* Finger): Sammenvoksning af Fingre el. Tæer. **-decotomia** (gr. *syndetos* sammenbunden + gr. *ektome* Udskæring) = Peritomi, Peridektomi. **-entHEMA** (gr. *en* i + *Exanthem* [s. d.]): Eksantem bestaaende af

flere, forskelligartede Grundelementer. **-tropi** (gr. *trope* Vending): hyppigere Sammentræk af 2 Sygdomme end svarende til matematisk Sandsynlighed.

Synanche (gr., Halsbetændelse) **laryngea** = Laryngitis acuta, s. d.

Synopsis (gr., Forbindelse): (i Arvelighedslæren) Stadium i Kønscellernes Udvikling kort før Reduktionsdelingen, hvor Kromosomerne parvis ligger tæt op ad hinanden eller i gensidig Omslyngning. I dette Stadium finder Overkrydsningen fortrinsvis Sted.

Synchysis (gr., Sammenblanding): flydende Tilstand af Corpus vitreum. **S. scintillans**: S. med skinnende, gule Krystaller, hvirvlende rundt i Corp. vitr. ved Bevægelser af Øjet. Uden Betydning for Synet og for Øjets Fremtid.

Syncretio pericardii (gr. *syn* sammen + lat. *crecere* [cetus] vokse; gr. *perikardios* hvad der ligger omkring Hjertet): kronisk, fremadskridende Betændelse i de serøse Hinder omkring Hjertet, som giver Anledning til en Sammenvoksning mellem Hjertet og de omgivende Lag. Se tillige Pick's Sygdom.

Syncytium (gr. *syn* sammen med + gr. *kytos* Hulrum), se Chorionepithelium.

Syndesmitis (gr. *syndesmos* Forbindelse, Baand) = Conjunctivitis.

Syndesmo-logia (gr. *syndesmos* Forbindelse, Baand + gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Led, Sener og Ligamenter. **-sis**: Forbindelse mellem Skeletdele ved Hjælp af Bindevæv (uægte Led).

Syndrom (gr. *syndromos* løbende sammen) = Symptomkompleks.

Syndrome thalamique (fr.) (Déjérine-Roussy): Sygdomsbillede ved Lidelser i Thalamus (opticus): Hemianæstesi, let Hemiplegi, Hemiataksi samt choreo-atetotiske Bevægelser paa den modsatte Side af Læsionen; endvidere stærke Smerter her.

Synechia (gr. *synecheia* Sammenhæng, Forbindelse): 1) Sammenvoksning, specielt **S. iridis**, som hyppigst er **S. posteriores**: Sammenvoksninger til Linsen som Følge af Iritis. Kan være en Tillodning af hele Pupilranden, **S. annularis**. **S. anterior**: Sammenvoksning til Kornea efter Keratit eller perforerende Læsion. 2) Sammenvoksning (f.

Eks. mellem Partier af Næsens Sidevæg og Næseskillevæggen).

Synechiotom (gr. *synecheia* Sammenhæng + gr. *tomos* skærende): lille Kniv til Overskæring af Synekier (**Synechiotomia**).

Synergisme (gr. *synergiein* arbejde sammen med): to Stoffer virker **synergistisk**, naar de i Organismen virker i samme Retning. Herved kan de gensidigt forstærke hinandens Virkning, (**Potensering** [egentlig Synergisme]) eller Virkningen kan fremtræde som en ren Addition af de to Stoffers Virkninger (**additiv Kombinationsvirkning**).

Synergister (gr. *synergos* medarbejdende): samvirkende Organer, specielt Muskler med ens Virkning (i Modsætning til Antagonister).

Syngam (gr. *syn* sammen med + gr. *gamos* Ægteskab) **Kønsbestemmelse**: Kønsbestemmelse samtidig med Befrugtningen.

Syngamus trachea (gr. *syngamos* forbundet ved Ægteskab): Luftrørsormen, en til Strongylidae hørende Rundorm, der snylter i Luftrøret hos Fugle (Kalkuner, Høns, forskellige vildtlevende Fugle). Ejendommelig ved at de to Køn til Stadhed findes sammen, i vedvarende Kopulation. Hunnen meget større end Hannen (henholdsvis $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ cm og 1—2 cm). Sidder fasthæftet med Mundaabningen til Slimhinden og suger Blod; Ormene rødfarvede. Virker stærkt generende og kan forårsage Kvælning. Kan overføres direkte uden Mellemvært efter en vis Udvikling i det fri.

Synizesis (gr., Sammentrækken) = Occlusio pupillae.

Synkaryon (gr. *syn* sammen + gr. *karyon* Nød, Kerne): Cellekerne, der opstaar ved Sammensmeltning af 2 Kerner (ved Befrugtning).

Synkeforstyrrelse = Dysphagia.

Synkinesis (gr.): Medbevægelse.

Synklitismus (gr. *syn* sammen med + gr. *klinein* bøje): Fosterhovedets Indtræden i øverste Bækkenåbning med Sutura sagittalis i Tværdiameteren; cfr. Asynklitismus.

Synklonus ballismus (gr. *syn* sammen med + gr. *klonos* heftig Bevægelse) = Paralysis agitans.

Synkning = Deglution.

Synkningslyde: Lyde, som kan fremkomme, naar Pt. foretager Synkebevægelser, og som kan høres ved Stetoskopi i Reg. supraclavicularis og suprascapularis. Lydene minder meget om fugtige Rallelyde.

Synkope (gr. *synkope* pludselig Afmagt): dyb Afmagt; kan bruges som Betegnelse for pludselig Død af Hjertelidelse.

Syn-ophrys (gr.): sammenvoksede Øjenbryn. **-ophthalmia** (gr. *syn* sammen + gr. *ophthalmos* Øje) = Cyclopia, kongenit Sammensmeltning af de to Øjne. **-opsis** (gr. *opsis* Syn) 1) = Cyclopia. 2) Lys- og Farveførmelse, som udløses sekundært ved en anden Sansapaavirkning (Hørelse eller Følelse) = Photisme. **-orchidia** (gr. *orchis* [orchid] Testikel): Sammenvoksning af Testes (i Abdomen).

Syno-vectomia (*Synovia* [gr. *syn* sammen + lat. *ovum* Æg] + gr. *ektome* Udskæring): Eksstirpation af Synovialis. **-vitis**: Betændelse i et Leds Synovialmembran.

Syns-felt: angiver i Grader, hvor langt man kan se et Objekt af angiven Størrelse og dets Farve ud til alle Sider, naar man uden at bevæge Øjet fikserer et Punkt lige foran dette. **-nervebetændelse**: Neuritis n. optici. **-styrke**: Øjets Skelneevne. Bestemmes f. Eks. ved Læsning paa Snellens Tavle.

Synthorax (gr. *syn* sammen med + gr. *thorax* Bryst) = Thoracopagus: dobbelt Misdannelse med Sammenvoksning af Thoraks.

Syntoni, se syntont Temperament.

Syntont Temperament (gr. *syntonos* spændt, stærk): »normal» Afskygning af den hypomane Konstitution, visende sig ved overvejende lys Grundstemning og »livsbejaende» Egenskaber. Modsat: schizotym (s. d.).

Syphilito-graphia = Syphilographi. **-mania**, **-phobia** (gr. *mania* Raseri, Vanvid, gr. *phobos* Frygt): sygelig Frygt for at have Syfilis eller for at faa alvorlige syfilitiske Tilfælde.

Syphilis (Etymologien ubekendt): kronisk, smitsom, af Spirochæte pallida foraarsaget Sygdom, der hyppigst overføres ved kønslig Omgang og fra Mode-

ren kan overføres til Fosteret; det kliniske Billede forskelligt, efter som Smitte-tidspunktet ligger nærmere eller fjernere og Forløbet i det hele meget vekslende. Første Symptom (3—5 Uger efter Smitten) er den »haarde Chancre» med »Drabantadeniten» (**»primær Syfilis**», **»det primære Stadium**»); fra 10. Uge og i de første (i Alm. 3—4) Aar kan fremkomme mere eller mindre udbredte (ofte universelle) Udbrud af overfladiske Processer paa Hud og Slimhinder: Roseola, Papler o. s. v. (**»sekundær Syfilis**», **»det sekundære Stadium**»). Det kliniske Billede i denne Periode meget afhængigt af forudgaaende Behandling. De kliniske Manifestationer flere Aar efter Smitten er mere begrænsede (**»monolokaliserede**»), men samtidig mindre overfladiske, knudeformede, ulcerative, langvarige, med Tendens til Fremkomst af nye Elementer i Randen af tidligere, i Almindelighed begrænset til enkelte Organer som Hud, Knogler, Nervesystem o. s. v. (**»tertiær Syfilis**», **»det tertiære Stadium**»). Foruden de tre nævnte Stadier nævnes undertiden **»quaternær Syfilis** = Parasyfilis, men Inddelingen i Stadier bruges nu i det hele kun lidt, da skarp Adskillelse ikke er mulig. **S. congenita**: medfødt S., S. paaført Individet i det intrauterine Liv. **S. d'embellée**: konstitutionel S. uden Primærlæsion (ved direkte Indpodning i Blodbanerne). **S. hereditaria** = S. congenita. **S. hereditaria tarda**: S. congenita, hvor Symptomerne først optræder senere hen i Livet. **S. ignota**: S., ukendt af det inficerede Individ, indtil en tilfældig Undersøgelse bringer det for Dagen. **S. innocentium**, **insons**: S., som skyldes Smitte paa anden Maade end ved kønslig Omgang. **S. maligna præcox** = galoperende S. **S. oeconomica**: S. insons, hvor Smitten er sket gennem Brugsgenstande i Husholdningen, f. Eks. Spiseredskaber.

Syphilo-derma (*Syphilis* + gr. *derma* Hud): Huderuption af syfilitisk Oprindelse = Syfilid. **-graphia** (gr. *grafein* beskrive): videnskabelig Beskrivelse af Syfilis. **-logia** (gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Syfilis. **-oma** = Gumma. **S. ano-rectale** (Fournier): ret sjældent Sygdomsbillede, bestaaende i elephantia-

stiske Forandringer i Ano-genitalegrenen med Strikturer i nederste Del af Rektum og kronisk, suppurerende Fisteldannelse. Skyldes formentlig en Infektion med Virus for Lymphogranuloma inguinale. **S. chancriforme**: chankerlignende Gumma (paa den tidligere Chankers Plads). **-mania**, **-phobia**, se Syphilidomania m. m. **-phyma** (gr. *fyma* Udvækst) = Gumma.

Syphilose (*Syphilis*): Lidelse af syfilitisk Natur.

Syphilæmia (*Syphilis* + gr. *haima* Blod): konstitutionel Syphilis, d. e. Syfilisvirus i Blodet.

Syreagglutination (lat. *agglutinare* klæbe sammen): Agglutination af Bakterier blot ved Opslemning i Vædske af bestemt Surhedsgrad (Acetat- eller Laktablandinger). Denne af **Michaëlis** (M., Leonor, 1875—, Berlin, senere Japan og U. S. A.) indførte Undersøgelsesmetode skulde tjene til Karakterisering af forskellige Bakterier, men har ikke faaet nogen større Betydning for den bakteriologiske Diagnostik.

Syrefaste Bakterier: B., der indeholder voksagtige Fedtstoffer, saa at Farvestoffer kun vanskelig optages, eventuelt kun ved Ophedning (Karbolfuksin) og ikke afgives ved Behandling med Syre; for de udpræget s. B.'s Vedkommende (Tuberkelbacillen, Leprabacillen) heller ikke ved kombineret Syre- og Alkoholbehandling. Ogsaa Bakteriesporer er til en vis Grad syrefaste. Syrefaste er foruden de nævnte: *Bacillus smegmatis* og en Del andre Baciller, der forekommer i Mælk, Smør og Græs og er patogener for visse Dyr.

Syretallet for Fedtsyrer er det Tal, der angiver, hvor mange mg Kaliumhydroxyd der kræves for at neutralisere de frie Fedtsyrer i 1 g Fedtstof.

Syringitis (gr. *syrix* [syring-] Rør): Betændelse i det Eustachiske Rør.

Syringo-adenom (gr. *syrix* Rør, *Fistel*, *Hule* + gr. *aden* Kirtel) = Syringom = Lymphadenoma cysticum-multiplex.

-bulbia (lat. *bulbus* [gr. *bolbos*) Løg, Knold): Syringomyelia lokaliseret til Medulla oblongata. **-cystadenoma** (gr. *kystis* Blære + gr. *aden* Kirtel) = Syringom. **-cystoma** = Syringoma.

-om(a) = 1) Lymphadenoma cysticum multiplex, 2) Hidrosadenoma. **-myelia** (gr. *myelos* Marv): abnorm Huledannelse i og omkring Rygmarvens Centralkanal, tildels kombineret med gløse Processer. Symptomerne er motoriske og trofiske Forstyrrelser paa Ekstremiteterne, Nedsættelse af Smerte- og Temperatursans, Spasticitet af Underekstremiteterne m. m.; se ogsaa Status dysraphicus og Gliomatosis spinalis. **-myelocoele** = Myelocystocoele. **-philus bipectinatus** (gr. *filein* elske): Fjerposemidten; en $\frac{3}{4}$ —1 mm lang, langstrakt Mide, der snylter i Fjerposen af Hale- og Vingefjerene hos forskellige Fugle (Høns, Duer o. a.); beværker bl. a. Vanskeligheder ved Fjerfældningen. **-tom** (gr. *tomos* skærende): Kniv til Fisteloperation.

Syrupi (af arab. *sharāb* Drik, særlig Frugtsaft): Safter, Lægemedelform, stærkt sukkerholdige, tykflydende Vædsker.

Syssomus (gr. *syn* sammen + gr. *soma* Legeme): Dobbeltmisdannelse med mere eller mindre sammenvoksede Trunci.

Systemlidelser (gr. *systema* Ordning, System): L., spec. i Rygmarven, hvor visse Baner er primært angrebne i hele deres Forløb i Modsætning til den ved Tværsnitslæsioner foreliggende (begrænsede) sekundære Degeneration. Ved **kombinerede S.** er flere Strengssystemer angrebet samtidig.

Systolisk (gr. *systole* Sammentrækning): hvad der vedrører eller sker under Hjertets Sammentrækningsfase. **S. Blodtryk** i en Arterie, er det maksimale Tryk, som Blodet under Systolen udøver paa Arterievæggens Indside, naar Blodet frit strømmer gennem Arterien. Det kaldes ogsaa **Gennemstrømningstrykket**, og dets Værdi er normalt ca. 90 mm Hg. Efter nyere Undersøgelser svarer dette Tryk omtrent til det paa almindelig auskultatorisk Maade bestemte diastoliske Blodtryk. Det endnu **almindeligt angivne systoliske Blodtryk** er Maksimaltrykket under Systolen i en Arterie, som er klemt sammen (af Armmanchet). Det kaldes efter den nyere Nomenklatur **Afklemningstrykket**. Dets Værdi er normalt 120

—150 mm Hg, varierer bl. a. med Alderen.

Syvdagesfeber, japansk: en med Weil's Sygdom beslægtet Infektion, fremkaldt af *Spirochaeta hebdomadis*.

Sæbeagtig Afføring: graalig, kittet, leret eller løs, smuldrende Afføring, der reagerer alkalisk og har en skarp, stikkende Lugt; den graa Farve skyldes Mangel paa Galdefarvestof. Afføringen indeholder store Mængder Kalk og Magniumsæbe. Ses hos Børn med Fedtdyspepsi.

Sæknyre, se Hydronephrose.

Sænkingsabsces (lat. *abscessus* Byld): A., hvor Pusset fra det betændte Sted har sænket sig ned langs Muskler,

Sener, Fascier, Kar el. lign. (se Congestionsabsces). **-reaktion:** Bestemmelse af Blodlegemernes Sænkingshastighed; s. d.

Sølvsaltforgiftning, Graaligfarvning af Huden ved; = Argyri.

»Sømandscarcinom», »Sømandshuden»: af Unna beskrevet, om Xeroderma pigmentosum stærkt mindende Hudlidelse, der især ses hos Søfolk og bestaar i Dannelse af Pigmenteringer, Hyperkeratose og eventuelt senere Karcinomdannelse paa de ubedækkede, for Vejrliget særligt udsatte Hudpartier.

Søsyge: Morbis nauticus.

Søvnløshed = Asomnia, Agrypnia, Insomnia.

T

Taaqe-syn = Nephelopia, Diktyopia, Obscuratio. **-søvn:** Dämmersch af, s. d.

Taa-fænomen = Stortaa-fænomenet: Dorsalfleksion af 1. Taa ved Strækning af Benet. Sympt. ved Pyramidebanelæsioner (Apopleksier o. l.). **-refleks,** se Babinskis Symptom.

Taaereflood = Epiphora, Stillicidium lacrymale.

Tabacosis: Aflejrning af Tobakstøv i Lungen, en Form for Pneumonokoniose.

Tabanider (lat. *tabanus* Bremse, Stikflue): Familie af overvejende store tovingede Insekter (Diptera); nærbeslægtede med Fluerne. Ivrige Blod-sugere, der om Sommeren angriber navnlig Husdyr (Heste, Kvæg), sjældnere Mennesker i det fri. Kan overføre forskellige Trypanosomer hos Dyr. Larverne i fugtig Skovjord. Herunder bl. a. Slægterne *Tabanus* og *Hæmatopota*.

Tabardillo (span.), se Typhus exanthematicus.

Tabes (lat.): Svind, Tæring. **T. coxaria:** Atrofi af et Ben paa Grund af Hoftelidelse. **T. dorsalis** (Romberg): Rygmarvstæring; kronisk, progredierende Rygmarvssygdom paa syfilitisk

Basis med særlig fremtrædende Degeneration af Medullas Bagstreng. Vigtigste Symptomer: Pupilstivhed, Tab af Patellar- (og Achilles-) reflekserne, Ataksi, lancinerende Smerter, Sfincterforstyrrelser, Rombergs Symptom, Crises, Syn. Ataxie locomotrice progressive. — Sml. Friedreichs Tabes. **T. lactea:** Ernæringsforstyrrelse paa Grund af Galaktorrhoe. **T. meseraica:** Tuberkulose i Mesenterialglandlerne med universel Afmagring af Patienten. **T. saturnina:** Afkræftelse ved Blyforgiftning. **T. scrofulosa:** Afkræftelse ved Glandeltuberkulose.

Tabiker (Tabetiker): af Tabes dorsalis lidende Person.

Tabisk (tabetisk), se Tabes.

Tablettae (lat. *tabula* Tavle): Tabletter, Lægemedelform fremstillet ved Sammenpresning af de afvejede eller afmaalte Lægemidler eventuelt efter at disse er blandet med andre for Tablet-fremstillingen nødvendige indifferente Stoffer.

Tabletter, se Tablettae.

Tabo-paralysis (lat. *tabes* Svindsot + gr. *paralysis* Lammelse): Kombination af Tabes og Paralyse. De tabiske Symptomer optræder som Regel før de

paralytiske. **-phobia** (gr. *phobos* Frygt): sygelig Frygt for at faa *Tabes dorsalis*.

Tabsmutation (lat. *mutatio* Forandring): Mutation, der opstaar ved, at det ene Gen i et allelomorft Par gaar tabt.

Tache (fr.): Plet. **T. de feu** = Angioma simplex. **T. viveuse** = Angioma simplex.

Taches bleuâtres (bleues) (fr.) = Morpionpletter. **T. cérébrales** (Trousseau), **T. meningéales**: uregelmæssige, flygtige, hyperæmiske Pletter paa Huden ved Hjernerygmarvssygdomme, f. Eks. Meningitis; Udtryk for en central, vasomotorisk Forstyrrelse. Sml. Dermografismus. **T. ombrées** = Morpionpletter. **T. de rousseur** = Efelider.

Tacho-gram (gr. *tachys*, hurtig + gr. *gramma* Skrifte tegn): et Tachometers Optegnelse. **-meter** (gr. *metron*, Maal): Instrument til Maaling af Blodstrømmens Hastighed (Hæmotachometer).

Tachy-cardia (gr. *tachys* hurtigt + gr. *kardia* Hjerte): abnorm hurtig Hjerteaktion. **Paroxysmatisk T.**: T., der optræder anfaldsvis; den pludselig optrædende ny Rytme er altid et Multipulum af den bestaaende: 2, 3 eller 4 Gange saa frekvent som denne. **-phagia** (gr. *phagein* spise): hurtig Spisning. **-phrenia** (gr. *phren* Sind): sjælelig Tilstand, hvor de intellektuelle Processer forløber abnormt hurtigt. Sml. Tankeflugt. **-pnoea** (gr. *pnoë* Aandedræt): abnormt hurtigt Aandedræt. **-uria** (gr. *ouron* Urin): hurtig Udskillelse af Vædske gennem Nyrerne.

Tactus (lat.): Følelse, særlig Berøringssans.

Tagliacozzi's (T., Gaspere, 1546—1599, Bologna) **Operation** (1597): Rhinoplastik med Dækning af Næsedefekt ved stilet Lap fra Overarmen.

Taille en guêpe (Marie) (fr.): »Hvæsetaille«; ejendommelig Thoraksform ved Dystrophia musculorum progressiva.

Taeniasis (lat. *taenia* Bændelorm [gr. *tainia* Bind]): Bændelormesygdom, se Cestoder.

Tait's (T., Lawson, 1845—1899, England) **Operation**: 1) Perinæoplastik efter Ruptura perinæi. 2) Fjernelse af de betændte Adnexa uteri gennem Bugvægsincision.

Talalgia (lat. *talus* Ankel, Hæl + gr. *algos* Smerte): Hælesmerter. Hælepine. Fremkaldes af forskellige Aarsager (hypipigt Neuromer i den mellem Hælebeinet og Achillesenen liggende Bursa).

Taleforstyrrelse = Dyslalia.

Talipes (lat. *talus* Hæl + lat. *pes* Fod): 1) *Pes calcaneus*. 2) Klumpfod i al Almindelighed.

Talipomanus (*Talipes* [s. d.] + lat. *manus* Haand): Klumphaand.

Tallerman's (T., Lewis A., nulev. engelsk Opfinder) **Apparat**: Apparat, hvori en Ekstremitet eller Truncus kan indesluttet og behandles med varm Luft, f. Eks. ved Rheumatisme.

Tallquist's (T., Theodor Valdemar, 1871—1927, Helsingfors) **Skala**: Apparat til Maaling af Hæmoglobinindholdet i Blodet: dette opsuges i Filtrepapir og Farven sammenlignes med Standardfarver svarende til 10—100% af det normale Hæmoglobinindhold i Blodet; sml. Liliendahl-Petersen.

Talma's (T., Sape, 1847—1918, Utrecht) **Operation**: Omentofiksation til forreste Bugvæg (intra- eller ekstrapéritonæalt) for at faa dannet Anastomoser mellem Porta- og Cava-systemet som Middel mod Ascites ved Levercirrhose.

Tampon (fr.), Visker: lille Bolle af Gaze, Vat el. lign. til Opsugning af Blod eller Saarvædske.

Tamponade (fr.): Udstopning f. Eks. af Saarhule med Gaze el. lign., enten for at standse en Blødning eller for at drænere.

Tampon-kanyle (fr. *tampon* + fr. *canule*): Luftrørskanyle omgivet af en oppustelig Gummiblære (Trendelenburg, Hahn) til Aflukning af Luftrøret fra Struben. **-urin** (gr. *ouron* Urin): U. kvitteret efter at Vagina er afspærret med en Tampon.

Tand, se dens.

Tand-cyste (gr. *kystis* Blære): 1) stammer fra et Tandanlæg eller en i Kæben tilbageholdt Tand (retineret Tand) den saakaldte follikulære T. (eller den saakaldte ægte Cyste). 2) Stammer fra en kronisk Periodontitis, den saakaldte Cystis radicularis dentis. Rodcysten. (Se under Cyster). **-fejl hos Hest**: ved Uregelmæssighed i Tænder-

nes Antal, Stilling eller Slid faas de saakaldte Tandfejl, Tandspidser, Saksebid, Bølgebid eller Trappebid. **-fistel** (lat. *fistula* Rør): T. udgaet fra en Tand (med kronisk Periodontitis). **-frembrud**, se Dentition. **-kødsbetændelse**, se Gingivitis. **-pine**: Dentalg. **-rodsbetændelse**, se Periodontitis. **-skifte**, se Dentition. **-sten**: Kalkaflejring paa Tænderne, særlig udfor Spytkirtlernes Udførsels gange, bestaar af fosforsurt og kulsurt Kalk, Mucin, Slimlegemer, afstødte Epitelceller og Mikrober.

Tandhjulsfænomen: Ved den »ekstrapyramidale« Muskelrigiditet konstaterer man undertiden ved passive Bevægelser af en Ekstremitet, at Stivheden giver efter i smaa Ryk, deraf Navnet.

Tang, Forceps obstetricia, se Fødselstang.

Tangspor: Mærker paa Fosterhovedet frembragt af Fødselstangen.

Tanke-flugt: abnormt let og livligt Forestillingsafløb med overfladiske Associationer (efter Lydlighed etc.), event. stigende til det usammenhængende og ulogiske. Symptom ved Eksaltation. Sml. Tachyphrenia. **-spegethed**: løjelige, skruede Tankeforbindelser, med Afgliden til barokke Forbindelser, der kan præge den Schizofrenes Tale.

Taphophobia (gr. *tafos* Begravelse, Grav + gr. *fobos* Frygt): sygelig Frygt for at blive levende begravet.

Tapias Syndrom: halvsidig Tunge- og Strubelammelse.

Tapotement (fr.): Massage.

Taptænder, se Emboli.

Tarantismus: Lidelse, der begyndte i Syditalien i det 14. Aarhundrede og antoges foraarsaget af Biddet af en stor Edderkop (Tarantel). Efter Folketroen kunde den helbredes ved Dans. Til Tider opstod hele Tarantel-Danseepidemier, der formodentlig har været af hysterisk Natur.

Tarbaganpest: P. hos en sibirisk Murmeldyrart, *Arctomys bobac* (syn. Bobak, Bobal, Tarbagan), der jages paa Grund af Skindet og derved bliver Aarsag til Pestepidemier blandt Jægerne.

Tardieu's (T., Ambroise Auguste. 1818—1879) **Ecchymoser**, se Bayard.

Tardiv (lat. *tardus* langsom): lang: som eller sent udviklet, specielt om Symptomer ved Syfilis.

Tarm, se Intestinum.

Tarm-katarrh(-betændelse): = Enteritis. **-resektion** (lat. *resectio* Af-skæring): Udsækning af et Tarmafsnit. **-smerter** = Enteralgia, Colica, Kolik.

Tarnier's (T., Etienne Stéphane, 1828—1897, Frankrig) **Axetræktang**, se Axetræktang. **T.'s treklappede Dilatator**: Instrument til langsomt tiltagende Udvidning af det allerede delvis aabnede Orific. uteri under Fødselen.

Tars-algia (gr. *tarsos* Fodsaal + gr. *algos* Smerte): Smerte i Tarsus. **-ectomia** (gr. *ektome* Udsækning): Resektion af Tarsus. **Parsalis**: tilhørende Fodroden.

Tarsitis (gr. *tarsos* Fletværk, Flade): Betændelse af Øjelaagsbrusken. **T. syphilitica s. gummosa**: gummøs eller til de papuløse Hudlidelser svarende Sygdom med ringe irritative Tilfælde og langsomt Forløb.

Tarsorrhaphia (gr. *tarsos* Fletværk, Flade + gr. *rhafē* Søm) = Blepharorrhaphia.

•Tastpercussion• (ty.), se Ebstein.

Taurophobia (gr. *tauros* Tyr + gr. *fobos* Frygt): sygelig Angst for Tyre.

Tawaras (T., japansk Patolog) **Bundt**, se atrioventrikulære Lednings-system.

Taxis (gr., Orden): Reposition (Tilbagekydning) af et Brok ved Tryk med Haand og Fingre.

Tay (T., Waren, 1843—1927, Oft., London) **-Sachs'** (S., Bernard, 1858—1927, New York) **Sygdøm**: familiær, amaurotisk Idiomi; se amaurotisk Idiomi.

T. B. = Tuberkelbacil.

Tct. = Tinctura.

Tegneblødning: (Jordemodersprog) det blodblandede Slim (og evenl. Fostervand), som afaar under Udvidningen af den bløde Fødselsvej — specielt hen imod denne Perodes Afslutning (»det tegner«).

Teichmann's (T., Ludwig, 1825—1895, Krakau) **Blodprøve**: opvarmes indtørret Blod med Overskud af Iseddike og tilsættes lidt Kogsalt, opstaa Hæminkrystaller (**T.'s Krystaller**) med en karakteristisk, rhombrisk Form.

Teichopsia (gr. *teichos* Mur + gr. *opsis* Syn) = *Scotoma scintillans*.

Teigne (fr.) = *Tinea*. **T. amiantacée**: af Alibert brugt Udtryk for voldsom Grad af *Pityriasis simplex*.

Teleangiectasia (gr. *telos* Ende [ell. gr. *tele* fjernt] + gr. *angeion* Kar + gr. *ektasis* Udvidelse): Udvidninger af de smaa Kar (i Huden).

Teleangiectodes (Adjektiv) (*Teleangiectasia* [s. d.] + gr. *eidos* Form): Udtryk, der bruges descriptivt ved visse karholdige Svulster.

Telegoni (gr. *tele* fjernt + gr. *goneia* Avling): (formodet) Eftervirkning af tidligere modtagne Sædceller hos en Moderorganisme paa senere Svangerskaber, saaledes at Afkommet i disse bliver præget af Faderen i det el. de første Svangerskaber.

Teleologia (gr. *telein* fuldende + gr. *logos* Ord, Lære): Betragtning af et Tilfældes Natur med særlig Henblik paa dets Hensigtsmæssighed.

Telepathia (gr. *tele* fjernt + gr. *pathos* Lidelse): Fjernopfattelse af andre Personers Forestillinger, Følelser eller Indtryk.

Teleröntgenogram (gr. *tele* fjernt): Røntgenfotoграфи optaget paa lang Afstand, f. Eks. ved Hjertefotografering, for ved nogenlunde parallelle Straaler at faa Hjertets virkelige Størrelse.

Telofase (gr. *telos* Ende + gr. *fasis* Tilsyneladelse): sidste Fase af Kerne-delingsprocessen.

Temperament (lat. *temperamentum* rigtigt Maal [nl. af Legemets forskellige Vædsker]): Individets konstitutionelt betingede Grundstemning og følelses-mæssige Reaktionsmaade.

Temporal(is) (lat. *temporalis*): tilhørende Tindingeregionen.

Temporal Afblegning af Papilla n. optici: abnorm Blegthed af den temporale Papilhalvdel paa Grund af Atrofi af papillomakulære Nervebundt efter Neuritis retrobulbaris.

Tenalgia (gr. *tenon* Sene + gr. *algos* Smerte): Senesmerter. **T. crepitans** = Tendovaginitis crepitans.

Tender spine (eng.) (Elschnig): Perkussionsømhed af Torntappene 2—3 Segmenter nedenfor en Rygmarvssvulsts Sæde.

Tendinitis (*Tendo* [lat. *tendēre* spænde]): Betændelse i en Sene.

Tendino-plastik (*Tendo* [lat. *tendēre* spænde] + gr. *plastike* Kunsten at forme): plastisk Operation paa Sener. **-plastiske Amputation**, se Wilms.

Tendolysis (*Tendo* [lat. *tendēre* spænde] + gr. *lysis* Løsning): Operativ Ud-løsning af Sammenvoksninger omkring en Sene.

Tendovaginitis (*Tendo* [s. *Tendivitis*] + lat. *vagina* Skede): Seneskede-betændelse = Tendovaginitis. **T. acuta purulenta**: med purulent Betændelse i Seneskeden — ofte Følge af Panaritium. **T. crepitans** særlig lokaliseret til Tommelens Strækkesener; Bevægelser af Tommelfingeren ledsages af en ejendommelig skrabende Lyd, som Følge af Fibrinaflejringer i Skeden og op langs Muskulernes Bindevævshinder (Fibrinudskilning).

Tenesmus (gr. *teinesmos* haard, besværlig Afføring): smertefuld Afførings- eller Urintrang (**T. alvi** & **T. vesicæ**). Ved Betændelsestilstande eller Irritationstilstande i Endetarm eller Urinblære, saaledes at ubetydelige Mængder Afføring eller Urin fremkalder en stærk Trang, medens selve Udtømmelsen besværliggøres af Spasme i Sinker-musklen.

Tenonitis (T., Jacques René, 1724—1816): Betændelse i den Tenon'ske Kapsel omkring Øjet.

Tenontagra (gr. *tenon* [tenont-] Sene + gr. *agra* Fangst): »rheumatisk» Senelidelse.

Teno- (el. Tendo-) plastik (gr. *tenon* [*Tendo* af lat. *tendēre* spænde] Sene + gr. *plastike* Kunsten at forme): plastisk Operation paa en Sene. **-rraphia** (gr. *rhafē* Søm): Sammensyning af en overskaaret Sene. **-synovitis** (*Synovia* [gr. *syn* sammen + lat. *ovum* Æg]) = Tendovaginitis. **-tom** (gr. *tomos* skærende): krogformet Kniv til Tenotomi. **-tomia** (gr. *tome* Snit): Gennemskæring af en Sene. **-vaginitis** (lat. *vagina* Skede): Betændelse i en Seneskede.

Tension (lat. *tensio*): Spænding.

Tentamen suicidii (lat. *tentamen* Forsøg; *Suicidium*, s. d.): Selvmordsforsøg. Syn. Conamen suicidii.

Tephromalacia (gr. *tefros* askefar-

vet + gr. *malakia* Blødhed): Tilgrunde-gaaen af den graa Substans i Central-nervesystemet.

Terapi, se Therapie.

Teratologia (gr. *teras* [terat-] Vid- under, Monstrum + gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Misdannelser.

Teratoma (gr. *teras* [terat-] Under): medfødt Svulst, i Reglen bygget af Elementer fra alle 3 Kimblade (Epidermis, Haar, Muskelvæv, Knogler, Tænder, Thyreoidea- og andet Glandelvæv, Tarmstykker m. m.).

Terebratio (lat., Boring) = Perforatio.

tere cum (lat.): udriv med; Recept-udtryk.

Terminthi (gr. *terminthos* [terebin- thos] Terpentin, Harpiks?) **neonatorum** = Pemphigus contagiosus neonatorum.

Termoagglutination (gr. *thermos* varm + lat. *agglutinare* klæbe sammen): Agglutination af Bakterieopslemninger ved Kogning, eventuelt ogsaa ved Ophedning til Temperaturer under Kogepunktet. Vigtigt Kendetegn paa Ruhed (se ru).

Termofile Bakterier (gr. *therme* Varme + gr. *filein* elske): B., hvis Vækstoptimum ligger betydeligt over 37°, f. Eks. ved 50—55°. Nogle t. B. kan vokse ved Temperaturer op til 90°.

Terpentin-Guajakprøve for Blod, se: Guajakprøven.

Terrænkur: Optræning af Hjertet ved Spadsereture i opmaalt Terræn.

Terson's Operation: Sklero-iridektomi ved Glaukom.

Tertian (lat. *tertiana* sc. *febris* Tre-dagesfeber). -feber, -parasit, -ringe, se Malaria.

Tertiarisme d'emblée (fr.): tertiar Syfilis uden noget iagttaget, forudgaaende primært eller sekundært Stadium.

Tertiarismus (lat. *tertius* den tredje): alle de forskellige Manifestationer af tertiar Syfilis taget under eet.

Tertierstilling af Øjnene (lat. *tertius* den tredje): S., hvor Bliklinierne konvergerer fortil og samtidig er vendt op eller ned.

Tesla's (T., Nicola, amerikansk Elektroingeniør, f. 1856) **Strøm**: højfrekvent og højspændt Vekselstrøm af ringe Strømstyrke. Enderne af den se-

kundære Ledning i et Slags »Elektriser-apparat« (en Gnistinduktor, eller en Vekselstrømstransformator) føres til et Gnistkammer, der er et Par Leidner-flasker el. Pladekondensatorer. Herfra gaar Ledningerne ned til Patienten, som de staar i Forbindelse med ved et Par Plader, Elektroder. Antallet af Gnister pr. Sek. i Gnistkammeret er 20—100, Svingningstallet af de elektromagnetiske Bølger, som herved fremkommer er ca. 10⁶ pr. Sek. Spændingen man opnaar er fra nogle Tusind til nogle Hundredtusind Volt, Strømstyrken er nogle Milliampere. Den terapeutiske Virkning er en mild Irritationsvirkning af Hud og Muskler. Har været anvendt til mange forskellige Lidelser, væsentlig af reumatisk Art.

Testis (lat.): den mandlige Kønskirtel.

Testitis (lat. *testis* Testikel) = Orchitis. -**luxation** (lat. *luxare* forvride): traumatisk betinget Retraktion af T. bort fra Scrotum. -**refleks**, se Crema-sterrefleks.

Testudo (lat., Skildpadde): Forbin-ding til Knæ og Albue; ved T. **reversa** gaar Turen fra Midten til begge Sider (opad og nedad), ved T. **inversa** fra Siderne ind mod Midten.

Tetania (gr. *tetanos* [egl. Spænding]): Lidelse, hvis Hovedsymptom er en — paa forøget Irritabilitet af de perifere (motoriske) Nervebaner beroende — Tilbøjelighed til anfaldsvis optrædende, ejendommeligt lokaliserede, toniske Kramper i Ekstremiteternes Muskler (Carpopedalspasmer, Main d'accoucheur). Symptomkomplekset kan dels findes ved Hypocalcæmi, f. Eks. ved D-Avitaminose hos Børn (Tetania infantilis) eller ved Hypofunktion af Glandula parathyreoidea, dels ved Alkalose, f. Eks. ved Pylerostenose, Graviditet og efter Hyperventilation. — Saavel ad mekanisk Vej (Chvosteks Facialisfænomen, Trousseau's Fænomen, Peroneusfænomenet) som ved den galvaniske Strøm kan de motoriske Nerve-traaes Overfølsomhed paavises (Erbs Fænomen). Ved **latent T.** er alene disse Reaktioner tilstede, medens Kramperne mangler. — Sml. Spasmophil Diathese.

Tetaniform, tetanoid (gr. *tetanos* [s. *Tetania*], lat. *tetanus* [s. d.] + lat. *forma*, gr. *eidos* Form, Udseende): tetanuslignende.

Tetano-lysin (gr. *tetanos* Spænding, Krampe + *Lysin* [s. d.]): Hæmolysin, dannet af Tetanusbacillen. -**spasmin** (gr. *spasmos* Krampe): den Del af Tetanustoksinet, der er krampevækkende, og som i Reglen virker dræbende før den anden Del, Tetanolysinet, faar Tid til at virke.

Tetanus (gr. *tetanos* Spænding, Krampe): Stivkrampe, akut Infektionssygdom, foraarsaget af Tetanusbacillens Toksin, Tetanospasminet. Infektionen udgaar i Reglen fra Saar, besmittede med Jord. Bakterierne bliver i Saaret, medens Toksinet gennem Nerverne ledes til Rygmarv og Hjerne og foraarsager heftige, ofte dødbringende Kramper navnlig af Tyggemusklernes (Risus sardonius, Trismus) og Rygmusklerne (Opisthotonus). Forsøg paa at synke fremkalder ofte heftig Krampe: T. hydrofobus. T. **neonatorum**: Stivkrampe hos nyfødte som Følge af Infektion af Navlen. = Trismus neonatorum = nineday fits = mal de sept jours. T. **puerperalis**: Stivkrampe i Barselsengen. T. **uteri**: meget stærke og vedholdende, krampagtige Veer. **Stryknin-T.** = Strykninforgiftning. -**bacillen**, se B. tetani. -**serum**, se Antitetanusserum. T. ses ikke sjældent hos Hest, sjældent hos andre Dyr.

Tetrad (gr. *tetras* Tallet 4): Kromosomfigur bestaaende af fire Enheder, som undertiden ses under Kønscellernes Modning, naar Ækvasions- og Reduktionsdeling foregaar samtidig. Smlg. Firefigur.

Tetra-genus (gr. *tetra-* fire + gr. *gennaein* frembringe), se Micrococcus tetragenus. -**nychus telarius** (gr. *onyx* [onych-] Negl): Mide, der om Vinteren findes under Barken paa Plataner, om Sommeren paa Haveplanter. Kan være Aarsag til kløende Udslet hos Mennesker. -**plegi(a)** (gr. *plege* Slag): Lammelse af alle 4 Ekstremiteter. Syn. Quadriplegia.

Tetrationatbouillon (Léon Müller) (gr. *tetra-* fire- + gr. *theion* Svovl): Bouillon med Tilsætning af Jod-Jodka-

lium, Natriumthiosulfat og CaCO₃. Elektivt Substrat for Bakterier af Salmonellagruppen. Forbedret af Kauffmann ved yderligere Tilsætning af Galde og Brilliantgrønt.

Tetrophthalmus (gr. *tetra-* fire + gr. *ophthalmos* Øje): Tilstedeværelse af 4 Øjne.

Tetrotus (gr. *tetra-* fire + gr. *ous* [ot-] Øre): Tilstedeværelse af 4 Øren.

Textus (lat., Væv) **cellularis du-rientis** (Chaussier) = Sklerodermia.

Thalasso-phobia (gr. *thalassa* Hav + gr. *fobos* Frygt): sygelig Angst for Havet. -**therapia** (gr. *therapeia* Pleje): terapeutisk Anvendelse af Havluft og -bade.

Thanato-logia (gr. *thanatos* Død + gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Døden, om Dødstegn. -**phobia** (gr. *fobos* Frygt): sygeligt forhøjet Frygt for Døden.

Thaysen's (T., Thorvald Einar Hess, 1883—1936, Danmark) **Symptom**: ved Polycytæmia findes en uligevægtig Tilstand af Kapillæerne (vasomotorisk eller kapillær Ataxi), saaledes at disse snart er kontraherede snart dilaterede.

Thecitis (gr. *theke* Gemme, Hylster) = Tendovaginitis.

Thellieria: Gruppe af Blodparasitter, nærbeslægtet med Babesia. Meget smaa, 1,5—2 μ . **Th. parva** hos Kvæg. Aarsag til Kystfeber (navnlig i Østafrika). Ukønnet Formering i Leukocyter hos Kvæg; overføres af forskellige Ixodider, hos hvilke kønnet Formering foregaar.

Thel-algia (gr. *thele* Brystvorte + gr. *algos* Smerte): Smerte i Brystvorterne. -**erethismus** (gr. *erethismos* Irritation) = Thelotisme. -**itis**: Betændelse i Brystvorten. -**oncus** (gr. *onkos* Krumning): Svulst udgaende fra Papilla mammae. -**orrhagia** (gr. [*rhegnyimi* [rhag-] bryder]): Blødning fra Brystvorten.

Thélotisme (fr.): Erektion af Papillæ mammae.

Theo-mania (gr. *theos* Gud + gr. *mania* Raseri, Vanvid): religiøst Vanvid, hvor Pat. anser sig selv for Gud. -**phobia** (gr. *fobos* Frygt): sygelig Frygt for Guds Vrede.

Therapia (gr. *therapeia*): Sygdomsbehandling. T. **sterilisans fractio-**

nata: Sterilisationssterapi fortsat gennem længere Tid, Eks.: Salvarsansterapi mod Syfilis. **T. sterilisans magna** (Ehrlich): T., hvorved alle i Legemet tilstedeværende Parasiter dræbes paa een Gang, Eks.: Salvarsansterapi mod Framboesia og Recurrens.

Thermaesthesiometer (gr. *therme* Varme + gr. *aisthesis* Følelse + gr. *metron* Maal): Apparat til Maaling af Varmesansen.

Thermer (lat. *thermae* [gr. *thermos* varm]): Varme Kilder. **Indifferente Th.:** varme Kilder med Temperatur over 20° og under 100° faste Bestanddele.

Therm(o)-algnesia (gr. *therme* Varme + gr. *algnesia* Smertefølelse): Smertefornemmelse ved relativt svag Varme- og Koldindvirkning. **-analgesia** (gr. *a-* priv. + gr. *algnesia* Smertefølelse): Tab af Temperatur- og Smertesans. **-anæsthesia** (gr. *anaesthesia* Mangel paa Følelse): manglende (Kulde- og) Varme-Sans. **-file Bakterier** (gr. *filein* elske): B., der kan gro ved op til 75° og ikke under 40—50°. Findes f. Eks. i varme Kilder. Er ikke patogene. Smlgn. Psykrofile B. **-hyperaesthesia** (gr. *hyper* over + gr. *aisthesis* Følelse): forhøjet Følsomhed overfor Varme (Kulde). **-hyperalgnesia** (gr. *hyper* over + gr. *algnesia* Smertefølelse): forhøjet (smertefuld) Følsomhed overfor Varme (Kulde). **-kauter**, se Paquelin. **-penetration** (lat. *penetratio* Gennemtrængen) = Diathermia. **-phobia** (gr. *phobos* Frygt): sygeligt Ubehag ved og Frygt for Varme. **-plegia** (gr. *plege* Slag): Hedeslag. **-stat** (gr. *statos* stilte): Værelse, Skab eller Vandbad, hvori der ved Hjælp af en regulerende Mekanisme (Termoregulator) holdes konstant Temperatur. **-therapia** (gr. *therapeia* Behandling): Anvendelse af Varme (som Bade, Omslag el. lign.) i Helbredelsessjemed.

Thiersch' (T., Karl, 1822—1895, Tyskland) **Transplantation:** Hudtransplantation ved Hjælp af store, tynde Epidermisflapper.

Thiothrix (gr. *theon* Svovl + gr. *thrix* Haar): Traadbakterie, der lever i svovlholdige Kilder og indeholder Svovlkorn.

Thomalla-Wimmer's Sygdom, se

Torsionsneurose, Torsionsspasme og Degeneration hepato-lenticularis.

Thomas' (T., Theodor Gaillard, Gynækolog, New York, 1831—1903) **Pessar:** Uteruspessar mindende om Hodges P., men med stærkere Krumninger — specielt til Behandling af Retroflexio uteri.

Thomas' (T., Hugh Owen, 1834—1891, Liverpool) **Skinne:** bøjleformet Metalskinne, som aflaster Foden og tager Støtte mod Sædebenet.

Thoma-Zeiss' Tællekammertype, ogsaa kaldet den lukkede Kammer-type: bestaar af en ca. 3 mm tyk og 3,3 × 7,5 cm stor Glasplade; i den midterste Del af den findes en cirkulær Fordybning, ca. 12 mm i Diameter, og i den en cirkulær Platform afgrænset af en Fure. Platformens Niveau ligger 0,1 mm under Omgivelsernes Niveau, og paa dens Overflade er paa et 9 mm² stort Felt indgraveret et Netværk af fine Linier.

Thompson's (T., Henry, 1820—1904, England) **Prøve**, se To-Glas-Prøven.

Thomsen's (T., Oluf, 1878—, Danmark) **Hæmagglutinationsfænomen:** Panagglutination, bestaar i at røde Blodlegemer bliver agglutinable i alt Blodserum, uden Hensyn til Blodtype. Fænomenet skyldes forskellige apatogene Bakterier, som ved en enzymatisk Indvirkning paa Blodlegemerne frembringer en «T-Receptor» (Friedenreich, Viggo, 1897—, Danmark). **T.s Metode** til Tælling af Blodplader: i et Centrifugeglas, inddelt i 1/10 cm³ afmaales 0,5 cm³ 3% Natriumcitratopl. Ved Venepunktur kommes Blod i Glasset til Mærket 5 cm³; Vædskerne blandes og henstilles i Ro; efter ca. 1/2 Times Forløb, har Blodlegemerne sænket sig saa meget, at der er lidt fri Plasma over dem; heri findes Pladerne i homogen Suspension. Med en Pipette tages lidt Plasma over i et Tællekammer med halv Højde og Pladerne tælles efter ca. 20 Min.'s Forløb, naar de har bundfældet sig; man kan derved faa Mængden af P. i 1 mm³ Plasma.

Thomsens og Wulff's (W., Ferdinand Christian Heinrich Schneekloth, 1891—, Danmark) **Metode til Dia-**

gnostik af petekkial Meningitis: Meningokokkerne paavises i udskaaene Petekkier, enten ved Mikroskopi eller ved Dyrkning.

Thomsen's (T., Asmus Julius, 1815—1896, Kappeln) **Sygdom** = Myotonia congenita: medfødt, arvelig Lidelse, der viser sig ved Spænding og Stivhed i Muskulaturen ved Begyndelsen af en Innervation. Denne Stivhed svinder ved fortsat Bevægelse, men optræder igen efter kort Tids Hvile.

Thoraco-centesis (gr. *thorax* [thorak-] Bryst + gr. *kentesis* Stikken): Punktur af Pleurahulen for at udtømme Vædske. **-gastroschisis** (gr. *gaster* Mave + gr. *schisis* Spaltning): medfødt Spaltdannelse af forreste Bryst- og Bugvæg. **-melus** (gr. *melos* Lem): Dobbeltmisdannelse, ved hvilken det lille Individ (Parasiten), ofte kun repræsenteret af en Ekstremitet, er befæstet paa Thorax. **-metri** (gr. *metreein* maale): Udmaaling af Thorax. **-pagus** (gr. *pegny* [pag-] tilfæster): Dobbeltmisdannelse, ved hvilken de 2 Individuer er sammenvoksede ved Thorax og i Reglen langs Sternum. **-plastik** (gr. *plastike* Kunsten at forme): plastisk Operation paa Thorax (jfr. Estlanders og Schedes Opr.). **-skopia** (gr. *skopeein* undersøge), se Pleuroskopia. **-tomia** (gr. *tome* Snit): operativ Aabning af Brysthulen.

Thoradelphus (gr. *thorax* Brystpanser, Bryst + gr. *adelfos* Broder): Dobbeltmisdannelse, ved hvilken de 2 Individuer er sammenvoksede fra Umbilicus og opad.

Thorax en bateau (fr.): misdannet T. ved Syringomyeli med fremstaaende Sternum og Indsænkning af Siderne. **T. paralyticus**: T. med indskrænket Bevægelighed som ved Ftise, efter Pleuritis m. m. **T. piriformis**: Formen svarer til en Pære med nedad vendende Spids, angivet som typisk ved Enteroptose.

Thorax-apertur (gr. *thorax* Bryst + lat. *apertura* Aabning): Brystkassens Aabninger opad og nedad (Apertura thoracis superior og inferior).

Thormühlsens Prøve: Udføres Legals Acetonprøve paa en melaninholdig Urin, fremkommer en blaa-grøn Farve.

Thorn's (T., Willy, 1857—1913, Tyskland) **Haandgreb:** Omdannelse af

Pande- eller Ansigtsstilling hos Fosteret til Issestilling. Den ene Haand indføres i Fødselsvejen og fatter om Hovedet, medens den anden gennem Bugvæggen søger at forandre Fosterkroppens Holdning.

Throckmorton's Refleks: Afart af Babinski's Refleks udløst ved Perkussion af Metatarso-falangealregionen paa Fodryggen inden for Senen af Extensor hallucis long.

Thrombasthenia Thrombo[cyte] [gr. *thrombos* størknet Blodklump + gr. *kytos* Hulrum] + gr. *astheneia* Kraftesløshed): abnorm Tilstand af Trombocyter, ved hvilken de kan være misdannede og have mistet Evnen til at agglutinere.

Thrombectomy (gr. *thrombos* størknet Blodklump + gr. *ektome* Udskæring): Eksstirpation af en Thrombe.

Thrombemola (gr. *thrombos* Blodklump + lat. *mola* Misfoster) = Mola sanguinea.

Thrombo-angiitis obliterans (gr. *thrombos* størknet Blodklump + gr. *angeion* Kar): Burger's Sygdom. En betændelsesagtig Lidelse, der angriber Arterier og Vener; alle Lag angriber ogsaa det perivaskulære Væv; der dannes i Lumen Tromber, som kan organiseres og delvis kanaliseres el. forarsage fuldstændig Tillukning af Karrene. Kan ledsages af Phlebitis i overfladiske Vener. Fortrinsvis angribes dybe Kar paa Underekstremiteter, hos yngre, ofte Jøder, meget sjældent Kvinder. Symptomer kan være Smerter, intermitterende Halten, Paræstesier, Kuldefornemmelser, Rødme el. Bleghed, manglende Pulsation; Hævelse, Ødem, Ulcerationer, Gangræn. Aarsag ukendt. Stærkt Tobaksforbrug og Kulde kan være udløsende Faktorer. **-arteriitis** (gr. *arteria* Pulaare): Betændelse i Arterie, med Dannelse af Tromber (se Thrombo-angiitis obliterans).

Thrombosis (gr. *thrombos* størknet Blodklump), **Thrombedannelse:** intravital Koagulation i Karsystemet (+ Hjertet). Alt eftersom Thr. dannes paa en Karvæg eller en Veneklap, kaldes den **vægstillet** eller **klapstillet**, **partiell**, hvis den ikke fylder Karrets Lumen helt i Modsætning til den **obturerende**

(obstruerende) **Thr.:** primitiv eller **autochton** (gr., født i selve Landet) er den originale paa Stedet opstaaede **Thr.** i Modsætning til den videre Udvikling heraf i den fortsatte eller **sekundære Thr.**, der strækker sig perifert ud i de mindre Arterier eller centralt op i de større Vener. I Hjertet kan **Thr.** undertiden løsrides og efterhaanden omformes til en **Kuglethr.** **Thr.** er hyppigt riflet paa Overfladen paa Grund af lamelagtig Bygning. Efter Udseendet skelnes (fra gammel Tid) mellem **røde, hvide og blandede Thr.** **Røde Thr.** fremkommer i stagnerende Blod og bygges lagvis op af Fibrin og røde Blodlegemer, ligner straks et Koagel, men bliver hurtigt mere tørre og sprøde ved Vandafgift. Er Blodets Strømningshastighed ikke særlig stærkt nedsat, dannes **hvide Thr.** af Fibrin, Leukocyter, Blodplader, idet Blodpladerne agglutinerer og danner en koralagtig Grundstok, der dækkes med hvide Blodlegemer; i Maskerne Fibrin og røde Blodlegemer. Jo langsommere Strømningshastigheden er, desto flere røde Blodlegemer aflejres, og ved vekslende Tilstande faas saaledes den almindelige **blandede Thr.:** ved successiv Stagnation faas **hvid Thr. med rød Hale.** Ret sjældent forekommer den graarøde **Blodpladethr.**, der under infektionstoksisk Paavirkning kan gaa over til glasagtige, **hyaline Thr.**, der særlig forekommer i smaa Kar og Kapillærer. Aarsager til **Thr.** er: 1) Forandringer i Blodet (infektionstoksiske Aarsager), 2) nedsat Strømningshastighed (Hjertesvækkelse), 3) Forandringer i Karvæggen. Alle tre Aarsager behøver ikke at findes samtidig. **Thr.** kan falde hen (emolliere) eller organiseres (se Phlebolith). **Thr.** er tør, fast, brydbar, riflet, broget, adhærent, medens **Koaglet** er fugtigt, spejlende, blødt, elastisk, glat, ikke adhærent.

Thrombus (gr. *thrombos* stærknet Blodklump) **Thrombe**, **Blodprop**, se **Thrombosis**. **T. neonatorum** (lat.) = Kephalthæmatom. **T. vaginæ & vulvæ:** Blodansamling i Bindevævet i Labium majus og ved Siden af Vagina o. s. v. som Følge af Karbristning under Fødslen. = **Hæmatoma vulvæ et vaginæ.**

Thure Brandt, se **Brandt**.

Thury's Teori: er Ægget ved Udstødningen ikke helt modent avles Piger, medens modne Æg giver mandligt Afkom.

Thymicus: tilhørende **Thymus**.

Thymitis (gr. *thymos* Brystkirtel hos nyfødte Dyr): Betændelse i **Thymus**.

Thymogen (gr. *thymos* Brystkirtel hos nyfødte Dyr + gr. *gignomai* [gen-] opstaaer): udgaaende fra **Thymus**.

Thymopsyke (gr. *thymos* Sindsstemning + gr. *psyche* Sjæl): (Stransky): Stemmingslivet.

Thymusdød (gr. *thymos* Brystkirtel hos nyfødte Dyr): pludselig Død som Følge af en forstørret **Thymus** (Kompression af Trachea el. N. vagus eller en Følge af Hypersekretion?).

Thymus persistens (gr. *thymos* Brystkirtel hos nyfødte Dyr; lat. *persistere* forblive): Forbliven af en tydelig, glandulær **Thymus** i den voksne Alder.

Thyreoplasia = **Athyreosis**.

Thyreoidectomy (*Thyreoides* [gr. *thyreos* Skjold + gr. *eidos* Form] + gr. *ektome* Udkæring): Eksstirpation af Glandula **thyreoides**.

Thyreoidismus = **Hyperthyreosis**.

Thyreoiditis (*Thyreoides* [gr. *thyreos* Skjold + gr. *eidos* Form]): Betændelse i Skjoldbruskkirtlen. **-penia** (gr. *thyreos* Skjold [d. v. s. Skjoldbruskkirtel] + gr. *penia* Fattigdom) = **Hypothyreosis**. **-privus** (lat. *privare* berøve): i Forb. **Kachexia thyreopriva** d. v. s. Myxødemsymptomer efter operativ Fjernelse af hele Skjoldbruskkirtlen. **-tomia** (= **Laryngofissur**): Spaltning af Cartilago **thyreoides**. **-tomia** (gr. *tome* Snit): Aabning af Struben gennem Skjoldbrusken.

Tibialisfænomen (lat. *tibialis* hørende til Skinnebenet [*tibia*]) (v. Strümpell): uvilkaarlig Dorsalfleksion og Supination af Foden, naar Benet bøjes i Knæ og Hofte. Sympt. ved Pyramidebanelæsioner.

Tic (fr.) = **Maladie des tics convulsifs** = Gilles de la Tourettes Sygdom: kortikalt betinget Symptomkompleks, bestaaende i spontane, hurtige, lokale eller mere udbredte — Muskelspasmer af en vis, bestemt, stadig tilbage-

vendende Type, ejendommelig for det enkelte Tilfælde (Blinken, Rysten paa Hovedet, Ryk i Skuldrene etc.). Betegnelse Tic convulsif bruges mest om de til Ansigtet lokaliserede Spasmer af denne Art. Sml. Spasmus facialis, Bell's Spasme. **T. douloureux** Trigemineusneuralgi, særl. den »maligne« Form, hvor Ansigtet fortrækkes i Smerte under Anfaldene. **T. feber** (eng.): afrikansk Recurrens. Bruges ogsaa om Rocky mountains feber.

Tigerstet's Formel: Kalorieforbruget ved legemligt Arbejde er 2400 plus 0,012 Gange Arbejdet i kgm (Kilogrammeter).

Tigrolyse (*Tigroid* [gr. *tigroides* stribet som en Tiger] + gr. *lysis* Opløsning: Opløsning af Tigroidsubstansen (v. Lenhossik) i Nerveceller.

Tilbagefaldsfeber, se Febris recurrens.

Tillaux' (T., Paul Jules, 1834—1904, Paris) **Sygdom**, Maladie nouvelle: multiple, fibrøse, Knuder i Mamma.

Timeglasventrikel: ved Mavesaar, der har deres Sæde midt paa Ventriklen (de »pylorustjerne«), ses hyppigt timeglasformede Indsnøringer af Ventriklen; disse kan være 1) egentlige T., organiske, cicatricielle, undertiden saa stærke at Ventriklen deles i 2 Halvdele med en snæver Forbindelseskanal, saa der kan komme Stenositilfælde eller 2) falske T. beroende paa Spasme. Oftest er Indsnøringen kombineret organisk og spastisk.

Tincturae (lat. *tinctura* Farvning [lat. *tingere* væde, farve]): Tinkturer, Lægemedelform Udtræk af Plantedele eller Opløsninger af Ekstrakter (se disse), fremstillede med Blandinger af Alkohol og Vand.

Tinea (lat., Bogorm, Møl): ældre Betegnelse for en Mængde forskellige Hudsygdomme, særligt paa de behaarede Dele (»Ringorm«). **T. decalvans** = Alopecia areata. **T. favosa** = Favus. **T. imbricata** = Tokelau Ringorm. **T. lupinosa** = Favus. **T. maculosa** = Pityriasis rosea. **T. nodosa** = Piedra. **T. polonica** = Plica polonica. **T. tonsdens** = Trichofyti (paa den ubehaarede Hud). **T. trichophytica** = Trichofyti. **T. vera** = Favus.

Tinkturer, se Tincturae.

Tinnitus aurium (lat.): Øresusen.

Tinte: Det ikke-kønsmodne Stadium (»Larve«-Stadiet) af Bændelorme; lever som Regel hos en anden Vært end den tilsvarende Bændelorm (Mellemvæerten). Forskellige Typer af T., f. Eks. Blæreorme og Plerocercoid. Se Cestoder.

Titer (fr. *titre*), se Agglutinations-titer.

Titillatio (lat.): Kildren, spec. ved Hoste.

Titubatio (lat., Vaklen): 1) vaklende, stavrende, snublende Gang ved Rygmærkslidelser. 2) Rastløshed. — **T. lingualis** = Stammen.

Tobaksamblyopi, se Intoxikationsamblyopi.

Tobolds (T., Adelbert August Oskar, f. 1827, tysk Læge) **Strubekniv:** tvæagget Kniv bøjet som en Strubestav til Aabning af Abscesser i Strubens Indgang.

Tocomania (gr. *tokos* Fødsel + gr. *mania* Raseri, Vanvid) = puerperal Mani, puerperal Psykose.

Todd's (T., Robert Bentley, 1809—1860, England) **Levercirrhose:** hypertrofisk Levercirrhose.

To-Glas-Prøven: ved Gonorrhoe anvendt Undersøgelsesmetode i Form af at lade Patienten lade Vandet i to Portioner; ved Urethritis anterior er da kun første, ved Urethritis posterior tilfælde anden Portion uklar.

Toiletteurin: Urin kvitteret af Kvinde efter Afvaskning af Vulva.

Toison's (J., fr. Histolog, f. 1858) **Vædske** til Blodlegemetælling: Natr. sulfuric. 8, Natr. chloral 1, Methylviolet 0,025, Glycerin 30, Aq. destil. 260.

Tokelau Ringorm (Tokelau Øgruppe i Polynesien): særlig Dermatomykose, som forekommer paa en Del Øer i Sydhavet og paa de malayiske Øer.

Toko-dynamometer (gr. *tokos* Fødsel + gr. *dynamis* Kraft + gr. *metron* Maal): et af Gynækologen Schatz angivet Instrument til Maaling af Vestyrken. -logi (gr. *logos* Ord, Lære) = Fødselslæren. -metri (gr. *metron* Maal): Maaling af Uterusveernes Styrke.

Toks- (gr. *toxikon* Pilegift [*toxon* Bue]), se ogsaa Tox-, -æmi, se Toxinæmia. -albuminer (lat. *albumen* Ægge-

hvide): Toksoproteiner. **-icitet**: Giftighed. **-igen** (gr. *gennaein* frembringe): opstaaet ved Forgiftning. **-ikologi** (gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Gifte (af kendt kemisk Sammensætning, ikke Toksiner) og deres Virkninger. **-iner**: giftige Stofskifteprodukter af Bakterier, som gaar i Opløsning i Bouillonkulturen, hvad enten dette sker ved virkelig Sekretion eller ved Opløsning af døde Bakterier. T. dannes eventuelt ikke direkte af Bakterierne, men ved Samvirken mellem et af Bakterierne dannet Stof og Pepton i Næringssubstratet. I Organismen fremkalder T. Dannelse af specifikke Antitoksiner. De fleste T. ødelægges ved Opvarmning til Temperaturer betydeligt under 100°. Ogsaa Giftslangers og Skorpioners Gifte betegnes som T., idet de har lignende Egenskaber som Bakterie-T. **-inenhed**: 100 Gange Dosis letalis (d. v. s. for Difteritoksin den Dosis, der dræber et Marsvin paa 250 gr. i 4 Døgn). Smlgn. Antitoksinenhed. **-ofor Gruppe** (gr. *foros* bærende): den Molekylgruppe, hvortil et Toksins giftige Egenskaber er knyttet. **-ogenin** (gr. *gennaein* frembringe): hypotetisk, anafylaktisk Reaktionsstof. **-oider** (gr. *eidos* Form). Toksiner, der har mistet deres toksiske Virkning, medens de har bevaret deres Evne til at fremkalde Antitoksindannelse og binde Antitoksin. Se Anatoksin. **-on**: mindre giftigt Stofskifteprodukt af Bakterier end det ægte Toksin, bruges specielt om den Del af Difterigiften, der fremkalder Lammelser. **-opeptoner** (gr. *peptos* kogt, fordøjet): giftige Peptoner, analoge med Toksoproteiner. **-oproteiner**: giftige Proteinstoffer for Bakterier, Planter eller Dyr.

Tolerans (lat. *tolerantia* Taalen, Udholdenhed): ved Anvendelse af Lægemidler anvendes Udtrykket om det Doseringsomraade, indenfor hvilket et Lægemiddel kan gives til et eller andet Individ, uden at der fremkommer ubehagelige Bivirkninger. De forskellige Individvers Tolerans overfor et givet Lægemiddel, kan være meget varierende. **T.-dosis** (gr. *dosis* Dosis), se Mutchellers Toleransdosis.

Tollen's (T., Bernh. 1841—1918, Göttingen) **Prøve** til kvalitativ Paavis-

ning af Pentose i Urin. Til ca. 3 cm³ Urin sættes ca. 6 cm³ rygende Salpetersyre og ca. 0,5 gr. Orzin; der omrøres og koges. Ved Tilstedeværelse af Pentose dannes et Bundfald, hvis Farve gaar fra rødt over violet til grønblaat. Farvestoffet ekstraheres med Amylalkohol og spektroskoperes; det skal vise Absorptionsbaand ved C og D. Glykoronsyre kan give lignende Reaktion; Metoden er modificeret af Biol.

Tomotokia (gr. *tomos* Snit + gr. *tokos* Fødsel) = Kejsersnit.

Tonaphasia (gr. *tonos* Tone + gr. *afasia* svigtende Taleevne): Tab af Evnen til at synge paa Grund af Læsion af det tilsvarende Hjernecentrum.

Tonicitet, se Tonus.

Tonika (gr. *tonos* Spænding, Kraft): Udtryk der anvendes om visse Lægemidler; anvendes i samme Betydning som Roborantia, se disse.

Tonometer (gr. *tonos* Spænding + gr. *metron* Maal): Instrument til Maa-ling af Spænding saaledes i Bulbus oculi, Arterier m. m.

Tonsilla pendula (lat., hængende Mandel): stilket, hængende Dannelse udgaaende fra en af Mandlerne.

Tonsill-ektomia (lat. *tonsillæ* Mandlerne + gr. *ektome* Udskæring): fuldstændig Fjernelse af Mandlerne. **-itis**: Betændelse af Mandlerne. **-olit** (gr. *lithos* Sten): Stendannelse i Mandlerne. **-otomi** (gr. *tome* Snit): delvis Fjernelse af Mandlerne (med Tonsillotomi). **-lysis** (gr. *lysis* Løsning): delvis Udløsning af Mandlen fra dens Leje.

Tonus (gr. *tonos* Spænding): normal Spændingstilstand, hvori Vævene, særl. Musklerne, befinder sig. Adj.: tonisk. **Tonisk Krampe**: langvarig (tetanisk Muskelkontraktion; Modsætn.: klonisk Krampe.

Tooth's (T., Howard Henry, eng. Neurolog, 1856—1925) **Type** af Dystrophia musculorum progressiva, se Charcot-Marie.

Tophi (gr. *tofus*, lat. *tofus*. Tufsten): hirsekornstore til ærtstore Knuder, som kan aflejres i det subkutane Væv ved kronisk Arthritis urica; de ses hyppigst paa Kanten af Ørets Helix, ved Knoerne paa Fingrene, ved Haand- og Albuled. De friske T. indeholder Na-

triummonourat, ældre tillige fibrest Væv.

Topisk (gr. *topos* Sted): lokal. **T. Diagnostik**: Bestemmelsen af det anatomiske Sæde af en Sygdomsproces (et Fokus), særlig i Centralnervesystemet. Syn.: Topodiagnostik.

Topo-algia (gr. *topos* Sted + gr. *algos* Smerte): lokaliserede Smarter uden Relation til Nerveforløbet sp. v. Hysteri -**anæsthesia** (gr. *anaesthesia* Følesløshed): manglende Evne til at lokalisere en Føleimpuls. -**phobia** (gr. *phobos* Frygt): sygelig Angst for at opholde sig paa bestemte Steder.

Tormina intestinalia (lat. *tormina* Kolik; lat. *intestinus* indvendig, *intestina* Indvolde): Tarmsmerter eller -uro som Følge af forøget Peristaltik.

Tornbækken = Acanthopelvis, s. d.

Tornwaldt's (T., Gustav Ludwig, 1843—1910, Tyskland) **Sygdom**: ved kronisk Næsesvælgkatar undertiden forekommende cysteformet Fremhæveling af den sekretfyldte Recessus medius pharyngis (*T.'s Cyste*).

Torpid Feber (lat. *torpidus* bedøvet, følesløs): F., der er lav og regelmæssig og trækker meget i Langdrag.

Torpiditet, Torpor (lat. *torpidus* følesløs, bedøvet; lat. *torpor* Bedøvelse, Stivnen): manglende eller nedsat Funktions- eller Reaktionsevne, sjælelig Aftumpethed, Træghed, Sløvhed. **T. instestinorum**: Obstipation. **T. mentalis**: psykisk Sløvhedstilstand med Træghed, men uden Demens. Adj. torpid. **T. recti**: rectal Obstipation. **T. renalis universalis**: svigtende Nyrefunktion. **T. retinae** = Hemeralopia.

Torsion (lat. *torquere* dreje): Drejning, Vridning. -**sspasme** (gr. *spasmos* Krampe), progressiv = Ziehen-Oppenhaims Sygdom: Atetosen, nærstaaende Lidelse hos Børn med Lordose og abnorme, drejende Bevægelser af Legemet under Gangen og i staaende Stilling. Staar Wilson's Sygdom nær i pat.-anat. Henseende, ledsages af Levercirrhose. Syn.: Dystonia musculorum deformans.

Torsionsneurose: Dysbasia lordotica progressiva, Thomalla-Wimmers Sygdom. Se ogsaa Degeneratio hepato-lenticularis.

Torticollis (lat. *torquere* [tortum]

dreje + lat. *collum* Hals): skæv Holdning af Hovedet som Følge af spastisk Kontraktion af Musklerne paa Halsen; Hovedet er bøjet til den ene Side og i Regelen drejet, saaledes at Hagen peger til den modsatte Side. **T. rheumatica**: T. som Følge af Myalgier i Halsmusklerne, særl. M. sterno-cleido-mastoideus. **T. spastica**: T. som Følge af klonisk-toniske Spasmer i Halsmusklerne.

Tortuositas vasorum (lat., Karrenes Krumning): Benævnelse for stærk Bugtning af Nethindekarrene som medfødt Anomali. Findes særligt i hypermetropiske Øjne.

Total-aciditeten i Maveindhold (lat. *totus* hel + lat. *aciditas* Syre): Maal for tilstedeværende Mængde af surt reagerende Stoffer, f. Eks. fri Saltsyre, bunden Syre, sure Salte, Fosfater, eventuelt organiske Syrer. Omregnet til Saltsyre svarer T. normalt til en 0,2—0,3 %'s Saltsyre (se Topfers Metode). -**base**: i Almindelighed alle de Stoffer i Blodet som er i Stand til at neutralisere el. binde sure Stoffer. Det drejer sig bl. a. om Natriumbicarbonat, Proteinstof, Hæmoglobin, Fosfater, Kuldioksyd, Ammoniakforbindelser. Da Natriumbicarbonat er den vigtigste basiske Faktor angiver man i Almindelighed Mængden af den i 100 cm³ Blod el. Serum, naar man vil angive et Maal for Blodets Indhold af T. Normalt er det ca. 360 mg pr. 100 cm³ Serum. Se tillige Acedose, Stødpudeopløsning. -**exstirpation** (lat. *exstirpatio* Udryddelse [ex ud + *stirps* Træstub, Rod]): Fjernelse af et helt Organ. **T. af Uterus**: Fjernelse af hele den carcinomatøse Uterus, det omgivende Bindevæv og de regionære Lymfeglandler — enten per lap. (Wertheims Operation) eller vaginalt (Schauta, Schuchardt o. a.). -**farveblindhed** eller Monochromasia, se Farveblindhed. -**opmejsling**: Radikaloperation af Mellemøret.

Toti's (T., Addeo, nulev., Italien)

Operation: Dannelse af en direkte Forbindelse mellem Taarsækken og Næsehulen (en Dacryocystorrhinostomia) ved Operation fra udvendige Side; cfr. West's Operation.

Touchering (fr. *toucher* berøre): Berøring, Bestrygning.

Tourniole (fr.): overfladisk Panarium omkring og senere under Neglen.

Tourniquet (fr.): Aarepresse, mekanisk Apparat til Kompression af Puls-aarerne; det bestaar af en Gjord, der efter Fastspringning kan strammes yderligere ved en Skrue og paa denne Maade med stor Kraft presse en Pelotte mod den paagældende Arterie.

Tour sur le ventre el. tour de ventre (fr.): Betegnelse for den almindelige Fremgangsmaade ved Indførelse af et Kateter gennem Uretra hos Manden. **T. de maître**: Betegnelse for en særegen Fremgangsmaade ved Kateterisation hos Mænd: Kateteret holdes i Midtlinien, men med Pavillonet mellem Patientens Ben og med Konveksiteten opad. Man trækker Penis op om Kateteret, indtil Spidsen støder mod Diafragma urogenitale, hvorefter Kateteret i en Spiralbue føres hen til Midtlinien af Abdomen og derpaa videre paa sædvanlig Maade (jfr. demi t. de m.).

Tox-, se ogsaa Toks-.

Toxi-ca (gr. *toxikon* Pilegift [*toxon* Bue]): giftige Stoffer. **-conosis Toxiconosis**, **Toxonosis**: Sygdom, fremkaldt af Toksiner. **-naemia**, **Toxaemia**, **Toxicaemia** (gr. *haima* Blod): sygelig Tilstand, hvorved Bakterietoksiner optræder i Blodet og er Aarsag til de fremtrædende Symptomer. Findes f. Eks. ved Difteri og Tetanus. Bruges ogsaa om ikke bakterielle Forgiftninger, derimod ikke om Tilstande, hvor der findes saavel Bakterier som deres Toksiner i Blodet. Smlgn. Sepsis. **-phobia** (gr. *phobos* Frygt): sygelig Frygt for at blive forgiftet. **-tuberculider**: tuberkuløse Hudaffektioner, der opstaar ikke ved Bacillerne, men ved Toksinet.

Toxocara canis (gr. *toxon* Bue + gr. *kara* Hovede): Hundens Spolorm; en til Familien Ascarinae hørende, 5—10 cm lang Rundorm; i Hundens Tyndtarm, hyppig og undertiden i stort Antal. **T. cati**, af samme Størrelse hos Kat. Begge Arter i sjældne Tilfælde paavist hos Mennesket.

Toynbee's (T., Joseph, 1815—1866, England) **Forsøg**: Auskultation af Øret med Otoskop, medens Patienten gør Synkebevægelser med lukket Næse og Mund.

Toæggede Tvillinger: T. udviklet fra to forskellige Ægceller befrugtet med hver sin Sædcelle. De ligner ikke hinanden mere end almindelige Sødskende. Syn. Dizygotiske T. (engelsk: fraternal twins.)

Traad-keratitis = Keratitis filamentosa. **-prøve**, se Einhorn's -prøve. **-reaktion** (Fadenreaktion [ty.]), se Mandelbaums Reaktionen.

Trabekelblære (lat. *trabecula*, dim. af *trabs* Bjælke): B. med hypertrofisk Muskulatur, hvis enkelte Strøg springer frem paa Indsiden som Bjælker; skyldes hyppigst Prostatahypertrofi med besværet Vandladning.

Trache-al(is) (gr. *tracheia* [arteria] Luftrør {*trachys* ru, haard): tilhørende Luftrøret (Trachea). **-alrallen**: rallende Lyd fremkaldt ved Tilstedeværelsen af rigelig Vædske i Trachea, findes hyppigst umiddelbart før Dødens Indtræden. **-alkanyle** (fr. *canule*): Kanyle til Indsættelse i Luftrøret efter operativ Aabning af dette. **-itis**: Luftrørsbetændelse.

Trachel-agra (gr. *trachelos* Hals + gr. *agra* Fangst): giftig el. rheumatisk Affektion af Halsmusklerne, der kan give Torticollis. **-hæmatum** (gr. *haima* Blod): H. i Sternocleidomastoideus hos nyfødte, Fødselslæsion.

Trachelismus (gr. *trachelos* Hals): tonisk Krampe i Halsmusklerne under det epileptiske Anfald, hvorved der fremkommer en Blodopstemning i Hovedets Vener.

Trachelo-cele (gr. *trachelos* Hals + gr. *cele* Brok) = Tracheoceale. **-dynia** (gr. *odyne* Smerte): Smerte i Halsen. **-kyphosis** (gr. *kyphosis* Krumning, spec. af Rygraden): Gibbus i Columna cervicalis. **-rhector** (gr. *rhektes* Sønderbryder): Instrument til Decapitation. **-rraphia** (gr. *rhafē*): Søm = Emmets Operation ved haardnakket Cervikalkatarrh ved Indrifter af Cervix efter tidligere Fødselsrupturer. Arvævet excideres og den normale Cervixform gendannes.

Tracheo-bronchitis (gr. *tracheia* Luftrør + gr. *bronchia* Luftrørsforgreningerne): Katarrh i Luftrør og Bronchier. **-kele** (gr. *cele* Brok): Luftophobning, der kommunikerer med Trakea.

-mykosis (gr. *mykes* Svamp): Infektion af Trachea med Svampe. **-skopia** (gr. *skopein* se, undersøge): Indblik i Luftrørets Indre gennem et rørformet Instrument (Tracheoskop) indført gennem Mund og Strube (T. superior) eller gennem et Luftrørssnit (T. inferior). **-stenosis** (gr. *stenosis* Forsnævring): Forsnævring af Trakea. **-stoma** (gr. *stoma* Aabning): blivende Aabning ind til Luftrøret. **-stomia**: operativ Dannelse af en blivende Aabning ind til Luftrøret. **-tomia** (gr. *tome* Snit): operativ Aabning af Trakea over, under eller gennem Isthmus gl. thyreoideæ: T. superior, inferior, media. T. transversa: Aabning af Luftrøret med Snit paa tværs mellem 2 Luftrørssringe, (Hudsnit i saa Fald ogsaa i Reglen paa tværs).

Trachoma (gr., Ruhed) = Conjunctivitis trachomatosa.

Tractotomi (lat. *tractus* Trækning, Træk + gr. *tome* Snit): Gennemskæring af Tractus iliotalialis.

Tragt-bryst: Indsænkning af nederste Del af Sternum, medfødt eller paa Basis af Rakitis. **-bækken**: forsnævret Bækken med tiltagende Forsnævring — særlig af Tværmaalene — ned mod Bækkenudgangen; skyldes oftest Kyphose i Columna lumbalis; cfr. kyphotisk Bækken.

Traitement mixte (fr.): »blandet Behandling», bruges som Betegnelse for en kombineret Kviksølv- og Salvarsanbehandling ved Syfilis. T. moral: 1) tidligere anbefalet Behandling af Sindsyge med frygtindgydende Forholdsregler (Intimidation). — 2) sjælelig Behandling, Genopdragelse af vanartede Individer.

Traktion (lat. *trahere* [tractum] trække): Træk. **-sdivertikel** (lat. *divertere* skilles [ell. lat. *deverticulum* Sidevej, Smuthul]): D., der opstaar som Følge af Træk udefra, sp. i Øsophagus, hyppigst paa Forvæggen lige under Bifurkaturen som Følge af cicatricielle Glandelforandringer her.

Trance (eng.): kortvarig, mere eller mindre dybtgaaende, sjæleligt betinget Bevidsthedsændring af drømmeligkende ekstatiske Karakter. Betegnelsen bruges mest om spiritistiske Medier, men dog

ogsaa om hypnotiserede eller hysteriske Individer, der henligger i en letargisk Tilstand.

Tranchées utérines (fr.) = Efterveer, s. Veer.

Trans-duodenalskylning (lat. *trans* over, igennem + *Duodenum* [lat. *duodeni* tolv ad Gangen): Tarmskylning med Sonde nedført i Duodenum. **-laryngeal fixeret Drænrørsmetode** (gr. *larynx* Strube): til Udblokning af Strubeforsnævninger (Schmiegelow, Ernst Carl, 1856—, Danmark): efter eventuel Ekscision af Forsnævringen anbringes et vidt stivvægget Drænrør i Struben ragende et Stykke udover Forsnævringen i begge Retninger, dog ikke naaende op over Aditus laryngis. Det fikses med en Sølvtraad, der føres gennem Skjoldbrusken paa begge Sider og fæstes paa Huden. Saaret lukkes, og Respirationen sker gennem Røret. Efter 1—3 Mdr. fjernes Røret endolaryngealt, efter at Traaden er overklippet. **-peritoneaal** (gr. *peritonion* Bughinde): igennem Bughinden (Peritonæum). **-piration** (lat. *spiratio* Aanden): Vædskefordampning gennem Huden eller enhver Slimhinde. Betegnelsen anvendes ofte om Fordampning af Sved alene. **-plantatio** (lat. *plantatio* Omplantning): Omplantning, Flytning af Væv i Reglen fra et Sted af Legemet til et andet, f. Eks. af Knogler, Knoglestykker, hele Led (fra andet Individ!), Muskler til Sener af lammede Muskler, Hud o. l. **-pleural** (gr. *pleura* Side, Ribben): igennem Lungehinden (Pleura). **-sudatio** (lat. *sudatio* Sveden): Udtrædelse af Vædske i Bindevæv eller i Legemshuler uden at Aarsagen er infektiøs Betændelse (smlgn. Ekssudation). Oedemer (Vattersot) ved Nyrebetændelse, Hjertelidelser etc. er Transsudater. **-thermia** = Diathermia. **-vestitismus** (lat. *vestis* Klædning): seksuelt betonet, sjælelig Abnormitet, der finder sin Tilfredsstillelse i at iføre sig det modsatte Køn Klædedragt. Personen betegnes som: **Transvestit**.

Transfert (lat. *transferre* overføre): Overførelse af hysteriske Symptomer (Følelsesløsheder, Hyperalgesier og andre »Stigmata») fra den ene Side af Legemet til det tilsvarende Parti paa den

anden Side — ved under passende Sug-
gestion at anbringe (indifferent) Gen-
stande — Metalplader, Magneter, Elek-
troder etc. — paa vedkommende Sted.

Transfixatio, Transfixio (lat. *trans-
figere* [*transfixum*] gennembore): Gen-
nemstikning; ved en Amputation: Gen-
nemstikning af Bløddelene og Gennem-
skæring af disse indvendig fra udefter
T. iridis (Fuchs): Operation ved Iris
bombé for at modvirke Trykstigning i
Øjet. En smal Kniv indføres ved Lim-
bus corneae og føres gennem den frem-
hævede Iris ind og ud paa begge Sider
af Pupillen.

Transforatio (lat. *transforare* gen-
nemføre): Kephalotomi ved et særligt
Instrument (Transforateur).

Transformation (lat. *transformatio*):
Forvandling, Omdannelse.

Transformerende (lat. *transformare*
omdanne) **Arv**: heterofon Arv.

Transfusion (lat. *transfusio* Over-
hældning): 1) Overføring af Blod fra et
Individ til et andet Aarer. 2) Ind-
sprøjtning af fysiologisk Kogsaltopløs-
ning under Huden, i en Vene el. lign.
(mindre korrekt; bedre: Infusion).

Transgression (lat. *transgressio*
Overgang, Overskriden): (i Arveligheds-
læren) nogle Afkomsindivider viser en
Egenskabsgrad, der overgaar begge For-
ældrene. Dette fremkommer især ved
Egenskaber, som fremkaldes af ensvir-
kende Gener.

Transitivismus (lat. *transire* gaa
over): den sindssyges Opfattelse af an-
dre Personer som sindssyge.

Transplantatio (lat. *transplantare*
omplante): Omplantning, Flytning af
Væv, i Reglen fra et Sted af Legemet
til et andet. f. Eks. af Knogle, Knogle-
stykker, Muskler til Sener af lammede
Muskler, Hud m. m. T. af en Tand =
Overflytning af en Tand fra et Individ
til den tomme Alveole hos et andet
Individ (gøres næppe mere).

Transpositio (lat. *transponere* [*trans-
positum*] forsætte, flytte til et andet
Sted): 1) Situs inversus. 2) Tænder af
det normale Gebis har byttet Plads.

Transverse smile (eng.): Smil,
hvorved Munden fortrækkes horison-
talt; ses ved Dystrophia muscular.
progr.

Transversostasis ([*Colon*] *transver-
sum* [lat. *transversus* liggende paa tværs]
+ gr. *stasis* Stillestaaen): Stase i *Colon*
transversum p. Gr. af Atoni af den.

Transversusparalyse (lat. *trans-
versus* skraa + gr. *paralysis* Lammelse): Lammelse af den Muskel (M. *trans-
versus*), som nærmer Puddbruskene i
Struben til hinanden. Stemmeridsens
bageste Trediedel staar under Fonation
aaben med en Δ Spalte.

Trantas' Punkter = Horner-Tran-
tas' Punkter.

Trappebid, se Tandfejl hos Hest.

Trapp-Haeser's (T., Julius, 1815—
1908, St. Petersburg; H., Heinrich,
1811—1884, Breslau) **Formel**: tilnær-
melsesvis Angivelse af Mængden af
faste Bestanddele i 1000 Dele Urin: de
2 sidste Tal af Vægtfyldebetegnelsen
multipliceres med 2,33.

Traube's (T., Ludwig, 1818—1876,
Berlin) **Dobbelttone**: ved Aortainsuf-
ficiens kan der ved den pludselige Spæn-
ding og Afslappelse af Karvæggen frem-
komme en Dobbelttone. Lejlighedsvis
høres D. ved Mb. Basedowii, Mitralste-
nose, Chlorose, Feber. T.'s Rum findes
mellem Hjerte-, Lever- og Miltdæmp-
ning og begrænses nedadtil af venstre
Kurvatur. Der er her normalt tympani-
tisk Percussionstone.

**Traube-Hering's Blodtrykssving-
ninger**: rytmiske Svingninger af Blod-
trykket, som foregaar under Respi-
rationsfacerne. Ved forskellige Sygdom-
me kan de være særligt fremtrædende.

Traulismus (gr. *traulismos*): Tale-
fejl, Læspen.

Trauma (gr., Saar): Læsion; psy-
kisk T.: voldsom Paavirkning af psy-
kisk Art.

Traumatiker (gr. *traumatikos* hø-
rende til et Saar): Person, der lider af
traumatisk Neurose.

Traumatisk (gr. *tramatikos* hørende
til et Saar) **Indigestion hos Kvæg**:
I. som Følge af Optagelse af et
fremmed Legeme i Tarmkanalen. T.
Neurose: Betegnelse for de efter Ulyk-
kestilfælde o. l. optrædende langvarige,
nervøse Forstyrrelser, for saa vidt som
disse ikke har noget paaviseligt organisk
Grundlag. I de fleste Tilfælde drejer det
sig om rent psykogene Symptomkom-

plekser af hypokonder, neurastenisk, hysterisk Farvning (traumatisk Hysteri), for hvis Opstaaen og Vedligeholdelse Erstatningsspørgsmaalet spiller en afgørende Rolle. — Sml. Railway-brain, Rentehysteri. **T. Psykose:** efter Ulykkestilfælde og andre voldsommere Begivenheder opstaaet Sindssygdом, hvad enten denne skyldes en organisk Hjernelæsion eller en rent sjælelig Shock-virkning. **T. Pericarditis hos Kvæg:** P. som Følge af et fremmed Legemes Indtrængen i Pericardiet gennem Vommen (Netmaven).

Traumatismus (gr. *trauma* Saar): ved større Læsioner betinget Forstyrrelse af Almentilstanden.

Travail insensible (fr.): Uterinkontraktioner i Svangerskabets Slutning, hvorved Fødselsvejen forberedes til Fødslen. = insensible labor. **T. manquée** (fr.) = missed labour.

Traverssyge hos Faar, særlig unge Væddere, uheldig Lidelse. Symptomer: trippende, travlignende Bevægelse, Uro, Svækkelse af Bagparten, Ataksi, Nakkekrampe, Afmagring, Anæmi, Død i Løbet af faa Uger.

Tredagesfeber: Pappatacifeber.

Tredie-Afledning, se Afledning.

Treglas-Prøven: diagnostisk Prøve ved hvilken Urinen og Skyllvand deles i 3 Prøver (se Toglaspørve).

Treitz' (T., Wenzel, 1819—1872, Østrig) **Hernie:** Hernia recessus duodeno-jejunalis.

Trélat's (Ulysse, 1828—1890, Paris) **Speculum:** selvholdende Speculum til Undersøgelse af Rectum og Vagina.

Trematoder (gr. *trematodes* med mange Huller): Ikter, Underklasse af Fladorme (Platyhelminthes), se Fasciolaris, Microcoelium.

Tremor (lat.): Rysten, Skælven.

Tremulatio (lat. *tremulus* skælvende): Dirren, Sitren.

Trench fever (eng.): Febris quin-tana.

Trendelenburg's (T., Friedrich, 1844—1924) **Forsøg ved Varicer:** Benet løftes i Vejret, og Blodet stryges ud af Varicerne. Vena saphena komprimeres ved Basis, og man lader derpaa Pt. staa op eller Benet hænge ned. Hvis Varicerne fylder sig med Blod fra dy-

bere Vener, er **Forsøget negativt**, medens det er **positivt**, saafremt Varicerne ikke fylder sig, saa længe Kompressionen varer. **T.'s Leje:** Skraaleje med Bækkenet højt og Hovedet lavt for at faa Tarmene til at synke opad; benyttes ved Operationer i det lille Bækken. **T.'s Operation:** operativ Fjernelse af Emboli i Arteria pulmonalis. **T.'s Symptom** (Fænomen): ved Insufficiens af Mm. glutæus medius og minimus (navnlig ved medfødt Hofteluksation) fikseres Bækkenet utilstrækkeligt ved Gang, hvorfor det synker ned paa den Side, der ikke belastes, og Glutæalfuren er derfor lavere her end paa det Ben, Pt. træder paa, medens den under normale Forhold er lavest paa det Ben, der belastes. **T.'s Variceoperation:** Underbinding og Resektion af et Stykke (nogle cm) af øverste Del af Vena saphena, naar Trendelenburg's Forsøg er positivt.

Trepan (gr. *trypanon* Bor): Rundsav til Udsavning af mindre, cirkelrunde Stykker af Kraniet.

Trepanatio (gr. *trypanon* Bor): Trepanation, operativ Aabning af Kraniet eller en Knoglecavitet med Trepan, Fræse, Mejsel el. lign. **T. sclerae** = Elliot's Operation.

Tréphine (fr.): Haandtrepan.

Trepidant Abasi (lat. *trepidare* + trippe): Abasiform hos senile, hvor Gangen umuliggøres, ved at Personen holder Overkroppen tilbage, skælver og tripper paa Stedet.

Trépidation épileptoïde (fr.) = »Spinalépilepsi».

Treponema pallidum (gr. *trepein* vende, dreje + gr. *nema* Traad), se Spirochæta pallida.

Trias (gr., Trehed, Tretal) **Hutchinson,** se Hutchinson's Triade.

Triatoma, se Chagas' Sygdom.

Tribade (gr. *tribas* [tribad-], af *tribein* gnide): homoseksuel Kvinde. — **Tribadia, Tribadismus:** kønsligt Samkvem mellem Kvinder, hvorved den seksuelle Tilfredsstillelse opnaas gennem Gnidning af Clitoris mod den anden Parts Genitalia eller Femora.

Tribasilarsynostosis ([Os] *tribasile* [gr. *tri-* tre + gr. *basis* Grund, *Basis*] + gr. *syn* sammen + gr. *osteon*

Knogle): Sammenvoksning i Barnealderen af de tre Knogler i Kraniets Basis, hvilket medfører Standsning af Hjernens Udvikling og Idiotismus.

Tricephalus (gr. *trikefalos* med tre Hoveder): Misdannelse med tre Hoveder.

Tricepsfænomen (*triceps musc.* [lat. *triceps* med tre Hoveder]) = Tricepsrefleks: normal Kontraktion af *Musc. triceps brachii* ved Perkussion af dens Sene.

Trich-algia (gr. *thrix* [trich-] Haar + gr. *algos* Smerte): Smertefornemmelse ved Berøring af Haaret (ved Neurastheni m. m.). **-atrophia** (gr. *atrofia* Mangel paa Ernæring): Atrofi af Haarenes Bulbus (og paafølgende Udfald af Haarene). **-auxis** (gr. *auxis* Forøgelse) = Hypertrichosis. **-lasis**: Indadbøjning af Cilierne ved Krumning eller forkert Retning af disse f. Eks. paa Grund af Entropion. Cilierne kan derved kradse Bulbusoverfladen og forårsage Keratiter m. m.

Trichinella (*Trichina spiralis* (gr. *trichinos* af Haar [d. v. s. haarfin]), Trikinen: en ganske lille Rundorm, som i kønsmoden Tilstand lever i Tyndtarmen hos Mennesket og forskellige Pattedyr (Svin, Rotte, Hund); Larverne vandrer ind i Muskulaturen, hvor de indkapsles sig.

Trichinosis (*Trichin* [s. *Trichinella*]): Trikinosygdommen, forårsaget af *Trichina* (*Trichinella*) *spiralis*, s. d. Symptomer: Diarrhoe, Muskelsmerter, Eosinofili af Blodet. Den hyppigste Aarsag er Nydelsen af halvraat, trikinholdigt Svinekød.

Tricho-bakterier (gr. *thrix* [trich-] Haar + *Bakterie* [s. d.]): traadformige Svampe uden ægte Forgrening. Deles i to Grupper: *Leptothrix* (gr. *leptos* fin, smal) og *Cladothrix* (gr. *klados* Gren), af hvilke C. har noget tykkere Traade og er mere tilbøjelig til uægte Forgreninger end L. Forskellige L.-arter findes i Mundhulen og kan under særlige Forhold vise sig patogene (Angina, Glomerulonefritis o. a.). C.'s patogene Rolle er tvivlsom. **-bezoar** *Bezoar* [arab. *bāzahr*, af pers. *pādzahr* Modgift]: Haarsvulst i Ventriklen. **-cephalus** gr. *kefale* Hovede): Slægt af Rundorme (Trichotrachelider), karakteristiske ved en meget lang og

tynd Forende, der gaar brat over i den temmelig korte, tykke bageste Del af Kroppen. Snylter især i Colon og Coecum hos Pattedyr og Mennesket. Hos Mennesket **T. trichiura** (gr. *oura* Hale) (syn. *Trichocephalus trichiurus*); 4—5 cm lang; særlig i Coecum, undertiden til Stede i stor Mængde og kan da fremkalde Anæmi. Hos Pattedyr en Række Arter, forekommende bl. a. hos de fleste Husdyr; kun temmelig ringe Betydning som Sygdomsaarsag. **-cryptosis** (gr. *kryptos* skjult (Jarisch): enhver Sygdom i Haarfolliklerne. **-dectes** (gr. *dektes* bidende): Slægt af Mallophaga (Pelslus). Talrige Arter hos forskellige Pattedyr. **-epithelioma papulosum multiplex**: i Nærheden af Puberteten optrædende, sjælden Nævusform i Form af Smaaknuder, der udgaar fra Ansigtets Lanugohaars Follikler. **-mania** (gr. *mania* Raseri) = Trichotillomania. **-monas** (gr. *monas* ene, Enhed): Slægt af Protozoer hørende til Flagellaterne. Aflange, fortil afrundede Celler med 3—5 Svingtraade (Flageller). Hos Mennesker: **T. intestinalis**, som lever i Tarmkanalen; **T. vaginalis** lever i surt Vaginalsekret, særlig ved Fluor; den patogene Betydning usikker. Hos Dyrene: Talrige Arter, hovedsagelig fundet i Tarmen hos forskellige Pattedyr og Fugle. **T. foetus** (8,5—14,5 μ lang) i Uterus hos Køer med Pyometra; forårsager undertiden enzootisk Abort. **-myceter** (gr. *mykes* Svamp), syn. Nocardiaceer. **-mykosis**: af Svampe fremkaldt Lidelse af Haarene. **-mykosis nodularis** s. *nodosa* = Piedra. **-mykosis palmellina** (Pick) = Leptotrix. **-mykosis vulgaris** = Leptotrix. **-nema** (gr. *nema* Traad) (syn. Cyclostomum: 5—15 mm lange tynde Rundorme, der snylter i Colon og Coecum hos Hesten. Blodsugere; kan forekomme i Mængde og da formentlig bevirke Tarmbetændelse og Anæmi. **-nodosis** (lat. *nodus* Knude) = Noduli laqueati. **-phobia** (gr. *fobos* Frygt): sygeligt Ubehag ved Synet af løse Haar paa Klæde dragt o. l. **-phytia** (gr. *fyton* Plante): dels overfladisk, dels dyberegaende Haar- og (Hud-)sygdomme, som fremkaldes af særlige Svampearter, Trichophytonarterne; skelnes især i de, der

fremkaldes af Svampe patogene for baade Dyr og Mennesker, og de, der fremkaldes af kun for Mennesket patogene Svampe. **-phytider (sekundære)** (gr. *fyton* Plante + gr. *eidōs* Form): Hudaffektioner af forskellige Typer, der fremkommer som sekundær Reaktion i Tilslutning til Kerion Celsi. **-phyton:** (gr. *fyton* Plante): en meget artsrig Slægt af Hyfomyceter, som fremkalder de forskellige Former af Trikofyti. De deles i to Grupper: Ektothrix og Endothrix, eftersom de vokser udenpaa eller inden i Haarene. **-ptilosis** (gr. *ptilon* Fjer, Dun): Forandringer i Haarene bestaaende i Opspaltning af disses frie Ende i flere Fibriller. **-rrhexis** (gr. *rhexis* Brud): Lidelse i Haarene bestaaende i at disse spontant knækker over paa et eller flere Steder. En særlig Form er **T. nodosa**, hvor der før Haaret knækker dannes en lille, knudeformet Fortykkelse paa det paa-gældende Sted. **-rrh(o)ea** (gr. *rhoē* Flod): Haaraaffald. **-schisis** (gr. *schisis* Spalten): betegner dels -ptilosis dels -rrhexis. **-sis** = Hypertrichosis. **-sommum** (gr. *soma* Legeme), se Capillaria. **-sporia** (Vuillemin) (gr. *sporos* Frø, Sæd) = Piedra. **-strongylus** (gr. *strongylos* rund): Slægt af Rundorme; smaa, tynde, op til 8 mm lange Orme, der snylter i Mave og Tarm hos forskellige Dyr, bl. a. Kanin og Hare. **-tillomania** (gr. *tillein* udryde + gr. *mania* Raseri): Tilbøjelighed til at rive Haar ud paa Grund af en anfaldsvis optrædende »nervøs« Hudkløe paa behaaede Steder, er hyppigst et hysterisk Fænomen. **-trachelidae** (syn. Trichuroidea) (gr. *trachelos* Hals): Familie af Rundorme, karakteristisk ved, at den forreste Del af Kroppen er lang og tynd; Spiserøret langt og omgivet af store ejendommelige Celler (»Cellelegeme«). Herunder Slægterne Trichuris, Capillaria og Trichinella.

Trichromasia (gr. *tri-* tre + gr. *chroma* Farve): Farvesans med tre Farvekomponenter (rødt, grønt, violet) som normalt — i Mod sætning til Monog og Dichromasia. Se ogsaa **Anomal Tr.**

Tricuspidalinsufficiens ([*Valvula*] *tricuspidalis* [lat. *tricuspis* med tre Spidser] + lat. *insufficiencia* Utilstrække-

lighed): *Valvula tricuspedalis* Evne til at lukke er mangelfuld.

Tridermon (gr. *tri-* tre + gr. *derma* Hud): Blandingsvulst, som indeholder Væv fra alle tre Kimblade.

Trigemini (lat.): Trillinger.

Trigonitis (gr. *trigonon* Trekant): Betændelse af Blæren i Trigonum Lieutaudii.

Trihybrid (gr. *tri-* tre + lat. *hybrida* stammende fra Dyr af forskellig Art): Bastard, der er heterozygot m. H. t. 3 Anlægspaar.

Trikin, se Trichinella.

Trikinontrol: Prøver af bestemte Dele af Svinets Muskulatur presses flade mellem to Glasplader (Kompressorium) og mikroskoperes ved Hjælp af et Projektionsapparat.

Trikinose, se Trichinosis.

Tripeptid (gr. *tri-* tre + *Peptid* [gr. *pepsis* Kogen, Fordøjelse]): Peptid, som bestaar af 3 Molekyler Aminosyrer.

Triplegia (gr. *tri-* tre + gr. *plege* Slag): Lammelse af den ene Arm og begge Ben.

Trismus (gr. *trismos* Surren): Mundklemme; langvarig, tonisk Krampe i Tyggemusklene, hvorved Mundens normale Oplukning umuliggøres. — Sympt. ved Tetanus. **T. neonatorum** = Tetanus neonatorum. **T. uteri:** Sammen-snrøring af udvendige Modernund under Fødslen.

Tristichiasis (gr. *tri-* tre + gr. *stichos* Række): 3 Rækker Øjenhaar, cfr. Distichiasis.

Tristimania (lat. *tristis* sørgmodig + gr. *mania* Raseri, Vanvid) = Melancholia.

Tritanopsia (s. *-opia*) (gr. *tritos* tredje + gr. *a-* priv. + gr. *opsis* Syn [ops Øje]): Violetblindhed. Sjælden Form af Farveblindhed. Se dette.

Trochisci (gr. *trochiskos* lille Hjul, Pille): Trøkisker eller Pastiller er plankonvekse eller flade, cylindriske Kager tilberedte af bitter Chokolade eller Sukker og indeholdende et eller flere Lægemidler.

Trocho-cardia (gr. *trochos* Hjul + gr. *kardia* Hjerte): Aksedrejning af Hjertet. **-cephalia** (gr. *kefale* Hovede): rundt Hoved, Misdannelse paa Grund af for tidlig Forbening af Sutura coro-

nalis. -**skopia** (gr. *skopein* se, undersøge): Apparat til Røntgenundersøgelse af Ptt. i liggende Stilling, idet Røntgenrøret er anbragt under Lejet.

Troicart (Trokart) (fr. *trocart* ell. *trois-quarts*) egentlig Troisquart, $\frac{3}{4}$: Instrument til Punktur; bestaar af et Rør (Kanyle), hvori der sidder en nøje tilpasset Naal (Poinçon), hvis Spids er slebet i 3 Flader, der støder sammen i Vinkler paa ca. 90°.

Trombidium (fr. *trombidion*): Slægt af Mider, hørende til Familien Trombididae (Løbemider). I kønsmoden Tilstand fritlevende, i Larvestadiet undertiden parasitisk hos Mennesket og forskellige Pattedyr, hvor de suger Lymfe og Blod. T. **holosericeum** røde Jordmide; se *Leptus autumnale*. T. **akamushi**, se *Tsutsugamushisygdommen*.

Trombin (gr. *thrombos* størknet Blodklump): Enzym, som medvirker ved Blodets Koagulation. Det findes i Blodet som Protrombin, Tilstedeværelse af Kalksalte er nødvendig for dettes Omdannelse til Trombin. Omdannelsen udløses af Aktivatoren Trombokinase, som findes i Leukocyter Blodplader og i Vævene.

Trombokinase (*Trombin* [s. d.] + gr. *kinein* bevæge): Aktivator, som menes at være til Stede i Leukocyter, Blodplader og Væv, og som medvirker ved Protrombinets Omdannelse til Trombin i Blodets Koagulationsproces.

Trommer's (T., Karl Aug., Kemiker i Eldena, 1806—1879) **Prøve** til Paa-visning af Sukker i Urin. Den anvendes sjældent mere. Fehlings Modifikation anvendes nu mest. T. P.: Til ca. 10 cm³ Urin sættes $\frac{1}{2}$ Rumfang 10% NaOH-opløsning, og draabevis en 5% Kobbersulfatopl. indtil det dannede Cu(OH)₂ ved Rystning gaar i Opøsning. Blandingen koges. Er Sukker tilstede kommer gulligt el. rødtligt Bundfald, som kan skyldes Dannelse henholdsvis af CuOH el. Cu₂O. Det er Sukkeret som reducerer den alkaliske Opøsning af Cu(OH)₂ til disse Forbindelser.

Trommestikfingre: Hypertrofi af Fingrenes distale Phalanger, findes i Tilfælde med kronisk Betændelse specielt Bronchiektasi.

Trommesyge, Tympanitis hos

Drøvtyggere, stærk Luftfyldning af Vommen enten paa Grund af abnorm Gæring eller af at normal Ræbning ikke kan ske.

Tromophilia (gr. *tromos* Skælven + gr. *filia* Kærlighed): medfødt Tremor.

Trope-feber, se *Febris tropica*. -**ringe**: smaa, ringformede Malariaparasiter ved Tropefeberen.

Trophoedema (gr. *trofe* Ernæring + gr. *oidema* Svulst): kronisk, blegt, fast, smerteløst Hudødem af neuropatisk Oprindelse, i Udbredning svarende til sygeligt forandrede Afsnit af Nervesystemet.

Tropho-neurosis (gr. *trofe* Ernæring + gr. *neuron* Sene, Nerve): Ernæringsforstyrrelse i Vævene, der har sit Grundlag i en Lidelse i Nervesystemet. F. Eks. Raynauds Sygdom, Hemiatrophia facialis progressiva, neuroparalytisk Keratitis m. fl. -**neurosis disseminata** = Sklerodermia. -**pathia** (gr. *pathos* Lidelse): Stofskiftesygdom.

Tropin, se Bakteriotropin.

Tropisurus (gr. *tropis* Køl + gr. *oura* Hale): Slægt af Rundorme, der især er ejendommelig ved en udpræget Kønsdimorfi: Hannen ganske tynd, traadformet, Hunnen næsten kuglerund. Snylter i Maven (Kirtelmaven) hos forskellige Fugle (Ænder, Høns, Duer); forårsager Fordøjelsesforstyrrelser og Afmagring. Mellemvært formentlig smaa Krebsdyr.

Trousseau's (T., Armand, parisisk Læge, 1801—1867) **Adeni** = Pseudo-leukæmi. T.'s **Galdeprøve**: galdefarvestofholdig Urin farves grøn ved Tilsætning af lidt Jodsprit. Prøven udføres bedst ved forsigtig at hælde stærkt fortyndet Jodsprit over Urinen i et Reagensglas. Paa Sammenstødsstedet mellem de to Vædsker faas da en grøn Farve. T.'s **Fænomen**: Fremkaldelse af den karakteristiske Krampe ved Tetani ved Kompression af Ekstremitetens (f. Eks. Overarmens) Kar- og Nervestammer.

Truche's (T., Charles, 1870—, Frankrig) **Substrat**: flydende Substrat med 4% Pepton Chapoteaut og 0,2% Glykose; pH = 7,8. Anvendes særlig til Dyrkning af Pneumokokker; ogsaa til Dyrkning af Bakterier fra Blod (Ble).

Truende Eklampsi = Eklampsismus = Præeklampsi s. d.

Tryk-koldbrand = Decubitus, Liggesaar. -**lammelse**: ved Tryk paa en Nerve fremkaldt L. -**puls**: langsomme Puls ved forhøjet Hjeretryk, særlig efter svære Hovedtraumer. -**spor**: Mærker paa Fosterhovedet fremkaldt ved dets Passage igennem et forsnævret Bækken. -**visioner** (lat. *visio* Syn): Hallucinationer ved Delirium tremens, udløst ved et let Tryk paa Øjet.

Trypanosis: Sygdom fremkaldt af Trypanosomer.

Trypanosomer (gr. *trypanon* Bor + gr. *soma* Legeme): Flagellater, forsynede med en undulerende Membran, som ender i en Bikerne (Befaroblast); de lever som Parasitter hos Mennesker og Dyr, særlig i Blodet. **Trypanosoma Brucei**, se Ngana. **T. Cruzi**: Schizotrypanum Cruzi, se Chagas' Sygdom. **T. equinum**, se Mal de Caderas. **T. equiperdum**, se Dourine. **T. Evansi**, se Surra. **T. gambiense**, se Nelavane. **T. Lewisi** findes meget udbredt hos Rotter og overføres med Rottens Lopper. Infektionen forløber oftest tilsyneladende symptomløst. **T. rhodesiense** er sandsynligvis identisk med **T. gambiense**. **T. theileri**: meget hyppigt forekommende i Blodet hos Kvæg, ogsaa her i Landet; langt den største kendte Trypanosom (op til 60—70 μ lang). Ikke patogen. Overføres af Tabanider (Tabanus- og Hæmatopota-Arter).

Træflegmone (gr. *flegmone* Betændelse, Svulst under Huden): se Phlegmon ligneux. Se Angina Ludovici.

Træthed: Defatigatio. Træthed, som opstaar abnormt hurtigt, efter ringe Anstrengelse: Apokamnosis.

Trøske (ty. Soor, fr. Muguet): graahvide Belægninger paa Slimhinderne, særlig Mundslimhinden hos spæde Børn. Sygdommen fremkaldes af forskellige Svampe, særlig Oidium (Endomyces, Monilia) albicans. Kan undertiden metastatisk brede sig til andre Organer.

Tscherning's (T., Marius, 1854—, Danmark) **fotometriske Glas**: neutralgraa Glas, hvormed man kan svække Lyset efter en logaritmisk Skala. Et Glas paa én Fotoptri lader $\frac{1}{10}$ af Lyset passere. To saadanne Glas (2 Fotop-

trier) lader $\frac{1}{100}$ passere, 3 Fotoptrier lader $\frac{1}{1000}$ passere o. s. v.

Tsutsugamushisygdom, Akamushi, Kedani, Flodfeber, Oversvømmelsesfeber: en akut, endemisk Sygdom i Japan med Feberforløb omtrent som ved Tyfus, lokal Hudnekrose, Glandelsvulst, Eksantem og Leukopeni. Overføres af en lille, rød Mide, Trombidium Akamushi: Smitstoffet ikke sikkert kendt (Rickettsia?).

Tubage (fr.) = Intubation.

Tuba-katarrrh (lat. *tuba* Rør, Trompet + gr. *katarrrhoos* Katar): Katar af det Eustachiske Rør. -**kateter** (gr. *katheter* Sonde, Kateter): slankt Rør til Indførelse i det Eustachiske Rør for at udblæse eller udskylle dette. -**occlusion** (lat. *occludere* [occlusum] tillukke): Tillukning af det Eustachiske Rør. -**stenose** (gr. *stenosis* Forsnævring): Forsnævring af det Eustachiske Rør.

Tubar-abort (lat. *tuba* Trompet + lat. *abortus* Abort): Udstødelse (fuldstændig eller ufuldstændig) af et Æg, der har været implanteret i Tuba, gennem Ostium abdominale tubæ. -**mola** (lat. *mola* Misfoster): Forandringer i et ikke (eller kun delvist) udstødt, dødt Æg ved Tubarsvangerskab. -**ruptur** (lat. *rumpere* [ruptum] bryde): Bristning af Tuba, oftest som Følge af et i denne implanteret Æg. -**sterilisation** (lat. *sterilis* frugtbar): St. fremkaldt ved Gennemskæring, Resektion eller kunstig Tillukning af Tubæ Lumina. -**svangerskab**: S., hvor Ægget er implanteret i Tuba; cfr. Graviditas extrauterina.

Tuber (lat.): Rodknold, Betegnelse for Plantedel, der anvendes som Lægemiddel.

Tubercule anatomique (fr.) = Lig-tuberkel.

Tuberculide acneiforme nécrotique (fr.) = Aknitis.

Tuberculides nodulaires des membres inférieurs (Leredde) (fr.) = Erythema induratum (Bazin).

Tuberculoderma (lat. *tuberculum* lille Svulst + gr. *derma* Hud) = Tuberculid. **T. micropapulosum** (Neisser) = Lichen scrophulosorum.

Tuberculosis (lat. *tuberculum* lille Svulst): af Tuberkelbacillen fremkaldt

Betændelse, der kan optræde overalt i Legemet. **T. cutis lichenoides** s. **T. lichenoides follicularis** = Lichen scrophulosorum. **T. luposa** = Lupus vulgaris. **T. miliaris**: Miliærtuberkulose, acut Optræden af T. rundt i Legemet ved Udsaaning af Bakterier fra et Fokus med Dannelse af ganske smaa Tuberkler (Miliun [lat.: Hirsekorn]). Sygdommen forløber dødeligt. **T. miliopapulosa aggregata** = Lichen scrophulosorum. **T. papulo necrotica** = Aknitis.

Tuberkel, Tuberculum (lat. *tuberculum*, dim. af *tuber* Svulst): lille Knude, bruges specielt som Betegnelse for de af Bacillus tuberculosis fremkaldte Knuder, der er opbygget af Rundceller, epitheloide Celler og i Reglen tillige Kæmpeceller, og som indeholder Tuberkelbaciller, der lettest paavises i Kæmpecellerne. Knuderne udviser Tilbøjelighed til ostet Nekrose, der begynder i Midten af dem. Den tuberkuløse Betændelse kan afgrænses af Bindevæv, indkapsles, for til sidst at ophele fuldstændig. **T. nekrogenicum**: Ligtuberkel, vorteformet Hudtuberkulose, der ofte opstaar hos Mennesker, der er beskæftiget med Sektioner af Lig.

Tuberkulid (lat. *tuberculum* lille Svulst + gr. *eidos* Form): Hudlidelse af tuberkuløs Natur eller Hudlidelse, hvis Relation til Tuberkulose anses for ret sikker.

Tuberkuliner (lat. *tuberculum* lille Svulst): Præparater, fremstillede af Tuberkelbaciller og deres Kulturer. De vigtigste er Kochs Præparater: 1) **Alttuberkulin**, der er en inddampet og gennem Porcelænsfilter filtreret Glycerin-Bouillon Kultur. Det giver den stærkeste fokale Reaktion af alle Tuberkulinerne; det er stadig det vigtigste Tuberkulinpræparat. Det danske Standardtuberkulin er et humant A. 2) **Originaltuberkulin** (T O), der er ikke inddampet Alttuberkulin, 10 Gg. saa svagt som dette. 3) **Albumosefrit Tuberkulin**, der er fremstillet paa lignende Maade som Alttuberkulin, men af Baciller voksede paa æggehvedefrit Substrat (se Sautons Substrat) for at undgaa anafylaktisk Virkning. 4) **Neutuberkulin**, der er en Opslemning af

tørrede, knuste Tuberkelbaciller. Der findes to Præparater heraf i Handelen: a) Neutuberkulin (T R) og b) Neutuberkulin-Bacilemulsion, der indeholder flere Bestanddele af Bacillerne end T R og 50 % Glycerin. Andre Tuberkuliner findes i stor Mængde.

Tuberkulinreaktioner, diagnostiske til Brug hos Mennesket: 1) v. Pirquets Kutanreaktion, s. d. 2) Moro's perkutane Reaktion, s. d. 3) Mantoux's intrakutane Reaktion, s. d. 4) Calmettes Oftalmoreaktion, s. d. 5) Escherichs Stikreaktion, s. d. 6) den subkutane Tuberkulinprøve, hvortil i Reglen bruges Alttuberkulin i forskellige Fortyndinger med $\frac{1}{2}$ % Karbolsyre. Begyndelsesdosis: $\frac{1}{5}$ mgr. Den tilstræbte Reaktion er ikke som de fem foregaaende Lokalkreaktioner paa Applikationsstedet, men 1) en Almenreaktion (Feber), 2) en Lokalkreaktion i det tuberkuløse Fokus (Fokalkreaktion). — Hos Kvæget anvendes (i Danmark) særlig den intrakutane Reaktion; dens Styrke bestemmes ved Maaling af Tykkelsen af en Hudfold omkring Injektionsstedet før og efter Reaktionen Udførelse.

Tuberkuloid = Tuberkulid.

Tuberkulom (*Tuberkel*, s. d.): isoleret Svulst bestaaende af tuberkuløst Væv, forekommer enkeltvis eller multipelt især i Hjerne, Lever eller Milt.

Tuberkulomycos = Mycobacterium tuberculosis.

Tuberkuløs (lat. *tuberculum* lille Svulst): hvad der har med Tuberkulose at gøre, — lidende af Tuberkulose.

Tuberøs (lat. *tuberosus* fuld af Knuder): knudeformet, knudret.

Tuberøs Hjernesklerose (lat. *tuberosus* fuld af Knuder) (Bourneville): medfødt Hjernelidelse visende sig ved multiple, entièrestore, sklerotiske Foci i Hjernen, særlig Cortex, og klinisk ved Imbecillitet og epileptiske Anfald. Patognomonisk er Adenoma sebaceum (Mb. Pringle) (se d.). Ofte Smaasvulster i andre Organer.

Tuboovaritis (lat. *tuba* Trompet + *Ovaritis* [s. d.]): Betændelse i Tuba og Ovarium (se Salpingitis og Salpingo-oophoritis).

Tubulisation (lat. *tubulus* lille Rør [dim. af *tubus* Rør]): Indelukning af en

sutureret Nerve i Rør af decalcineret Knogle, Paraffin el. lign. for at hindre Sammenvoksninger med Omgivelserne.

Türk-Erggelet's Draabelinie: ved Fremmedlegemer paa Corula eller Keratit kan man se en Forstørrelse og Forlængelse af den fysiologisk forekommende Lüssi's Linie paa Cornea (se denne).

Tularæmi, Tularaemia (*Tulare*, Californien + gr. *haima* Blod): septisk Lidelse hos vildtlevende Gnavere (Hare, vilde Kaniner, Egern, Jordegerne, Vandrotter; Lemming?), fremkaldt af *Bac. tularensis*. Mennesket kan angribes, dels ved Berøring med syge Dyr (Bakterien trænger ind gennem uskadt Hud), dels med Insekter (*Fluen Chrysops discalis*) og Mider (*Dermapcentor Andersoni*) som Mellemed. 4 kliniske Typer: 1) den ulcero-glandulære T., som er den almindeligste. Papel, som senere bliver til et skarpt afgrænset Ulcus; regionær Glandelsvulst. 2) den okuloglandulære T. (Parinaud's Conjunctivitis) ved primær Lokalisation i Øjet. 3) den glandulære T., hvor Primærlesion mangler. 4) den tyføse T., hvor baade primær Lesion og Glandelsvulst mangler, T. forekommer i Japan, Nordamerika, Rusland, Tjekoslovakiet, Østrig, Norge og Sverige, men er hidtil ikke iagttaget i Danmark. Infektionen kan paavises ved Widalreaktion med *Bac. tularensis*; Reaktionen holder sig positiv mange Aar efter Sygdommens Helbredelse.

Tumefactio (lat. *tumefacere* gøre svulmende): Svulstdannelse.

Tumor (lat.): Svulst. **T. albus:** tuberkuløs Betændelse i et Led med simpel, reaktiv Betændelse og Ødem i Omfanget, hvorved Huden over Ledet bliver spændt og anæmisk.

Tumultus sermonis (lat. *tumultus* Forvirring; lat. *sermo* [sermon-] Tale): snublende Tale.

Tungebetændelse = Glossitis.

Tungsindighed = Melancholia.

Turban's (T., Karl, f. 1856, Svejts) **Stadieinddeling af Lungetuberkulose:** 1) Stadium: lette Tilfælde, der højst omfatter en hel eller 2 halve Lapper og saaledes, at man her kun finder let Dæmpning, Forandring af Respira-

tionslyden og fine eller middelfine Rallelyd. 2 a) Tilfælde, ved hvilke Symptomerne ikke er svarere, men mere udbredte, men ikke overskrider Udstrækningen af 2 Lapper. b) svære Forandringer, der ikke gaar ud over en hel Lap. 3) samtlige Tilfælde, der gaar ud over 2.

Turbinektomia, Turbinotomia (lat. *turbinatus* formet som en Kegel + gr. *ektome* Udskæring, *tome* Snit): Fjernelse af Muslingeben (i Næsen).

Turgescens (lat. *turgescere* være fyldt, svulme), **Turgor** (lat., Opsvulmethed, Strutten): den karakteristiske elastiske Konsistens, som normalt Væv — Hud — har, og som skyldes dets Indhold af Vævsvædske. Ved visse Lidelser kan den forandres el. svinde. Krusistensen bliver mere i Retning af postøs.

Tuschmetoder til Bakteriepræparation, angivne af Burri (B., Robert, 1867—, Bern): 1) Opslemning af Bakterier med Tusch og Indtørring i tyndt Lag paa Objektglas. Herved ses Bakterierne som hvide Figurer paa graasort Bund. Bringes især til Paavisning af Bakterie-Kapsler eller -Cilier samt Spirochæter. 2) Metode til Encellekultur: Af en Opslemning af Bakterier i fortyndet Tusch afsættes ganske smaa Draaber paa en Gelatineplade. Man finder Draaber, som kun indeholder 1 Bakterie, og dyrker videre fra disse.

Tussiculatio (lat. *tussicula*, dim. af *tussis* Hoste): Smaahosten.

Tussis convulsiva (lat. *tussis* Hoste; lat. *convulsio* Krampe), Pertussis, fr. Coqueluche, eng. (w)hooping cough, ty.: Keuchhusten eller blaae Husten: Kighoste, akut Infektionssygdom, hvis væsentlige Symptom er krampagtige, gøende Hosteanfald. Foraarsages af Bordet og Gengous Bacil, se *Bac. tussis convulsivæ*.

Twort-d'Herelle's Fænomen, se d'Herelles Fænomen.

Tvangs-bevægelser: alle af Viljen uafhængige, koordinerede Muskelbevægelser, baade de, der fremkaldes af Tvangsforestillinger, og de, der skyldes organiske Forandringer i de centrale Ganglier, Pons og Cerebellum, f. Eks. Tic, Echolalia, Tvangslatter, Propulsion, Ridebanebevægelse etc. **-emotioner**

(lat. *emovere* [*emotum*] bevæge): Tvangsgraad og -latter. **-forestillinger** (Tvangstankesygd): bestemte, pinagtige Tanker, der ustandselig trænger sig frem i Bevidstheden imod Patientens Vilje, og som af ham erkendes som sygelige. Se f. Eks. Folie de doute, Mysofobi. **-graad**: ufrivillig Graad som Følge af organiske Nerveilidelser. **T.-latter**: ufrivillig Latter af samme Aarsag. **-handlinger**: af Tvangsforestillinger (Obsessioner, Anankasmer) udløste Handlinger som Regel af en i hvert enkelt Tilfælde stereotyp Art. **-tanke-sygd**, se T.-forestillinger.

Tvedegaard's (T., Hans Jensen, 1866—, Danmark) **Fødeleje**, se F.

Tvekøn: Hermaphroditismus, s. d.

Tvillinger = Gemelli.

Tværleje = Skraaleje.

Tværstand (**Tværstilling**): dyb T. af Fosterhovedet ved Fødsel i Issestilling fremkommer, naar Hovedet staar med Sutura sagittalis i Bækkenudgangens Tværdiameter, og Hovedets Rotation udebliver.

tyfoid (*Typhus* [s. d.] + gr. *eidōs* Form): egl. tyfuslignende, idet der da med Tyfus menes Plettyfus. I dansk Sprogbrug anvendes Ordet Tyfus dog ensbetydende med tyfoid Feber, Febris typhoidea.

Tyfus, se Typhus abdominalis.

tyfos Tilstand (gr. *tyfos* Røg, Uklarhed), Status typhosus: omtaaget, stærkt udmattet, slap Tilstand.

Tyngning = Masticatio.

Tyktarms-katarrh (-betændelse) = Colitis.

Tyloma, **Tylosis**, **Tylositas** (gr. *tylos*, *tyloma*, *tylosis* haard Hud): Fortykkelse, Haardhed af Huden. **T. ciliaris**: Fortykkelse af Øjelaagsrandene p. Gr. af kron., hypertrofierende Blepharitis = Pachyblepharon. **T. essentialis** = Akrokeratoma. **T. linguæ** = Leukoplakia.

Tymopat (gr. *thymos* Sind + gr. *patos* Lidelse): Individ med Abnormiteter paa Følelseslivets Omraade.

Tympania (gr. *tympanon* Tromme), **Tympanismus** (gr. *tympanismos* Trommeslagning) = Meteorismus eller i det hele taget Betegnelse for, at der paa et bestemt Sted findes tympanitisk Per-

kussionstone. **T. uteri**: Luftudvikling ved intrauterin Forraadnelse af et inficeret Æg = Physometra.

Tympanitis (gr. *tympanon* Tromme): Betændelse af Trommehulen, Mellemørebetændelse.

Tympanitisk Perkussionlyd (gr. *tympanon* Tromme): Lyd el. Tone, man kan faa ved at perkutere over luftfyldte Hulrum, f. Eks. Ventrikel, Tarme, Kaverner, Pneumotoraks. Den er ret klangfuld og minder om, den der kan fremkomme ved Perkussion paa en Tromme.

Tympanophonia (gr. *tympanon* Tromme + gr. *fone* Stemme): objektivt paaaiselig, sygeligt forøget Stemmeresonans i en anden Persons Øre. Paavises ved, at man forbinder sit Øre med Patientens ved Hjælp af en Gummislange. Naar man derefter lader ham tale, høres Stemmen paafaldende tydelig og klangfuld. Tillige høres Aandedrættet som en tydelig Susen. Fænomenet skyldes en abnormt aabenstaaende Tuba Eustachii.

Typer (i Bakteriologien) (gr. *typos* Slag, Prægning af Mønter; Form): Ved T. forstaas de mindste systematiske Enheder. Bakteriekulturer, der ikke frembyder væsentlig større Forskelligheder end dem, der kan ses hos Kulturer af samme Stamme (f. Eks. forskellige Faser, se Faseskifte), henregnes til samme T. kan defineres paa Grundlag af samtlige Egenskaber eller blot ud fra visse Undersøgelsesmetoder (Forgæringstyper, serologiske T.); for Tuberkelbacillens Vedkommende baseres Typeinddelingen paa Virulensen overfor forskellige Dyrearter og Voksemaaden paa bestemte Næringssubstrater. Bakterier kan høre til samme serologiske Type og dog til forskellige Forgæringstyper, ligesom det omvendte kan være Tilfældet. Ved at benytte samtlige anvendelige Undersøgelsesmetoder faar man altsaa et større Antal T. end ved kun at regne med en enkelt Klasse af Egenskaber.

Typeværdi (i en Variation): den (eller de) Værdi(er), som hyppigst forekommer og svarer til Frekvenskurvens Toppunkter.

Typhl-aton (*Typhlon* [gr. *tyflos* blind] + gr. *atonia* Mathed): nedsat

Funktion af Muskulatur i Coecum og Colon ascendens (Obstipationstype). -**ektasi** (gr. *ektasis* Udvidelse): Udvidning og Fortykkelse af Blindtarmen (Coecum). -**itis**: Betændelse i Coecum og Appendix.

Typhlo-pexia (*Typhlon* [gr. *tyflos* blind] + gr. *pexis* Tilheftning): Fastsyning af Coecum. -**stomia** (gr. *stoma* Aabning): Dannelse af en Fistel til Coecum. -**tomia** (gr. *tome* Snit): operativ Aabning af Coecum. -**transverso-stomia** (*Transversum* [lat. *transversus* liggende paa tværs] + gr. *stoma* Aabning): operativ dannet Forbindelse mellem Coecum og Colon transversum.

Typhlosis (gr. *typhosis*) = Blindhed.

Typho-bacillosis (*Typhus* [s. d.]: Tuberkulose med tyfuslignende Forløb. -**haemia** (gr. *haima* Blod): Forekomst af Tyfusbaciller i Blodet. -**malarial fever** (eng.): forældet Betegnelse, som har været anvendt dels om Malaria med tyfuslignende Forløb, dels om kombineret Tyfus-Malaria-Infektion og endelig om en Del af hvad der senere er erkendt som Febris undistans.

Typhus abdominalis (gr. *tyfos* Damp, Røg, Uklarhed), i Reglen kun Tyfus, Febris typhoidea, Tyfoid, Ileotifus, Dothienenteritis, Nervefeber, gastrisk Feber: smitsom Infektionssygdom forårsaget af Bacillus (*Salmonella*) typhi, der navnlig angriber Tyndtarmen, hvor der opstaar talrige Saar. Symptomer: gradvis stigende Feber, Hovedpine, omtaaget Tilstand (deraf Navnet), Roseola (røde Pletter paa Underlivet), Miltvulst, undertiden Diarré. Dødsarsag: Tarmblødninger, Tarmperforationer, Intoksikation. -**bacillen**, se *Salmonella typhi*. **T. billosus**: se Weils Sygdom. Griesingers «biløse Tyfoid» (1853) var afrikansk Tilbagefaldsfeber af ondartet, septisk Forløb med Icterus, Somnolens og som oftest dødelig Udgang. **T. exanthematicus**, Pletfeber, Plettyfus, Krigstifus, Hungertyfus: meget smitsom, epidemisk Sygdom. Smitstoffet (se *Rickettsia*) overføres af Lus (*Nicolle*, Charles [1866—1936] 1909). Symptomer: alm. Begyndelse med Kulderystelse og høj Feber, pletformet Eksantem, der senere bliver hæmorrhagisk (violet og brunt). Kri-

tisk Temperaturfald under stærk Sved. Ofte dødeligt Forløb. Foruden den klassiske T. e. kendes der adskillige særlige Former, knyttede hver til sin Del af Jordkloden. De bedst studerede er **Brills Sygdom** i Nordamerika og **Ta-bardillo** eller **T. e. mexicanus**: disse har i det hele et mere godartet Forløb og er maaske identiske; ved disse amerikanske Former overføres Smitten ikke blot ved Lus fra Menneske til Menneske, men ogsaa Rotter er inficerede og spiller antagelig en Rolle som Smittekilde for Mennesket, med Loppen som Mellemled. **Typhus mandschuricus** (i Rusland og Mandschuriet) kan ogsaa betragtes som en Plettyfusform; Mikroben hedder *Rickettsia manchuriae*, og Rotter er Smittebærere. Se endvidere *Bac. proteus*, Weil-Felix Reaktion, Weigl's Vaccine, Rocky Mountains Spotted Fever og *Tsutsugamushis* sygdommen. **T. recurrens**, se *Febris recurrens*.

Typus (gr. *typos* Form, Billede [egl. Hammerslag, Prægning af Mønt]): Type, Art, Særpræg.

Tyrehornsmave: Røntgen-Ventrikelskygge i Form som et Tyrehorn.

Tyremesis (gr. *tyros* Ost + gr. *emesis*): Opkastning af ostet Maveindhold hos Børn.

Tyriasis: sjælden anvendt Betegnelse dels for Elefantiasis dels for Alopeci.

Tyro-ma (gr. *tyros* Ost): ostet henhalden Svulst. -**toxismus** (gr. *toxikon* Gift): Osteforgiftning.

Tællekammer: Apparat som anvendes til Tælling af Blodlegemer; se Bürker's eller Thoma-Zeiss' Tællekammer.

Tænderskæren = *Brygmus*.

Tænia (lat., Bændelorm [gr. *tainia* Bind]): Gruppe af Bændelorme, der snylter i Tarmen hos Mennesket og forskellige Pattedyr, navnlig Rovdyr. Tintestadiet er en Cysticerk. Hos Mennesket: 1) **T. saginata** (syn. *Tænia-rhyncus saginatus*) 4—10 m lang; Tint (Cysticercus bovis, syn. *inermis*) hos Kvæg i Muskulaturen; langt den hyppigste Bændelorm hos Mennesket her i Landet. 2) **T. solium**, 2—3 m lang; Tinten (Cyst. *cellulosae*) i Muskula-

turen hos Svinet. Her i Landet nu meget sjælden. Hos Hunden forekommer en Række Arter af Tænia. De vigtigste Arter er: 1) **T. hydatigena** 1—3 m lang; Tinten (Cysticercus tenuicollis) hos Drøvtyggere og Svin under Peritonæum. 2) **T. pisiformis** $\frac{1}{2}$ —1 m lang; Tinten (Cyst. pisiformis) hos Hare og Kanin under Peritonæum. 3) **T. ovis**, 10—20 cm lang; Tinten (Cyst. ovis) i Muskulaturen hos Faaret. Hos Katten forekommer **T. tæniæformis** (syn. crassicolis), 15—20 cm lang; Tinten (Cyst. fasciolaris) i Leveren hos Rotte og Mus.

Tæniider (lat. *tænia* Bændelorm [gr. *tainia* Bind]): Familie af Bændelorme; overvejende ret store Former. De enkelte Led er ret store med et Sæt Hankøns- og et Sæt Hunkønsorganer samt een Kønsaabning paa Randen af Ledet. Herunder Tæmia, Polycephalus og Echinococcus.

Tæniophobia (lat. *taenia* Bændelorm [gr. *tainia* Baand] + gr. *fobos* Frygt): sygelig Frygt for (at have eller faa) Bændelorm.

Tærskelværdi = Toleransen: her ved forstaas i Almindelighed den største Mængde, i hvilken et el. andet Stof kan forekomme i Blodet (udtrykt i gram pr. 100 cm³), uden at der kommer en Udskillelse af Stoffet i Urinen. F. Eks. anvendt paa Glykose er T. den højeste Værdi Blodsukkerprocenten kan have uden at der kommer Glykosuri.

Tøndeformet Thoraks (gr. *thorax* Brystpanser, Bryst): kan findes f. Eks. hos Patienter med Emfysem. T.'s Konturer minder om en Tøndes, baade

i et horisontalt og frontalt Plan; alle Diametere er forøgede, mest den Sternovertebrale.

Tøpfer's Metode til Bestemmelse af **fri Saltsyre**: udføres som anført under Totalaciditeten. Her anvendes som Indikator $\frac{1}{2}$ % alkoholisk Opløsning af Dimetylamino-azobinzal; den er rød i sur Vædske, kanariegul, naar den slaar om. Normale Tal er 25—50, el. svarende til 0,1—0,2 % HCl. **T.'s Metode** til Bestemmelse af **bunden Saltsyre**: hertil anvendes en 1 % vandig opløsning af Natriumalizarinsulfonat; den er rødliggul i sur Vædske, violet ved Omslag. Normale Tal er 10—15 efter Ewalds Prøvemaaletid. **T.'s Metode** til Bestemmelse af **Totalaciditeten** i et Prøvemaaletid: i en Porcelænsskaal kommes 10 cm³ filtreret Maveindhold og 3—4 Draaber 1 % alkoholisk Fenolftalino-pl. som Indikator Vædsken, titreres med $\frac{1}{10}$ n NaOH til rød Farve. Antallet af cm³ NaOH som er nødvendig for at neutralisere 100 cm³ Maveindhold kaldes **Fenolftaleintallet** og benyttes klinisk som et vist Maal for Totalaciditeten. Den kan udregnes i % HCl ved at gange Fenolftaleintallet med 0,00365.

Tørsterilisering (lat. *sterilis* ufrugtbar): Sterilisering ved Ophedning i almindelig Luft. For med Sikkerhed at faa alle Organismer, specielt Bakteriesporer dræbt, maa der opvarmes til 160—180° i 1 à 2 Timer. For Genstande af Glas og Metal er T. mere skaansom end Autoklavering; for Vat, Papir o. a. organiske Stoffer er det omvendte Tilfældet.

U

Ubi pus, ibi evacua (lat.): hvor der er Pus, dér bør du tømme det ud.

Udaanding: Ekspiration, Expiration.

Uddrivningsperiode: den Del af Fødslen, under hvilken Fosteret udstødes, efter at Moderhals og Moder-

mund er tilstrækkelig udvidede til at tillade Fosterets Passage.

Udladningsrør = **Gelslerrør**: lukket Glasrør indeholdende fortyndet Luft og forsynet med to lufttæt indsmeltede Elektroder. Sender man en højspændt Strøm til Elektroderne, f.

Eks. fra en Elektricermaskine eller Induktionsrulle, foregaar der »elektrisk Udladning« i Røret. Der fremkommer hermed Katodestraaler.

Udmattelse = Prostration.

Udrauszkys (U., Lászlo, 1862—1914, Ungarn) **Galdeprøve**: en Opløsning af Furfurol (Furanaldehyd) og Svovlsyre sættes til Urinen. Hvis der findes Galdepigment, vil man faa en blaa-rødlig Farve.

Udstrygningspræparat (lat. *præparare* forberede, tilberede) af Blod. Kan bl. a. anvendes til kvalitativ Undersøgelse af Blodlegemer. Eks. paa Fremstilling: en lille Draabe Blod anbringes paa et rent Objektglas, ved Midten af dets ene Side. Et stort Dækglass lægges langsomt ned paa Draaben; naar den er flydt helt ud, trækkes Dækglasset bort, parallelt med Dækglassets Overflade. — Eks.: en Draabe Blod lægges nær ved den ene Ende af et Objektglas. Endekanten af et andet, slebet Objektglas sættes mod det første i en Vinkel paa knapt 45° og føres hen mod Draaben; naar den har bredt sig helt ud i den spidse Vinkel mellem Glassene, føres det skraatstillede Glas langsomt frem, og Blodet breddes ud i et meget tyndt Lag. Præparatet farves.

Udtømmelse = Ekkrisis.

Udtømmelser = Egesta (Afføring, Opkastning).

Udvidelse: Dilatation, Ectasi. U. **af Pulaare**: Aneurysma.

Udvidningsperiode: den Del af Fødslen, under hvilken Moderhalsen og Modernunden udvides, saa at Fosteret kan passere derigennem.

Uensdobbelt = heterozygot.

Uffelmans (U., Julius, Rostock Læge, 1837—1894) **Reaktion for Mælkesyre**: 3—4% Fenolopløsning, der ved Tilsætning af nogle Draaber Jernklorid er farvet ametystblaa, farves gul af fri Mælkesyre.

Uffenordes Pandeuleresektion: Bevaring af den mod Ansigtet vendende, Fjernelse af den mod Øjenhulen vendende Væg af Pandeulen + Taarebenet. Stærk Udvidelse af Forbindelsen mellem Pandeule og Næsehule med Slimhindelapdannelse.

Ufrivillig Vandladning, se Vandladning.

Uhlenhuths (U., Paul, 1870—, Tyskland) **Blodprøve**: Præcipitinprøve til Erkendelse af Menneskeblod, idet dette giver Udfældning med Serum fra Kaniner, der har faaet Injektioner af Menneskeblod.

Uhlenhuth og Xylander's Antiforminmetode, se Antiformin.

Unthoff's (U., W., 1853—1927, Breslau) **Symptom**: undulerende Nystagmus ved dissemineret Sklerose.

Ulceration (lat. *ulceratio*): Saardannelse, Saar.

Ulcerativ (Adjektiv) (lat. *ulcerare* gøre opsvulmet, saaret): »forbunden med«, »førende til« Saardannelse.

Ulcerere (lat. *ulcerare* gøre opsvulmet, saaret): Verbum svarende til Ulceration, »danne Saar«.

Ulceros (lat. *ulcerosus* opsvulmet, betændt): Adjektiv svarende til Ulceration.

Ulcus (lat.): Saar af kronisk Beskaffenhed i Modsætning til Vulnus, der er det akutte, ved Læsion opstaaede Saar.

U. arthriticum: haardnakket Hudsaar fremkommet ved Irritation af Tophi.

U. callosum: S. med haarde, frempringende Rande, der skraaner stejlt ned mod Saarfladen. **U. chronicum**

vulvæ: i Vulva hos daarligt ernærede Kvinder tilhørende den laveste Prostitution optrædende, kronisk, indolent

Ulcerationsdannelse uden Hellingstensdens og ledsaget af elefantiasiske Fortykkelser. **U. corneae**: Hornhindesaar, se Keratitis. **U. corrodens** = Clarke's

Saar. **U. cruris varicosum**: almindelige, af Varicedannelse ledsaget (og betinget) kroniske Bensaar. **U. durum**:

»haard Chanker«. **U. elevatum**: ret almindelig Form af U. molle, hvor Saarbunden er hævet op til i Højde med eller

over Saarranden. **U. induratum**: haard Chanker. **U. juxtapyloricum**: U. ventriculi liggende i Nærheden af Pyrolus,

karakteriseret ved kun at give intermitterende Stenosesymptomer. **U. mixtum**

= Chancere mixte. **U. molle**: blød Chanker, skyldes Ducrey-Kreftings Bacil.

U. pepticum = U. ventriculi simplex, formodet opstaaet ved Mavesaftens

Indvirkning. **U. puerperale**: urent

Saar med graalig Belægning i Vulva ved Febris puerperalis. **U. rodens**: overfladisk, ulcererende Hudcarcinom. **U. tropicum**, Phagedaenismus tropicus: en torpid, nomalignende Ulceration paa Crura, der ofte forekommer hos de Indfødte i Troperne. Der findes i Ulcerationerne fusiforme Bakterier og Spirokæter (Spicochaeta Schaudinni). **U. umbilici**: Saar med ringe Helingstendens efter Navlesnorsstumpens Afstødning. **U. venereum** = **U. molle**. **U. ventriculi simplex s. rotundum s. chronicum**: særlig Form for Saar i Ventriklen med runde, skarpe, tragt- eller trappeformede Rande. Hovedsymptomer: Dyspepsi, Smerter, Opkastning, eventuelt Hæmatemese og Melæna eller Perforation med Peritonitis.

Uldsorterersygdom: Miltbrand-pneumoni, se Anthrax.

Ulectomia (gr. *oule* Ar + gr. *ektome* Udskæring): Ekscision af en Cicatrice.

Ulerythema (gr. *oule* Ar + gr. *erythema* Rødhed): af Unna anvendt Fællesbetegnelse for flere erytematøse Hudlidelser, der uden Suppuration slutter med lokal Atrofi og Ardannelse. **U. akneiforme** = **U. sykosiforme**. **U. centrifugum** = **Lupus erythematosus**. **U. ophryogenes** = **Keratosis pilaris** (i Ansigtet). **U. sykosiforme**: særlig Form af Sykosis barbæ med regelmæssig Udbredning, langvarigt Forløb og blivende Mangel af Skæghaar paa de afficerede Partier.

Uletomia (gr. *oule* Ar + gr. *tome* Snit): Gennemskæring af en Cicatrice.

Ulitis (gr. *outon* Tandkød) = **Gingivitis**.

Ulnarisfænomen (lat. *ulna* Albue, Arm), se Biernackis Symptom.

Ulodermatitis (gr. *oule* Ar + gr. *derma* Hud): enhver Hudbetændelse med Vævsdestruktion og Ardannelse som Slutningsstadium.

Ultra-filtre (lat. *ultra* udover): Filtre, fremstillede af organiske Stoffer (Gelatine, Kollodium), som holder alle ved almindelig Mikroskopi synlige Mikrober tilbage. **-mikroskop**, **-mikroskopi** (lat. *ultra* udover + gr. *mikros* lille + gr. *skopein* se, undersøge): Mikroskopi med specielt byggede Mikro-

skoper, ved Hjælp af hvilke man kan betragte meget smaa Partikler (ultramikroskopiske Partikler). Princippet er, at man belyser Smaadelene i Præparatet, ikke med direkte gennemfaldende Lys, men med skraat indfaldende Lys, som ikke kommer ind i Mikroskopet; kun Lysstråler som afbøjes af Partiklerne kan opfanges af Objektivet og ses; man ser Partiklerne lyse paa mørk Baggrund. **U. m.** kræver meget kraftigt Lys, og Enkeltheder i Partiklerne kan i Almindelighed ikke ses. **-virus**: filtrerbart Virus. **-visible** (lat. *visibilis* synlig) Partikler (f. Eks. Mikrober): usynlige ved almindelig mikroskopisk Teknik, eventuelt synlige ved Ultramikroskopi.

Ultzmann's (U., Robert, 1842—1889, Wien) **Galdepigmentprøve**: til Vædsken, der skal undersøges, sættes en 30% Opløsning af Kaliumhydrok-syd og derefter Saltsyre. Hvis Galdepigment findes i Vædsken, vil man faa en grøn Farve.

Ulvehunger = **Cynorexia**.

Umbraleglas (lat. *umbra* Skygge): Brilleglas fra Zeiss, Jena, med den ene Side overtrukket med et røgfarget Glas-lag, hvorved alle Spektrets Dele svækkes, de ultraviolette Stråler stærkere end de synlige.

Uncinariasis cutis (**Uncinaria** [lat. *uncinus* Krog]): kløende Hudsygdom forårsaget ved Indvandring i Huden af Larver af Ankylostomum duodenale.

Uncinariasis (**Uncinaria** [lat. *uncinus* Krog]): Ankylostomiasis.

Uncinate Anfald (**Gyrus uncinatus** [lat. *uncinatus* hageformet, krummet]): A. med Lugt- og Smagshallucinationer, omtaaget Sensorium m. m. ved Lidelser i Gyrus uncinatus.

Uinctio (lat.): Indgnidning, Indsalvning.

Under-bevidsthed: Summen af de sjælelige Processer, der ligger under Bevidsthedens Tærskel, d. v. s. ikke er umiddelbart tilgængelige for vedkommende Individ i vaagen Tilstand. **-kropsstilling**: Fællesbetegnelse for alle Længdelejer, hvor Dele af Fosterets Underkrop er forliggende (Sædestilling, Sædefodst., Knæst., Fodst.). **-kæbeklonus**, se Masseterklonus. **-kæbere-**

fleks, se Masseterrefleks. **-livssygdomme**: Samlenavn for alle Sygdomme i Underlivet. Bruges særligt om Sygdomme i Bækkeri- og indre Kønsorganer. **-tryk**, se Sauerbruch's Kammer.

Undine (lat. *unda* Bølge; deraf ty. *Undine* Havfrue): Glasbeholder til Skylning af Øjne.

Undulation (lat. *undula* lille Bølge [dim. af *unda* Bølge]): Bølgebevægelse, kan fremkaldes hos Ascitespatienter, ved at man — idet en Assistent trykker ned paa Abdomens Midte — udøver smaa, hurtige Stød i Abdomens ene Side; med den anden Haand føles Bølgebevægelserne paa den modsatte Side.

Undulerende (lat. *undula* lille Bølge): bølgende.

Ungdomssløvsind = Dementia præcox. Dementia juvenilis. Schizophrenia.

Unguis (lat., Negl) s. Onyx: gammelt Navn for Hypopyon; dette antoges at ligge i Cornea. Dets øvre Rand er ofte konvekst ligesom Lunula paa en Negl. **U. Hippokraticus**: blaalig Farvning af Neglene (ved Lungesygdomme). **U. incarnatus**: nedgroet Negl. Neglen, navnlig paa Stortaaen, vokser ned i Huden og danner en lille, granulerende Ulceration, som volder Smerter.

Ungventa (lat.): Salver, Lægemedelform af smørlignende Konsistens, beregnet til udvortes Brug.

Unilateral (lat. *unus* een + lat. *latus* [later-] Side): enkeltsidig.

Unitarismen (lat. *unus* een): »Unitetslæren«, Læren om, at forskellige Sygdomme skulde skyldes samme Virus især **Ricord's U.**, som hævdede samme Virus for haard og blød Chanker, og **Hunter's U.**, som hævdede samme Virus for Gonorré og Syfilis.

Unna's (U., Paul, 1850—1929, Hamburg) **Sygdom**: sjælden anvendt Betegnelse for Ekzema seborrhoicum.

Unna-Pappenheim's Farvning (U., Paul Gerson, Dermatolog, Hamburg 1850—1929; P., Arthur, Læge, Berlin 1870—1916): Kontrastfarvning med Methylgrønt-Pyroninopløsning.

Unschuld's (U., Paulus, tysk Læge, 1835—) **Symptom ved Diabetes**: hyppige Læggekramper.

Unverricht's (U., Heinrich, 1853—1912) **Fistel**: Anlæggelse af permanent Fistel ved Ventilpneumothoraks af Hensyn til Aflastning af Spændingen. **U.'s Sygdom**: familier Myokloni med Epilepsi. Sml. Myoklonia. Paramyoklonus multiplex.

Urachus-cyste (gr. *ourachos* Urinleder i det nyfødte Barns Navle + gr. *kystis* Blære): Cystedannelse i en delvis lukket Urachus. **-fistel** (lat. *fistula* Rør, Fistel): medfødt F. fra Toppen af Vesica til Umbilicus som Følge af fuldstændig Mangel paa Lukning af Urachus.

Uracrasia (gr. *ouron* Urin + gr. *akrasia* Mangel paa Afholdenhed): a) Tilblanding af abnorme Stoffer til Urin. b) Incontinentia urinæ.

Uraemia (gr. *ouron* Urin + gr. *haima* Blod): Symptomkompleks beroende paa svigtende Funktion af Nyrerne; de uraemifremkaldende Stoffer er endnu ikke sikkert fastslaaede. Ved U. kan findes: stærkt nedsat Urinudskillelse, Hypertensis arterialis, Forøgelse af Blodurinstof, Retinitis albiminurica. Hovedpine stigende til Uklarhed, Hjertetilfælde, Kramper, Opkastning, Coma m. m.

Urano-koloboma (gr. *ouranos* Gane [egl. Himmelhælvning] + gr. *koloboma* det lemlæstede): delvis Spaltning af den haarde Gane. **-plastik** (gr. *plastike* Kunsten at forme): plastisk Operation til Lukning af Spalte i den haarde Gane ved Hjælp af dobbeltstilkede Perioest-Slimhindelapper. **-schisis** (gr. *schisis* Spaltning): total Spaltning af Ganen.

Urarthritis (gr. *ouron* Urin + gr. *arthritis* Sygdom i Leddene, Gigt) = **Arthritis urica**.

Uratisk Diathese (Urat [gr. *ouron* Urin]) = urinsur Diathese.

Uratohistechi (Urat [gr. *ouron* Urin] + gr. *histos* Væv + gr. *echein* holde): Tilbageholden af Urinsyre i Legemets Væv.

Uregelmæssig Hovedstilling: Fælsbetegnelse for de Tilfælde af H., hvor 1) Fosterhovedet enten unlader af dreje sig eller drejer i abnorm Retning under Passagen ned gennem Bækkenet ved Issestillinger, eller hvor 2)

Fosterhovedets Holdning i Forhold til Kroppen er abnorm.

Ureometer (*Urea* [gr. *ouron* Urin] Urinstof + gr. *metron* Maal): Apparat til Urinstofbestemmelse.

Ureter (gr. *oureter*): Urinleder, som fører Urinen fra Nyrerbækkenet til Urinblæren. **-katheterisation** (gr. *katheter* Katheter): Indførelse af Katheter i Ureter (gennem et Cystoskop).

Ureter-ectomy (gr. *oureter* Urinleder + gr. *ektome* Udskæring): Ekstirpation af Ureter. **-itis**: Betændelse i Ureter. **U. cystica s. granularis**: sygelig Tilstand i Ureter (kan ogsaa forekomme i Pelvis og Vesica), hvor Slimhinden er besat med talrige smaa Cyster, der har udviklet sig i Brunn'ske Epitelreder. Forekommer særlig hos gamle Individer.

Uretero-lithotomia (gr. *oureter* Urinleder + gr. *lithos* Sten + gr. *tome* Snit): Indsnit i Ureter med Fjernelse af Sten. **-tomia** (gr. *tome* Snit): Incision i Ureter.

Urethral-chanker (gr. *ourethra* Urinrør + *Chanker* [s. d.]): Chanker i Urethra. **-feber**: heftigt, kortvarigt Feberanfald med Kulderystelse i Tilslutning til Indførelse af Instrumenter i Urethra = Catheterfeber.

Urethralgia (gr. *ourethra* Urinrør + gr. *algos* Smerte): neuralgiske Smerter svarende til Urinrøret.

Urethral-krise (gr. *ourethra* Urinrør + gr. *krisis* Afgørelse): Anfald af Smerter i Urinrøret ved Tabes dorsalis. **-traade**: traadformige Dannelser bestaaende af Pus, Slim og Epitel i den af Gonorrépatienter ladte Urin.

Urethralis (gr. *ourethra* Urinrør): tilhørende Urinrøret (Urethra).

Urethrectomia (gr. *ourethra* Urinrør + gr. *ektome* Udskæring): Ekscision af (et Stykke af) Urinrøret.

Urethrismus (gr. *ourethra* Urinrør): forøget Irritabilitet af Urinrøret i Form af krampagtig Kontraktion ved Irritation af Slimhinden.

Urethritis (gr. *ourethra* Urinrør): Urinrørsbetændelse, oftest forarsaget af Gonorré; efter som kun forreste eller baade forreste og bageste Del af Urinrøret er lidende, skelnes mellem *U. anterior* og *U. posterior*.

Urethro-dynia (gr. *ourethra* Urinrør + gr. *odyne* Smerte) = Urethralgia. **-meter** (gr. *metron* Maal): Instrument til Maaling af Urethras Vidde. **-plastik** (gr. *plastike* Kunsten at forme): plastisk Operation paa Urethra til Lukning af Defekter, Fistler el. lign. **-rrhoea** (gr. *rhoë* Flod): Udflod fra Urinrøret. **-rrhoea e libidine** (lat. *libido* [libidin-] Lyst): Udflod gennem Urethras Munding af det slimede Sekret fra de Littre'ske Kirtler ved vellystige Forestillinger. **-skop** (gr. *skopeein* undersøge): med elektrisk Lys forsynet Instrument til Undersøgelse af Urethras Indside. **-tom** (gr. *tomos* skærende): se *Maisonneuve*. **-tomia** (gr. *tome* Snit): Indsnit i Urinrøret — ved Strikturer, Fremmedlegemer el. lign. — indvendig fra (*U. interna*, jfr. *Maisonneuve* Urethrotom) eller udvendig fra (*U. externa*).

Urhidrosis = Uridrosis.

Urningst: dobbeltsidig Kryptorkist.

Uricacidaemia, Uricaemia (gr. *ouron* Urin + lat. *acidus* sur + gr. *haima* Blod): forøget Urinsyreindhold i Blodet; sp. ved Arthritis urica.

Uridrosis (gr. *ouron* Urin + gr. *hidrosis* Sveden): Afsondring af meget stærkt urinstofholdig Sved, i Almindelighed et agonalt Fænomen. Findes især ved Uræmi.

Urin-absces (lat. *urina*, gr. *ouron* + lat. *abscessus* Byld): Absces udgaaende fra en Urininfiltration. **-afgang**, **sivende**: Anisochuria, Incontinentia urinae. **-afgang**, **ufrivillig**: Enuresis. **-blærekatarrh**, se Cystitis. **-gæring**: bakteriel Nedbrydning af Urinens Stoffer, specielt Urinstof, hvorved der dannes Ammoniak. **-infiltration**, se Uroplani. **-fistel** (lat. *fistula* Rør, Fistel): Fistel mellem Urinvejene og Huden eller et Organ. **-phlegmone** (gr. *flegmone* Betændelse, Svulst): Ph. udgaaende fra Urinvejene. **-sukker**: Glukose i Urinen ved Diabetes mellitus.

Urina (lat. *urina* [gr. *ouron*] Urin) **chylosa** (lat.): U. af mælket Udseende tilblandet Chylus. **U. cibi**: U. udskilt efter et Maaltid. **U. cruenta**: blodig U. **U. galactodes** = *U. chylosa*. **U. hysterica**: U., der i stor Mængde er kvitteret under et hysterisk Anfald. **U. jumentosa**: uklar U., der ligner Heste-

urin. **U. potus** Urindudskillelse efter Indtagelse af større Mængde Vædske. **U. spastica**: klar U. med ringe Vægtfylde, udskilles ved Irritationstilstande af Centralnervesystemet: Kramper, »Nervositet«.

Urinale (lat., fr. *urinal*): Beholder (af Kautschuk, Metal, Glas) til at opsamle Urinen ved ufrivillig Urinafgang.

Urinens Farve, se Veilenheder, Vogel's Skala.

Urinsur Diathese = Arthritismus: Konstitutionsanomalie karakteriseret ved Forstyrrelse i Urinsyre- og Purinstofskiftet. Ofte forbundet med forøget Mængde Urinsyre i Blodet. Fører ofte til Arthritis urica og Nyresten.

Urinsyreinfarkt (lat. *infarcire* stoppe ind i): Aflejring af Urinsyre i Nyrekanalerne hos nyfødte; er ikke »Infarkt« i moderne Betydning.

Urobilin-icterus (*Urobilin* [gr. *ouron* Urin + lat. *bilis* Galde] + gr. *ikteros* Gulst): Icterus med Urobilinuria. Findes ved Icterus, hvor Galdetilløbet til Tarmen ikke er standset. **-ogenpaa-visning i Urin**: Hausmann's Prøve, Naubauers Reaktion. **-uria** (gr. *ouron* Urin): forøget Udskillemelse af Urobilin i Urinen. Sp. v. Leverlidelser og forskellige Febersygdomme.

Uro-cele (gr. *ouron* Urin + gr. *cele* Brok): Urinbrok, Udtrængning af Urin i Scrotum. **-chrom** (gr. *chroma* Farve): gult Farvestof, der giver Urinen den gule Farve. **-chromogen** (gr. *gennaein* frembringe): Stof i Urinen, der ved Optagelse af Ilt giver Mochrom. **-reaktion** (lat. *re-* tilbage + lat. *actio* Handling): ved Tilsætning af 3 Draaber 10/100 KMnO₃ faas ved positivt Udfald gulgrøn Farve. Skal tyde paa progredierende Tuberkulose (Moritz Weiss). **-cyanosis** (gr. *kyanosis* mørkeblaa Farve): blaalig Farve af Urinen ved Indicanuri. **-cystitis** (gr. *kystis* Blære): Betændelse i Urinblæren. **-dochium** (gr. *docheion* Beholder): Urinale. **-dynia** (gr. *odyne* Smerte): Smerte ved Kvittering af Urin, Dysuria. **-erythrin** (gr. *erythros* rød): rød Pigment i Sedimentum lateritium. **-kinetisk Dyspepsi** (Rosenbach) (gr. *kinesis* Bevægelse; gr. *dyspepsia* daarlig Fordøjelse): D. som Følge af Stagnation af Urinen i Urin-

vejene (ved Striktur, Prostatahypertrofi etc.). **-lagnia** (gr. *lagnia* Vellyst): kønslig Abnormitet, hvor Driftsforestillingerne er knyttede til Urin og Urinering. **-lith** (gr. *lithos* Sten): Urinsten. **-lithiasis**: Urinstenssygdom. **-log** (gr. *logos* Ord, Lære): Lære, der specielt giver sig af med sygelige Tilstande i Urinen og Urinorganerne. **-logia**: Læren om sygelige Tilstande i Urinen og Urinorganerne. **-nephrosis** (gr. *nefros* Nyre) = Hydronephrosis. **-phobia** (gr. *phobos* Frygt): sygelig Frygt for at komme til at lade Vandet i upassende Øjeblikke. **-plania** (gr. *plane* Omflakken): diffus Urininfiltration af det omgivende Bindevæv ved Ruptur af Vesica eller Urethra. **-rrhoea** (gr. *rhoë* Flod) = Incontinentia urinae. **-sepsis** (gr. *sepsis* Forraadnelse); Sepsis udgaaende fra Urinvejene.

Urstein-psykose: som manio-depressio Psykose begyndende, i schizofrent Stadium endende Form for Psykose, beskrevet af Urstein.

Urtica (lat. *urtica* Nælde [*urëre* brænde]): Vable.

Urticaria (lat. *urtica* Nælde): »Nældefeber«, stærkt kløende Hudsygdom, der viser sig i Dannelse af mere eller mindre udbredte Vabler. **U. bullosa**: U. hvor Ekssudationen i Vablerne er saa stærk, at der paa Steder dannes Blærer. **U. chronica infantum** = Strophulus. **U. factitia** = Dermografisme. **U. hæmorrhagica**: U., hvor der optræder Blødninger i Vablerne. **U. infantilis** = Strophulus. **U. pigmentosa**: meget sjælden Hudlidelse, bestaaende i recidiverende Urticariaudbrud, der hver Gang ledsages af Pigmentdannelse paa de svundne Vablers Plads. **U. provocata** = U. factitia.

Urticatio (lat. *urtica* Nælde): 1) = Urticaria (særligt gentagne Udbrud. 2) betegner en tidligere af og til anvendt Kur bestaaende i at fremkalde stærk Irritation om syge Legemsdele ved at slaa paa den dækkende Hud med Nælder.

Uschinsky's Vædske (U., N., Leningrad): et syntetisk Substrat til Bakteriedyrkning.

Usur (lat. *usura* Brug): 1) Lokal Destruktion af Væv fremkaldt af Tryk fra

Svulster, Aneurysmer el. lign. 2) Overfladisk Defekt i Knogle- eller Bruskvæv, fremkaldt ved Betændelse.

Usura dentium (lat., Brug af Tænderne): tidligere Betegnelse for de saakaldte kileformede Defekter paa Tænderne.

Uter(o)- (lat. *uterus* Livmoder) Sammensætninger, se **Hyster(o)**, **Metr(o)**.

Uteralgi (lat. *uterus* Livmoder + gr. *algos* Smerte) = **Hysteralgia**: neuralgiske Smarter udgaaet fra Uterus.

Uterin-lyd (lat. *uterus* Livmoder): L., der opstaar ved Blodets Strømning igennem de udvidede Arterier i Uterus under Svangerskabet (høres tidligst i 4. Maaned). = Moderlyd = *Streptus uterinus*. Kan undertiden ogsaa paa-vises (udenfor Graviditet) ved store Fibromyomer i Uterus. -**segment** (lat. *segmentum* Afsnit [*secare* skære]): under Fødslen er Uterus delt i et øverste S., kontraktionsdygtigt og tykvægget, og et nederste, dilateret og tyndvægget, S. der ikke deltager i Fosterets Uddrivning. Grænsen mellem øverste og nederste S. er Kontraktionsringen. -**Sonde**: lang, stump, inddelt Sonde til Maaling af Uterin- og Cervixkavitets Længde (= *Hysterometer*).

Uterus (lat.): Livmoderen: De vigtigste af de jævnligt forekommende Misdannelser af Uterus skyldes enten en mangelfuld Sammenvoksning eller mangelfuld Sammensmeltning af de Müller'ske Gange. Ved mangelfuld Sammenvoksning af de Müller'ske Gange faar man i de stærkest udtalte Tilfælde en fuldstændig Fordobling af Uterus (og Vagina): **U. didelphys s. duplex separatus**. Ved mindre Grader af denne Art af Misdannelser faar man: **U. bicornis duplex**, hvor der

findes to fuldstændig adskilte Uterincaviteter (eventuelt med hver sin Vagina), der opad ender i hver sit Horn, **U. bicornis unicollis**, der, som Navnet viser, har to Horn og enkelt Cervix (og Vagina), **U. arcuatus**, hvor øverste Rand af Fundus præsenterer sig konkav. Ved mangelfuld Sammensmeltning af de Müller'ske Gange faar man en U. af normal ydre Form, der i de sværeste Tilfælde har to helt adskilte Caviteter (eventuelt med hver sin Vagina): **U. septus duplex**: i de lettere Tilfælde finder man kun en Rest af dette Septum, enten ved Fundus (**U. subseptus**) eller i Cervix, der deles i 2 Afsnit: **U. biforis** (*biforis* = med 2 Huller). Hvis U. standser i sin Udvikling paa et foetalt eller infantilt Stadium, faar man en **U. foetalis** eller **infantilis**: hvis den udvikles asymmetrisk, kan man faa en **U. unicornis**.

Uterushæmatom (lat. *uterus* Livmoder + *Hæmatoma* [s. d.]): Blodansamlinger i Uterinvæggen efter svære Forløsninger.

Utriculitis (lat. *utriculus*, dim. af *uter* Lædersæk): 1) Betændelse af det indre Øre. 2) Betændelse af *Utriculus prostaticus*.

Uveal-stafylom (lat. *uva* Drue, Drøblen), se *Staphyloma uveale*.

Uveitis (*Uvea* [lat. *uva* Drue]): Betændelse af Uvea (*Iris*, *Corpus ciliare* og *Chorioidea*). Navnet er ogsaa blevet anvendt i Betydning af Betændelse i *Iris*' Pigmentblad. **U. anterior** = *Keratitis parenchymatosa*.

Uvolotomia (lat. *uva* Drøblen [egl. Drue] + gr. *tome* Snit): operativ Fjernelse af Drøblen.

Uvulitis (lat. *uva* Drøblen): Betændelse af Drøblen.

V

Ord, der ikke findes under V, maa søges under W.

Vaarbylder, se *Varbylder*.

Vable: flad, hvid eller rødlig, mere eller mindre fremspringende, hurtigt

opstaaende og hurtigt svindende Op-højning paa Huden, bestaaende i Hyperæmi og Ødem i Papillærlaget.

Vaccina generalisata (*Vaccine* [s. d.]; lat. *generalis* almindelig): Udbrud af (som Regel rudimentære, ikke infektiøse) Vaccinepustler paa Hud og Slimhinder ved hæmatogen Udbredning efter Koppevaccination. Uegentlig V. g.: 1) Forskellige Eksantemer, som kan ses efter Vaccination (svarende til »Rash» ved Variola). 2) **Eczema vaccinatum**: Vaccinepustler, fremkommer ved Indgidsning af Vaccinevirus paa Hudpartier, som i Forvejen var Sæde for Eksem o. l.

Vaccine, se Vakcine.

»Vagabondhud»: Hudlidelse i Form af talrige Smaacitricer og kronisk Pigmentering som Følge af aarelang Kredsning paa Grund af Utøj.

Vaginalis (lat. *vagina* Skede): tilhørende Vagina.

Vaginalitis ([*Tunica*] *vaginalis* [lat. *vagina* Skede]): = Periorchitis: Betændelse i Tunica vaginalis.

Vaginalt Kejsersnit (Dührssen, Alfred, 1862—, Tyskland): Operation, der muliggør Forløsning per vias naturales ved bevaret Collum og lukket Orificium. Efter Incision i Lacunar anticum løsnes Vesica fra Uteri Forflade; derefter spaltes Collum uteri i Midtlinien fra Randen af Orificium opefter, saa at Uterus kan tømmes (konservativt vagin. Kejsersnit). = Hysterotomia anterior vagin. = Kolpohysterotomia ant. Ved maligne Tumores f. Eks. kan derpaa Uterus fjernes (Radikalt vagin. Kejsersnit).

Vagina septa (lat. *vagina* Skede; lat. *sepire* omgærde [septum Skranke, Skillevæg]): V., der er delt ved et sagittalt Septum; medfødt Misdannelse.

Vaginifixura uteri (lat. *vagina* Skede + lat. *figere* [fixum] fæste): Fiksation af Uterus til forreste Vaginalvæg som Middel mod Retrodeviationer eller Prolaps af Uterus, lav eller høj V.; en Mængde forskellige Metoder er angivne af Dührssen, Mackenrodt, Westermarck, Wertheim, Schauta, Kjelland o. a.

Vaginismus (lat. *vagina* Skede): Hyperæsthesi af Introitus vaginæ med Tilbøjelighed til smertefuld Krampe i Constrictor cunni ved Forsøg paa Coitus eller Exploratio vaginalis. Er enten betinget af Angst alene, eller event. des-

uden af lokale Forsnævninger, Fissurer o. l.

Vaginitis (lat. *vagina*): Betændelse i Vagina = Kolpitis.

Vagino-dynia (lat. *vagina* Skede + gr. *odyne* Smerte) = Vaginismus. **-fixatio uteri** (lat. *figere* [fixum] fæste): F. af Uterus til forreste Vaginalvæg som Middel mod Retrodeviation.

Vagitus uterinus (lat. *vagitus* Klynken, Skrig): Fosterets Skrig, medens Hovedet endnu befinder sig i Fødselsvejen, — kun mulig, naar Fosterets ved intrauterine Respirationsbevægelser har aspireret Luft, der er trængt ind i Fødselsvejen.

Vago-tomia ([*Nervus*] *vagus* [lat. *vagus* omstrejfende] + gr. *tome* Snit): Overskæring af Nervus vagus. **-tonia** (gr. *tonos* Spænding) (Eppinger-Hess): (noget hypotetisk) Konstitutionsanomal, som karakteriseres ved forhøjet Vagustonus og bl. a. diagnosticeres ved Overfølsomhed for Pilocarpininjektion, udtalt Virkning af Atropin m. m.

Vagus-bradycardia ([*Nervus*] *vagus* [lat. *vagus* omstrejfende] + gr. *bradys* langsom + gr. *kardia* Hjerter): langsom Puls, som skyldes Tryk eller Irritation af Vagus Centret eller N. vagus. **-hoste**: H. fremkaldt ved Irritation af Vagus. **-neurose** (gr. *neuron* Sene, Nerve): Forstyrrelse i N. vagus' Funktion som giver Anledning til velkarakteriserede Lidelser. Eks. (anfaldsvis Tachycardi eller Bradycardi, Arythmia cordis, digestiv Refleksneurose m. m.) **-pneumonia** (gr. *pneumonia* Lungesygdom): Aspirationspneumoni efter Gennemskæring af begge Vagl. **-puls** (lat. *pulsus* Slag, Stød): Langsom Puls som Følge af N. vagus' hæmmende Indflydelse paa Hertet.

Vaccine, Vaccina, Vaccinia (lat. *vaccinus* hørende til en Ko [vacca]): Kokopper; Sygdommen er identisk med Menneskekopper, men optræder hos Køer mildere og mere lokalt end hos Mennesker. Efter at Variola-Virus har passeret Køer, er dets Virulens stærkt svækket, og det giver nu ogsaa hos Mennesker kun lokal Reaktion ved Podning (se Jenners Podning), men dog mange Aars Immunitet. — I udvidet Forstand bruges Ordet V. som Fælles-

navn for Bakterier, Toksiner etc., der benyttes dels til Forebyggelse, dels til Behandling af Infektionssygdomme. **Pasteurs Vakciner** (1880) var de første efter Jenners. Han brugte Bakterier eller Virus, der var svækket ved Henstand eller Opvarmning og fremkaldte ved Injektion i stigende Mængde mildt forløbende Sygdomme, der beskyttede mod den naturligt erhvervede Sygdom. De vigtigste af Pasteurs Vakciner er Miltbrand-, Rødsyge- og Hundegalskabsvakcinen. Nu til Dags anvendes hovedsagelig dræbte Bakterier eller formolbehandlede Toksiner (se Anatoksin) dels til profylaktisk Vakination mod Tyfus, Kolera, Pest, Kighoste, Difteri o. m. a. Sygdomme, dels til Behandling af den allerede tilstedeværende Sygdom (se Vakcineterapi). Vakcinerne gives som Regel subkutan, undertiden intramuskulært eller (farligt!) intravenøst. Ogsaa Indgift gennem Fordøjelseskanaalen (peroral Vakination) anvendes (indført af Besredka mod Tyfus, Paratyfus, Kolera og Dysenteri, »Bilivaccine«, idet der ved Tyfus, Paratyfus og Kolera anvendes en Kombination af Vakcinopastiller og Galdepiller), men anses for mindre paalidelig end Injektionsmetoden.

Vakination: Anvendelse af Koppeo. a. Vakciner (s. d.).

Vakcineterapi (*Vaccine* [s. d.] + (gr. *therapeia* [Syge]pleje): en Behandling af Infektionssygdomme, hvorved der efterhaanden indføres en stigende Mængde Bakterier (i Reglen dræbte), og hvorved der tilstræbes en Dannelse af Antistoffer, særlig Oponiner. Anvendes særlig ved kroniske Stafylokokinfektioner (Furunkulose), Coli- og Gonokokinfektioner samt ved Kighoste. Enten bruges Kultur af Patientens egne Mikrober (Autovaccine) eller polyvalent Vaccine, bestaaende af flere Bakteriestammer.

Valgus (lat., skæv, hjulbenet): se under Coxa, Cubitus, Genu, Hallux, Manus, Pes.

Valleix' (V., François Louis Isidore, 1807—1855, Paris) **Trykpunkter:** Points douloureux; visse ved Neuralgier særlig trykømfindtlige Punkter i For-

løbet af Nerverne, især hvor disse træder ud fra Knoglekanaler, gaar gennem Fascier o. l.

Valsalva's (V., Antonio Dearia, 1666—1723, Bologna) **Forsøg:** ved en kraftig Udaanding med lukket Mund og Næse drives Luften gennem det Eustachiske Rør op i Mellemøret og trænger Trommehinden frem. Ved Mellemørebetændelse kan Pusset eventuelt drives ud i Øregangen.

Valvotomia (lat. *valva* Fløjder + gr. *tome* Snit): Gennemskæring af Klapper.

Valvulitis (lat. *valvulae* Bælgrugters Bælge [dim. af *valva* Dørfløj]): Betændelse af en Klap.

van Buren's (v. B., William Holme, 1819—1883, New York) **disease** (eng.) = plastisk Induration af Corpora cavernosa penis.

Vandbrok = Hydrocele testis.

»Vand i Hovedet« = Hydrocephalus.

Vandkandeskimmel = Aspergillus.

Vandkopper = Variceller.

Vandladning, ufrivillig = Enuresis, Aconuresis, Mictis involuntaria; **om Natten** = Enuresis nocturna, Nykturia.

Vandre-flyktæne (gr. *flyktaina* Blære) = Keratitis fascicularis. **-hjerter**, se Cor mobile. **-nyre**, se Ren mobilis.

Vand-seng: Indretning, som tillader at anbringe Patienter i permanent Vandbad. **-skræk**, se Lyssa. **-spat:** Vædskeansamling (Galle) i Haseled hos Hest.

Vanzetti's (V., Tito, 1809—1888, Padua) **Symptom:** skoliotisk Holdning ved Ischias.

Vaporisation (lat. *vapor* Damp) (Sne-girew): »Dampætsning«, Anvendelse af Vanddamp paa 100° og endnu højere Tp. til Standsning af Blødninger, spec. fra Livmoderen. Syn.: Atmokausis.

Vaquez' (V., Louis Henri, 1860—1935, Paris) **Sygdom** = Polycythæmia vera (megalosplenica), syn. Osler's Sygd.

Varbylder (Vaarbylder, Varrebylder, Verner) hos Kvæg skyldes Larver af Oksebremsen, der lever i Subcutis, se Oksebremsesyge.

Variabilitet (lat. *variabilis* foranderlig): Foranderlighed; se ogsaa Variation.

Variant (lat. *variare* forandre, lade afveksle): Enheden i en Variationsrække. **Diskret V.:** V. i en Variation, hvor der kun kan forekomme et be-

grænset Antal Varianter af bestemte Størrelser. **Plus- og Minus-Varianter:** V., der er væsentlig større resp. mindre end Gennemsnittet. Bruges specielt om de største resp. mindste Individer i rene Linier (s. disse).

Variation (lat. *variatio* Forskellighed): Afvigelse, Forandring; Foranderlighed. **Alternativ V.:** kvalitativ V., hvor der kun foreligger to Muligheder. **Diskontinuerlig V.:** V., hvor der kun forekommer Varianter af bestemte Størrelser uden Overgangsformer — saakaldte diskrete Varianter. **Kontinuerlig V.:** V., hvor der indenfor Variationens Grænser kan forekomme Varianter af alle Størrelser. **Kvalitativ V.:** V., hvor Forskellen mellem de enkelte Varianter er af kvalitativ Natur. **Kvantitativ V.:** V., hvor Forskellen mellem de enkelte Varianter er af kvantitativ Natur.

Variations-koefficient (lat. *variatio* Forskellighed + (*Koefficient* [lat. *con-* sammen med + lat. *efficere* bevirke]): Standardafvigelsen (Middelfejlen) paa den enkelte Observation) udtrykt i % af Middelværdien. Ubenævnt og lader sig derfor sammenligne for forskellige Serier. **-kurve:** grafisk Gengivelse af en Variation i et retvinklet Koordinatsystem. Syn.: Frekvenskurve. **-polygon:** P., der fremkommer, naar man grafisk gengiver en Variation i et retvinklet Koordinatsystem. Sml. Frekvenskurve. **-statistik:** talmæssig Behandling af Variation og Variabilitet.

Varicella(ler) (ital. *varicella* [cfr. *Variola*): Vandkopper, Skoldkopper, akut, i Reglen let forløbende Infektionssygdom med ukendt, sandsynligvis filtrerbart Smitstof. Symptomer: let Feber, et Udslet, bestaaende af Vesikler med rød Halo, der kommer frem i flere paa hinanden følgende Udbrud. **V. gangrænosa:** af nogle Forfattere anvendt Udtryk for Ecthyma terebrans. **V. prurigo** = Strophulus.

Varico-blepharon (lat. *varix* [varic-] Aareknude + gr. *blefaron* Øjelaag): Angiom eller Varicer i et Øjelaag. **-cele** (gr. *kele* Brok): broklignende Svulst, der fremkommer ved Udvikling af Aareknuder i Sædstrengens Vener; hyppigst paa v. Side.

Varicøs (lat. *varicosus* fuld af Aareknuder): med Aareknuder eller aareknudelignende.

Variola (lat. *variolus*, dim. af *varius* plettet; el. lat. *varus* Filipens): Kopper, Smaakopper, modsat store Kopper = Syfilis. Akut, meget smitsom Infektionssygdom, der før Indførelsen af Jenner's Vaccination var en af de hyppigste og farligste epidemiske Sygdomme. Skyldes et filtrerbart Virus, som dog kan gøres synligt (Paschen'ske Legemer, s. d.). Symptomer: Feber, Kulderystelse, Rygsmerter, senere universelt Udbrud af Pustler (Kopper), der ofte efterlader vansirende Ar. **V. hæmorrhagica (sorte Kopper)** er den farligste, i Reglen dødelig forløbende Form. — **V. hos Dyr:** Lidelsen ses hos Kvæg, Heste (Hestens Mundsyge), Geder, Faar, Svin. Lidelserne er ligesom det Virus, der fremkalder dem, specifik for hver Dyreart.

Variolation (*Variola* [s. d.]): Podning af Koppeindholdet fra Koppepatienter ind i Næsen eller ind under Huden hos sunde for at beskytte dem mod Sygdommen. De ved Variolationen opstaaede Sygdomstilfælde forløb oftest mildere, end den naturligt erhvervede Sygdom og gav dog varig Immunitet. Metoden brugtes i Oldtiden i Kina og bragtes 1721 til Europa af Lady Montague. Den er langt farligere end Vaccinationen, og en varioleret Person kan smitte andre ganske som en alm. Koppepatient.

Variolois: lette Tilfælde af Variola.

Varix (lat.): Aareknude, udvidet Vene.

Varmblods-Coli, se Eijkman's Prøve.

Varrebylder, se Varbylder.

Varus (lat., kroget, kalveknæet), se under Coxa, Cubitus, Genu, Hallux, Manus, Pes.

Vasalgia (lat. *vas* Kar + gr. *algos* Smerte): Smerter stammende fra Blodkarrene.

Vascularisation (lat. *vasculum* lille Kar): Forsyning med Blodkar.

Vasculitis (lat. *vasculum* [dim. af *vas*] lille Kar): Betændelse af Kar.

Vasculosis retinae (lat. *vasculum* lille Kar) = v. Hippel's Sygdom.

Vasculosus (lat. *vasculum* lille Kar): med Kar, karførende.

Vasectomia (lat. *vas* Kar + gr. *ektome* Udsækning): Resektion af Vas deferens; tidligere benyttet som Middel mod Prostatahypertrofi; benyttes nu som Middel til Foryngelse (Steinach); Virkningen paa Mennesker maa endnu anses for ganske usikker.

Vaso-constrictorer (lat. *vas* Kar + lat. *constringere* [constrictum] sammentrække): karsammentrækkende Nerver. **-dilatorer** (lat. *dilatare* udvide): karudvidende Nerver. **-grafi** (gr. *grafein* skrive, tegne): Røntgenfotoграфи af Blodkar efter Injektion af et Kontraststof. **-motorer** eller vasomotoriske Nerver (lat. *movēre* [motum] bevæge): Nerver som regulerer Blodkarrenes Udvidning og Sammentrækning.

Vasomotorisk Neurose (lat. *vas* Kar + lat. *movēre* [motum] bevæge) = Angioneurosis. **V. Refleks**, se Karrefleks.

Vasoplegia (lat. *vas* Kar + gr. *plege* Slag): Karlammelse.

Vattersot = Ødemata, Anasarka, Hydrops, Ascites, Hyposarka.

Vectis obstetricius (lat. *vectis* Løftestang; lat. *obstetricius* hørende til Jordemoderen): obstetrisk Instrument, en Forløber for Fødselstangen, nu obsolete.

Veer = Dolores: smertefulde Kontraktioner af den gravide eller puerperale Uterus. **Svangerskabsv.**, Dolores præsentantes: smertefulde Kontraktioner af Uterus i Svangerskabets sidste Tid. **Fødselsv.** = Labores parturientium: Pressev., s. d. **Efterbyrdsv.**, Dolores ad secundinas: V., der efter Fosterets Fødsel løsner Efterbyrden fra Livmoderen. **Efterv.**, Dolores post partum: smertefulde Kontraktioner af Uterus efter Efterbyrds Fødsel = fr.: tranchées utérines. **Vesvækkelse**, atoniske V.: Svækkelse af Fødselskraften (Uteri Muskulatur, Bugpressen). **Primær** kaldes den, naar den optræder straks ved Fødselsens Begyndelse, **sekundær**, naar der er gaaet normalt Fødselsarbejde forud.

V-formet Kæbe: K. har ikke den normale Bue, men Processus alveolaris, med de deri siddende Tænder, danner i Stedet for Buen et spidst V.

Vegetationer (lat. *vegetare* fremkalde frodig Vækst), se adenoide V.

vegetativ (lat. *vegetare* oplive): v. Form af Bakterier, saadanne, som ikke er eller indeholder Sporer. **V. Formering**: ukønnet Formering.

Vegetative Nervesystem: samtlige Nerver, der innerverer de uvilkaarligt fungerende Organer, saaledes glatte Muskler, Kirtler m. m. Bestaar af 1) det autonome, parasympatiske System og 2) det sympatiske System.

Veil-Enheder: Tal, som er et Udtryk for Graden af Urinens Farveintensitet. Normale Tal er hos Kvinder 7—12, Mænd 10—16.

Veit (V., Gustav, 1824—1903, Bonn) **-Smellie's** (S., William, 1697—1763) **Haandgreb**: anvendes som Regel syn. med Mauriceau-Leuret's H., Forskellen paa Metoderne er ret uvæsentlig.

Veits-Dans = St. Veits Dans = Chorea minor.

Veld sore (eng.; holl. *Veld* Slette, brugt i Sammensætning i flere sydafrikanske Stednavne): ulcerativ Hudlidelse, som især ses i Sydafrika.

Vella's (V., Luigi, 1825—1886, Fysiolog, Bologna) **Hernia**: Laarbrok.

Velpeau's (V., Alfred Armand Louis Marie, 1795—1867) **Bandage**: immobiliserende Forbinding (med Flonelsbind) af Skulderpartiet ved Læsioner af dette. **V.'s Deformitet**: karakteristisk, bajonetformet Deformitet ved den typiske Fraktur af nederste Ende af Radius.

Vena aurea (lat., gylden Aare), se gyldne Aare.

Vending, Versio obstetrica (lat. *vertēre* [versum] vende; lat. *obstetricius* hørende til Jordemoderen): Indgreb, hvorved man forandrer Fosterets Længdeakse i Forhold til Uteri Længdeakse og samtidig erstatter den forliggende Fosterdel med en anden. Ved V. paa **Hoved**, **V. cephalica**, bringes Hovedet til at være forliggende, ved V. paa **Fod** **Fødderne**, **V. paa Sædet**, **V. podalica** s. **clunica**, **Sædet**. V. kan ske ved udvendige Haandgreb alene (V. a. m. Wigand) eller ved udvendige og indvendige Haandgreb. Ved sidstnævnte Metode kan enten hele den ene Haand indføres i Uterus (**bimanuel V.**) eller ogsaa kun

to Fingre, hvor Modermunden endnu kun er lille (*bidigital V.* = kombineret V. + V. a. m. Braxton Hicks). Ved V. a. m. **Justina Siegemundin** (fr. »double manoeuvre«) lægges en Vendings-slynge (s. d.) om den ene Fod, der saaledes fikseres, medens Haanden nu kan indføres og paavirke den forliggende Fosterdel. V. **spontanea**, Spontanvending: den uden Kunsthjælp, men kun ved Vekraften fremkaldte Forandring af Fosterets Leje fra Skraaleje til Længdeleje.

Vendingsslynge: S., der bl. a. kan lægges om en fremfalden Ekstremitet af Fosteret for at hindre, at den glider op i Fødselsvejen, medens en anden Ekstremitet opsøges, og Vendingen fuldføres.

Veneanæsthesi (Bier) (lat. *vena* Blodaare + gr. *anæsthesia* Mangel paa Følelse): lokal Anæsthesi ved Indsprøjtning af Novokainopløsning i en subkutan Vene, der ligger indenfor et Afsnit af en blodtom Ekstremitet, der er begrænset af to Gummibind. Idet Novokainen kommer i Berøring med alle Nerveelementer, fremkaldes »direkte V.« i det begrænsede Afsnit og »indirekte V.« i den distalt derfor liggende Del af Ekstremiteten.

Veneficium (lat.): Forgiftning. Ofte anvendt om Forgiftning, hvor Giften er taget med Mord el. Selvmord til Hensigt.

Venenum (lat.): Gift.

Venepuls (lat. *vena* Blodaare + lat. *pulsus* Slag): fysiologisk V. kan f. Eks. ses i V. jugularis externa og skyldes meddelt Pulsation, hidrørende fra Tryk-svingninger i h. Atrium ved dets Fyldning; naar Atriet er lammet, kommer den ikke frem. Patologisk V. kan ses f. Eks. ved Trikuspidalinsufficiens og skyldes, at Blodet drives ud gennem de insufficiante Klapper som en reel Bølge (positiv V. P. el. ventrikulær V. P.).

Venerie (lat. *Venus* [Vener-] Kærlighedsgudinden): Kønssygdom.

Venerisk (lat. *Venus* [Vener-] Kærlighedsgudinden): »kønssyg«. **Veneriske Papillomer**, **veneriske Vorter** = Kondylomer. **Venerisk Granulom**: særlig Form af lyserøde, let blødende, smitsomme Granulationssvulster paa Geni-

talia. **Venerisk Saar** = *Ulcus molle*. **Venerisk Sygdom**: Kønssygdom.

Venero-logia (*Venerisk* [s. d.] + gr. *logos* Ord, Lære): Læren om de veneriske Sygdomme. **-phobia** (gr. *fobos* Frygt): sygelig, hypokonder Frygt for at lide af Kønssygdomme.

Veneundulation (lat. *undula* lille Bølge), se Venepuls.

Veno-sclerosis (lat. *vena* Aare + *Sklerose* [gr. *skleros* haard]): Bindevævsfortykkelse i Væggen af en Vene. **-venostomia** (gr. *stoma* Aabning): Dannelse af Anastomose mellem 2 Vener.

Venstresidig Overvægt: Betegnelse, som anvendes om en Abnormitet i Elektrokardiogrammet; den er karakteriseret ved at R_I og S_{III} er store. Det betyder, at de elektriske Fænomener, som udgaar fra venstre Ventrikel, er de overvejende; skyldes Hypertrofi af venstre Ventrikel.

Ventilationsmaaler (lat. *ventilare* vifte) = Anemometer.

Ventilpneumothorax (lat. *ventilare* vifte + gr. *pneuma* Luft + gr. *thorax* Bryst): P., ved hvilken Luftens Indtrængen i Pleurahulen sker ved Inspirationen, medens Læsionsaabningen lukkes helt eller delvis ved Eksspiration.

Ventralhernie (lat. *ventralis* hørende til Bugen + lat. *hernia* Brok), se Hernia ventralis.

Ventre trilobe (fr.): hyppig Abdomenform i den højere Alder. Mellem de to Musculi recti og lateralt for disse ses Fordybninger, der skyldes Atrofi af de øvrige Bugmuskler.

Ventriculo-grafi (lat. *ventriculus* [dim. af *venter* Mave, Hulrum] + gr. *grafein* skrive): Røntgenfotografering af Hjerneventriklerne efter at have gjort dem synlige, i Reglen ved Indblæsning af Luft i dem (ved Ventrikelpunktur, s. d.). **-gram**: Røntgenogrammet ved V.-grafi.

Ventrifixatio uteri = Ventrofixatio u. = Hystropexia (abdominalis).

Ventriloquismus (lat. *ventriloquus* Bugtaler): Bugtalen.

Ventro-fixatio uteri (lat. *venter* Bug + lat. *figere* [fixum] fæste): Fiksation af Uterus til forreste Abdominalvæg som Middel mod Retrodeviation eller Prolaps af Uterus (se Czerny-Leopold,

Dolérís, Olshausen). -**skopia** (gr. *sko-pein* undersøge): Undersøgelse af Abdominalhulen ved Hjælp af Synet. -**suspensio uteri** (Kelly) (lat. *suspendere* [*suspensum*] ophænge): Ophængning af den retrodevierede Uterus til forreste Abdominalvæg ved en eller to Silkesuturer gennem denne og Bagvæggen af Corpus uteri. Betegnelsen V. u. bruges herhjemme ogsaa om Dolérís' og Gilliam's Operation (Metoden benyttes, hvor Graviditet kan ventes).

Venyle (af lat. *vena* Blodaare, Analogidannelse til *Kanyle*): steril Ampul til Opsamling af Blod, specielt til Undersøgelse for Bakterier ved Dykning. Ampullen er pumpet lufttom og er forsynet med en Kanyle; Forbindelsen mellem Kanylen og selve Venylen kommer først i Stand, naar man foretager en bestemt Bevægelse af de to Dele i Forhold til hinanden.

Venæsectio (lat. *vena* Blodaare + lat. *sectio* Snit): Aareldning.

Verbigeratio (Kahlbaum) lat. (*verbigerare* snakke [*verbum* Ord]): kontinuerlig, stereotyp, meningsløs og hensigtsløs Gentagelse af de samme Ord og Sætninger (event. Neologismer), ofte i bestemt Rytme. Sympt. ved Katatoni.

Vermicida (lat. *vermis* Orm + lat. *cædere* dræbe): ormedrivende Midler, se Anthelmintika.

Vermiculitis (lat. *vermiculus* lille Orm [dim. af *vermis* Orm]) = Appendicitis.

Vermifuga (lat. *vermis* Orm + lat. *fugare* fordrive): ormedrivende Midler, se Anthelmintika.

Verner, se Varbylder.

Vernet's Syndrom: halvsidig Lamelse af 9., 10. og 11. Hjernenerve.

Vernix caseosa (mlat. *fernisium* [fr. *vernix*] Fernis; lat. *caseus* Ost): fedtet Masse, der dækker Fosterets Hud (afstødt Epidermis og Sekret fra Hudens Kirtler).

Vérole (fr.): Syfilis; **grosse v.**, Syfilis, **petite v.**, Variola, **petite v. volante**, Varicellæ.

Verruca necrogenica (lat. *verruca* Udvækst, Vorte): Ligtuberkel.

Verrucae (lat.): »Vorter«, patologiske, begrænsede Overhudsannelser i Form af Hypertrofi af Overhudens dybeste

Lag, forekommer især paa Hænder og Fødder. Bruges i Almindelighed syn. med *Verrucæ vulgares*. **V. acuminatæ** = Kondylomer. **V. planæ**: »flade Vorter«, almindelig Lidelse i Form af et ret pludseligt Udbrud af talrige, let eleverede, flade Vorter, findes især paa Hænder og i Ansigtet hos unge Individer. **V. seborrhoicae** s. **V. seniles**: til den ældre Alder knyttet Hudlidelse i Form af Fremkomst af flere eller færre, flade, uregelmæssigt granulerede Vorter, der dækkes af en fedtet Masse. **V. teleangiectodes** = Angiokeratom. **V. vulgares**, se *Verrucæ*.

Verrucosis (lat. *verruca* Vorte): 1) Hudsygdom med Vortedannelse i al Almindelighed. 2) *verrucos*, vorteformig.

Verrucos (lat. *verrucosus*): vorteformig.

Verruga peruviana (span. *verruca* Vorte), Oroyafeber, Carrion's (C., Daniel A., 1850—1885, en peruviansk Student, der døde efter en Selvindpudning af Sygdommen) **Sygdom**: i Peru endemisk Sygdom med høj Letalitet. Symptomer: høj Feber, akut og stærk Anæmi, vortelignende Eksantem overalt paa Hud og Slimhinder. Se Bartonella.

Versatil (lat. *versatilis* bevægelig): visende Bevægelsestrang, med livligt Temperament.

Version (lat. *vertēre* [*versum*] vende): Bøjning, Vending; **ante V.** (lat. *ante* foran) = Foroverbøjning, **retro V.** (lat. *retro* tilbage) = Bagoverbøjning.

Vertebralis (lat. *vertebra* Hvirvel): tilhørende vertebræ.

Vertex (lat., Hvirvel, Isse): Isse.

Vertige (fr.), **Vertigo** (lat.): Svimmelhed. **V. angiopathique** s. **cardio-vasculaire**: Sv. betinget af Arteriosklerose i Hjernens eller Hjertets Arterier. **V. apoplectique** s. **ténébreux**: Sv.'s Anfald med let Afmagt som Sympt. paa Arteriosklerose og truende Apopleksi. **Vertigo ab aure læsa** = Ménière's Sygdom. **V. epileptica**: lettere epil. Anfald. **V. laryngea**: epil. Anfald med en Aura af Kildren i Halsen. **V. paralyssant** (fr.), se Gerlier's Sygdom. **V. ab stomacho læso**: Sv. ved Mavelidelser. **V. voltaïque**: Svimmelhed ved Galvanisation af Øret.

Vertiginos (lat. *vertiginosus* lidende

af Svimmelhed): Adj. til Vertigo, se d.
V. Gang: af Svimmelhed præget Gang.

Vertigo (lat.): Svimmelhed.

Vertigophobia (lat. *vertigo* Svimmelhed + gr. *phobos* Frygt): sygelig Frygt for at blive svimmel.

Verwendungsstoffwechsel (ty.): en særlig af Braun (B., Hugo, 1881—, Prag, senere Frankfurt a. M.; efter 1933 Istanbul) anvendt Betegnelse for Bakteriers Evne til at udnytte bestemte Stoffer. At et Stof kan udnyttes af en Bakterie, erkendes ved at den kan vokse i et syntetisk Substrat, der indeholder vedkommende Stof som eneste C- eller N-Kilde. Slgn. Simmons' Substrater.

Vesania (lat., Vanvid): ældre Betegnelse for Sindssygdom i Almindelighed.

Vesicantia (lat. *vesica* Blære): blæretækkende Midler. Forældet Lægemiddelform, der anbragt paa Huden giver Anledning til Fremkomsten af Blærer.

Vesicifixatio uteri (Mackenrodt) = Vesicofixatio.

Vesicofixatio uteri (lat. *vesica* Blære + lat. *figere* [fixum] fæste): Fiksation af Uterus til bageste Blærevæg som Middel mod Retrodeviation.

Vesiculae (lat. *vesicula*, dim. af *vesica* Blære): »Smaablærer«, smaa, indtil ærtstore, vædskefyldte, oftest let fremspringende Hulrum i Overhuden.

Vesiculitis (lat. *vesicula* lille Blære [dim. af *vesica* Blære]) = Spermatocystitis.

Vesikuløs (lat. *vesiculosus* fuld af Blærer): »smaablæret«.

Vespertilio (lat., Flagermus) = Bat's Wing disease.

Vessie à colonnes (fr.) = Trabekelblære.

Vestibulærreaktion (lat. *vestibulum* Forhal): Buegangsnervens (Nerv. vestibularis) Reaktion paa forskellige Irritament i Form af Nystagmus, Forbipgning, Fald og Svimmelhed.

Vesvækkelse, se Veer.

Vexierhallucination (Bonhoeffer) (ty. *vexieren* drille): Synshallucinationer (hos Alkoholikere), der forsvinder, naar Pat. griber efter dem.

V-Faktor: Stof med betydelig Diffusionsevne, som bl. a. dannes af de fleste Bakterier, og som — sammen med X-

Faktor (s. d.) — er nødvendig for Væksten af Bac. influenzae.

Via falsa (lat., falsk Vej), se Falsk Vej.

Vi-Antigen (*Vi* oprindelig = Virulens; kan ogsaa tænkes afledet af »Vital«): et særligt Bacillegemeantigen, der er paavist hos Tyfusbacillen (Felix & Pitt) og hos Paratyfus C-Bacillen (Kauffmann); det kendetegnes dels ved sit særlige antigene Præg, dels ved ringe Resistens overfor Ophedning og Behandling med Alkohol og Saltsyre. Tyfusbaciller, som indeholder Vi-A. (»V-Form«), er mere toksiske for Mus end Tyfusbaciller uden Vi-A. (»W-Form«); men det er usikkert, om Vi-A. har nogen Betydning for den egentlige Virulens.

Vibices (lat. *vibex* [vibic-] Stribe): stribeformede Blødninger i Huden.

Vibration (lat. *vibratio*): Svingning, Bevægelser som foregaar hurtigt frem og tilbage. **V.'s-følelse** = Pallæsthesia: Evnen til at føle Svingningerne f. Eks. af en Stemmegaffel som »Svirren«. **V.'s-massage:** Behandling af Hud el. Muskler med smaa hurtige Bevægelser, udført med en enkelt Finger eller med en flad Haand.

Vibriolysin: Hæmolysin, dannet af Vibrioner.

Vibrioner (lat. *vibrare* vibrere): kommaformede Bakterier, d. v. s. Spiriller med mindre end een Vinding. De er Gram-negative, bevægelige, danner ikke Sporer og vokser aërobt. **Vibrio cholerae** fremkalder Cholera asiatica og findes i stor Mængde i Tarmindeholdet. Den danner en Gift, som nærmest kan betegnes som et Endotoksin. **V. El Tor:** Vibrion med stærke Hæmolysindannelse, hvis Relation til V. cholerae har været meget omdiskuteret. **V. Metchnikovi** er fundet hos Fjerkræ; er i Modsætning til V. cholerae patogen for Duer. **V. Nasik:** en stærkt giftdannende V.

Vibrion septique (fr.), se Ødembaciller.

Vidal's (V., Auguste Theodore, de Cassis, 1803—1856) **Metode ved Herniotomi:** multiple Smaainsnit i Brokningen (ved at trykke Brokkniven, Herniotomen, mod denne) ved inkarcerede Hernier for at skaffe Plads til at hæve Inkarcerationen.

Vidal's (V., Emile, 1825—1893, Paris) **Lichen** = Neurodermitis chronica. **V.'s Metode**: Terapi for Lupus i Form af Skarifikationer.

Vidunderbakterien = B. prodigiosus.

Vigilambulismus (lat. *vigil* vaagen + lat. *ambulare* spadserere): med Somnambulismus analog Tilstand, der indtræder hos vaagne Personer (spec. Hysterikere); sml. Automatismus ambulatorius.

Vigilia (lat.): Søvnløshed. Sml. Insomnia, Agrypnia.

Vigilitet (lat. *vigil* vaagen): Vaagenhed. Evnen til hurtigt at rette Opmærksomheden paa et nyt Indtryk. Patol.: Hypervigilitet, s. d.

Vigouroux' (V., Auguste, 19. Aarh., fransk Neurol.) **Symptom ved Morbus Basedowii**: Nedsættelse af Hudens Ledningsmodstand for galvanisk Strøm.

Vikarierende Blødning (lat. *vicarius* Stedfortræder) = Menstruatio vicaria, s. d.

Vildtskyge, se Pasteurella.

Vinbærmefarvning = Jaquemier's Symptom.

Vincent's Angina, se Plaidt-Vincent's Angina.

Vincent's Formel: Hudtemperaturen = $26,5^{\circ} + 0,3$ Lufttemperaturen.

Vinterprurigo, se Prurigo hiemalis.

Violatio (lat.): Voldtægt.

Violetblindhed, se Farveblindhed.

Vipera (lat., Slange): Slægt af Giftslanger (s. d.), hørende til Viperidae. 1) **V. ammodytes**, Sand-Hugorm i Syd- og Sydøsteuropa og Egne af Vestasien, Europas farligste Giftslange. 2) **V. a. aspis** i Syd- og Sydvesteuropa. 3) **V. berus** (Peliass berus): Hugormen, Danmarks eneste Giftslange, lever i største Delen af Europa og det nordlige Asien. 4) **V. lebetina**, Lavant-Hugormen, i Nordafrika og Vestasien. 5) **V. russellii**, Daboia, chain viper, i Indien, meget giftig. 6) **V. ursinii** i Sydøsteuropa og Vestasien. De enkelte Arter deles igen i flere Underarter og Varieteter.

Viperidae (lat. *vipera* Slange), se Giftslanger.

Viraginitet (lat. *virago* mandhaftig Kvinde): homoseksuelle Kvinders legemlige og sjælelige »Mandhaftighed«. Sml. Effeminatio.

Virago (lat.): »Mandkvinde«, Kvinde med udpræget mandlige Karakterer.

Virchow's (V., Rudolph, 1821—1902) **Sygdom**: medfødt Hjernebetændelse, Encephalitis acuta.

Virga (lat., Kæp) = Penis.

Virgo (intacta) (lat.): »Jomfru« (»uberrørt«) d. v. s. Kvinde, som aldrig har staaet i kønsligt Forhold til nogen Mand.

Virillismus (lat. *virilis* mandlig): mandligt Ydre hos Kvinder.

Virulens (lat. *virulentus* fuld af Gift [*virus*]): patogene Bakteriers Evne til at overvinde Organismens Modstand og formere sig paa dennes indre Omraade.

virulent (lat. *virulentus* fuld af Gift): i Besiddelse af Virulens (s. d.).

Virus (lat., Gift): 1) ethvert Smitstof. 2) = filtrerbart Virus (Ultravirus), s. d. **V. fixe Pasteur**: Hundegalskabsvirus med kort (6 Dage) Inkubationstid, vundet ved Dyrepassager, modsat det naturlige: **V. de rue**, »Gadevirus«.

Vis (lat.): Kraft. **V. medicatrix naturae**: Naturens helbredende Kraft.

Visceralgia (lat. *viscus*, plur. *viscera* Indvolde + gr. *algos* Smerte): Smerter stammende fra Indvolde.

Viscero-kutane anæmiske Zoner, se Wernøe.

Viscosimeter (lat. *viscosus* klæbrig [*viscum* Lim] + gr. *metron* Maal): Apparat til Bestemmelse af Vædskers Sejghed, Evne til at yde Gnidningsmodstand. I Medicinen spec. til Maaling af Blodets Viskositet. Den er nedsat f. Eks. ved Anæmier, Nefritis, Hjerteinsufficiens, Leukæmi, forøget ved Polycytæmi, Diabetes mel., Ikterus.

Vision (lat. *visio* Syn): Synshallucination; særlig hvis denne har et vist, højtideligt, event. religiøst Præg (et »Syn«).

Visus (lat.): 1) Syn. 2) Synsstyrke. **V. amplificatus** = Makropsia. **V. coloratus** = Chromopsia. **V. defiguratus** = Metamorphopsia. **V. dimidiatus** = Hemianopsia. **V. diminutus** = Mikropsia. **V. lucidus** = Photopsia. **V. muscarum** = Myiodesopsia. **V. reticulatus**: net- eller siformet Synsfelt — paa Grund af talrige positive Skotomer.

Vital-farvning (lat. *vitalis* hørende til Livet [*vita*]): 1) Farvning af Bak-

terier, Protozoer o. a. Celler i levende Tilstand. 2) Farvning af den levende Celle i Organismen, sml. Supravital-farvning. -**gen** (*Gen* [s. d.]): et til et recessivt Letalgen svarende normale *Gen*.

Vital's (V.), Dioscoride, 1832—1917, Bologna, ital. Læge) **Pusprøve**: Urinen tilsættes Eddikesyre og filtreres; til Filtratet sættes Guajak tinktur. En mørkeblaa Farvning er Bevis paa Tilstedeværelse af Pus.

Vitaminer (Funk) (lat. *vita* Liv): Stoffer, som er nødvendige og til Stadhed maa tilføres Organismen for at de normale Funktioner kan opretholdes. Mangler de i Føden kan de fremkalde alvorlige Sygdomme, f. Eks. Skorbut, Pellagra, Rakitis o. m. a. Se Avitaminose.

Vitiligo (lat., Udslæt): erhvervet Pigmentmangel af Huden, hvorved skarpt afgrænsede, hvidlig udseende Striber og Pletter opstaar. **Vitiliginis gravidarum**: V. opstaaede i Svangerskab.

Vitiligoidea (*Vitiligo* [s. d.] + gr. *eidos* Form) (Addison, Gull) = Xanthoma.

Vitium (lat., Fejl): organisk Fejl; anvendes f. Eks. overfor Hjertet, V. cordis.

Vitrum (lat.): Glas; paa Recepter betyder det Medicinflaske. **V. operculatum**: Hætteglas, smaa Glasflasker, lukkede foroven med en lille Kautsjukkappe. Beregnet til Opbevaring af Opløsninger til Injektion, idet Kautsjukkappen gennemstikkes med Sprøjtekanylen, naar Indholdet skal suges op i Sprøjten.

Vivisektion (lat. *vivus* levende + lat. *sectio* Skæren): operativt Indgreb paa levende Dyr i Forsøgsøjemed.

Vociferatio (lat., højrestet Tale): højstemt Tale (»Prædiken« o. lign.) hos sindssyge.

Vogel's Skala: Farveskala, ved Hjælp af hvilken man kan bestemme Urinens Farve kvalitet, lys gullig, gullig-rød, brunsort o. s. v.; Skalaen har 9 Farver.

Voges-Proskauer's Reaktion: en Reaktion paa Acetylmetylkarbinol, som bl. a. dannes af Bac. aerogenes. Til en Kultur i en Pepton-Glykoseopløsning sættes KOH, hvorved der langsomt

fremkommer en fluorescerende, rød gul Farve.

Vogt-Spielmeyer's Sygdom: juvenile Form af amaurotisk Idiomi (s. d.).

Voit's (V., Karl v., 1831—1908, München) **Fødemiddelmaal** el. **Norm**: en Arbejder med fysisk Arbejde behøver gennemsnitlig 118 g Æggehvidestof, 56 g Fedtstof og 500 g Kulhydrater om Dagen.

Voix neurasténique (fr.): svag, svigtende Stemme hos Neurastenikere.

Voksagtig Degeneration: særlig Degenerationsform af tværstribet Muskulatur, hvorved selve Muskeltraadene fedtdegenererer og gaar til Grunde, medens Sarcolemma bevares.

Volhynisk Feber (*Volhynia*, Guvernement i Rusland), se Febris quintana.

Volkman's (V., Richard, 1830—1889) **Deformitet**: medfødt Luksation i Art. talotibialis. **V.'s Ske**: skarp Ske. **V.'s Skinne**: rendeforment Skinne til Crus med lodret Endestykke til Planta.

Volhard's Klorbestemmelse: i den salpetersure Vædske (Urin) fældes Kloriderne med Overskud af Sølvnitrat, hvorpaa det ikke forbrugte Sølvnitrat tilbageitreres med Rhodanamonium med Jernammoniakallum som Indikator. Af det bundne Sølvnitrats Mængde kan Kloridernes Mængde beregnes.

Volossatik = Creeping eruption.

Voltolini's (V., Friedrich Eduard Rudolph, 1818—1889, Tyskland) **Sygdom**: primær Labyrinthitis.

Volumen Index (**index volumetricus**) (lat. *volumen* Snoning, Skrift-rulle; lat. *index* Angiver, Register): Udtryk for Middelværdi af de røde Blodlegemers Størrelse under patologiske Forhold, sammenlignet med Middelværdien hos normale. V. I. beregnes som: de røde Blodlegemers Volumen udtrykt i Procent af det normale, divideret med Antallet af de røde Blodlegemer, ogsaa i Procent af det normale. Indeks er forøget f. Eks. ved pernicious Anæmi (f. Eks. 1,270), lav ved sekundær Anæmi og Klorose (f. Eks. 0,695).

Volumen pulmonum auctum (lat.): Forøgelse af Lungerumfanget ved Dilatation af Alveolerne, findes ved Stenose af de forskellige Dele af Respirations-

vejene, saaledes akut Bronchitis, Asthma bronchiale, Difteria laryngis m. m.

Volvulus (lat. *volvère* dreje): »Tarmslyng«, Drejning af en Tarmslynge (især S-roman.) med Krøset som Akse (i Tilslutning hertil kan komme Knudedannelse mellem to Tarmslynger), sjældent af en Tarm om sin egen Akse. Undertiden fremkommer ogsaa Drejninger af andre Organer (Ventrikel, Galdeblære).

Vomeriŋg (lat. *vomère* kaste op): Opkastning.

Vomica (lat., Saar, Byld): 1) Lungekaverne indeholdende Pus; el. 2) voldsomt Opspyt af pusholdig Slim.

Vomissements incoercibles (fr.): ustandselige Opkastninger som funktionel Lidelse. Syn.: Vomitus nervosus.

Vomito negro (span.) = gul Feber.

Vomitophobia (lat. *vomitus* Opkastning + gr. *fobos* Frygt): sygelig Frygt for og deraf afhængig Tilbøjelighed til at komme til at kaste op.

Vomituritiŋ (eng. *vomiturition* [af lat. *vomitus* Opkastning]): Brækningsbevægelse.

Vomitus (lat.): Opkastning. **V. gravidarum** = Emesis (gr.), s. d. **V. hystericus**: Opkastning paa Basis af Hysteria. **V. marinus**: Sæsyge = Mb. nauticus. **V. matutinus**: Morgenbrækning hos kroniske Alkoholister med Gastritis. **V. nervosus** = vomissements incoercibles.

Vorbeireden, Vorbeisprehen (ty.): Tilbøjeligheden til at »svare ved Siden af« Spørgsmaalet, saaledes at man trods Absurditeten i Svaret kan erkende Forstaaelsen. Sympt. ved Dementia præcox, Hysteri, Ganser's Symptomkompleks. Syn.: Paralogia.

Vorte = Verruca.

Vortex purulentus (lat. *vortex* Hvirvel, lat. *purulentus* fuld af Pus): gammel Betegnelse for Totalabscedering af Kornea.

Vossius'sche Ringtrübung (ty.): ringformig Uklarhed i Linsens Forflade efter Kontusion af Øjet.

Voussure (fr.): Fremhælvning af Præcordiet ved Hypertrofi af Hjertet.

Vox (lat.): Stemme. **V. cholERICA**: svag, tonløs Stemme ved stærkt udmattende Sygdomme.

Vulnerabilitet (lat. *vulnus* Saar, *vulnerabilis* saarende): Saarbarhed.

Vulpian's (V., Edme Felix Alfred, 1826—1887, Paris) **Atrofi**: progressiv, spinal Muskelatrofi af den skapulohumerale Type.

Vulvismus (lat. *vulva* Livmoder) = Vaginismus.

Vulnus (lat.): Saar. **V. contusum, cæsum, dilaceratum, incisum, morsum, panniculatum, punctum, ruptum, sclopetarium**: Knusnings- Hug-, Sønderrivnings-, Snit-, Bid-, Lap-, Stik-, Bristnings-, Skudsaar.

Vulvitis (lat. *vulva* Livmoder): Betændelse i Vulva.

Vulvovaginitis (lat. *vulva* Hylster, Livmoder + lat. *vagina* Skede): samtidig Betændelse i Vulva og Vagina.

Vædskeansamling i Lungesæk: Hydrothorax, i Underlivet: Ascites, i Huden: Ødem, Anasarca.

Værtskifte: det Forhold, at forskellige Generationer (oftest en kønnet og en ukønnet Generation) af samme Parasit snylter paa hver sin Dyreart. For nogle Parasiters Vedkommende fuldbyrdes Livscyklus endda ved successiv Infektion af mere end 2 forskellige Dyrearter.

W

Ord, der ikke findes under W, maa søges under V.

Wagner's (W., Wilhelm, 1848—1900, Königshütte) **Operation**: osteoplastisk Kranieresektion med Dannelse af en omegaformet Periost-Knogle-Hudlap,

der klappes ned og ved Operationens Slutning atter lægges paa Plads.

Wagner-Jauregg's (W.-J., Jul., 1857—, Neurol., Wien) **Symptom**: ved

Tryk paa Øjeæblet hos en Hemiplegiker kontraheres Ansigtsmusklerne paa denne Side paa den ikke-hemiplegiske Side, medens Tryk paa Øjet paa den syge Side ikke udløser Kontraktion paa denne Side.

v. Wahl's (W., Eduard, 1833—1890, St. Petersburg) **Symptom ved Ileus:** Luftudspiling og Rejsning af de Tarme, der ligger oralt for Passagehindringen.

Walcher's (W., Gustav Adolf, 1856—1935, tysk Gyn.) **Hængeleje**, se H.

Wallenberg's Syndrom: halvsidigt bulbært Syndrom, der fortrinsvis opstaar ved Tillukning af Art. cerebelli post. inf.

Waller's (W., Augustus Volney, 1816—1870, eng. Fysiol.) **Low:** Nervetraad bevarer kun sin anatomiske og fysiologiske Integritet saa længe, den er forbundet med den Celle, den stammer fra. Beskadiges Forbindelsen, degenererer den.

Wansch's (W., Oscar, 1846—1906, Danmark) **Maske:** M. til Æternarkose; bestaar af en Gummipose og et tilsvarende Mundstykke, der passer til Ansigtet og kan skiftes.

Warburg's (W., Erik, f. 1892, dansk Internist) **Symptom ved Ischias**, til Afgørelse af om der foreligger en Neuritis eller Myalgier: naar man holder det syge Ben i en Stilling, der netop ikke fremkalder Lasique's Symptom, og trykker paa Biceps- eller Semimembranosusen, kommer der stærk Smerte svarende til Musklen højere oppe. Positivt ved Myalgier.

Wardrop's (W., James, 1782—1869, England) **Sygdom** (Onychia maligna): haardnakket og relativ ondartet Betændelse i Neglelejet, især hos skrofuløse Børn. **W.'s Underbinding ved Aneurysme:** U. af Arterien et Stykke distalt for Aneurysmet.

Wassén's (W., Anders Lambert, f. 1890, Sverige) **Tyfus- og Paratyfusbacilidiagnostik:** det Materiale, der skal undersøges, anbringes i et Spidsglas med et halvflydende Agarsubstrat, event. tilsat uspecifikt Faseserum. I Agaren anbringes Filtrerpapirstrimler, imprægnerede med de forskellige specifikke Fasesera, som langsomt diffunderer fra Papiret ud i Substratet. Den positive

Reaktion viser sig ved, at de bevægelige Bakterier, som sværmer ud i Substratet, møder det tilsvarende Agglutinin, hvorved der fremkommer en skarp Grænse for Væksten i nogen Afstand fra Papiret.

Wassermann's (v. W., August, 1866—1925, Berlin) **Reaktion:** Komplementbindingsreaktion for Syfilis. Patientenserum og »Antigen« (alkoholisk Ekstrakt af normal Hjertermuskel) bringes sammen med et hæmolytisk System, bestaaende af Komplement (Marsvinsserum, der nemlig er meget rigt paa dette Stof), Amboceptor (Serum af Kællin, sprøjtet med Faareblodlegemer eller Ekstrakt af Marsvinenyre, se Forssmann-Antigen) og Faareblodlegemer. Der er i Tidens Løb angivet mange forskellige Modifikationer. Se ogsaa Fældningsreaktioner.

Wasting palsy (eng.) = Atrophia musculorum progressiva.

Water itch (eng.) = Uncinariasis cutis.

Weber's (W., Ernst Heinr., 1795—1878), Fysiol., Leipzig) **Følekredse:** de Omraader af Huden, inden for hvilke to Irritament (Berøring med en Passers to Spidser) kun udløser en enkelt Berøringsformemmelse. **W.'s Passer:** P. til Undersøgelse af W.'s Følekredse, W.'s Sans. **W.'s Sans:** Evnen til at erkende to simultane Irritament, sml. ovenfor. **W.'s Syndrom:** paa Affektion af den ene Pedunculus cerebri beroende samsidig Oculomotoriuslammelse og krydset Facialis-Hypoglossus-Ekstremittets-Lammelse. Sml. Benedikt's Symptomkompleks.

Weber's (W., Friedrich Eugen, 1832—1891, Tyskland) **Douche:** Næseudskylning. **W.'s Forsøg:** sættes en anslaaet Stemmegaffel midt paa Issen eller paa Fortænderne, høres Tonen ved Lidelser af det indre Øre paa den raske Side, ved Lidelser af Mellemøret eller Øregangen paa den syge Side.

Weber's (W., Hermann, f. 1865, berlinsk Læge) **Prøve** til Paaavisning af Blod i Fæces: til lidt Fæces sættes 3—4 cm³ Eddikesyre og ca. 10 cm³ Æter, der rystes og filtreres. Til Filtratet sættes $\frac{1}{2}$ cm³ friskt tilberedt Guajak tinktur og 1 cm³ Terpentiniolie. Findes Blod i

Vædsken kommer der en blaa Farve (se van Deen's Reaktion).

Webster's (W., John Clarence, 1863 —, Chicago) **Operation for Retro-deviation af Uterus:** Ligg. rotunda trækkes gennem Ligg. lata og syes fast til Bagsiden af Uterus. Kaldes ogsaa for W.-Baldy's Op.

Wecker's (W., Louis de, 1832—1906, Øjenlæge, Paris) **Pincet:** Kombination af Pincet og Saks (til Øjenoperationer).

Wegner's (W., Friedrich Rudolf Georg, f. 1843, tysk Læge) **Sygdom:** Epifyseløsninger hos Børn med medfødt Syfilis som Følge af osteochondritiske Processer.

Weichselbaum's (W., Anton, 1845—1920, Wien) **Bakterie,** se Meningokok.

Weigl's (W., Rudolf, f. 1883, Lwów) **Vaccine:** Plettyfusvaccine, som fremstilles af sterilt udpræparerede Tarme af Lus, inficerede med Plettyfusvirus; disse Tarme indeholder Rickettsia i stor Mængde.

Well's (W., Adolf, 1848—1916, Tyskland) **Sygdom** (1886): infektiøs Ikterus, epidemisk optrædende Infektions-sygdom, foraarsaget af *Leptospira icterohæmorrhagiae*, der meget almindelig findes i Nyrerne hos sunde Rotter, hvis Urin altsaa kan overføre Sygdommen. Ogsaa Hunde kan være Smittebærere. Symptomer: akut Begyndelse, høj Fieber, Sklero-Konjunktivitis, Leversvulst, Ikterus, hæmorrhagisk Diatese, Nyrerbetændelse, Muskelsmerter, særlig i Læggene, Leukocytose.

Weil (W., Edmund, 1879—1922, Praha) **-Felix'** (F., A., nulev., London) **Reaktion:** Agglutinationsprøve med Patientserum og en *Proteus* bacil, særlig 0-Formen af Stammen X 19. Giver næsten altid positivt Resultat ved Plettyfus.

Weil (se ovenfor) **-Kafka's** (K., nulev., Hamburg) **Hæmolysinreaktion:** Undersøgelse for Amboceptor overfor Faareblodlegemer i Spinalvædsken. Kun under patologiske Forhold gaar denne i Serum normalt tilstedeværende Amboceptor over i Spinalvædsken.

Weir's (W., Robert Fulton, 1838—, New York) **Operation ved Timeglasventrikel:** Dannelse af en dobbelt Ga-

stroenterostomia posterior mellem de 2 Afsnit af Ventriklen og en Jejunum-slynge.

Weir-Mitchell's (M., Silas Weir, 1829—1914, Neurol., Filadelfia) **Kur:** Sengeleje, Isolation og Opfedning ved visse Neuroser og Psykoser. **W.-M.'s Sygdom** = Erythromelalgia, s. d. **W.-M.'s Symptom** = Kausalgia, s. d.

Weiss' (W., Leopold, 1849—, Berlin) **Refleksbue:** Refleks, som ses ved Papillens Rand, naar denne rager frem over Nethinden. Hyppigst ses den paa den nasale Rand. Ved begyndende Myopi ses der paa dette Sted hyppigt en saadan Refleks.

Weiss-Lapique-Bourguignon, se Chronaxi.

Welander's (W., Edvard, 1846—1917, Stockholm) **Saar:** særlig Form af godartede overfladiske Genitalsaar hos Kvinder. W. er Forkæmper for Hospitaler for Børn med Syfilis, **Welander-hjem.**

Welch-Fraenkel's Bacil, se *Bacillus phlegmones emphysematosae*.

Wenckebach's (W., Karl Friedr., f. 1864, holl. Læge, Wien) **Periode:** speciel Form for partiel Blok. Elektrokardiogrammet er karakteristisk ved at Intervallet P-Q (el. Overledningen fra Atrier til Ventrikler) efterhaanden forlænges og for hver tredje el. fjerde Kontraktion falder Ventrikelkomplekset bort. Derefter begynder det samme forfra.

Wenzel's Stæroperation: bruges ved Cataracta accreta. Ved Snittet føres Kniven ind bagved Iris Linsekapslen aabnes med det samme. Efter Ekspresion af Linsekernen afklippes og fjernes et trekantet Parti af det af Iris og forreste Linsekapsel dannede Diafragma.

Werdnig (W., G., nulev., Graz) **-Hoffmann's** (H., Johan, 1857—1919, Neur., Heidelberg) **Sygdom:** hereditær, infantil Form af progressiv spinal Muskelatrofi.

Werlhof's (W., Paul Gottfried, 1699—1767, Hannover) **Sygdom,** se Morbus maculosus Werlhofii.

Wernicke's (W., Karl, 1848—1905) **Afasi** = sensorisk Afasi. **W.'s Centrum:** sensoriske Talecentrum. **W.'s**

Pupilreaktion: hemianopisk Pupilreaktion. **W.'s Sygdom:** Polioencephalitis hæmorrhagica superior: betændelsesagtige Forandringer med Smaablødninger i øverste Del af Pons, særlig i Øjenmuskellkerne; oftest paa alkoholisk Basis.

Wernicke-Mann's Type af Lammelse: den elektive Fordeling af Lammelserne paa en Ekstremitet ved Hemiplegier som Følge af højtsiddende, cerebrale Processer, spec. Apopleksi: Bøjestilling af Armen og Strækstilling af Benet.

Wernicke's Sygdom, se Dermatitis coccidioides.

Wernøe's (W., Th. B., 1884—1936, dansk Neurol.) **naso-okulære Refleks:** ved Irritation af Næseslimhinden fremkaldes en Kongestion af Konjunktiva (ensidig el. dobbeltsidig); denne normale Refleks kan mangle under visse patologiske Forhold. **W.'s viscerokutane anæmiske Zoner:** Ved viscerale Lidelser har W. paavist Tilstedeværelsen af, for hver Sygdom karakteristiske, anæmiske Zoner paa Truncus, svarende til Head's og Faber's hyperæstetiske Zoner.

Wertheim's (W., Ernst, 1864—1920, Wien) **Operation:** radikal Totalekstirpation af Uterus med Adnexa og regionære Glandler ved Cancer per laparotomiam.

Wertheimer-Hesketh's Indeks:

Benlængde $\times 10^3$

Brystbredde $\times$ Brystdybde $\times$ forreste Kropslængde

Wessely's Dampfkauter: Apparat med cirkulerende Damp til Kauterisation paa Kornea.

Westergren's (svensk Læge) **Metode** til Bestemmelse af Blodlegemernes Sænkningshastighed. Ind i en 2 cm³ Rekordsprøjte trækkes 0,4 cm³ 3,8 % Natriumcitratopløsning; efter Venepunktur trækkes Blod ind i Sprøjten til Mærket 2 cm³; Vædsken sprøjtes ud i et Dværgreagensglas, blandes og suges op til 0-Mærket i et Sænkningssrør, et Glasrør, hvis Lysning er 1—2 mm, Højde ca. 300 mm og som fra den nederste Ende er inddelt i mm paa et 200 mm langt Stykke. Røret med Blod

sættes i et Stativ, hvor det kan staa lodret. Efter 1 Time aflæses Sænkningen. Den er normalt indtil 5 hos Mænd, indtil 11 hos Kvinder og Børn.

Westermarck's Operation, se Vaginifixura uteri.

West's Operation: Dakryocystorinostomi, foretaget ved Indgreb gennem Næsen; conf. Toti's Operation.

Westphal's (W., Karl Friedrich Otto, 1833—1890) **Neurose** = Pseudosklerose. **W.'s Fænomen** = Patellarrefleks. **W.'s Pupilreaktion:** Forsnævring og paafølgende Udvidelse af Pupillen ved kraftigt Forsøg paa Lukning af Øjnene, hvilket samtidig hindres af Undersøgeren **W.'s Symptom:** manglende Patellarrefleks ved Tabes dorsalis.

Whitehead's (W., Walter, 1840—1913, England) **Operation for Hæmorrhoider:** cirkulær Incision om Anus, Udpræparering og Eksstirpation af hele den varicøse forandrede Slimhindecylinder, Fastsyning af den sunde Analslimhinde til Huden.

White-Spot-disease (eng.): undertiden anvendt Navn for visse Former af pletformede Sklerodermier.

Whytt's (W., Robert, 1714—1766, Skotland) **Sygdom:** tuberkuløs Basalmeningitis.

Wichmann's (W., Johann Ernst, 1740—1802, Tyskland) **Asthma** = Millar's Asthma, Kopp's Asthma, Laryngismus stridulus (Glottiskrampe).

Widal's (W., Fernand, 1862—1929, Paris) **Reaktion,** i tysk Litt. oftest betegnet som Gruber (G., Max von, 1853—1927, Østrig, senere Tyskland, Opdager af Agglutinationsfænomenet, som Widal derefter anvendte til Serodiagnostik af Tyfus). — Widal's R.: bringes Tyfusbaciller (levende eller døde) sammen med Serum fra en Tyfuspatient, klæber Bakterierne sammen i Hobe. En tilsvarende Agglutinationsreaktion kan anstilles med mange andre Bakterier, særlig de forskellige Bakterietyper indenfor Salmonellagruppen. Det er her af Betydning, at Reaktionen udføres baade med H- og O-Antigen.

Widal's Leverprøve, angivet 1920 af Fernand Widal, Pierre Abrami og N. Jancovisco: Undersøgelse for «crise hémoclasique» (særlig ved Leukocyt-

tælling), efter at man har ladet Pt. drikke et Glas Mælk.

Wigand's (W., Just Heinrich, 1769—1817) -**Martin's** (M., Edouard Arnold, 1809—1875) **Haandgreb til Fremhjel্পning af sidstkommende Hoved ved Fødsel i Underkropsstilling**: den ene Haand indføres i Fødselsvejen og stiller Hovedet i den gunstige Stilling. Den anden Haand trykker gennem Bugvæggen paa Hovedet og faar det derved til at passere Bækkenet.

Wigert's Indeks (Modifikation af Wertheimer-Hesketh's Indeks):

Benlængden³

Brystbredde × Brystdybde × forreste Kropslængde

Wilde's (W., William Robert Willis, 1815—1876, Dublin) **Slynge**: Instrument til Polyp-Ekstraktion af Øregangen. **W.'s Snit**: S. mindst 1" langt i Periostet af Processus mastoideus, parallelt med ydre Øres Tilheftning, $\frac{3}{4}$ Tomme bag denne, uden Aabning af Knoglen. Brugt ved Mastoiditis.

Wildermuth's (W., Hermann, 1852—1907, Stuttgart) **Øre**: medfødt Misdannelse af det ydre Øre, bestaaende i, at Antitragus rager ud over Tragus.

Wilk's (W., Sir Samuel, 1824—1911, London) **Sygdom**: kronisk, parenkymatos Nefritis.

Williams' (W., Charles James, 1805—1889, London) **Trachealtone**: dæmpet, tympanitisk Perkussionstone, som kan høres over de to øverste Interkostalrum paa Brystets Forside; Tonen bliver højere, naar Munden aabnes. Kan findes, naar Lungevævet i øverste Lap (omkring en af de store Bronkier) er blevet lufttomt, enten paa Grund af Infiltration el. Kompression af et Eksudat. **W.'s Symptom**: Indtrækning af forreste Brystvæg ved Symphysis pericardii.

William's (W., Francis H., f. 1852, Boston) **Symptom**: ved begyndende Lungetuberkulose i den ene Apex kan man ofte se en nedsat Bevægelighed af Diafragma paa samme Side.

Wilm's (W., Max, 1867—1918, Kir., Heidelberg) **Amputation**: Dækning af Amputationsfladen paa Knoglen med Sener.

Wilson's (W., William James Erasmus, 1809—1884, England) **Sygdom**: 1) udbredt eksfoliativ Dermatitis. 2) Lichen ruber planus.

Wilson's Sygdom = Degeneratio lenticularis progressiva, se Degeneratio hepato-lenticularis.

v. Winckel's (v. W., Franz, K. L. W., 1837—1911, München) **Haandgreb**: Vola manus anbringes over Symfyse, medens man med Fingrene søger at afgøre, om en eventuel Resistance udgaar fra det lille Bækken eller fra Abdominalkaviteten. **W.'s Sygdom**: akut Hæmoglobinæmia (og -uria) hos nyfødte med Ikterus, Cyanose og Kollaps. **W.'s Tegn**: ved Tryk ovenover Symfyse bliver Navlesnorens Plads uforandret, hvis Placenta er løsnet; i modsat Fald trænges den tilbage i Genitalkanalen.

v. Winiwarter's (v. W., Alexander, f. 1848, Wien) **Operation**: Cholecysto-Enterostomi: Dannelse af en Anastomose mellem Galdeblæren og Duodenum eller Tyndtarm.

Winkelmann's (W., Karl Edward, 1863—1925, Barmen) **Hydroceleoperation**: Hydrocelesækken spaltes, krænges bag om Testis og Epidymis og fikseres her med et Par Suturer, saaledes at Indsiden af Tunica vaginalis propria altsaa kommer til at vende udad. Se Jaboulay.

(Winter)itch (eng.) = Prurigo hie-malis.

Winternitz' (W., Wilhelm, 1835—1917, Wien) **Pancreasprøve**: bestaar i Princippet i, at Patienten synker et Jodpræparat (Jodipin), der er omgivet af en Kapsel, der opløses af Pancreas-saft, men ikke af Mavesaft. Med regelmæssige Mellemrum gøres Jodreaktion i Patientens Spyt for at konstatere en (event. forsinket) Resorption af Jodpræparatet.

Wintrich's (W., Anton, 1812—1882, tysk Læge) **Højdeskifte**: perkuterer man over en Kaverne, som er nogenlunde stor (større end en grøn Valnød), glatvægget og staar i Forbindelse med en Bronchus, kan man faa en tympanitisk Tone frem; hvis Pt. aabner Munden, kan Tonen faa en højere Klang; dette kaldes W.'s H.

Witzel's (W., Friedrich Oscar, 1856—1914), **Skraafistel**, se Gastrotomia.

Witzelsucht (ty.): Tilbøjeligheden til at komme med forsonne Vittigheder, flove »Brandere» etc. Sympt. bl. a. ved Svulster i Hjernens Frontallapper.

Wladimiroff-Mikulicz' Operation, se Mikulicz-W.'s Operation.

Wolff-Eisner's (W.-E., Alfred, 1877—, Berlin) **Reaktion** = Calmette's Oftalmoreaktion.

Woolsorters' disease (eng.): Miltbrand hos Uld-Arbejdere, fremkommet ved Inhalation af sporeholdigt Støv.

Worm-Müller's (W.-M., Jacob, 1834—1889, Norge) **Prøve for Sukker i Urin**: man koger i et Reagensglas 5 cm³ Urin og i et andet en Blanding af 1 cm³ 2,5 % Kobbersulfatopl. og 2,5 cm³ alkalisk Opløsning af Kaliumnatriumtartrat

(10 g Kal. Natr. Tartrat i 100 cm³ 4 % NaOH). De to Vædsker blandes og koges igen; ved Tilstedeværelse af Sukker kommer et gult Bundfald af Kobberoksyd.

Wreden (W., Robert Robertovich, 1837—1893, Petrograd) - **Wendt's** (W., Hermann Friedrich, 1838—1875, Leipzig) **Øreprøve**: anvendes til Afgørelse af, om et nyfødt Barn har levet. I bekræftende Tilfælde skal der ved Inspirationen være trængt Luft op i Trommehulen, hvorved den for Fosteret karakteristiske meget voluminøse, gelatinøse Slimhinde her allerede er blevet betydeligt reduceret.

Wucheria, se Filariinae.

Wölfler's (W., Anton, 1850—1917, Prag-Wien) **Operation**: Gastroenterostomia anterior, s. d.

X

X: Enhed til Maaling af Røntgenstraalemængder, = $\frac{1}{2}$ H (Holzknecht) = $\frac{1}{10}$ S-N (Sabouraud-Noiré).

Xanthelasma (gr. *xanthos* gul + gr. *elasma* Metalplade) = Xanthoma (plenum).

Xanthelasmoidea (gr. *xanthos* gul + gr. *elasma* Metalplade + gr. *eidos* Form): sjælden xanthomlignende Varietet af Urticaria pigmentosa.

Xantho-dermi (gr. *xanthos* gul + gr. *derma* Hud): Gulfarvning af Huden ved Xanthomer (uden Ikterus). -**erythrodermia** (gr. *erythros* rød + gr. *derma* Hud) **perstans**; Form af Parapsoriasis.

Xanthoma (gr. *xanthos* gul): ikke videre sjælden Hudlidelse af ukendt Aarsag i Form af gule Partier i Huden; optræder snart begrænset og da især til Øjelaagene, snart mere udbredt, som **X. generalisatum**, **X. multiplex**. Klinisk skelnes mellem **X. planum**, der ikke rager frem over den omgivende Huds Niveau, og det mere fremspringende **X. tuberosum**. En særlig voldsom, akut Form ses hos Diabetikere.

Xanthomatosis (*Xanthoma* [s. d.]): større Udbrud af Xanthomer, »Xanthoma multiplex».

Xanthopsia (gr. *xanthos* gul + gr. *opsis* Syn): Tilstand, hvor man ser Genstandene med et gulligt Skær, saaledes undertiden ved Ikterus og ved Santoninforgiftning. »Gelbsehen».

Xanthopsydria (gr. *xanthos* gul + gr. *psydrakion* Blegn, Vable): enhver Hudsygdom, som bestaar af gule Pustler.

Xanthin (gr. *xanthos* gul): Puriden-derivat, el. Spaltningsprodukt af Nukleoproteid, der findes som Bestanddel i alle Celler og særlig Cellekerner. -**sten**: Urinsten, som næsten udelukkende bestaar af Xanthin. -**uria** (gr. *ouron* Urin): Udskillelse af abnormt store Kvantaa Xanthin i Urinen. -**paavisning**, se Kassel-Fischer's Reaktion. -**reaktion**, se Kassel-Fischers Reaktion.

Xantho-chromia (gr. *xanthos* gul + gr. *chroma* Farve): Gulfarvning. **Xantokromi** (gr. *xanthos* gul + gr. *chroma* Farve): X. af Spinalvædsken forekommer gerne sammen med Hyperalbumi-

nose ved hel eller delvis »Blok« i Spinalkanalen. **-cyanopsia** (Mauthner) (gr. *kyaneos* mørkblaa + gr. *opsis* Syn): Rødgrenblindhed, s. Farveblindhed. **-derma**, **-dermi(a)** (gr. *derma* Hud): Gulfarvning af Huden. **-erythrodermia perstans** (gr. *erythros* rød + gr. *derma* Hud; lat. *perstans* vedvarende): af R. Crocker anvendt Navn for visse Former under Sygdomsgruppen Parapsoriasis. **-matosis** = Lipoidosis: Anomali i Fedtstofskiftet, ved hvilken der kan aflejres kolesterolinbeslægtede Forbindelser i Vævsceller forskellige Steder i Organismen, f. Eks. Hud, Meninges, Hepar, Lien o. a. X. kan være et Symptom ved forskellige Lidelser, f. Eks. Diabetes mel., Graniditas, eller kan være »en Sygdom i sig selv«, med et noget variabelt Sygdomsbillede, afhængigt af paa hvilke Steder Aflejringerne fremkommer. Efter Aflejringsstederne og Symptomerne skelnes mellem forskellige Sygdomsgrupper, f. Eks. Gaucher's, Niemann-Pick's, Hand-Schüller-Christian's Sygdom. **-pathi(a)** (gr. *pathos* Lidelse) = Xanthochromia.

X-Ben = Genu valgum.

Xeno-phobia (gr. *xenos* Gæst, fremmed + gr. *phobos* Frygt): sygelig Frygt for fremmede. **-psylla** (gr. *psylla* Loppe) (Pulex) **cheopis**: den almindelige Rottelopper. Spiller Hovedrollen ved Overførelse af Pest fra Rotte til Menneske. **-phthalmia** (gr. *ophthalmos* Øje): Betændes i Øjet, som skyldes et Fremmedlegeme.

Xerasia (gr., Tørhed): Hudlidelse, karakteriseret ved abnorm Tørhed og Skørhed af Haaret, der standser i Væksten.

Xeroderma (gr. *xeros* tør + gr. *derma* Hud): »tør Hud«. **X. pigmentosum**: sjælden, af Sollyset betinget, hos visse disponerede Individuer optrædende Hudsygdom, bestaaende i gentagne akutte Lyserytmer med efterfølgende Pigmentering, Aragtighed og Dannelse af Karudvidninger i Huden og som Slutstadium multiple Hudepiteliomer.

Xerodermia (gr. *xeros* tør + gr. *derma* Hud): let Form af Ichthyosis. **X. pilaris** = Keratosis pilaris.

Xerodermie dépilante (Besnier) (fr.) = Folliculitis decalvans.

Xerophthalmus (gr. *xeros* tør + gr. *ophthalmos* Øje) s. Xerophthalmia: Tørhed af Konjunktiva og Kornea. 1) Som Følge af udbredt Ardannelse og Skrumpning efter Trachoma eller Pemphigus conjunctivae. Skelner mellem a) **X. glaber**, delvis Omdannelse til Arvæv, Konjunktiva er stiv og tør, lægger sig i grove Folder, og b) **X. squamosus**: fuldstændig Omdannelse til Arvæv, saa at Sekretionen ophører. Konjunktivalsækken opfyldes af afstødt Celler, Slim og Detritus. 2) Tilstand, der indtræder ved Ernæringsforstyrrelser, f. Eks. ved Mave-, Tarm- og Leverlidelser og specielt ved Tarmforstyrrelser hos Smaa-børn eller forkert Ernæring af disse (vitaminfattig Kost). Viser sig ved et tørt, fedtet Udseende af Konjunktiva (**Xerosis conjunctivae**, Epithelialxerose), ofte med smaa Pletter af mat-hvide, fedtede Skæl (Bitot's Pletter). Kornea kan angribes af en hurtigt tiltagende Nekrose (**Keratomalacia**, **Xerosis corneae**). 3) Indtørring ved Lag-oftalmus.

Xerosebaccillen (gr. *xeros* tør), se Corynebacterium.

Xerosis (gr.): »Tørhed« (eventuelt syn. med Xerodermia). **X. conjunctivæ**, se Xerophthalmus. **X. vaginæ**: Lidelse af ikke sikkert erkendt Aarsag i Form af stærk Tørhed, Ruhed og Fortykkelse af Vaginalslimhinden, ofte ogsaa gribende over paa Vulva.

Xerostomi (gr. *xeros* tør + gr. *stoma* Mund): Tørhed af Mund, paa Grund af formindsket eller standset Kirtelsekretion.

X-Faktor: et Stof, som særlig findes i Blod; i Modsætning til V-Faktoren (s. d.) taaler den Autoklavering. Baade V- og X-Faktor er nødvendige til Vækst af Pfeiffer's Bacil (Bac. influenzae).

Xipho-dymus (gr. *xifos* Sværd + gr. *didymos* dobbelt, Tvilling): Dobbelt-misdannelse, ved hvilken de to Individuer er sammenvoksede med Trunci nedefra op til nederste Ende af Sternum. **-pagus** (gr. *pegnymi* [pag-] tilfæster): Dobbelt-misdannelse med Sammenvoksning i Regionen om nederste Sternalende og ned til Umbilicus.

X-Kromosom (Kromosom, s. d.):

Kønskromosom, der forekommer homozygot hos det ene Køn, heterozygot hos det andet. Sml. y-Kromosom.

X-Stammer, se Bac. proteus og Weil Felix' Reaktion.

X-Straaler = Røntgenstråler.

Y

Yaws, se Framboesia.

Y-bundet Arv: A. gennem y-Kromosomet. Sml. Ensidad Arv.

Yellow fever (eng.), se gul Feber.

Yersin's Bacil: Pestbacillen. **Y.'s Pestserum**: Antiserum mod Pest, der

synes at have god Virkning, naar det gives tidligt og i store Doser.

Y-Kromosom (*Kromosom*, s. d.): Kønskromosom, der ikke forekommer hos det ene Køn og findes heterozygot hos det andet. Sml. X-Kromosom.

Z

Zander's (Z., Jonas G. W., 1835—1920, Læge, Stockholm) **Apparat**: mediko-mekanisk Apparat til Modstandsgymnastik.

Zangemeister's (Z., Wilh., 1871—, tysk Gyn.) **Haandgreb**: ved Omdannelse af Ansigt- til Issestilling indføres den i Uterus indførte Haands Tommelfinger i Fostrets Mund og fører Hagen bort fra Bækkenindgangen, medens de 4 andre Fingre trykker imod Thorax og den udvendige Haand søger at bøje Underkroppen over Fosterets Bug.

Zaufal's Næse: Sadelnæse. **Z.'s Operation**: Opmejsling af Mellemøret ved Fjernelse af den benede Del af bageste Øregangsvæg i Retning udefra indefter.

Zeisme (*Zea* Majs [af gr. *zea* Spelt]): Forgiftning med fordærvet Majs. Syn. Maidismus. Pellagra.

Zelotypia (gr., Jalousi): overdreven Jalousi.

Zenker's (Z., Friedrich Albert, 1825—1898, Erlangen) **Divertikel**: Pulsionsdivertikel i Spiserøret, sækformet Udvidning paa Overgangen mellem Svælget og Spiserøret. Kan opnaa betydelig Størrelse. Aarsag ubekendt (medfødt Anlæg?).

Zestokausis (gr. *zeein* koge [*zestotes* kogende Hede] + gr. *kausis* Brænden): Destruktion af Uterinslimhinden ved Hjælp af en hul Sonde (uden Sideaabninger), der ophededes af Damp.

Ziegler's (Z., Louis, 1861—1925, Filadelfia) **Operation**: V-formig Iridotomi til Dannelse af en kunstig Pupil.

Ziehen (Z., Theodor, 1862—, Psykiat., Halle) -**Oppenheim's** (O., H., 1858—1919, Neur., Berlin) **Sygdom** = Torsionsspasme = Torsionsneurose = Dystonia muscul. progressiva.

Ziehl (Z., Franz, 1857—1926, Lübeck) -**Neelsen's** (N., Friedrich Carl Adolph, 1857—1926, Tyskland) **Tuberkelbacilfarvemethode**: Tørpræparat af Sputum flammehærdes, farves med hed Karbolfuchsin, affarves med 25 % Svovlsyre, efterfarves med f. Eks. Methylenblaat. Tuberkelbacillerne beholder den røde Farve (er »syrefaste«). Metoden er modificeret paa mange Maader, f. Eks. ved Affarvning med Saltsyrealkohol og Efterfarvning med Pikrinsyre.

Zoanthropia (gr. *zoon* Dyr + gr. *anthropos* Menneske): Sindssygdom, hvor Vrangforestillingen om at være forvandlet til et Dyr er dominerende. Sml. Lykanthropia, Cynanthropia.

Zona (gr. *zone* Bælte, Helvedesild): »Helvedesild«, ret almindelig Hudsygdom i Form af akut Udbrud af Blæregupper i en perifer Nerves Udbredningsomraade og ledsaget af Neuralgier svarende til vedkommende Nerves Forløb; **Z. ophthalmica**: Z. svarende til Forløbet af N. ophthalmicus. **Z. otica**: Z. paa ydre Øre.

Zondek (Z., Bernh., f. 1891, berlinsk Gyn.) - **Aschheim's** (A., Selmar, f. 1878, berl. Gyn.) **Graviditetsprøve**: gentagne Indsprøjtninger af smaa Mængder Urin fra en Kvinde, der er gravid, fremkalder hos Museunger i Løbet af 100 Timer 1) smaa, intrafollikulære Ovarieblødninger og 2) Udvikling af Luteinceller.

Zonulitis (lat. *zonula* [dim. af gr. *zone* Bælte]): Betændelse i Zonula Zinnii.

Zoo-erastia (v. Krafft-Ebing) (gr. *zoon* Dyr + gr. *erastes* Elsker) = Bestialismus. - **gloea** (gr. *gloia* Lim): slimede Bakteriemasser. - **philia erotica** (v. Krafft-Ebing) (gr. *filia* Kærlighed): Optræden af seksuel Opstemthed og seksuelle Fornemmelser ved Kærtæggen af Dyr. - **phobia** (gr. *phobos* Frygt): syge-

lig Frygt for Dyr. -(o)**psia** (gr. *opsis* Syn): Synshallucinationer af Dyr, Dyrevisioner. Sympt. bl. a. ved Delirium tremens.

Zoonose (gr. *zoon* Dyr + gr. *nosos* Sygdom): Sygdom, overført fra Dyr til Menneske, f. Eks. Anthrax, Febris undulans, Lyssa.

Zoster (gr., Bælte, Helvedesild) = Zona.

Zygote (gr. *zygoein* spænde sammen under Aag [*zygos*]): den Celle, som fremkommer ved Forening af to Kønsceller.

Zyberlast-Zand's (Z.-Z., Nathalie, nulev., Neurol., Warszawa) **Tegn**: Tremor af det ellers ubevægelige Øjenlaag, idet man nærmer en Genstand (en Finger) mod Øjet. Findes ved Encephalitis epid.

Zymogene Bakterier (gr. *zyme* Surdej + gr. *gennaein* frembringe): B., der frembringer Enzymer.

Zymotiske Sygdomme (gr. *zyme* Surdej): »Gæringssygdomme«, ældre Navn for Infektionssygdomme.

Zymologi (gr. *zyme* Surdej + gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Gæring og Enzymer.

Æ

Æggehvideudskillelse i Urin: Albuminuria.

Ægghvidestoffers Paavisning, se f. Eks. Adamkiewicz' Reaktion, Biuretreaktion, Millon's Reaktion.

Ægghvidestof i Urin, se Albumen i Urin.

Æghinder = Fosterhinder: Decidua: Moderhinde, Chorion: Aarehinde, Amnion: Vandhinde.

Ægyptisk Hæmaturi, se Bilharziose. **Æ. Øjensygdom**: Conjunctivitis trachomatosa.

Ægophonia (gr. *aix* [aig-] Ged + gr. *fone* Stemme): hvis en Patient taler samtidig med, at man auskulturer eller stetoskoperer paa et Sted af Thoraxvæggen, der ligger over et middelstort Eksudat eller ved øverste Grænse af et

større Pleuraeksudat, kan Stemmen faa en brægende eller snøvlede Klang, noget lignende den Lyd, der fremkommer, hvis man taler samtidig med, at man presser Næseborene sammen. Denne Forandring af Stemmen kaldes Æ. Kan høres over Lungevæv, hvor Alveolerne er komprimerede, lufttomme, men Bronkierne er aabentstaaende.

Ækvationsdeling (lat. *æquatio* lige Fordeling): Celledeling, hvor alle Kromosomerne spaltes paa langs, saaledes at Døttrecellerne faar samme Kromosomantal som Moderzellen.

Ækvivalenter, epileptiske (lat. *æquivalente* gælde lige): anfaldsvise Fænomener hos Epileptikere, der træder i Stedet for et epileptisk Anfald.

Æterrus (*Æter* [gr. *aither* den øvre,

lette Luft)): Forstadium til den dybe Æterbedøvelse, i hvilken Sensibiliteten er saa nedsat, at det er muligt at udføre kortvarige, mindre kirurgiske Indgreb.

Ætiologi (gr. *aitia* Aarsag + gr. *logos* Ord, Lære): Sygdommenes Aarsagsforhold.

Ætiotrop Terapi (gr. *aitia* Grund

+ gr. *trepein* [*trop-*] dreje, bevæge, forandre): Anvendelse af et Lægemiddel, der har specifik skadelig Virkning paa Sygdomsvækkeren uden at skade Organismen, f. Eks. Kinin mod Malaria.

Ætsning: en ved kemisk Paavirkning af Hud eller Slimhinder fremkaldt dyberegaaende Destruktion af det levende Væv.

Ø

Ødematos: Væv eller Organer, som er Sæde for Ødem.

Ødembaciller (gr. *oidema* Svulst): Anaërobe, sporedannende, Gram-positive Stave, som fremkalder heftige serohæmorrhagiske Betændelser, til Dels med Luftudvikling, det sidste gælder særlig *Bac. phlegmones emphysematosæ*. Der kendes 5 Arter: 1) **B. Chauvoei** (*B. sarcophysematis*, Miltbrandsemfysembacil, Rauschbrandbazillus). 2) **B. histolyticus**. 3) **B. oedematiens** (*B. oedematis maligni* II, *B. Novyi* (N., Frederick Georges, 1864—, U. S. A.). 4) **B. oedematis maligni** (Bradsothbacil, Ghon-Sachs' Bacil, Pararauschbrandbazillus, *Vibrio septique* [Pasteur 1877]). 5) **B. phlegmones emphysematosæ** (*B. aërogenes capsulatus*, *B. perfringens*, *B. saccharobutyricus immobilis*, Welch-Fränkels Bacil [W., William Henry, 1850—1934, U. S. A.; F., 1848—1893, Berlin]). *B. Chauvoei* er patogen for Kvæg o. fl. a. Dyrearter, men ikke for Mennesket; de øvrige 4 er patogene saavel for Dyr som for

Mennesker. Nr. 1—4 er bevægelige, Nr. 5 ubevægelig.

Ødemsygdом: af nogle anvendt som Betegnelse for Lidelser, ved hvilke der optræder Oedemer, som ikke er af cardial eller renal, men er af anden Oprindelse. Vitaminfattig Kost, overstaaede Infektionssygdomme (f. Eks. *Recurrens*) eller Kulde kan bidrage til deres Opstaaen.

Øjenpipette, se Pipette.

Øjespejl = Oftalmoskop.

Øjentørsot = Xerophthalmia.

Ølhjerte: Hjertehypertrofi som Følge af Nydelse af meget store Mængder Øl gennem lang Tid.

Øre-betændelse = Otitis. -**fistel** (lat. *fistula* Rør, Fistel): en i Reglen ved Roden af Øret udmundende Fistel, der fører ind til en forvildet Kindtand i Os temporale (vetr.). -**voks** = Cerumen.

Østersforgiftning = Ostreismus.

Østrider (gr. *oistros* Bremse): Bremser.

Øvelsesbehandling, se Frenkel's Metode.